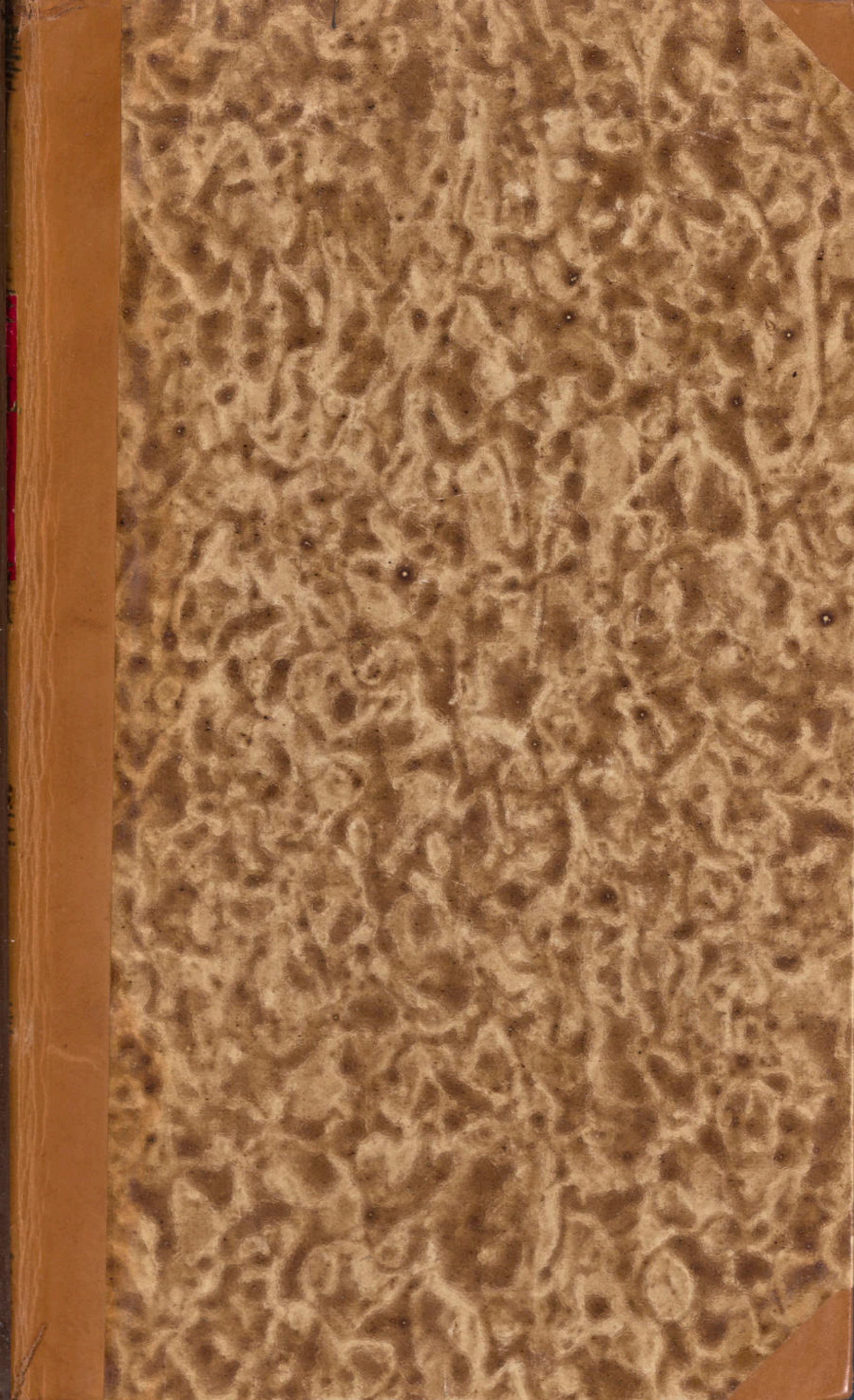

LYCKAN.

NOVELL

af

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

STOCKHOLM.

[illegible]

[illegible]

LYCKAN.

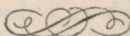
NOVELL

AF

JEREMIAS MUNTER.

FÖRFATTARE TILL EN »GNISTA» M. M.

"Det är ingenstädes skrifvet; står ej på himlahvalfvet: — Jag, ni skall vara *stor*, *vis, härlig;* men i vår innersta själ: *skall vara lycklig.* Detta är *verklig* lag. Resten är öde."
Thomas Thorild.

STOCKHOLM.
P. A. HULDBERGS BOKHANDEL.

Bazaren å Norrbro.

I.

Tvenne bröder.

"Hoppets rosor
De röda, de bedrägliga, ha vissnat
För mig i förtid, innan hösten kom.
Hvad har jag mer att söka här på jorden?"
Tegnér.

"Tacka vill jag förnöjda sinnen,
Hjertan utan sår och qval!"
Bellman.

Gottfried satt tyst och betraktade sin bror med en blick, som på en gång uttryckte missnöje, välvilja och rådvillhet.

Han såg framför sig denna kära bror ligga utsträckt på sin säng, vårdslöst svept i en bristfällig nattrock. Det var en öfver tre alnar lång, axelbred gestalt. Ådrorna svälde, likt ett nät af blåa snören på hans starkt bygda, men tärda armar och händer. Hufvudet hade en ädel form, med bred, kantig, framböjd panna, kring hvilken svarta lockar ringlade sig i vild oordning. Ansigtsdragen i öfrigt, skarpt markerade i en dyster stil, egde denna förvillande sammanblandning af kraft och slapphet, som man finner hos personer, hvilka blifvit gamla redan i ungdomen. Kinden var insjunken och blek; endast ögat glödde, men af en feberaktig eld.

Rummet, i hvilket han låg, hade icke allenast ett sjukrums hela dysterhet, utan dertill all den otrefnad, som kommer af brist på ordning. Rullgardinen, endast till hälften uppdragen, satt på sned och hindrade dagern att sprida en gladare belysning öfver de obeqväma och vanvårdade möblerna. Åtskilliga klädespersedlar lågo kringströdda på

stolar och bord. Ett tjockt damlager öfverhöljde hvarje föremål. Spindlarne hade spunnit sina nät imellan hyllorna i bokskåpet; öfver bläckhornet växte mögel, och en guitarr stod med brustna strängar undanskuffad i kakelugnsvrån.

Till allt detta bildade Gottfried sjelf en skarp kontrast. Han var en välmående, fetlagd, gladlynt man. Helsan blomstrade i friska rosor på hans kinder, svälde i en liten trefligt rundad hakpåse. Hans blick antydde icke någon synnerlig djupsinnighet, men rörde sig lifligt och mötte all verlden med en angenäm godmodighet. Hela hans personlighet uttryckte belåtenhet med sig sjelf och med alla andra, ett godt hjerta och ett gladt lynne.

Men för tillfället var Gottfried hemfallen under en hos honom mycket ovanlig oro. Det låg en tung sten på hans hjerta, och hans hjerta var alls icke vandt att bära på några tunga stenar. Han besvärades högeligen deraf och visste sig ingen råd.

Tystnaden fortfor. Arnold — så hette den sjuke — låg orörlig och stirrade rätt framför sig. Gottfried skrufvade sig otåligt på sin stol, steg upp, gick några slag öfver golfvet, satte sig åter, pustade och torkade stora svettdroppar från sin panna.

Slutligen blef honom detta tillstånd outhärdligt. Han trädde fram till sängen och sade i en bestämd ton:

— Nej, bror Arnold, detta duger, fan ta' mig, icke längre.

Arnold uppväcktes häraf ur sina drömmar, eller rättare ur den tanklösa dvala, hvaruti han låg försjunken, for med handen öfver pannan, vände blicken långsamt emot brodren och sade med en min, som skulle kunnat kallas vålnaden af ett leende:

— Du har mycket rätt, Gottfried, mycket rätt, det är nu redan längesedan jag upphörde att duga till någonting.

— Säg hvad du vill, återtog Gottfried, säg lutter orimligheter, det är detsamma, blott jag får höra dig tala. Din envisa tystnad gör mig förtviflad, tar lifvet af mig! ... Besinna, jag har rest mer än trettio mil för att råka dig, dig, min enda, kära bror, som jag alltid varit van att anse som mitt orakel, som jag icke allenast älskat, utan beundrat, allt sedan den tiden då vi gingo i skolan tillsammans, och du var då min hjelpreda i alla krångliga lexor.

Jag kommer hit, oroad af din långvariga sjukdom och sedan du under snart ett helt år lemnat alla mina bref obesvarade. Jag kommer och finner dig i ett tillstånd, som jag icke förr haft något begrepp om. Du ber mig vara välkommen, tackar mig för, att jag vill se om dig; men något vidare har du icke att säga mig, icke ett ord. Du ligger såsom förstummad och tycks alls icke märka, huru djupt din tystnad smärtar mig. Stackars Arnold! du måtte sannerligen vara mycket sjuk.

— Ja.

— Märker du alls intet tecken till förbättring?

— Nej.

— Men du, som sjelf är en snäll läkare, måtte väl veta, hvaruti ditt onda består?

— Ja.

— Och du känner väl då också ett läkemedel derför?

— Nej.

— Det var besynnerligt! Jag för min del kan visst icke uppgifva, hvar någon bot står att finna; men det vet jag, att du sköter dig illa och att det är orätt, Arnold, mycket orätt att begrafva sig, innan man är död.

— Ser du, en menniska kan förfalla i ett tillstånd, som hvarken är lif eller död.

— Nå vidare!

— Äfven vårt andliga väsen kan förtvina, kan, liksom kroppen, drabbas af en förlamning, som borttager lem efter lem. Det är den eländigaste, den hjelplösaste af all tillvaro.

— Ja, låtom oss samtala om saken. Särdeles mycket begriper jag väl icke, det vet du sedan gammalt; men det finnes också en hel hop saker här i verlden, som se fasligt krångliga ut och dock i det hela äro ganska enkla, då man blott en gång lyckas få dem rätt tydligt under ögonen. Att en blind höna också kan hitta ett korn, det är min gamla tröst. Du har kanske förkylt dig?

Arnold runkade på hufvudet.

— Ditt hjerta är måhända för stort eller för litet; din ryggmärg angripen, eller dina lungor?... Så, icke det heller? Måhända har du på något sätt öfveransträngt din tankekraft?

— Kanske snarare min känsla.

— Nå, låt höra hur det gick till?

— En annan gång, bror Gottfried. Ursäkta mig, men det är mig en plåga att nu vidröra detta ämne. Sådan jag är, sådan är jag; en annan gång faller det sig törhända lättare att forska efter orsaken.

— Nej pass, jag släpper dig icke. Låtom oss fasthålla tråden. Man kan således öfveranstränga sina känslor, menar du?

— Ja, liksom det finnes vissa plantor, hvilka så girigt draga till sig alla näringssafter, att ingen annan växtlighet kan trifvas i deras granskap, så finnes det ock känslor, hvilka ensamma inkräkta *hela* hjertat och i sig upptaga all andans lifskraft. En sådan känsla undantränger, förqväfver alla andra; vi finnas till endast uti henne. Af hela strängaspelet inom vårt bröst, klingar blott en enda ton. På det viset . . . . . Men jag förmår icke fortsätta längre. Förstå mig, Gottfried! på det viset och då man i hvarje ögonblick nöter på ständigt samma känslosträng, sliter man ut sin själ i förtid.

— Det var en besynnerlig känsla, du talar om. Aldrig erfor jag något sådant; men jag tror mig dock fatta din mening. Jo, jo men, om man på ett fortepiano oupphörligen klinkade på samma tangent, det skulle både blifva en enformig musik och förstöra hela instrumentet, åtminstone göra det mycket ostämdt. Vi måste alltså hos dig anslå nya toner; du måste spela upp en alldeles ny melodi. Ja, det är solklart, att du måste söka förströelse.

— Och hvar finna någon förströelse för den, som förlorat alla sina gamla intressen vid lifvet?

— Verlden är mångsidig; han måste nu taga henne från en annan sida.

— Nej, låt honom vara, det är bäst. Det finnes för honom icke mera någon frid, ty det finnes ingen tillfredsställelse, men dock i enformigheten ett slags lugn. Låt honom i ro förtära sig sjelf, slumra bort den smula lif, han ännu kan ega i behåll. Tystnaden är hans enda vällust. Ack, du vet icke, huru man i den ostörda midnattsstunden kan njuta af föreställningen, att den trötta anden redan för evigt gått till hvila och att det blott är kroppsverktygen, som ännu af gammal vana bibehålla ett mekaniskt lif. Urets knäppningar, det enda ljud, som når vårt öra, förefaller oss då såsom stående i samband med pulsarnes slag. Det är som om man hade sitt eget hjerta framför

sig på bordet, och hvarje flyende sekund säger: närmare, närmare är du ditt mål! ... Men slutligen kommer en stilla domning, man förnimmer icke längre de taktmessiga pendelslagen; det käns, som om man redan låge nedmyllad under jorden, och detta kännes så skönt.

— Må vara; men alldenstund detta blott är en tom föreställning och man verkligen råkar till att ännu vara bland de lefvandes antal, så är det bäst att söka skaffa sig en god sömn om natten, på det att man må kunna vara fullt vaken om dagen . . . Kära Arnold, någonting måste företagas med dig, någonting riktigt genomgripande. Jag ger mig ingen ro förr, än jag åter ser dig frisk och lycklig.

— Ack lyckan, Gottfried! Är du verkligen så barnslig, att du ännu tror på någon lycka?

— Om jag tror på lyckan?

— Ja, hvad är hon väl annat än blott en fantasi, som för någon tid uppehåller vårt mod, men om hvars tomhet vi blifva öfvertygade, så snart vi upphöra att lefva blott i framtiden? Hon är en bedräglig bankir, som aldrig inlöser sina egna vexlar, hvilka endast godtrogenheten låter narra sig att emottaga som reel valuta... Gossen kastar ifrån sig sina dockor och ynglingen börjar en ny lek. Hela skilnaden består blott deruti, att det nu är verlden, som blir hans dockskåp. Nu måtte det vara så och nu så, säger han ännu, den ena stunden pjollrande om magt och ära, den andra om kärlek och frid. Och han har roligt nog, så länge han kan bedåra sig sjelf, så länge han kan låta sig nöja med bara illusioner. Några få kunna det hela sitt lif igenom, och detta, o, du arma jord! detta drömmande är den högsta, den enda lycka, du har att bjuda dina barn.

— Nej, du misstar dig Arnold, misstar dig förbannadt ändå. Här, midt framför dig, har du i min person en lifslefvande vederläggning af ditt påstående. Jag har aldrig varit någon drömmare, det vet hvar och en, som känner mig. Jag har alltid tagit verlden sådan han är, men jag är lycklig det oaktadt, ja du, riktigt bastant lycklig. Min lycka är hvarken någon tom fantasi, eller någon myntförfalskare, hon är verklig, hon tål att taga uti.

— Tag dock icke uti för hårdt, det är mitt broderliga råd, och blif icke öfverraskad, om du en dag gör den upptäckten, att du fröjdat dig åt — ett korthus.

— Har ingen fara; jag måtte väl känna mig sjelf?

— Visst icke! Det har ännu ingen dödlig gjort. Försök blott att tränga till djupet af din egen själ, undersök, forska. . . .

— Nej, nej, min bror, det kommer aldrig i fråga. Filosofien ger jag en god dag. Det kan måhända vara roligt nog att fördjupa sig i lärda funderingar öfver sitt *varande* eller *icke varande*, men jag för min del känner mig ändå tillräckligt öfvertygad om, att jag verkligen finnes till, och är belåten med att på frågan, om jag är lycklig, kunna svara mig sjelf och alla andra: Ja, visst tusan är jag lycklig! . . . . Det är en princip hos mig att afsky all metafysik. Dessa beständiga frågor: hvad är det, och hvad är det och hvad är det? utgöra min förskräckelse, ty alltid blir svaret, att hvad som är, är alldeles rasande. Hur mår du? frågar filosofen. Jo jag tackar, mycket bra. Tok, heter det nu, vet du, hvad det är att må bra? Och så drar han fram med dissektionsknifven, citerar Sokrates, Plato, Kant, Puffendorf, Schlegel och Hegel och hela det odödliga sällskapet, samt slutar med att logiskt bevisa, det jag mår — mycket illa. Hvad skall nu detta tjena till, det begriper jag icke. — Som sagdt är, jag är belåten med mitt öde. Men det är längesedan, vi råkades, och det går trögt att meddela sig genom bref. Om du vill, skall jag berätta dig, huru jag har det nu för tiden, hur jag fick hustru min o. s. v. Det är en lust och glädje att få språka förtroligt med sina vänner. . . . Men vi sitta ju här i full skymning, fast solen, den skönaste majsol, ännu står högt på himlen. Med din tillåtelse drar jag upp rullgardinen. . . . Se så, nu blef här ju genast en smula trefligare. Men fy tusan, hvad här är dammigt öfverallt. Du måtte hafva en slarfvig städerska. Du skulle se, hur putsadt och fint allt är hemma hos mig. Så skall också du få det en gång, då du blir väl gift. . . . Litet tobaksrök hoppas jag icke generar dig. Att röka och prata och öppna sitt hjerta, det är just i min smak.

Gottfried brydde sig icke om att afvakta något svar. Han tände en cigarr, tog i förbigående en handduk, borttorkade dermed dammet från bordet, flyttade några stolar i ordning, sparkade undan ett par stöflar, som stodo midt på golfvet, röjde sig en beqvämare plats i soffan och började åter, sedan han der nedsatt sig:

— Gud må veta, huru det kommer sig, men jag har alltid haft en hel hop goda vänner, hyggliga, förträffliga vänner, som hållit mig till godo sådan jag är och beskedligt låtit sig nöja med mitt sällskap, fast jag visserligen icke har mycket intressant att bjuda på. Du minnes nog sjelf, huru det var, då vi lågo i Upsala tillsammans. Du stod som ett ljus i nationen, värderad, beundrad af kamrater och lärare. Jag kunde blott fröjda mig åt, aldrig dela dina företräden. Snart kom jag sjelf under fund med, att den lärda vägen icke var min. Men på samma gång måste andra hafva upptäckt, att mitt hjerta var bättre än mitt hufvud, ty vänner hade jag godt om. Bror din är ett geni, sade man, men du är en sakramentskadt treflig kurre, och så hade jag på mitt sätt glada dagar; pokulerade, sjöng Bellman och knogade mig med möda genom kameralen, under det att du tog graden som primus, blef medicine doktor och kirurgie magister. Som extra ordinarie vid posten blef jag sedan en man i staten. Ja, jag hade roligt då också, ty jag saknade aldrig personer, som med välvilja omfattade mig. Det måtte bestämdt vara mycket öfverdrifvet detta allmänna prat om verldens falskhet och egoism. Jag har åtminstone föga erfarenhet deraf. Gud vet, huru de bära sig åt, som hos sin nästa ständigt stöta på djefvulskap, aldrig blef jag gäckad i min goda tro, aldrig bedragen i min tillgifvenhet. Det är sannt, att en af mina kamrater intalade mig till en borgensförbindelse, som medtog hela mitt fädernearf, men det rådde han icke för; han var en stor slarf, det är allt. . . . Då vänskapen smakade mig så väl, började jag att tänka, huru ännu mycket bättre skulle icke kärleken smaka. Denna tanke vann hos mig ett djupt insteg. Jag önskade mig ingen roman, men fick stark längtan efter en liten god hustru. Händelsevis — låt mig se, det var i höstas sju år sedan — kom jag på den idéen att ändtligen uppfylla ett gammalt löfte och besöka en af mina studentkamrater uppe i Arvika. Du minnes väl Pelle Asperot med stora näsan, som sedan blef välbeställd borgmästare? . . . . Ja så, du minnes honom icke. Det var den hedersmannen, som jag ernade helsa på. Den långa resan i gement november-väder var mycket besvärlig. Jag for illa på bondkärran, men hade brådt och reste natt och dag. Sent en afton, då jag nyss passerat Wermlandsgränsen, befann jag mig särdeles trött och

sömnig. Det var mörkt som i en säck och småregnade. Hästen, en liten utsvulten vanbyting, förmådde blott i gående sträfva framåt på den djupa vägen. Föregående ansträngningar och nattvak gjorde, att det nu blef mig allt svårare och svårare att hålla mig vaken. Hufvudet sjönk i allt djupare nickningar ned emot bröstet; jag lutade mig emot hörnet af det hårda kärrsätet, och trots alla dess knuffar, föll jag snart i en djup sömn. Skjutspojken följde snart mitt exempel, insomnade i det andra hörnet och tappade både tömmar och piska. Vår lilla skinntorkade Rosinante hade också — allt detta erfor jag efteråt — blifvit smittad af snarkningarna och, då han kom till foten af en lång och brant backe, samt märkte att han var öfverlemnad helt och hållet åt sig sjelf, tog han sig också en tupplur på stående fot. Säkert hade vi mer än en timme alla tre njutit vår hvila, då jag hastigt uppväcktes af ett nära buller. Jag gnuggade mig i ögonen och anade en fara, men yrvaken, som jag var, kunde jag icke rätt fatta hvad som stod på, eller återkomma till rediga sinnen förr, än jag blott några famnar framför mig såg en stor vagn, som med full fart kom rullande backen utför. I ögonblicket nappade jag efter tömmarne, men förgäfves, ty de lågo på marken. Rosinante, äfven yrvaken, förnam att fara var å färde och gjorde ett af sina qvickaste hopp åt sidan — men åt rasande sida. I detsamma törnade den ankommande vagnen emot vår kärra, dess framhjul fattade uti hennes högra och välte på detta sättet med otrolig lätthet hela vårt equipage i det djupa, våta diket, sjelf fortsättande sin snabba fart, tills de lifliga hästarne kunde hejdas. — Ja, der låg jag nu. Jag hade både kunnat drunkna och slå ihjäl mig, men bröt blott det ena nyckelbenet och fick ett stort hål i hufvudet. Med möda förmådde jag åter krafla mig upp på landsvägen. Detta medtog mina sista krafter. Medvetandet försvann mer och mer. Jag hörde blott ljudet af flera fremmande röster, och bland dessa trängde mig en särdeles klar och välljudande genast till hjertat i utropet: Ack, han dör, han dör. . . . Nu trodde jag verkligen sjelf, att jag dog. Men det var bara en svimning, förstår du, fast den var långvarig. Åter slog jag upp mina ögon, som det står i romanerna. Nu inbillade jag mig vara i himmelen och se en af Guds englar framför mig. Detta skulle utan tvifvel förefallit mig ännu mycket angenämare,

om jag icke plågats af en svår smärta i min sönderslagna kropp och dessutom känt mig liksom generad af medvetandet att vara alltför omogen för den himmelska lycksaligheten. Då ljöd åter den der behagliga, hjertevärmande rösten för mina öron. Ack, han lefver, han lefver! hette det nu, och med detta intyg blef jag ganska belåten. Ja, jag lefde verkligen och befann mig i en treflig prestgård, på det ömmaste omvårdad af prosten Tronelius, hans hustru och sex döttrar. Det var prostens vagn, som hade förorsakat min kullbyttering. Den hedersmannen hade fört mig hem till sin bostad, och den vackra stämman, jag hört, den tillhörde mamsell Petronella Tronelius. Petronella var af prestdöttrarna den tredje i ordningen. Hon var visst icke någon skönhet, men såg snäll ut. Det skulle kanske icke skadat, om hennes näsa varit en smula större och hennes kinder en smula mindre röda. Nu skulle man kunnat säga, att hela hennes lilla person var en smånäpen örfil åt konstens reglor. Men hon var i alla fall en täck flicka med ett genomgodt hjerta, och då är det väl icke värdt att vara så noga med skönhetslinierna. När nu härtill kommer, att jag redan var förtjust i hennes vackra röst, så är det väl icke att undra öfver, att jag snart blef det i henne sjelf. Under det att mitt hufvud och min skuldra läktes, blef mitt hjerta obotligen såradt. Redan innan jag åter kunde stå på mina ben var det mig solklart, att om icke Petronella ville blifva min följeslagerska genom lifvet, så skulle det gå alldeles på tok. Gudskelof, mitt öde har aldrig krånglat med mig. Sedan jag i några dagar gått och qvalt mig med allehanda dumma föreställningar och sett melankolisk ut, tog jag mod till mig och sade rent ut mitt hjertas mening. Det gick som en dans med alla de der förklaringarna. Petronella ville mycket gerna blifva min; hon var pin kär i mig, och sedan prostfar tagit reda på mina antecedentia, lade han sin dotters hand i min och skänkte oss sin faderliga välsignelse. Jag var innerligt belåten med utgången. Till Arvika kom jag aldrig, men fick mig i stället så oförmodadt en fästmö, och ännu i dag prisar jag det öde, som välte mig i diket och — i himmelriket, ha ha ha! Hvad säger du väl om ett sådant öde, bror Arnold? . . . . Men du säger alls ingenting. Jag trer tag mig tusan, att du sofver.

— Åh nej, jag har hört hvartenda ord och gratulerar dig, som . . . . som. . . .

— Säg rent ut.

— Som sofvit dig till din lycka.

— Nåväl, när göra vi väl annat! Jag skulle tro, att vi på sätt och vis alltid sofva oss till vår lycka. Lyckan kommer öfver oss utan vår förskyllan eller värdighet; det gäller blott att icke förstöra det goda, vår Herre förlänar, och att vara nöjda med hans skickelser.

— Du är fatalist.

— Det vet jag icke. Om jag är fatalist eller något annat kan just qvitta mig lika. Jag vill blott vara hederlig karl och ställer mig för öfrigt gerna under den Högstes förmynderskap. Petronella plågas ej heller af någon fåfäng sjelfklokhet. Aldrig hafva vi talat just mycket om grundsatser, men likväl kommit väl öfverens. Det är mycket möjligt, att vi båda äro sådana stympare i teorierna, att hvilken guvernant som helst kunde slå oss på fingrarne; men i praktiken har det gått oss väl i handom. Till en början såg det ganska mörkt ut, då vi skulle uppgöra våra framtidsplaner. Fattiga voro vi båda. Hon kunde väfva och spinna och ysta och baka och sköta ett hushåll, det kunde hon galant. Och jag kunde sköta min tjenst; men det var strunt till tjenst jag hade. Huru förblindade vi än kunde vara af kärleken, inbillade vi oss dock aldrig att kunna lefva blott på ljuspengarna. En god tro svek oss imellertid icke. Vi voro glada i henne, glada i våra förhoppningar att åtminstone efter tio eller kanske femton års sträfvanden kunna fira vårt bröllop. Svärfar sökte en gång att skaffa mig en klockartjenst, och församlingen tyckte om min basröst; men det kom en annan, som hade allsingen röst, men biskopen till morbror. Han blef klockare och jag fortfarande en brödlös extra-ordinarie. — Då jag hade nu varit förlofvad i tre år, emottog jag en vacker morgon ett bref. Det innehöll underrättelsen om, att vår gamla, rika faster Fiken på Risbasta slutat sina dagar. Du och jag voro hennes enda arfvingar. Nu uppslogs ett nytt blad i mitt ödes bok. Jag var på en gång blifven en förmögen man, gaf tjenstemanna-banan på båten, öfvertog Risbasta stora bruk, gifte mig och, tack vare Petronella, njuter nu ett afundsvärdt lif. Fyra år hafva vi varit gifta och hafva redan tre barn på backen. Gossen, den äldste, heter Arnold efter dig. Han

röjer redan — förmodligen har han fått det med namnet — en afgjord fallenhet för böcker. Ständigt kommer han och vill leka med mina kassaböcker. Gud välsigne den lilla *magistern* i alla fall. Mot flickbytingarna är ingenting att anmärka, om icke att deras små näsor för mycket bråt på söta mammas. Men jag har för länge sedan försonat mig med den formen. Om några månader hoppas jag kunna bjuda dig på ett nytt fadderskap. Är lyckan god, så blir det en pojke, som passar lika bra till brukspatron, som jag sjelf. Får jag sedan ännu ett par flickor till o. s. v., så hoppas jag aldrig behöfva känna mig ensam. Med tukt och Herrans förmaning skall det nog en gång blifva folk af småplocket. *Aldrig olycklig*, se det är mitt valspråk. Den rätt kan läsa sitt Fader vår, rädes hvarken fan eller trollen! . . . . Men du ser nu verkligen trött ut. Kära Arnold, ursäkta, om jag besvärar dig med mitt prat; du vet, att jag menar dig väl. Jag lemnar dig för en stund men kommer snart igen, ja, ganska snart; jag släpper dig, ta mig fan, icke så lätt!

. . . .

Det dröjde ej heller länge förr än Gottfried åter satt vid sin brors säng, outtröttlig i sitt bemödande att åvägabringa ett samtal. Han fick nöja sig med några korta och tvära svar; stundom fick han alls intet svar, men han hade sjelf en språksam tunga och ett hjerta, som aldrig upphörde i sitt varma deltagande. Dagar förflöto, och han förblef lika ihärdig i sitt sällskapande. På detta sätt rycktes Arnold många gånger med halft våld upp ur sin olyckliga försoffning.

Gottfrieds förfarande grundade sig icke på något fattadt beslut att genom logiska slutsatser för brodern leda i bevis, att det var dennes moraliska pligt att sjelf med all möjlig kraft uppträda emot och söka öfvervinna den djupa sorgbundenhet, hvaraf han nu lät sig beherrskas. Nej, han hvarken var mägtig af eller eftersökte några djupsinniga slutledningar. Hela hans sträfvande gick ut på att åstadkomma en förströelse, en förskingring af de dystra fantasierna. Derföre menade han, att det just icke låg så mycken vigt uppå *hvad* han sade, som icke mera derpå, *att* han sade någonting. Hvarje ämne måste dock ovilkorligen sätta tankarne i någon rörelse och bidraga till skingrandet af dessa fixa idéer, som lågo och frätte på broderns sjuka sinne.

Och i denna tro pratade han oförtrutet... Men det kom mången träffande anmärkning från hans läppar; ty det är icke blott det odlade vettet, utan äfven det sunda förnuftet, den rena känslan, som finner det rätta.

Arnolds enslighet var sålunda störd, och han plågades af broderns despotiska välvilja mera, än den kan tro, som icke eger något begrepp om ett sjukdomstillstånd sådant som hans och det slags njutning, en dylik patient känner af att ostörd ligga och rufva på sin smärta. Men det var honom icke möjligt att undslippa det påtvingade sällskapet; till och med försäkringarna om, att han marterades deraf, skedde förgäfves.

Men småningom blefvo honom de nya förhållandena mera uthärdliga. Gottfrieds uppriktiga tillgifvenhet kom till hans hjerta som en varm fläkt; och många samtal, som börjat med ett trivialt prat om väder och vind, tog hastigt en vändning, som ofrivilligt väckte den sjukes deltagande, ja, stundom intresserade honom till den grad, att han förvånades öfver sig sjelf. Visserligen sjönk han straxt derpå åter tillbaka i sin förra själs-försoffning, men afbrotten kommo dock dag efter dag mera ofta. Det var tydligt, att en reaktion förbereddes i Arnolds domnade sinnen. Blickade han omkring sig i sitt rum, så fann han nu der en stor förändring. Under Gottfrieds ledning hade en general-städning blifvit verkstäld. Dammet och spindelväfvarne voro bortsopade, allt skräp undanröjdt, några nya möbler hade blifvit anskaffade i stället för de bristfälliga och ordnade på ett sätt, att det hela såg ganska inbjudande ut, helst då solen sken in genom fönstret. Arnold lemnade numera icke sällan sin säng, och en vacker dag förmådde honom Gottfried, ehuru med stor möda, att företaga en promenad i vagn. Våren stod nu i sin härligaste prakt; fruktträden blommade, lundar och ängar hade iklädt sig sin nya friskgröna skrud. En sådan anblick lifvar hvarje sinne. Den friska luft, man inandas, verkar stärkande äfven på de mattare själskrafterna. Också inom Arnolds bröst utvecklade sig en vårkänsla. Dylika promenader blefvo hädanefter alldagliga. Naturens skönhet värmde mer och mer sjuklingens hjerta; krisen var ändtligen kommen. Nya idéer arbetade inom honom; han erfor åter en begynnande kärlek till lifvet, begär efter verksamhet. Fåordig och tyst förblef han väl ännu, men lynnet hade i alla fall undergått en betydelsefull för-

ändring. Hans tystnad var nu tankfull, icke såsom förr, en förslöande försoffning. Gottfried gladdes hjertinnerligen åt dessa goda tecken och lemnade nu brodern mera i fred, så snart han såg, att denne sjelf sysselsatte sina tankar.

En morgon mötte Arnold den till honom inträdande fryntlige brukspatronen med en särdeles allvarlig blick, men med en hållning, som genom sin fasthet röjde, att han fattat något afgörande beslut.

— Välkommen broder, sade han, tryckande Gottfrieds hand med värme. Jag har sofvit obetydligt denna natt, ty jag har haft tankar, som hållit mig vaken. Jag har anställt en granskning med mig sjelf, uppgjort en sluträkning. Att jag är skyldig dig stor tacksamhet för ditt outtröttliga tålamod med mitt sjuka sinne, det visste jag långt förut, men dina uppoffringar hafva icke varit gjorda förgäfves! Längre får du icke dröja här. Återvänd till ditt trefliga hem och tag med dig dit vissheten om att hafva uträttat en god gerning. Ack, trofaste Gottfried, du är en förträfflig man, du är en af dessa afundsvärdt lycklige, som...

— Som ingenting begripa.

Nej, en af dessa lycklige, ville jag säga, som hafva en medfödd instinkt för det rätta, som gå och hitta sanningar fullfärdiga på sin väg. . . . Sätt dig här i soffan bredvid mig; jag är skyldig dig en uppriktig bekännelse.

Bröderne togo plats. Arnold fortsatte:

— Det var en gång en man, som af lyckan i många afseenden blifvit väl begåfvad. Han var frisk och stark. Hans lynne egde en naturlig glädtighet. Med lätthet hade han förvärfvat sig en god fond af kunskaper, rika medel för en nyttig verksamhet. Hans tankar egde nog kraft att höja sig öfver småsinnets trånga, töckniga kretsar upp till den fria, klara åskådning af lifvet, som vidgar menniskosjälen. Hans sympatier för allt skönt voro lifliga, hans känslor djupa och varma. Men man omtalar i sagorna, huruledes små feér osynliga komma till barnens vaggor och lemna allahanda föräringar, som utöfva en mägtig inflytelse på den nyföddes framtid. Till allt det goda, som hos honom blifvit nedlagdt, hade en ond genius också fogat sin gåfva: det var ett oroligt hjerta, ett hjerta med en osläcklig törst efter ömhet, efter vänskap och kärlek. Att älska var detta hjertas oändliga begär, att älskas tillbaka dess beständiga

längtan. Men denna längtan — så var det bestämdt — skulle alltid vara fruktlös, alltid gäckas i sin åtrå och icke någonsin blifva tillfredsstäld.

— Och denne man? . . . .

Det är jag. . . . Med god förtröstan och öppen famn flög jag ut i lifvet, färdig att sluta hela verlden till mitt klappande bröst. Mitt hjerta flammade upp för allt ädelt, allt stort och skönt, som jag trodde mig möta på min väg. Jag fann, vid hvarje ny blick jag kastade omkring mig, nya föremål att älska, och vår jord föreföll mig så outtömligt rik, så härlig, att jag knappt begrep, det vi också kunde behöfva en himmel. . . . Men solen steg högre upp på fästet och morgonrodnadens magiska, förvillande skimmer föll bort från verlden. Ack, alla dessa bilder, som så tjusat mig, de voro tomma fantomer. Vid första steg, jag tog för att uppnå dem, försvunno de, eller förvandlade sig. I stället för de kärleksrika väsen, jag sökte, mötte mig endast kalla och frånstötande. Dessa förstodo mig icke. De belogo hånfullt min svärmiska hänförelse, kallade mig en öfverspänd fantast och veko undan för mig, såsom för en dåre. Offrade man någon gång åt mig en känsla, så var det föga annat än medlidande, och svaret på min själs brinnande böner blef oftast blott ett välvilligt råd att lägga band på mina känslor, att älska med måtta. *Att älska med måtta!* . . . . O, min Gud! huru obegriplig föreföll mig icke denna vishet. Kan det då väl, frågade jag mig sjelf, för ett hjerta finnas något annat *lagom* än *allt!* . . . .

— År efter år, vidtog Arnold efter en paus, — nödgades jag allt mera nedpruta mina ungdomligt öfverdrifna fordringar, och slutligen, gäckad och bedragen, blödande ur djupa sår, trodde jag mig hafva hunnit till den anspråkslösaste måttlighet, då jag af hela vida verlden blott begärde ett enda tillgifvet hjerta, en enda varm själ, likstämmig med min egen, en enda, som förstod mig rätt och hade sin lycka gemensam med min, en enda att evigt och innerligt älska. Jag såg omkring mig, tyckte jag, så många, med hvilkas förtjenst jag vågade jemföra min egen, och såg dem i full besittning af den sällhet, som jag drömde om. Hvarföre, dristade jag fråga, hvarföre skulle då icke också jag finna hvad jag så ifrigt sökt? . . . Men äfven detta var för mycket begärdt. Min hårda dom var en gång för alla oåterkalleligen bestämd: *allena*, *alltid allena* skall jag genom-

vandra min bana; *kärleksrik* och — *kärlekslös!*... Såras icke, gode broder, af denna klagan! Din ömhet har alltid varit mig dyrbar. Men de band, som förena oss liksom slägtband i allmänhet, äro af den ofrivilliga art, som naturen sjelf har knutit och icke kan kallas en *fri* yttring af våra känslor. Du älskar mig derföre, att jag är din mors son och icke för min egen skull. Det är ju egentligen blott en slump, som fästat ditt hjerta vid mitt.

— Nå ja, invände Gottfried, det är måhända, när allt kommer omkring, lika mycket en slump, att min Petronella håller mig så hjertans kär; icke rår jag just sjelf mycket derför, det är det säkra af saken. Och alla mina barns kärlek, är det också blott ett *tvång af naturen*? Må säga! men så är det dock en välsignad natur. Jag vill dock icke motsäga dig. Nog förstår jag, att du icke kan hafva nog bara af en bror, helst en sådan bror som din. Nej, en hustru skall det vara, det är klart. Utan hustru duger det fan tag mig icke, åtminstone då man har den oskattbara förmånen att vara en ärlig nordbo. Kasta icke ännu hoppet ifrån dig; du skall nog finna henne till slut, det har ingen fara. Gudbevars, en sådan förträfflig man, som du, makalöst hufvud och dito hjerta, skicklig läkare, allmän aktning, en liten nätt enskild förmögenhet och 30 år gammal; en sådan man skulle jag, om det komme derpå an, kunna skaffa tio hustrur inom åtta dagar. Och kärleken, min bror, han är oskiljaktig från hvarje qvinnohjerta, han hör dit såsom blommorna till våren. Fria bara, och du blir älskad, så mycket du någonsin behöfver, det ansvarar jag för. Alltså, du måste gifta dig, det är afgjordt.

— Nej, Gottfried, den tanken är redan och för alltid öfverstruken, öfverstruken med ett stort, svart kors: ett grafkors på mitt hjerta. Nu känner jag mitt öde. En gång har jag stått himlen så nära, som jag någonsin här i tiden skall göra det. Det är en helt enkel och snart berättad historie. Men våra mest tragiska öden spela ofta i hvardagsskrud; smärtans dolk sårar icke lättare, ehuru han föres med mindre scenisk effekt. Jag mötte den qvinna, som i sin hand höll nyckeln till min sällhet. Jag offrade åt henne sjelfva blomman af mina bästa känslor. Hon rådde icke derför, att hennes hjerta icke egde något att gifva mig tillbaka. Hon var god, hon värderade mig, hon bjöd till att älska mig. Det var förgäfves. En annan kom, han behöfde

blott sträcka ut sina armar och hon flög honom till mötes, slösande på honom den ömhet, hvaraf jag med mitt lif icke skulle kunnat köpt ens en gnista. Var han då ädlare, var han bättre än jag? Nej, han var mig blott öfverlägsen i lycka. — Det är nu ett år, sedan jag såg henne lycksalig föras bort som hans brud. Jag varsnade vid afskedet en tår glänsande i hennes öga; hon visste, att hon förstört min frid, och hon ville mig så väl. . . . Efter denna dag, Gottfried, har det för mig icke mer funnits någon sol, något ljus, endast en lång, mörk, kall natt. Det har förefallit mig, som om de tre skoflarne mull redan tyngde på mitt bröst, och verldens buller, menniskornas sträfvanden, naturens vexlingar, allt har jag endast förnummit såsom i en dröm. Hvad jag lidit kan jemföras med den landsförvistes tärande hemlängtan. Hans bästa minnen blifva hans plågoandar. Han har blott en enda tanke, och denna enda sårar honom stundligen med tusende taggar. Hans själs hjerta förblöder; han står blott en linie från vansinnet.

— Jag beklagar dig, Arnold, du har varit underkastad ett hårdt prof.

— Och illa har jag bestått detta prof. Utan din mellankomst skulle jag sannolikt aldrig åter fått magt med mig sjelf. Jag har varit svag, jag erkänner det, erkänner det med blygsel. Om en olycklig qvinna försmälter i tårar, trånar bort i suckan och klagan, det må vara henne förlåtet, men hos oss blir det — föraktligt. Naturen gaf oss icke hennes späda, fina, veka nerfver; vi borde hafva så mycket annat att lefva för, än blott våra känslor. . . . Ett helt år i vemodets fjettrar är redan för mycket. Längre får det icke gå! Nej, tusen gånger hellre en fullkomlig död, än detta usla halflif, än dessa mjeltsjukans marter, som förlamat all själsstyrka, slappat all tankekraft. Mitt slafveri under sorgen har ändtligen nått sitt slut. Jag vill åter blifva fri, vill kasta ifrån mig smärtans bottenlösa bägare, vill stå upp som en man, vill med ett fast beslut slita sönder de qval, som jag icke kunnat beveka med mina tårar. Du förstår, jag vill nu sjelf skapa mitt öde!

— Glöm ej, att hjertats sår läkas med tiden, misströsta ej om att slutligen finna den högsta af all jordisk lycka, den husliga.

— Ser du, mitt hjerta har gjort mig olycklig, jag vet det af bitter erfarenhet. Nå väl, jag skall förkrossa detta

hjerta, göra mig helt och hållet oberoende af mina känslor och derigenom vinna en ny, en bättre skyddad tillvaro.

— Men ett lif utan kärlek, det blir ett glädjefattigt lif.

— Kärleken var min ungdoms-dröm, den är nu förbi. Jag försmår att längre tigga en gunst, som ödet så obevekligt nekat mig.

— Och hvar vill du då finna ett annat mål, som tillfredsställer dina begär?

— Jag vill lefva blott för vetenskaperna. Verlden ligger ännu omhöljd af ett hemlighetsfullt töcken, upplysning är alltjemt dess största behof. Att forska efter sanningen af allt, se der mitt stora mål. Med hvarje seger jag vinner på detta fält, betryggar jag den jordiska lyckan, och mannen, som dödade sitt hjerta, skall genom sina kunskaper gagna menskligheten och i medvetandet deraf sjelf i sin tysta studerkammare måhända en gång känna sig nöjd.

Gottfried var icke rätt tillfreds med detta resonnement, ty han trodde icke mycket på det slags lycka, Arnold lofvade sig. Men han fröjdades imellertid åt den inträffade förändringen, fröjdades åt brodrens återvaknade verksamhetsbegär och hoppades, att dennes åsigter nog framdeles skulle förändras, sedan han nu så allvarligt börjat öfverväga sina ställningar och förhållanden. Han motsade honom derför icke, utan tillade blott i glädtig ton:

— Gudskelof, att jag har dig frisk igen! . . . . För tusan, jag har icke så illa ändå fuskat i ditt yrke, ha, ha, ha! En kur har lyckats mig, som kanske många af dina eskulapiska bröder betvifla: jag har pratat lif i en menniska!

II.

Mannen, som dödat sitt hjerta.

"Din vishet, fast mer rik än Perus grufvor,
Och ljufvare än gudanektarns sötma
Hvad är hon, om ej medel till din *sällhet?*
Vinns denna ej, hon sämre är än dårskap:
En trumpen dåre, utan bjellerkåpa.
. . . .
Natur'n, af nit för ömhetsband bland menskor,
Odelad glädje vägrar eller minskar.
Vår fröjd är infördt gods, är bytesvara;
Den hatar monopol: den krätver *tvenne*:
Rik himlafrukt, af *en* den aldrig plockas
Edw. Young.

En berättelse sådan som den, hvilken författaren nu har för afsigt att lemna, får icke steg för steg följa händelsernas gång. Det är icke nu fråga om att gifva en *oafbruten* skildring af här förekommande personers öden, utan blott att ur deras lif uppsöka några betecknande hvilopunkter, att i fragmenter visa karakterernas utbildning. Läsaren får derföre bereda sig på många och stora hopp i tiden. Till en början göra vi nu genast ett salto mortale — öfver hela sjutton år.

Klockan slog åtta på morgonen.

Doktor Arnold satt ifrigt sysselsatt vid sitt skrifbord, då dörren sakta öppnades och hans hushållerska, madam Pihlqvist, steg öfver tröskeln.

Men madam Pihlqvist förtjenar väl sjelf ett litet ord i förbigående. Hon var en af dessa ovärderliga tjenarinnor, som icke allenast med nit, ärlighet och ordningssinne fullgöra sina åligganden, utan gå vida längre, än några

skyldigheter kunna föreskrifva, och med en tillgifvenhet, som är i stånd till hvarje uppoffring, omfattar sitt husbondfolk. Bredvid de beundrade praktväxterna i ett drifhus står måhända en förbisedd vildblomma, som öfverträffar dem alla i vällukt. Mången, som i salongen med flödande vältalighet utbreder sig öfver kärlekens och vänskapens sublima trofasthet, kunde, så simpelt det än låter, i kökskammaren få begrepp om ett ännu oegennyttigare ömhetsband, nemligen om der, som någon gång händer, är att finna en af dessa gengångare från mera patriarkaliska tider, en af dessa *gamla pigor*, som blott lefva för »herrskapets» bästa, som dag och natt träla derför, och hvilkas enda stolthet är att, såväl under medgång som motgång, få räknas till den allra lägsta länken af familjen. En dylik tjenarinna är likasom en liten tomte i gården, hvilken, om det än sker i smått, dock alltid lika nitiskt arbetar för husets trefnad och välmåga. Madam Pihlqvist var en sådan liten tomte, ehuru hon blott hade ett temligen glädjetomt ungkarlshem att ombesörja. »Gudskelof,» hörde man henne ofta yttra, jag har fått min upptuktelse här i verlden, annars hade det aldrig blifvit folk af mig. — Denna hennes ”*upptuktelse*” bestod deruti, att hon, ännu helt ung, blifvit gift med en sträng, grälaktig och hårdhjertad, för att icke säga elak man. Det var ett resonnementsparti, ty Pihlqvisten var lifkusk, kan tänka. Men det var icke allenast på den sammetsdrapperade kuskbocken, som han var en bister tyrann; äfven inom äktenskapet höll han tömmarne i ena handen och piskan i den andra. Detta äktenskap räckte i mer än trettio år. Det förljufvades icke af några »kärlekspanter.» Det sista vedermäle, hon erhöll af sin mans känslor, var ett blåmärke öfver venstra ögat, som ännu, långt efter sedan han var död, blomstrade likt en förgät-mig-ej. Att madam Pihlqvist åt en sådan skola sade »Gudskelof!» bevittnar bäst hennes genomfromma sinnelag. För öfrigt är blott att tillägga, det hon var en liten, fryntlig gumma, lätt, nätt och tunn, ja så tunn, att hon, som doktorn brukade säga, skulle kunnat begagnas som bokmärke.

Det var icke svårt att se, det madam Pihlqvist, sedan hon nu inträdt i doktorns rum, hyste någon betänklighet vid att störa honom i hans arbete; men då hon icke lyckats att genom flera hostningar göra sig bemärkt, log hon

för sig sjelf, liksom hon velat säga: det är nog icke så farligt ändå, och vidrörde sedan sakta hans axel.

— Är hon nu här igen, madam, brummade doktorn. Hvarför kommer hon alltid så smygande? Hon har en gång, madam Pihlqvist, som en ficktjuf kunde afundas henne.

— Jag vet, att herrn icke tycker om, att man slår i dörrarne, eller gör buller af sig.

— Men att man ruskar mig i axlarne, det tycker jag om? . . . . Svara mig, madam, tror hon, att det kan vara något nöje att blifva gastnupen?

— Jag ville bara säga herrn. . . .

— Har icke tid att höra.

— Nej, jag ville ingenting säga. . . .

— Se så, tvetalan, det kallas att ljuga. Ni kommer då hit, madam, och afbryter mitt arbete endast för behaget att öfva er tunga i osanningar, liksom ni icke förut vore tillräckligt hemma i den odygden.

— Jag skulle lemna er. . . .

— Ja, det är just det, jag önskar. Lemna mig, lemna mig genast.

— Herre, här äro två bref.

— Nå, du gamla pladdrerska, kunde du icke genast gifvit mig dem, i stället för att stå här och prata bort tiden! . . . . Tag hit! Två bref, det är jemt två för mycket. Om menniskorna ändå en gång blefve lama både i tungan och fingrarne, då skulle vi hafva bra många dumheter mindre här i verlden. . . . Hvarför ser hon så på mig, madam? . . . . Ah, hon vill väl visa mig, kan jag tro, att det går an att vara dum också med ögonen. . . . Men tag då hit de der brefven, menniska, och gå sin väg sedan.

— Kära herr doktor. . . .

— Jag är icke kär, har aldrig varit kär, eller inbillar hon sig kanske, att hennes egna behag. . . .

— Kära herr doktor, får jag icke laga till en liten. . . .

— För böfveln i våld, *en liten* säger hon!

— Ack, låt mig då tala till punkt! en liten frukost menar jag.

— Se så, måste jag då nödvändigt äta ihjel mig? Är jag då verkligen en sådan tyrann i mitt hem, att ni såsom ert högsta älsklingsmål måste eftersträfva att röja mig ur vägen? Längtar ni så begärligt efter att få packa in mig

emellan fyra bräder? . . . . Nå ja, att befordra vår hädanfärd från detta jordiska trasslet, det är i det hela en stor välgerning och derföre är det också, skall jag säga henne, just ett afskyvärdt yrke att vara läkare. . . . Jag tackar er, madam, för er välmening, men välj ett annat medel, än era välsignade frukostar, om ni behagar. Se der ligger en stor bok, som bara afhandlar konsten att bereda hastigt verkande gifter; den bör hon studera, så kan affären snart vara afgjord, och jag lofvar af erkänsla att icke glömma henne i mitt testamente.

— Herre min Gud, sådant tal! Jag skulle önska lifvet af min gode, förträfflige. . . .

— Menniska, gå sin väg, eller jag låter hemta polisen, för att blifva henne qvitt!

Hushållerskan tolkade i några hastiga smånickningar sin lydnad, sin tillgifvenhet och lemnade rummet, mumlande för sig sjelf:

— I dag, skall jag säga, är han riktigt vid ett godt hymör, så lustig och språksam. Maken till herre finnes icke under solen; salig Pihlqvisten skulle känt honom, och han skulle skämts ögonen ur sig.

Sedan doktorn blifvit allena, bröt och läste han de båda bref, som till honom blifvit öfverlemnade. Han blef derefter mycket allvarsam och försjönk i tankar, ja så djupt, att han, utan att märka det, tappade sin kära tobakspipa, ännu blott halfrökt, på golfvet bredvid sig.

Doktor Arnold, så sade man allmänt, var en mycket besynnerlig man. Hans yrkesbröder kunde lika litet förneka, att han egde både utmärkta kunskaper och ovanlig skicklighet, som de kunde förlika sig med hans ofta ådagalagda missaktning för sin och deras vetenskap. De försäkrade också, att han för sig haft öppnad en lysande bana och fortfarande, besynnerligt nog, egde ett så högt anseende, att han ganska lätt skulle kunna bereda sig en afundsvärd ställning. Men genom ett oefterrättligt lynne och många egenheter missbrukade han alltjemt sin lycka och var ännu vid femtio års ålder helt simpelt en ringa lasaretts-läkare med en isynnerhet på senare åren ganska obetydlig enskild praktik. Till följd häraf skulle han också, ehuru få hans behof än tycktes vara, svårligen kunnat hafva sin utkomst, om han icke lyckligtvis, jemte sin otillräckliga lön, ännu egt i behåll någon liten enskild förmögenhet. Mängden

kände blott hans originalitet och skrattade deråt. Man kallade honom en bokmal, en tvärvigg, en grondör och hade mångfaldiga anekdoter att berätta, som alla tycktes bevisa lämpligheten af dessa epitet.

Likväl fanns det annat godt folk, som värderade honom för en sällspord rättrådighet och sanningskärlek, för många ädla och vackra handlingar. Hvad kamraterne kallade »*missaktning för vetenskapen*,» benämdes nu: »*ärlighet*, *förakt för allt charlataneri*,» och äfven från detta håll hörde man anekdoter anföras, men sådana, hvilka tecknade doktorn såsom en rådgifvare, en hjelpare för den fattige och nödstälde, en tröstare för den lidande, ehuru han älskade att öfva dessa dygder i tysthet, obemärkt af den verld, som, trogen sin gamla vana att mera fästa sig vid det yttre skenet och orden, än vid sjelfva handlingarna, tog hans sträfva, vresiga manér såsom ett bevis på köld och känslolöshet.

Samma motsägelser, som förspordes i doktorns rykte, funnos också i hans yttre personlighet. Hans långa figur var ännu axelbred och muskulös, men ändå mager, och det var svårt att afgöra, om den gulbruna ansigtsfärgen antingen betecknade en härdad natur, eller förrådde något kroniskt lidande. Åren hade böjt hans nacke. Vanligtvis bar han numera sitt hufvud i framåtlutad ställning. Hjessan var alldeles kal, endast tinningarna beskuggades af några gråsprängda lockar. Den breda pannan visade sig härigenom än mera hård och kantig. Det hvilade ett dystert allvar öfver anletsdragen; oftast föreföllo de stela, kalla, nästan frånstötande. Hvar och en fann lätt, att han hade framför sig en man, som mycket erfarit, mycket tänkt; en filosof, en forskare med utvecklad tankeförmåga. Men derjemte varsnade den uppmärksamme granskaren i läpparnes böjning någonting, som skulle kunnat kallas humor, ifall det icke varit för mycket blandadt med satir. Och skådade man djupare in i hans mörka öga, så mötte man der understundom en blick, icke vänlig, men välvillig, icke varm, men ändock trofast. Man såg vid vissa tillfällen denna blick sprida en flygtigt lifvande solglans öfver hela det mulna, bistra ansigtet. Och solglansen blef ännu starkare. Nu belystes spåren af djupa sorger, af bittra, ännu icke bekämpade lidanden. Men just som man kände sig röras af deltagande och, likasom genom någon ofrivillig sympati, dragen närmare detta hemlighetsfulla väsen; just i det-

samma var den blick, i hvilken man trodde sig finna skymten af ett rikt hjerta, ånyo förmörkad, och man hade åter framför sig samma ogenomträngliga bronzmask. Brefven, som madam Pihlqvist aflemnat, voro det ena från en högt uppsatt och inflytelserik person, det andra från doktorns bror, brukspatronen på Risbasta.

Det förstnämda lydde:

»S. H. T. Högädle herr doktor!

Till mina strängaste pligter har jag alltid räknat den att uppsöka och, så vidt på mig beror, framdraga förtjensten, hvar helst den finnes. Det är med anledning häraf, som jag nu tager mig friheten meddela er ett förslag, för hvars framgång jag känner mig lifligt intresserad.

I en tid, sådan som den närvarande, då storskryteriet och egoismen allt mer och mer synas taga öfverhanden, då hvar och en i sin stad beständigt fikar efter upphöjelse, utmärkelse och fördelar, då man för egen vinning så ofta förbiser det allmännas och snart sagdt till hvad pris som helst söker poussera sin lycka; i en sådan tid är det sällsynt att finna en man, hvilken med öfverlägsna kunskaper förenar den ädla anspråkslöshet, som alltid utgjort kännetecknet på ett sannt värde. Jag är öfvertygad om att i er hafva funnit en sådan man och känner mig så mycket mera glad deröfver, som jag till er eger en evig tacksamhetsförbindelse, sedan ni vid min svåra sjukdom förlidet år utan tvifvel var den, som räddade mitt lif. Men det är icke dessa enskilda känslor, som nu tala. Er utmärkta skicklighet är allmänt vitsordad. Äfven sådana personer, hvilka, till följd af sin oförmåga att bedöma andra lynnen än dem, som äro stöpta i den alldagliga formen, tro sig berättigade att bele hvarje afvikelse derifrån, äfven bland dessa har jag icke förnummit ens ett tvifvelsmål om er höga ståndpunkt såsom vetenskapsman. Då jag dessutom, genom de tillförlitligaste upplysningar, lyckats vinna fullkomlig garanti för ert ädelmod, er sällsporda oegennytta, sanna menniskokärlek, fremmande från det slags filantropi, som blifvit blott en modevara, har jag med synnerlig förkärlek omfattat tillfället att för er öppna en vidsträcktare verkningskrets.

Vid tillsättandet af den efter *** lediga platsen, finner jag ett sådant tillfälle. Jag känner för väl er flärdfria karakter, för att försöka locka er med det höga anseende, de betydliga inkomster och andra för mängden väsendtliga för-

delar, som med denna plats äro förenade. Jag vill blott göra er uppmärksam på, huru ni der skulle kunna gagna samhället, huru ni der skulle vinna en mångdubblad kraft för era sträfvanden, såsom vetenskapsman och menniskovän. Naturligtvis fattas icke kandidater till en tjenst, så hedrande och så lönande som den ifrågavarande. En massa af ansökningar hafva redan inkommit. Meriter — åtminstone pappersmeriter — fattas ej heller, och rekommendationer och uppvaktningar, det må Gud veta. Men jag har fattat mitt beslut. Uppfyll min begäran, anmäl er i dag såsom sökande och ni har mitt löfte, att tjensten i morgon är er.

Med utmärkt högaktning, o. s. v.»

Brefvet från brukspatronen åter var af följande innehåll:

»Högst aktade och älskade broder Arnold!

Ett bref ifrån dig väcker alltid en så stor glädje i mitt hus, att du icke borde vara alldeles så sparsam dermed. Ditt sista har derjemte, uppriktigt sagdt, gjort mig mycket öfverraskad. Aldrig kunde jag föreställa mig, att du, som, efter hvad hela verlden, utom du sjelf, påstår, lärer vara en riktig öfversittare i den medicinska vetenskapen och många flera, skulle finna dig hågad att öfvertaga en i alla afseenden så obetydlig plats, som en bruksläkare-befattning här nere i denna vrå af landsbygden. Jag trodde, att dina förhoppningar lågo åt ett helt annat håll, att din bana sträckte sig i en vida högre riktning. Du, med alla dina kunskaper, din stora erfarenhet, hvad fan skall du göra här bland oss bönder?... Vi äro väl, dessvärre! också imellanåt något krassliga, men vår natur är i allmänhet icke af sådan superfin art, att hon behöfver vårdas af någon spränglärd professor. Nej, att kunna ordinera ett svettdrifvande medel, eller ett laxativ i rätter tid, att kunna göra en försvarlig åderlåtning, det är i det nogaste allt hvad vi begära. Vår klockare har i dessa fall nu i ett par år betjenat oss temligen till nöjes. Visserligen påstår man, att han för en tid sedan med ett kräkmedel tog lifvet af vår prost; men prosten var nittiofyra år gammal och skulle på något vis sluta sina dagar.

Du har imellertid tydligen förklarat, att din allvarliga önskan är att få lemna hufvudstaden, der du säger dig icke mer finna någon trefnad, och för dina återstående dagar slå dig till ro på landet. Jag kan naturligtvis icke motsä-

ga ett förhållande, som du sjelf bäst bör känna. Mitt hjerta spritter af glädje vid tanken på, att, efter en så lång skiljsmessa få återse dig, få räkna dig, käre broder till mina grannar. Men jag anser dock för min pligt att bedja dig ännu en gång betänka ditt förslag, betänka hvad du går att lemna och hvad du här har att vänta. Skulle du likväl stå fast vid detta oförmodade beslut, hvilket jag dock ännu icke kan få in i min trånga skalle, Herre min Gud, hvad jag då skall helsa dig välkommen!...

Du tillägger, att du, såsom varande en gammal, flintskallig, trumpen hypokondrist, nu mindre än någonsin kan sprida någon fröjd omkring dig. Detta är, med förlof sagdt, en osanning. Du må på dessa sista tjugu åren hafva förändrat dig, huru mycket som helst, du är i alla fall alltid min bror Arnold. På tjugu år kunna vi litet hvar byta om skinn, som man säger, men sjelfva hjerteroten blir ändå alltid densamma, eller hur? Så finner jag det åtminstone med mig sjelf. Mina bekanta påstå stundom, att jag åldrats, stundom att jag föryngrats; men sjelf känner jag fullkomligt igen mig; god vilja och dålig förmåga, nu som alltid. Men det är icke värdt att göra sig ömkligare, än man verkligen är; jag har sett både bättre och sämre. Ännu har jag, Gudskelof! mitt goda lynne i behåll. Den hårda knuff, min lycka fick, då min oförgätliga Petronella öfvergick till en bättre verld, har i vida högre grad, än jag någonsin vågat hoppas, blifvit godtgjord af min andra hustru. Margareta ger mig stundeligen bevis på, att hon är en ypperlig qvinna. Visserligen är hon i flera fall ganska olik salig Petronella, men det är blott variationer af samma förträfflighet. Först när man haft tvenne så goda hustrur, kan man rätt uppfatta hela den rika mångfalden af qvinnlig älskvärdhet. Ja, det är verkligen af ett mycket välgörande inflytande, att så nära lära känna, blifva så införlifvad med tvenne sådana fruntimmer; man blir sjelf bättre deraf, mindre ensidig. Sannerligen bror, du har gjort mycket orätt, som icke gift dig. Jag ville väl, att du kunde erfara, huru skönt det kännes att hafva en maka deruppe, som manar godt för oss hos vår Herre, och en här nere, som sörjer för den dagliga trefnaden. . . . Barnen alla göra oss stor glädje. De båda äldsta pojkarna ligga nu vid akademien. Det frestar på kassan att nu för tiden hålla tvenne ungherrar i Upsala,

men det kommer väl den dagen, då de få sörja för sig sjelfva. Flickan, som gifte sig i våras, har fått en bra man. Den yngsta lilla tussan, min Margaretas förstfödda, blef stenblind på ena ögat i messlingen; men det andra är så godt som två.

Jag kan icke sluta, utan att ännu en gång återkomma till ditt förslag. En man, sådan som du, är sjelf sin bäste rådgifvare. Gör som du vill, och vill du verkligen ikläda dig den föga afundsvärda skepnaden af en bruksläkare med tre hundra riksdalers lön, var då i Guds namn hjertinnerligen välkommen. Fröjden att få sammanträffa med dig skall ännu i minst tiugu år fördröja alla ålderdomskrämpor.

Hustru och åtta barn helsa samtligen, genom

din trofaste broder

Gottfried.»

En timme förflöt och doktorn satt ännu lika tyst, orörlig och tankfull. Slutligen spratt han upp ur sin djupa begrundning, slog sig med handen för pannan och utropade halfhögt:

— Narraktige, gamle dåre!

Ett hånfullt löje spelade härvid kring hans läppar, och i en skarp, satirisk, iskall blick röjde han en känsla af bittert förakt för verlden och sig sjelf.

— Gamle dåre! upprepade han ännu en gång och fortsatte sålunda sin monolog: Din första dröm var en koja och ett hjerta, din andra ett ärans tempel och nu, då alla drömmar flytt, då du af din menskliga skröplighet endast eger i behåll allvaret och armodet, nu står du utan tak öfver hufvudet. Med ungdomligt trots grep du hårdhändt in i din egen natur och ville bryta dig en ny, sjelfständig bana genom lifvet. Du märkte ej, att denna vilja vuxit upp ur ett sjukdomsfrö, att hon var förgiftad i sin rot och således också måste bära förgiftad frukt.

Dina bästa dagar, dina yppersta krafter offrade du åt ett begär, som utstofferades med den granna frasen: *att gagna verlden.* Du inbillade dig, att kunskap var vårt första behof, och du, som sjelf i ditt innersta väsen var en grumlig osanning, gjorde till din högsta uppgift, att finna sanningen af allt, förklara allt. Du sparde ingen möda, gräfde dig med rastlös ifver ner i vetenskapernas djupa

schakt och satt der natt och dag forskande, begrundande. — Hvad fann du? — Kunskapen om några lagar för det yttre lifvets utveckling och förändring, kunskapen om ordningar och system, kunskapen om de lärdes misstag och strider. Men då du ville intränga till sjelfva lifvets hjerta, detta hjerta, hvars slag din känsla trodde sig förspörja öfverallt i naturens rike, då studsade hvarje försök tillbaka som pilen från ett ogenomträngligt pansar. Lik forntidens alkemister, hemtade du ur dina deglar många goda rön, men gäckades ändå alltid i dina käraste förhoppningar. Slutligen, mattad af dessa misslyckade ansträngningar, ville tanken icke längre lyda känslans fantastiska ingifvelser, utan började betvifla hvarje obevisad mening och i stället taga sitt stöd endast och allenast hos det demonstrerande och resonnerande förnuftet, hvarifrån sedan blott är ett tuppfjät till fullkomlig materialism. Du ville fly undan denna tomma lära, som du fruktade, och ville, fastän med samma uppsåt att blott som en fremling blanda dig uti de menskliga intressenas lek, blifva verksam och nyttig i det praktiska lifvet. Nåväl, just hvad du sökte undfly mötte dig här i än mera utbildade former. Du hörde mycket talas om dygder och laster, stora handlingar och låga missgerningar, ädelmod och svek; men till det ena som det andra fann du i sjelfva grunden städse samma drifkraft: den egna nyttan, sjelfviskheten, denna stödjepelare för all materialism, och du häpnade, då du slutligen, oaktadt allt ditt sökande efter sanningen, knappast kunde bestämma skilnaden imellan godt och ondt....

Så blef jag sjelf en sammansättning af idel motsägelser. Lärorna gingo åt ett håll, och känslorna åt ett annat; ty dessa känslor, huru de än blifvit förtrampade, spöka ännu. Hjertat är seglifvadt, liksom ormen. Man må spränga det i stycken, hvarje skärfva blir vid lif; men ett lif, som blott yttrar sig deruti, att det förnimmer smärtan af den våldsamma behandlingen. Det är redan längesedan jag tappade min sista förhoppning. Med undergräfd helsa, förstördt lynne, står jag nu här, en skräpig ruin, och likt kraxande kajor flyga tankarne ut, att filosofera på lifvets sophög...

Att gagna verlden! .... Huru vackert, huru ståtligt klingar icke denna fras för våra öron, huru ofta har han icke också varit begagnad att smickra fåfängan, lifva passionerna, smeka samvetet! .... Imellertid, för den,

hvars egen lycka gått i qvaf, hvars lif aldrig egt några blomstringsdagar, ingen sommar, blott en vår och en höst, för honom är det onekligen en skön dröm att lefva för andras väl, att skapa omkring sig de fröjder, han inom eget bröst aldrig skall njuta. Det var så jag ville. Ack, du fattiga, vanmäktiga vilja, hvad har du uträttat? .... Att sköta sitt yrke och lemna sjuklingen den hjelp, naturen sjelf föreskrifver och sjelf framalstrar, eller att gifva en hel rock åt den nakne, som fryser, en bit bröd åt den hungrande stackaren, kan väl detta tillfredsställa ett hjertas behof att vara nyttigt för sina medmenniskor? Ack nej, nej, min räkning med verlden är lätt uppgjord. Sätt en stor nolla i debet och en dito i credit; det är hela affären.

Och ändå, ändå, när man säger: Du är en så förbålt kunnig och hederlig karl, du har en gång räddat mitt lif och nu faller det sig så lägligt att visa dig en återtjenst; kom hit, blif en stor man, stor i rang, i förmögenhet och i handling också, det begrips; ändå kan jag ett enda ögonblick tveka i mitt beslut! .... Hvad lockelse kan verlden mera ega för mig? Känner jag då henne icke redan tillräckligt? .... Man talar om en vidgad verkningskrets. — Bah! .... Satte man mig ock, såsom en magtfullkomlig sjelfherrskare öfver en verldsmonarki, jag skulle ögonblickligen fly bort från denna plats; fly, emedan jag föraktar min egen förmåga, emedan jag föraktar detta lumpna slägte, hvars hela lif är strid och split, afund och förstörelselust, flärd och egoism ifrån början till slutet, detta slägte, bland hvilket narren är den bäste.

Bort då, du enfaldiga tvekan! Ett enda återstår mig att eftersträfva, enslingens lugn; ett enda att älska, naturens skönhet.

Efter några ögonblicks tystnad, flyttade sig doktor Arnold åter närmare bordet, doppade en penna och skref, utan vidare öfverläggning:

»Eders excellens!

Jag skall verkligen i dag i vederbörlig ordning hafva äran inlemna en ansökan, men icke för erhållande af den tjenst, eders excellens godhetsfullt föreslagit, utan för endtledigande från den, jag redan innehar.

Den plumagerade hatt, hvarmed eders excellens i sin välvilja prydt mig, begagnar jag endast för att gifva mera betydelse åt den ödmjuka kompliment, med hvilken jag ön-

skade bevisa min tacksamhet för de goda tankar, eders excellens om mig behagar hysa, och nedlägger den sedan åter i edra händer. Uppriktigt sagdt, för mitt besynnerliga hufvud passar icke en sådan hatt, och som läkare bör jag väl åtminstone sjelf visa respekt för mitt omdöme öfver hvad som är till gagn eller skada.

Jag har den äran teckna mig, eders excellens's

ödmjukaste tjenare,

Arnold.»

Först sedan detta svar blifvit förségladt och afsändt, fick doktorn ett mildare uttryck. Ja, han gnuggade nu sina händer med en viss förnöjelse och gick småtrallande några slag öfver golfvet. Snart stannade han dock framför ett stort blomsterbord, som upptog hela fönsternischen och, med sin vackra börda, utgjorde den förnämsta prydnaden i hans arbetsrum. Växternas antal var ganska betydligt; alla omsorgsfullt vårdade, med smak anordnade och inbäddade i frisk mossa. Men det var något eget härvid; hela samlingen utgjordes nemligen endast af törnrosor, ehuru i mångfaldiga skiftningar.

Arnold lutade sig ned öfver sina älsklingar med hela förtjusningen hos en passionerad blomstervän, insöp i djupa drag den herrliga doften, afbröt med varsam hand några vissnade qvistar, blåste bort dammet från några blad, och en liten, nyss utslagen, allra täckaste province-ros tryckte han flera gånger sakta mot sina läppar. — Hvilken kontrast i denna sammanställning! Han, den bistre verldsföraktaren, den sceptiske filosofen, kyssande en blomma. . . .

— Se så, mina små, pjollrade han, tack för morgonhelsningen! Men vänta bara, snart skolen J få smaka ett skönare solsken, en renare luft än den, som här är instängd imellan trånga gator; då blir det lust och fröjd att lefva, att blomstra. . . . Ah, hvad du är vacker, du lilla, med din morgonfriska rodnad, och hvem du är lik vet jag nog Jag kysser i dig min själs renaste dröm. . . .

Störd af något sakta prasslande bakom sig, vände han sig om, och madam Pihlqvist stod åter framför honom. Men denna gången var hon upprörd och bedröfvad.

— Nu igen, madam? sporde doktorn med vanlig vresighet. Aldrig kan jag ett enda ögonblick få vara i fred. . . .

Och hvilken fysionomi! Tårar i ögonen och mjöl på näsan, hon ser ut som ett spektakel, madam Pihlqvist.

— Ack kära herr doktor, det har händt en stor olycka. Vår granne här inne på gården, den fattiga enkan, den beskedliga fru Ström har i dag tidigt på morgonen i något ärende begifvit sig ut i staden. I Storkyrkobrinken har hon mött ett par skenande hästar, de hafva kastat kull henne, sprungit öfver henne, krossat hennes bröst; hon är död, död på stället och nyss kom man hem med hennes blodiga lik.

— Nå, hon är då ändtligen fri från alla sina tunga bekymmer; slipper att träla och lida nöd. Är väl detta en så stor olycka?

— Men hennes stackars lilla flicka. . . .

— Ja, visst var det synd, att icke ungen också kom under hästhofvarna.

— Hvem skall nu taga vård om den arma lilla? . . . . Fru Ström hade ingen annan slägting här, än en fattig handtverkare, som sitter med huset fullt af barn och en dålig hustru. Mannen har redan kommit hit. Det är en stygg karl, som säger, att lilla Cecilia skall på fattighuset i morgon dag, ty han har icke råd att draga försorg om henne. Det är ju förskräckligt!

— Men mycket vanligt.

— Vet doktorn, ... men jag vågar icke komma fram med ett så näsvist förslag. — Madam Pihlqvist tummade härvid sin förklädsfåll under en något komisk förlägenhet.

— Åh, intet koketteri, om jag får be. . . . Madam behöfver dessutom alls icke säga mera, jag förstår henne redan tillräckligt. Det är fråga om pengar till flickungens underhåll. Nå ja, hvad är bästa priset på en öm mor nu för tiden?

— Gud välsigne min husbonde för all hans hjelpsamhet!

— Tyst, inga komplimenter.

— Jag ville bara säga, att ett så godt hjerta. . . .

— Det angår henne icke. Om jag händelsevis skulle fått ett godt hjerta, så rår jag lika litet derför, som hon madam, att hon fått en vårta på hakan. Behöfves det pengar genast?

— Det är visst godt och väl med pengarna; men. . . .

— Hvad behagas? ännu ett *men*? . . . . Låter hon

icke förnöja sig med pengar, madam Pihlqvist, då är hon ett fenomen bland det täcka könet.

— Det är visst godt och väl med pengarna, men ser doktorn, då jag nyss såg den lilla vackra flickan, som, omedveten om sin stora förlust, satt och lekte vid sin mors lik, då fick jag en så besynnerlig tanke. En sådan engel, tänkte jag, skulle sprida trefnad och välsignelse kring sig i min gode husbondes hem; en sådan engel skulle jollra bort hans bekymmer, upplifva hans enslighet.

Doktorn häpnade öfver sin hushållerskas djerfva idée. Att den träffat honom djupt, var tydligt. Han gick bort till sina blommor, stannade der en stund tyst och tankfull; men vände sig sedan åter mot tjenarinnan, frågande allvarligt:

— Är hon förryckt, madam Pihlqvist?

— Visst icke, gode herre; men hvad säges om mitt infall?

— Det var ett mycket dumt infall. Jag, jag med mitt lynne, mina vanor, jag, som just kan passa till en buse att skrämma barn med, jag skulle upptaga en liten flicka i mitt hem? . . . . Stackars liten, det vore en glädje att komma till. Nej, gå sin väg, madam! Vill hon nödvändigt blifva barnsköterska på gamla dagar, så får hon vända sig till någon annan än mig. . . . Tycker hon verkligen, att jag ser ut, som om jag skulle kunna leka med ett barn, som om jag skulle kunna uppfostra en menniska? Åh, hon är sannerligen mycket löjlig, madam Pihlqvist

Men denna gången var madam Pihlqvist icke så lätt afspisad. Hon höll troget fast vid sin idée och förfäktade honom med en vältalighet, hvaruti hon öfverträffade sig sjelf; en vältalighet, som lifvades af ett upprördt och genomgodt hjerta. Ingen kunde bättre än hon känna sin husbondes svaga sidor. Detta kom henne väl till pass. Oförskräckt lämpade hon sina anfall derefter, och ehuru mer än en gång befalld att tiga och gå ända dit, der pepparn växer, stod hon modigt qvar, stundom bedjande, stundom föreställande.

— Hon har fått kollern, det är tydligt, det tar jag på min embetsed, försäkrade doktorn och tillade, att han var ganska ledsen deröfver, men ville genast försöka, om icke en åderlåtning skulle kunna stilla detta besynnerliga fall af moder-passion.

— Gerna må doktorn göra med mig hvad han vill, bara

jag får, åtminstone på några dagar, taga flickan hit i huset, bara på ett litet försök och tills man hunnit förskaffa henne en annan tillflyktsort.

— Bara på några dagar, säger hon?

— Ack ja, en enda dag blott, om ni tillåter; men till den dåliga handtverkarfamiljen har jag icke hjerta att se henne bortföras.

— Åh, hvad hon nu i en hast blifvit nerfsvag, kan tänka!

— Välsignade doktor, jag spår, att ni aldrig skall ångra den godhet, ni visar denna flicka.

— Nå ja, om det blott är fråga om att hysa henne för en dag, kan hon väl få sin vilja fram, madam, ifall hon lofvar att icke skratta åt min narraktiga medgörlighet. Men kom ihåg, att ungen blir i er kammare, och skriker hon, så stoppar ni henne i er klädkista, eller i vattensån, eller.... med ett ord, jag kan icke fördraga barnskrik. Förstår ni mig nu?

Med en hastighet, som väl behöfdes för en så vådlig manöver, tryckte madam Pihlqvist en tacksamhetskyss på sin husbondes hand och trippade sedan mycket förnöjd ur rummet.

— Återigen en dumhet, en inkonseqvens, mumlade doktorn för sig sjelf, under det han bytte om rock och lagade sig i ordning att gå ut. — Den, som icke bättre än jag lyckats i sin egen uppfostran, hvarföre skulle väl han blanda sig i en annans? Nej, nej, det går icke an. Ensam, som jag hitintills lefvat, skall jag också dö och torde väl kunna lemna så mycket efter mig, att något gammalt fattighushjon kan få sin betalning för att vårda ett par rosenbuskar på min graf, ifall mitt stoft kan lemna näring åt annat än tistlar.

Något senare, då han utkom i förstugan, mötte han madam Pihlqvist, som redan bar lilla Cecilia på sina armar. Det var ett mycket vackert barn, omkring tre år gammalt, med fina, mjuka, bruna lockar och stora, lifliga, mörkblå ögon.

Madamen stannade med sin lätta börda och gjorde småförnöjd en sirlig nigning.

Med tydligt välbehag, ehuru utan att yttra ett ord, betraktade Arnold den lilla; men då denna, utan ringaste blyghet, med en hand på hvardera sidan, tog tag uti hans gråsprängda polissonger, fingo hans ögon en ovanligt fuktig glans. Redan hunnen ett stycke ned i trappan, ropade han:

— Madam Pihlqvist, håll väl fast i ungen, ni bär er så tafatt åt, och skaffa henne några leksaker, att hon icke leds för mycket, den stackarn.

— Skall ske, kära herre, svarade hushållerskan och tryckte derefter flickan närmare intill sitt bröst, i det hon glädtigt tillade:

Din lycka är gjord, du lilla, det läste jag i hans milda blick; du knep hans hjerta med det der taget i polissongerna.

III.

Luftslott.

"Ack — fader! Äfven jag haft dessa drömmar!"
Byron.

Ungdom och vår! .... Det är svårt att finna en vackrare sammanställning. Då naturen, återuppväckt, genomströmmad af en ny lifskraft, reser sig från sin långa vinterhvila och, liksom en klarnande tanke i den största af alla skalders själ, hastigt utbildar sig till ett poem af öfverraskande skönhet; det är en tafla, som anslår hvarje hjerta. Men ställ dit, vid den muntert larmande bäcken, bland blommor, majsol och fågelsång, i detta svärmande lif af jubel och lek, af aning, af friskhet och svällande kraft, ställ dit en eldig yngling, i hvars ådror strömma helsa och styrka, i hvars bröst med hvarje ögonblick växa mod och lust, en hel verld af nyfödda känslor — då har taflan fått ett högre uttryck, då är hon fulländad.

En sådan liten scen af ungdom och vår skulle jag nu vilja framkalla i läsarens fantasi.

Det var en härlig majdag. Den vackra Carlbergsparken stod så inbjudande. En ljus, saftig grönska skiftade från mark och träd. Tusentals blommor hade öppnat sina kalkar, och fjärilarne, som tydligen voro vid ett särdeles godt lynne, svärmade fjeskande från den ena till den andra; de hade så brådt, som någonsin våra ungherrar, då de springa på visiter. Fågelqvitter ljöd från hvarje gren. Der gjordes bekantskaper, der formerades partier, ja, der till och med redan funderades på bosättning under de ännu helt

späda löfven. Men lärkan flög drillande mot skyn, liksom poeten, hvilken lemnar allt bestyr och alla omsorger här nere, för att med sin sång lefva i högre rymder.

Till kullen, der det gamla templet i ännu äldre ekars skydd höjer sig öfver Carl Gustafs byst, hade trenne unga kadetter dragit sig undan från kamraterna, som likt en bisvärm surrade på borggården. Den ene, blond och spenslig, låg utsträckt på gräset och betraktade med smäktande blickar en förgät-mig-ej, som växte bredvid honom. Den andre satt på en sten och åt med strykande aptit en stor skorpa, öfversmord med sirap. Han var liten, knubbig och jovialisk, för öfrigt känd under namnet: »*tratten*» för sitt oförtrutna nit, hvar gång det i matsalarne var fråga om att, som det heter, »*äta läns*». Den tredje åter, sysselsatt med att skära en inskrift i barken på ett träd, var en utmärkt vacker yngling, lång, smärt, stark och smidig. Han bar sitt mörklockiga hufvud med en intagande stolthet. Ärlig och öppen var hans panna, icke utan allvar, men fri från svårmodets skuggor. Ögat blixtrade lifligt och ett drag af raskhet och frimodighet karakteriserade hela hans väsen.

— Det är visst och sannt, sade »*tratten*», slickande sig om munnen, ett bättre sirapsbröd än detta har jag aldrig ätit, ehuru jag smickrar mig med att hafva någon erfarenhet i den vägen. En högst läcker anrättning är det också, det kan icke nekas, och då jag en gång blir min egen herre, skall jag smörja mig dermed morgon, middag och qväll. Detta har jag lofvat mig sjelf såsom en belöning för allt mitt trälande här. Men Lasses fördömda kroklinier taga lifvet af mig, det är säkert, och att han kuggade mig i går igen, det förlåter jag honom aldrig... Men hur är det fatt med dig, Adolf, du ser så hungrig ut? Tänker du äta upp den der blomman, eller hvad drömmer du om?

— Om framtiden, svarade den tillfrågade, suckande.

— Och om det förflutna! instämde frågaren, härmande sucken med ett ömkligt pustande. Hör du, Ivan, tillade han, vändande sig emot kamraten vid trädstammen, vår verliebte vän frossar i sina minnen!

— Ja, sade Ivan, han tänker nu återigen på sin lilla, blåögda förtjuserska der nere i Blekinge; eller hur är det, Adolf, har hon icke blå ögon; jag vill minnas, att du sagt så?

— Ack, Ivan, du borde känna henne, du borde hafva

sett henne åtminstone, annars kan du icke hafva något begrepp om en engel. Hennes ögon äro icke blå, utan bruna, men goda, själfulla...

— Verkligen!

— Vet du, då jag senast råkade henne, det var i julas; jag följde henne då hem från en bal, aftonen innan jag skulle resa. Himlen var stjernklar. Ser du, sade jag och tryckte hennes hand, der i söder flammar Orions bälte.

— I vester menade du, mumlade *tratten*.

— Dessa tre klara stjernor äro för mig alltid en påminnelse om de tre gudomliga gåfvor, hvilka blifvit oss gifna, såsom himmelstecken i lifvets natt: tro, kärlek och hopp.

— Bravo! Det uttrycket skall jag komma ihåg, då jag kommer hem till Eksjö; ty man har flickor också i Eksjö, skolen J veta, mina herrar, och flickor, som hafva en håg för stjernkikeri så godt som några andra.

— O, tillade jag, må̊tte denna stjernbild i min själ aldrig slockna. Bed derom och skicka en vänlig tanke till mig, då under någon aftonstund Orion deruppe möter din blick!

— Hör, hör!... Men det är besynnerligt; för att vara så kär, talade du icke så dumt ändå...

— Tig, pladdrare, afbröt Ivan den försmädlige interlokutören. Låt du maten tysta mun... Nå Adolf, hvad sade du vidare?

— Jo, så slutade jag: Gif mig nu också du en stjerna, som jag får helga med ditt namn, ditt minne. Då svarade hon i en sakta hviskning: Min stjerna Adolf, det är alltid, alltid den, som glindrar närmast intill din egen.

— Det var ett vackert svar, förklarade Ivan.

— Ja, icke sannt! Och detta svar, det inneslöt för mig ett lif, det bestämde öfver hela min framtid.

— Och så kysste du henne naturligtvis, fortsatte *tratten*. Säg mig, tänker du verkligen gifta dig, innan du kommer i fjerde klassen? Det vore då verkligen ett klassiskt parti.

Också kring Ivans läppar spelade ett medömkande leende.

Men den förälskade märkte det icke. Han hade nu kommit in i sitt allra käraste ämne och var så intresserad af sina egna tankar, att han icke lätt kunde störas. Med ungdomlig hänförelse och uppriktighet utvecklade han sina planer för det tillkommande. Dessa voro i det hela ganska anspråkslösa, i fall man kan säga, att en beräkning på

lycka någonsin är anspråkslös. Genom flit och arbetsamhet ville han påskynda sin utgång från krigsakademien. Om ett par år hoppades han redan vara en välbeständ sjöofficer. Han var fattig, en subalterns lön är alltid obetydlig; men många goda hjelpmedel stå en skicklig sjöman till buds. Sparsamhet och ansträngningar skulle icke felas. Flottans station, Carlskrona, stod för hans inbillning såsom en högst förträfflig stad, der man lefver snart sagdt på ingenting, och der man med ett par hundra riksdalers inkomst kan försörja hustru och barn. Snart skulle han här uppnå sina drömmars mål. Den flicka, han älskade, skulle blifva hans ledsagarinna genom lifvet. Sjelfva fattigdomen skulle blifva deras lyckas vän. Huru lätt, huru ljuft skulle icke arbetet blifva, då hvarje möda frambragte en huslig förnöjelse! Somrarne skulle han tillbringa på sjön — en ångbåt på kanalen låg honom starkt i hågen — men hvarje höst skulle han åter styra in i hamn, i den bästa af alla hamnar: ett godt hem. Med åren borde tillgångarne blifva bättre, verkningskretsen mera utvidgad, och slutligen, såsom fregattchef på hafvet och familjfader i land, visste han icke något mera att önska.

— Väl bekomme, min käre Adolf, utbröt den pratsamme storätaren, då han ändtligen kunde gripa ordet från sin vän. Jag tycker mig just se dig, huru du der nere i Carlskrona springer imellan *värfvet* och *törget* och för öfrigt sitter hemma och vaggar dina barn. Nej, tacka vill jag i Småland. Der har jag fyra hela hemman, som vänta på mig, och bror tillåter väl, att jag imellanåt skickar honom en liten ost för gammal bekantskaps skull.

Ivan hade imellertid fått sin inskrift färdig, och med stora, djupa bokstäfver stod i björkstammen att läsa samma välbekanta ord, som den Corsikanske hjelten dagarne före slaget vid Marengo inristade i lagern på Isola bella. Med korslagda armar och blicken fästad på skriften stod vår yngling nu tankfull och allvarsam.

Adolf reste sig upp och läste öfver hans axel: »*Battaglia*.»

— Battaglia, upprepade han. Ah, också du är en drömmare, Ivan.

— Ja väl en drömmare, svarade Ivan, men det är om segrar jag drömmer, om äran. Battaglia är min älskarinnas namn!... Att som turturdufva kuttra bort mitt lif,

derför skaptes jag icke. Örnens flygt mot solen, blixten, som klyfver molnen och flammande omfamnar himmel och jord, se der hvad jag älskar. Uppåt vill jag, om ock, som Byron sagt, blott för att falla, men falla som lavinen faller. Det qvafva, det instängda väcker min afsky. Att från bergens högsta spetsar blicka utöfver gränslös rymd... Ah, det är skönt! Då andas jag så fritt och friskt, bröstet vidgar sig, modet sväller. Jag känner mig så stark, att jag trotsande ville kasta handsken åt en verld, och äran och odödligheten tyckas mig stå vinkande i det blånande fjerran. Men vägen, som leder dit bort, är såsom en af indianernes vajande hängbroar; nej blott en spindeltråd, en tanke. Det gör ingenting; jag fruktar dock ej. Framåt måste jag, eller också ned i de svindlande djupen!

— Rätt så, anmärkte »tratten». Detta är dock etwas anders, något som kan anstå en blifvande konglig hussar.

— Jag är son af en tapper krigare, fortsatte Ivan. I spetsen för sin flock tappra finnar var han med, den ädle, vid Wirta bro, och vid Orravais gjorde en rysk kula honom till invalid för hela hans återstående lif. Hvarföre skulle icke sonen följa faderns ärorika stråt? Min arm är stark, min blick säker. Jag skulle icke svika min pligt, skulle icke vackla, om än tusen dödar hotade. Jag skulle icke spara mitt blod, måste jag ock med sista droppen köpa min lager... Men hvem vet, kanske snart nog har det gamla göta lejon hvilat ut. Äfven för oss gäller det måhända en gång att pröfva styrkan af den roflystna örnens klor. Jag har mycket att hämnas: min fars lidanden, förlusten af mitt fädernehem. Der striden brinner hetast, der är min plats. Med jublande hjerta vill jag kasta mig in i den vildaste kampen, och moskoviterne skola lära, att »kung Carls blå gossar» kunna stå upp i ett föryngradt slägte.

— Skönt, är det fråga om att slåss, då vill jag vara med. Bomber och granater! Och den lille smäländingen vicklade upp ärmarne öfver sina knutna näfvar.

Ivan lade icke märke till kamratens komiska ifver. Han värmdes allt mera af sitt ämne, och hans blick flammade lifligare i samma mån, som fantasien eldades. Vännerne hörde honom med uppmärksamhet.

— Med en ringa hop skref Gustaf Adolf lagar för verlden. O, att dessa dagar för vårt kära Svea kunde åter-

komma!... Föreställom oss, att krigets åskor bryta ut öfver norden, att vi måste försvara vår frihet, vår sjelfständighet emot jätten i öster, som icke tål annat än slafvar i sitt granskap, som brinner af eröfringsbegär och länge kastat snikna blickar öfver Östersjön. Tänkom oss hvarje svenskt hjerta uppflammande i fosterlandskärlek. Alla tvistigheter, allt partisinne, alla stridiga intressen äro glömda för faran, som hotar, för begäret att värna sin bygd och krossa den öfvermodige fredsstöraren. Hela Skandinavien reser sig såsom *en* man och griper till vapen med hänryckning, fast beslutet att segra eller falla. *Förfäras ej, du lilla hop!* ljuder genom skog och dal, öfver sundet, öfver fjellen.

— Nå vidare, vidare.

— Och fienden rycker allt närmare. Han är trygg i vissheten om sitt öfverlägsna antal, i förtröstan på den slafviska lydnaden hos sina legioner. Den första ryska trupp, som öfverskrider vår gräns, blir tillbakaslagen. Det är blott en liten förpostaffär, men het och vild, såsom man kan vänta af starka passioners första utbrott. De våra jubilera och känna sig dubbelt starka efter denna lyckliga början. Men det finnes en, inom hvars bröst segerfröjden är lifligare, än inom något annat. Åt honom, den öfverlycklige, blef det förunnadt att inskrifva sitt namn redan på första bladet af vår nya krigshistoria; och detta namn...

— Vi känna det, det är ditt, det är Ivan Furustams namn.

— Ja, det är mitt. Det flyger nu öfver landet. Mången grånad krigare nickar ett godt bifall åt den unge hjelten. Mången stridslysten kamrat längtar efter tillfälle att få följa hans exempel, och mången blomstrande tärna erfar, att stridsfältets lejon är än mer farligt för hennes hjerta, än danssalongens.

— Jag var också med vid den der affären, försäkrade »*tratten*», och slogs som en karl, det gjorde jag!

— Snart randas dock för oss en dag af större betydelse, af rikare ära, en dag, som tillhör verldens häfder. Våra senaste efterkommande skola läsa skildringen derom med vördnad och beundran; men den nervsvage, må han vända bort sin blick från dessa bilder, ty det är en tafla, målad i blod. Härarne drabba tillsammans. Kampen rasar utan hejd, och bredvid går döden, mejande offer i tusental. Det är som om alla mordenglar blifvit lössläppta för att öde-

lägga jorden. Hvarje individ i dessa böljande massor är ett retadt rofdjur. Det finnes icke mera något förbarmande, ingen vek känsla, ingen ömhjertad tanke. Kanonader, gevärssalfvor, vapenbrak, kommandorop och jemmerskrik skaka luften, och hvart du ser, endast eld och svärd och blod . . . Nattens mörker kan knappt hämma striden. Slagtningen har ännu icke gifvit något bestämdt resultat. En hvila blir dock nödvändig; men en hvila på geväret, med spänd hane och fingret på aftryckarn.

— Och med solens uppgång nästa morgon går det åter löst igen, eller hur?

— Ja, och om möjligt ändå mera ursinnigt än förut. Den afgörande stunden nalkas allt närmare. Känslan deraf genomlöper leden, uppfordrar till v[illegible] gar, stegr[illegible] dra dagens afton genombrytes ryssarnes linie, och i detsamma brister hela deras motståndskraft, såsom en sprängd bågsträng. En panisk förskräckelse intar ögonblickligen de på en gång slappade sinnena, hjeltemodet förbytes i skamlig feghet, krigstukten är upplöst, nederlaget fullkomligt, de fly, de fly! . . . Sålunda förvandlas för oss valplatsen till en lagerlund. Fasans stunder förbytas i triumf, ur död och brand rinner upp en herrlig ros: *Sveriges seger!*

— Hurra, hurra för det gamla Sverige!

— Underrättelsen om denna seger träffar som en elektrisk gnista hela den finska nationen. Hos detta folk klappar ännu ett varmt, trofast hjerta, som med alla ädla sympatier är bundet vid det gamla moderlandet, och hvilka sympatier aldrig, hvarken med våld eller svek kunnat släckas. Nu är ögonblicket inne att afkasta det förtryckande oket. Finland reser sig och gör gemensam sak med oss. Snart följer det olyckliga, det så länge förtryckta Polen detta exempel, turkarne passa på tillfälle att hämnas gamla oförrätter, och de tappre, ännu aldrig underkufvade cirkasserne strömma ned från sina berg. Europa har icke mer något deltagande, någon medkänsla för despotismen. Ryssland lemnas åt sitt öde, och detta öde blir allt mera mörkt och hotfullt. Men jättens krafter äro sega. Han vet, att det gäller hans *vara* eller *icke* vara. Nu, fast för sent, inser han dock, att det icke är med slafvar, med viljelösa maskiner, som man värnar sitt land, att dertill behöfves *ett folk*, ett fritt, kännande och tänkande folk; att dertill be-

höfves andans kraft, kärlek och entusiasm. Men det är just detta, som fattas honom. Kriget blir långvarigt. Det fortgår i åratal. Segren tyckes stundom vackla, men han blir aldrig mera hemmastadd inom moskoviternes led. Se här — (Ivan ritade i sanden, för att göra sina strategiska planer tydliga). — Der ligger Petersburg, der Moskwa, och så här i denna cirkel sammandraga sig de förenade magternas hufvudfördelningar från alla håll. Förstår du, så här?...

— Jo jo, det går nog bra!

— Ja, han sitter icke längre säker, den gamle tsaren på sitt finska granitblock; ack han har suttit der redan allt för länge! .... Slutligen är då den stora dagen kommen: *Petersburg är vårt*, och det är derifrån vi, som segrare, föreskrifva fredsvilkoren.

[illegible] uppmärksamhet afvaktat utgången, stodo nu med klapp[illegible] stolta som Ivan efter den sista, stora, ärorika segren.

Adolf önskade något fullända skildringen.

— Imellertid, vidtog han, har icke den Svenska flottan varit overksam. Tyvärr voro vi alltför svaga att genast i linie möta vår fiende och våga en afgörande drabbning; men förenade med våra skandinaviska bröder hafva vi skyddat landets kuster. Såväl skärgårdsflottan, som linieskeppen hafva visat hvad de förmå och hvar för sig vunnit nog af ära, för att icke afundas hvarandra. Mången örnbeprydd tredäckare har delat *Styrbjörns* öde, och mer än en gång har den kära blå och gula flaggan till oss viftat en bifallshelsning från hjeltarne vid *Hogland* och *Svensksund*. Ändtligen då denna flagga ånyo intagit sin forna plats, ånyo blåst ut öfver Sveaborgs murar, hafva vi förenat våra spridda eskadrar och, efter en drabbning, som det gamla England kan afundas oss, kört hela ryska flottan tillbaka in i Finska viken, der hon sålunda blef fångad, som en råtta i fällan. Det var detta sprängande af fiendens styrka på sjön, som i så väsendtlig mån understödde arméens rörelser och slutligen för denna gjorde det till en möjlighet att framtränga ända till hufvudstaden. ... Äfven af mitt blod har många varma droppar flutit och blandat sig med Östersjöns vågor. Men då min fot åter beträder fast grund, då Ivan, då blir min första fråga efter dig. Hvad svar skall jag väl få?

— Man skall kanske svara dig, att din vän vann en

krigares skönaste lott. Att han med sitt lif köpte segern, att han dog, då han vunnit det mål, för hvilket han stridt. Att hans ande flög bort med kamraternas triumfrop, sedan han först skickat en helsning till sitt betryggade fädernesland, sitt befriade fädernehem. . . . Antingen detta, eller också skall din fråga vara omöjlig; omöjlig Adolf, ty *också Sverige har fått sin Napoleon*, det finnes ingen vrå af verlden, dit hans rykte icke framträngt.

— Ja, så går det till i krig, tillade lilla »*Tratten*.» Och när jag efter alla mina dater en gång återvänder till Eksjö, är mig till ära hela staden illuminerad. Smålands vackraste flickor bära mig i triumf på sina bara armar och en deputation af honoratiores från Värnamo anhålla att midt på marknadsplatsen få resa min statue équestre.

En trumhvirfvel från borggården afbröt nu samtalet. De unge segerdruckne hjeltarne måste afbryta sina bragder för att skynda — till aftonvällingen.

IV.

Längre fram i lifvet.

"God undervisning främjar naturlig kraft
Och riktig vård ger styrka åt unga bröst;
Men der, som sederna förfallit,
Fläckas af lyten det ädelt födda."

Horatius.

En morgon, ungefärligen två och ett halft år efter förutnämde majdag, då envoyén baron Zefyrinus Furustam ännu satt framför sitt toilettbord, anmälde man för honom, att hans brorson, unga löjtnanten, väntade i salongen.

— Bed löjtnanten sitta ned, jag kommer strax, svarade envoyén och uppmanade derefter sin kammartjenare, Blomsterlöf, att skynda sig med hårtången.

Denne kammartjenare hade den svåra uppgiften, att hvarje morgon förvandla en utmärglad gubbe till en någorlunda representabel man. Men Blomsterlöf var en artist i sitt slag och, tack vare peruk, kosmetik, löständer och åtskilliga vadderade underkläder, lyckades han hos sin husbonde maskera åtminstone tio års härjningar; en maskering, hvilken dock i sjelfva verket endast skänkte denne ett utseende något så när öfverensstämmande med hans sanna ålder.

Det fanns ganska få, som hade reda på herr envoyéns egentliga halt, och, sanningen att tillstå, fanns det också ganska få, som frågade derefter. En del menniskor lefva nemligen snart sagdt beständigt under så *ytliga* förhållanden, att de blott undantagsvis blifva underkastade någon grundligare pröfning. Man nöjer sig med skalet, det yttre

skenet, utan att bry sig om sjelfva karakterens kärna. Envoyén Furustam var ännu en synnerlig favorit hos mängden af det högre societetslifvets äldre damer, samt gick och gällde i »allmänna handeln» såsom en fin och angenäm sällskapsman, fast af den numera urmodiga, gammal-franska chapeau-bas-skolan. Salongen hade varit hans verld; dess företräden och lyten hade blifvit hans. Chevaleriets sista rest, den slafviska hängifvenheten för qvinnan, i tidernas längd förvuxen till en fadd kurtis, hade alltid utgjort och utgjorde ännu hans förnämsta intresse i lifvet. Genom sina talrika bekantskaper, sin mångkunnighet i den förnäma verldens mysterier, sin outtröttliga artighet, blef han sjelf intressant för andra. Det är då icke att undra öfver, om hans hjerta på detta viset blifvit hopkrympt till blott och bart en etiketts-kompass. Med en viss jargon förstod han att bemantla sina lösa grundsatser, så att de fingo åtminstone skimret af bildning och erfarenhet. Ja, det måste medgifvas, att det i allmänhet lyckades honom temligen väl att gifva sig en air af fulländad verldsman. Men för hvarje skarpsyntare granskare stucko dock narrens åsneöron ett godt stycke utom lejonhuden, och i fall man ville tillerkänna honom något geni, skulle på detta träffande kunna tillämpas den store Gustaf Adolfs ord om Jesuiterne: *»att de allt subtilt som intet doger påhitta.»* I yngre dagar hade han egt ett slags anseende som diplomatisk talent, lyckats förskaffa sig mägtige gynnare och svingat sig upp ända derhän, att åt honom en gång blef anförtrodd någon tillfällig beskickning. Men så snart det gälde att utveckla mera solida egenskaper, än dem, som fordras för att skicka sig i en salong, strandade hans förmåga. Höga vederbörande insågo nu sitt stora misstag. Han blef helt oförmodadt rappellerad och sedan aldrig vidare använd; tomma titeln och en liten ordensstjerna var hans enda byte från embetsmannabanan. Imellertid påstod vår f. d. diplomat alltjemt, att han blifvit »störtad» af ett afundsamt parti, att hans fall var följden af en mycket djup intrig, och det var den ljufvaste balsam för hans äregirighets aldrig läkta sår, då någon af de många högvälborna väninnorna tillerkände honom rangen af ett politikens offer.

— Se hit, Blomsterlöf, fortsatte envoyén. — Tycker du icke, att den nya peruken ger något platt och dödt åt hela mitt hufvud? . . . . Det är sannerligen en olycka att lefva

i ett land, som har så dåliga handtverkare som våra. Tacka vill jag i Paris. En af mina vänner der, en äkta legitimistisk markis, hade varit gift i mer än sex år, innan hans hustru upptäckte, att han begagnade peruk. Hon skulle troligen aldrig fått veta det, om icke markisen en natt, då han drömde, att *Henri cinq* bestigit tronen, i sin ädla entusiasm börjat att hurra under sömnen och dervid sjelf alldeles blottat sitt kala hufvud. En sådan syrpris skulle hos oss omöjligt kunna ega rum. . . . Men du begriper ingenting. . . . En lock till här öfver pannan, der ser så tomt ut. Skönt, nu blef det bättre. . . . Men hur hade du väl burit dig åt i går med mina underkläder? Då jag inträdde i excellensens salong, satt hela min venstra vad alldeles på ena sidan. Du börjar att åldras Blomsterlöf — tag hit morgonrocken. — Det är ett groft fel att åldras. — Se så, nu får det passera, men Gud vet ändå, hvad det är som fattas mig; jag är icke belåten, hör han, monsieur, jag är icke belåten!

Med dessa ord lemnade envoyén sin sängkammare.

— Ett otacksamt göra det här, mumlade Blomsterlöf, icke för första gången djupt sårad. Ett otacksamt göra det här renoverandet; jag ville mycket hellre klä lik.

Utkommen i salongen möttes envoyén af en ståtlig gardesofficer i nyglänsande vacker uniform. Det var hans brorson Ivan.

Med kännarblick granskade baron Zefyrinus den unge mannen från topp till tå, men fann icke en enda anledning till anmärkning. Förtjust öfver ett så lyckligt resultat, omfamnade han Ivan och sade i en mycket vänlig ton:

— I sanning, min käre brorson, du är en superb officer. Din figur är präktig, din hållning god. Jag har allt skäl att vara nöjd med dig, och jag har alltid haft det. Du har med hedrande vitsord genomgått din kurs och lemnat krigsakademien med kamraters kärlek, lärares aktning. Fortsätt som du börjat och du skall blifva en prydnad för ditt stånd, en heder för vår familj. . . . Vänd dig om, att jag må få se dig på ryggen. Bra, ganska bra. Våra skräddare hafva verkligen på de senaste tio åren gjort goda framsteg. Också skräddarnålen kan föras med *snille och smak*, och pressningen, ja, det är just pressningen som adlar plagget. . . . Men sätt dig; det är min pligt att i dag säga dig några allvarsamma ord.

Den sinnesstämning, som vid denna period af hans lif hos Ivan var herrskande, hade redan förlorat den friska ungdomsglädjen. Det händer ofta, att öfvergången från yngling till man skänker oss vår första bittra smärta. Ännu har väl aldrig verkligheten motsvarat ungdomens förhoppningar. Man träder ut i verlden full af illusioner, mycket dåraktiga illusioner, det medgifves, men mycket ljufva likväl. En efter annan förflyga de hastigt. Det drömda landet blåser bort, som en hägring. Hvad vi finna förefaller oss fattigt, kallt, småaktigt, lumpet, emot hvad vi väntat. Ungdomssinnet och verlden bygga efter olika skalor. Blott sökande ideal, förbise vi det goda, som står oss till mötes. Vår sorg, vår saknad likna älskarens, som vid sin herrskarinnas graf icke finner någon tröst deraf, att mången skönhet ännu öppnar sin famn för varma hjertan. Denna känsla af ett förloradt paradis, af misströstan och tvifvel, som intar hvarje ung, liflig själ, då han för första gången står ansigte mot ansigte inför lifvet, sådant det verkligen är, då han för första gången möter den nakna, osminkade bilden af sin framtid, denna känsla hade gifvit Ivans ungdomsfröjd den första stöten. Han, liksom andra, hade varit en skald i sina drömmar. Hans själ hade starka vingar, hans håg var djerf. Han hade värmt sitt hjerta med eldiga tankar om ära och hjeltedater. Hvad under då, att han nu fann sig nedtryckt af sitt öde! .... Redan hade han försökt att glömma sina föreställningar, kufva sin fantasi och böja sig efter tidens fordringar. Dessa bemödanden hade ej heller helt och hållet misslyckats, men hans lynne bibehöll ännu sitt ridderliga grunddrag, och derföre kunde han icke finna någon trefnad i sina nya förhållanden, derföre stod han vid tröskeln af den verld, dit han skulle inflytta, nedslagen och liknöjd, såsom fallet är med hvar och en, hvilken icke eger något mål, som lockar honom. Allt hvad han hitintills älskat såsom skönast hade fallit tillsammans i ruiner, och utur dessa ruiner hade icke någon ny vilja framkallat någon ny verld. Kort sagdt, ynglingen var borta och mannen ännu icke färdig.

Bredvid hvarandra i soffan sutto farbror och brorson.

Envoyén hostade ett par gånger, såsom då man är sinnad att hålla ett tal. Men i detsamma kom han händelsevis att kasta en blick på sina små, onekligen mycket vackra fötter, hvilka för en stund så fängslade hans uppmärksam-

het, att han, vridande och sträckande dem i alla möjliga riktningar, nära nog alldeles hade glömt de »allvarsamma orden.» Slutligen hostade han ånyo och började med en viss högtidlig värdighet:

— Då din salig far, min högt värderade äldre bror, efter ett lif, bepröfvadt af åtskilliga bittra öden, men rikt på krigarära och de förtjenster, som uppspira ur ett ädelt, fosterländskt sinne, öfvergick till en bättre verld, der han nu vid sidan af våra hädangångne hjeltar. . . . Ja, kort sagdt, när din far dog, lemnade han åt min vård det dyrbaraste af hvad han qvarlemnade: dig, hans enda, älskade barn. Jag emottog hans ansvarsfulla förtroende med ett intresse, dikteradt af mitt hjerta, och har sedan dess, efter bästa förmåga, sökt göra mig värdig detta heliga uppdrag. Jag hemtade sjelf upp dig hit till hufvudstaden. — En ruskig resa, den der, parbleu! midt i smällkalla vintern. — Jag skaffade dig plats på Carlberg, jag rekommenderade dig till vederbörandes synnerliga omvårdnad, sjelf aldrig tröttnande att med uppmärksamhet följa dina steg.

— Farbror kan också vara öfvertygad om min uppriktiga tacksamhet!

— En annan, jag nekar det icke, skulle hafva kunnat gjort mera; men jag, en stackars ungkarl, upptagen af mångfaldiga bestyr, har icke kunnat det. Lyckan har imellertid hitintills stått mig bi. Mina bemödanden hafva krönts med en afundsvärd framgång, ty du, min kära brorson, står i dag framför mig såsom en på det mest fördelaktiga sätt utmärkt ung man. Du inträder med denna betydelsefulla dag, då officers-epåletterna för första gången pryda dina axlar, i ett nytt skifte af ditt lif. Mitt förmynderskap är visserligen, efter lagens bokstaf, ännu icke tilländalupet, men fullt öfvertygad om, att du aldrig skall missbruka din frihet, drar jag icke i betänkande att förklara dig såsom varande din egen herre; jag har endast ett behof af att lägga dig några goda råd på hjertat.

Envoyén makade sig beqvämare upp i soffhörnet, antog en än mera djupsinnig min och fortsatte derefter:

— Möjligtvis skulle man kunna tycka, att du, som visserligen icke är någon bottenrik arftagare, utan blott eger, hvad man kallar, en liten nätt förmögenhet, gjort klokare, om du ingått på ett mindre dyrt regemente, slagit dig ned i landsorten, blifvit jordbrukare och byggt hela din framtid

på en, så att säga, ekonomisk grundprincip. Jag har icke varit af denna tanke. Jag har, uppriktigt sagdt, ansett dig vara för god för att blifva helt rätt och slätt en landtjunkare, huru respektabelt detta yrke än må vara. Det är således i enlighet med min önskan, som du blifvit gardesofficer. En ung man med dina goda gåfvor, dina lofvande militäriska anlag, ditt fördelaktiga yttre, för honom skall jag alltid anse hufvudstaden vara just rätta platsen, der han bör kultivera sin lycka. Och att göra lycka, det är dock ännu, som det alltid varit, det gemensamma målet för allt menskligt sträfvande.

— Jag fruktar dock, att jag icke rätt passar för lifvet här. Krigaryrket har alltid varit mig kärt, men fredsmilitären, hvad är han annat än en paraddocka, en paraddocka i sin tjenst, som i salongerna?

— Tålamod mon cher! Ynglingen har sina öfverspända drömmar — jag har sjelf haft dem en gång — men mannen fattar snart det verkliga lifvets vilkor och, om han är klok, vet han att rätta sig derefter. Det är sannt, att krigaren under närvarande fredliga omständigheter icke spelar samma romantiska roll, som under en tid, då stater och välden hänga på värjspetsen; han har dock alltid den fördelen att tillhöra ett särdeles aktadt stånd, och den, som eger förkärlek för det äfventyrliga, kan få alldeles nog deraf äfven utom fältlifvet. Du stiger ut i verlden med många goda rekommendationer. Vet att begagna dig deraf, och det skall nog gå dig väl. Huru du skall sköta din tjenst, derom behöfver jag icke orda, det vet du nog ändå. Deremot lägger jag en synnerlig vigt vid ditt uppträdande i sällskapslifvet, ty, märk det väl, våra ställningar och förhållanden äro nu sådana, att sällskapslifvet blifvit den vädjobana, der förtjensten först gör sig bemärkt, och de små framgångar, som der vinnas, öppna vägen till stora segrar. Vill du blifva en *stor* man, så bör du börja med att vara en *elegant* man. Var alltså outtröttlig i dina bemödanden att vinna en fin tournure. *Savoir vivre*, det är *savoir faire*.... Det skall blifva mig ett stort nöje att införa dig i våra högre kretsar, men sedan beror det på dig sjelf att der blifva hemmastadd; jag förmår endast bereda din debute. Glöm då icke, att hvarje samhällsklass har sina små egenheter. Anspråkslösheten råder jag dig att gömma för dig sjelf. Denna dygd eger sitt stora värde, det förstås, men

på verldens marknad gäller hon föga. Man får der det anseende, som man sjelf ger sig, och utan pretention på någon uppmärksamhet blir man vanligen förbisedd af alla. Antag i klädsel, i skick och tal en hållning, som antyder, att du följer modet, utan att vara en slaf deraf. En sprätt kan du, Gudskelof, aldrig blifva, och ingen Furustam har någonsin varit det, ty en sprätt är utan hufvud; men var dock alltid mån om att väcka uppseende. Den, som verkligen eger något värde, vinner alltid på att blifva föremål för en närmare granskning, om han ock dervid skaffar sig många afundsmän. Tills vidare är det icke så noga med dina åsigter och principer. Isynnerhet må du gerna för alla politiska frågor öppet visa din likgiltighet. Det är nemligen alldeles tillräckligt ännu i några år, om du lefver för nöjet allena, och kan du härutinnan utveckla något snille, skall detta komma dig mera till godo, än något annat. Har du imellertid tillfälligtvis framkastat en sats i allvarligare ämnen, bör du veta att oförskräckt försvara dig; en paradox gör i allmänhet en mycket bättre effekt än erkännandet af ett misstag. I dina liaisoner — nu kommer en högst ömtålig punkt — måste du vara försigtig, icke pedantisk. Verlden är nu en gång sådan, att en libertin af god ton anses som ett älskvärdt barn af sin tid, då deremot en moralist utråkar alla menniskor och kommer i en fiendtlig ställning till det samhälle, hvaruti han lefver. Men jag kan aldrig nog fästa din uppmärksamhet derpå, förhållandet till det täcka könet är isynnerhet ett af de mest magtpåliggande moment i hvarje ung mans lefnadsreglor. Att ännu tänka på en allvarligare förbindelse kommer naturligtvis icke i fråga. Dyrka könet, men lär att beherrska ditt hjerta, lär att, om så fordras, ögonblickligen kunna skaka af dig kärlekens bojor. Hvarje passion, kära Ivan, är en tyrann. Med ett ord, räkna tills vidare också kärleken blott till dina nöjen, han skall då skänka dig rika njutningar, utan att lägga din ungdom i press under sorger och bekymmer. Missförstå dock ej hvad jag nu sagt. En gentleman, det faller af sig sjelf, är alltid skyldig qvinnan en viss ridderlig vördnad. Vi hafva våra små friheter, det är sannt, men måste begagna oss deraf med urskiljning och aldrig glömma hederns fordringar; hör du, hederns fordringar. Det är min pligt att göra dig uppmärksam härpå, mitt samvete skulle annars få vidkännas stränga före-

bråelser. Alltså, några små honnetta galanterier kunna just icke skada ditt rykte och äro dessutom en ganska god skola för belefvenheten. Men understundom fordras det också, att man egnar sin hyllning åt föremål, dit den egna böjelsen icke känner någon dragningskraft. Det är besvärligt, men en stark föresats förmår underverk. Det framstår t. ex. tid efter annan inom societetslifvet herrskarinnor, hvilkas gunst det, till följd af modets magt, blir en utmärkelse att vinna. Att hålla fast vid en sådan, allmänt feterad dams triumfvagn, så länge den rullar uppåt, bör icke vid något tillfälle försummas, ty man erhåller derigenom sjelf en högst fördelaktig lyftning i hopens ögon.

Något ansträngd nödgades envoyéen här göra ett uppehåll. Sjelf smickrande sig med att vara en annan friherre Knigge i teorierna för *»umgänget med menniskor»*, fann han sig mycket belåten med sin långa föreläsning. Ivan hade hela tiden egnat honom skyldig uppmärksamhet.

— De principer, jag nu framkastat, vidtog den verldsvise förmyndaren, kunna endast tjena som flygtiga antydningar i den stora konst, du eger att öfva, konsten att göra lycka. Men om du för dig sjelf närmare utvecklar dessa principer, tror jag dock, att du skall få en temligen klar uppfattning af den ställning, du bör intaga. Den svåraste omständigheten blir imellertid, huru du, utan att alldeles spoliera ditt fädernearf, skall kunna bestrida de betydliga depenser, som ett fashionabelt lif i våra dagar kräfver. Detta är en fråga, som tar i anspråk den allvarligaste eftertanke, som fordrar ett djupt studium af alla våra invecklade samhällsförhållanden; ett problem, som det behöfves både snille och menniskokännedom för att lösa på ett fullt tillfredsställande sätt. Att vara slösare och hushållare i en person, det är vilkoret. Sådant är svårt, men icke omöjligt; jag har sjelf någon erfarenhet i den vägen. Knussla aldrig. Var sparsam i tysthet, generös, då det kan ske med eclat. En frikostighet visad i rätta ögonblicket, gör mycket bättre effekt, än att stundligen utan urskiljning strö penningar omkring sig. Detta är det första och yppersta budet af läran att lefva stort för godt köp... Slutligen vill jag nu endast utbedja mig, att du fortfarande skänker din farbror ditt förtroende. Hvar gång du behöfver ett råd, förgät då icke, att ingen kan med större välvilja än jag omfatta ditt bästa. Jag har upplefvat åtskilligt i mina

dagar. Det är en sanning, att mina framgångar i det hela och inför allmänhetens ögon gifvit mindre lysande resultat, än hvad man vid början af min bana hade skäl att förmoda. Ja, min carrière blef afbruten midt i sin skönaste utveckling. Mägtiga politiska intriger kräfde ett offer. En svag styrelse hade icke mod att bjuda spetsen åt ränkfulla partiers intressen. Det fordrades ett offer, det blef jag, försoningen köptes med mitt fall. Men jag smickrar mig med att äfven i motgången hafva bibehållit verldens aktning, och att den disgrace, som hejdade min högre flygt, aldrig förmått kasta någon skugga öfver mitt namn. Zefyrinus Furustam blef ej *hvad* han borde blifvit, men han blef aldrig något, som han *icke* borde blifvit. Jag vädjar trygg till historiens dom!...

Jag vädjar trygg till historiens dom! upprepade envoyéen ännu en gång, kastande en förstulen blick i den stora spegeln framför honom, och tillade derefter: — Mina iakttagelser skola alltid stå dig till tjenst. Din salig far var mig mycket kär, ehuru våra banor tidigt gingo åt olika håll. Du är nu min närmaste anförvandt, yngsta telningen af vår gamla slägt. Några betydliga kapital har jag icke att en gång lemna dig i arf, äfven om det skulle vara Försynens vilja att låta mig dö utan bröstarfvingar; men huru det än må gå med den saken, så länge jag lefver kan du alltid räkna på ett faderligt deltagande. Så fort ske kan vill jag presentera dig i stora verlden. Mitt eget hem har föga att bjuda på, ty en ungkarl får nöja sig med de förlustelser, som vankas utomhus. Men jag har den lyckan att stå på förtrolig fot med de flesta af våra tongifvande celibriteter af båda könen och med Guds hjelp skall också du innan kort blifva en favoriserad medlem af våra bästa cirklar; jag skall icke spara någon omsorg derför, det kan du vara öfvertygad om... Hvad nu din karakter och ditt hjerta vidkommer, tro aldrig, att någon varaktig lycka vinnes, som icke ytterst grundar sig på moralitet och dygd; kort sagdt, att den religiösa känslan alltid förblifver det ankar, det fäste, den klippa, med ett ord, den... Men klockan är redan mycket, och jag får icke längre uppehålla dig... En smakfull uniform på min ära, och du bär den väl. Din civila garderob borde du, medan vi ännu hafva öppet vatten, komplettera från Paris. Apropos, hur är det med din fransyska? Nästa sommar måste du göra en tur

på kontinenten. Och nu, må himlen välsigna dig, jag önskar det af innerligt, af rördt hjerta!

Envoyéens ögon voro verkligen något fuktiga, då han nu återigen slöt brorsonen i sina armar.

Ivan yttrade sin erkänsla för farbroderns deltagande, och lemnade honom sedan. Hvad uppbyggelse, han hemtade af de emottagna råden, vill jag låta vara osagdt. Icke kände han sig lifvad af några sympatier derför, men han hade sjelf ingen erfarenhat att lita till, och det var hans faderlige beskyddare, som talat, den person, som i hela vida verlden stod honom närmast och hvars svagheter bedömdes med den barnsliga tillgifvenhetens goda tro.

. . . .

Den håglöshet, som för en tid nedstämde vår unge gardeslöjtnant, försvann småningen, och lefnadsmodet uppflammade ånyo inom hans bröst, uppflammade med hela styrkan af en länge qväfd låga. Hade han då funnit sitt mål, sin väg till lyckan?... Det vissa är, att han följt de exempel, som omgåfvo honom. Ja han hade, som så många andra i brist på en ädlare verksamhet, med ungdomssinnets eldiga hängifvenhet kastat sig i nöjenas famn. Det vilda hjeltemodet hade, sålunda hejdadt i sin rätta väg, brutit löst i en förändrad riktning, mera öfverensstämmande med tidens anda.

Efter några års förlopp skref envoyéen till en »graciös kusin» i Skåne:

»Vår saison har börjat ovanligt briljant och ger goda förhoppningar för framtiden. Med särdeles tillfredsställelse kan jag betyga, att den tråkiga stelhet, som karakteriserade vårt gamla, veritabla souperlif, på senare åren allt mer och mer försvunnit. En friskare ande lifvar nu våra salonger, och efter all anledning kommer detta att isynnerhet blifva fallet under denna vinter. Vi kunna sannerligen, min graciösa kusin, vara stolta öfver att här så långt uppe i norden ega ett societetslif, som i finhet och elegans nu för tiden, sedan sjelfva Paris fallit i bourgeoisiens händer och då London alltjemt är odrägligt, trots sin ståt, kanske endast eger sin motsvarighet inom de högre kretsarne i Wien. Jag ville, att högtsalig hans majestät kung Gustaf kunde stiga upp ur sin graf och se vårt unga Sverige. Han skulle måhända vid första anblicken behaga finna vårt yttre skick något för sjelfsvåldigt, men han skulle snart betrakta

detta blott såsom en nyck af modet och igenkänna samma anda, för hvilken hans snille röjde väg. Ja, han skulle blifva charmerad af att erfara, det den goda ton, han åt oss införskref och sjelf inom sitt hof acklimatiserade, burit så välsignade frukter.

På en reunion hos min graciösa kusins estimabla nièce, hennes nåd fru grefvinnan Margrete Louise St. Jalousie de Metier, hade man häromdagen tillfälle att göra ett öfverslag af våra närvarande resurser. Ibland våra damer, som alltid varit charmanta, anmärkte man flera notabla personligheter än någonsin, så väl hvad börd och förmögenhet som skönhet angår. Äfvenså torde man beträffande våra kavaljerer hafva föga öfrigt att önska.

Men då jag nu kommit att tala om våra kavaljerer, kan jag icke underlåta att särskildt nämna ett par ord om en af de mest framstående, nemligen min egen kära brorson Ivan, som kanske har den oskattbara lyckan att ännu sedan sin barndom lefva i min graciösa kusins minne. Utan att vara förblindad af det särskilda intresse, slägtskapen innebär, tror jag mig kunna gifva honom det hedrande vitsordet, att han är ett mönster för en ung elegant i allmänhet. Det var, uppriktigt sagdt, en tid, då jag mycket misströstade om hans framgångar inom societeten. Han visade sig vid sitt första uppträdande alls icke till sin fördel, och jag började frukta, att han skulle blifva en ny upplaga af sin mycket förträfflige, men, hvad hans beléfvenhet vidkom, mycket vanlottade fader, och att alla mina goda råd voro helt och hållet förspilda. Men, Gudskelof! en hastig förändring inträffade, och nu finnes ingen, jag vågar påstå det, som är mera eftersökt, mera fêterad än han. Ja, han har verkligen gjort lycka. Han är en gunstling hos hela la haute volée, afgudas af alla damer, afundas af alla män, spelar en hufvudroll inom våra nöjens verld och är lagstiftare inom modets. Några smickrare hafva behagat säga, att han på ett frappant sätt påminner om sin farbrors ungdom, men min blygsamhet förbjuder mig att sätta tro dertill. Imellertid förer han sig med en ledighet, ett behag, en finess, som är fullkomlig, ma foi, fullkomlig. Också är jag öfvertygad om, att han har att vänta en lysande framgång. Senast i går framkastade hans excellens, baron Puderfelt en vink om, att det icke torde dröja länge, förr än man erbjuder Ivan en hedrande hof-charge, och hans snill-

rika fru friherrinna behagade mycket förbindligt tillägga, att min skola just var en skola för *verkliga* kammarherrar. Jag är mycket glad, mycket stolt öfver dessa min brorsons framgångar, helst som man vid början af hans bana från flera håll fann sig föranlåten att varna mig för det öfvermod, hvarmed han kastade sig i nöjenas hvirfvel. Det finnes nemligen en mängd godt folk, som omöjligen kunna lära sig förstå, det ännu aldrig någon fulländad verldsman framstått, som icke varit en smula roué, som icke gjort sina förstudier vid spelborden och imellan kulisserna. Det är visserligen att beklaga, det en sådan slags gradpassering skall vara behöflig; men, min graciösa kusin, hvem kan rubba verldsordningen!» . . .

Hvad här om Ivan blifvit yttradt egde verkligen sin fulla riktighet. Ynglingen, som en gång blott svärmade för krigarlifvets ära och triumfer, vann nu som man sina segrar i salongerna. Af damernas balbuketter skördade han sina lagrar. I stället för att återeröfra Finland, eröfrade han qvinnohjertan. Drömmen om *Battaglia*, om det gamla Svea Lejon var försvunnen; han hade nu sjelf blifvit ett lejon. Napoleon var icke längre hans ideal, det stackars Sverige fick hjelpa sig en sådan förutan, bäst det kunde, men att blifva dess Lovelace, detta var det nu, som det gällde. . . . Det »goda folket,» hvilket, efter hvad envoyéen berättade, hyste betänkligheter med afseende på den väg, Ivan vandrade, hade nog dertill sina goda skäl. Naturer, sådana som han, nöja sig sällan med att blifva någonting endast till hälften. De omfatta hvarje idée med entusiasm. »*Ça ira!*» är dessa eldiga själars beständiga valspråk. Lefva de för ädla, stora mål, så höja de sig öfver mängden; blifva åter deras krafter missledda, då vet man icke, huru djupt de kunna falla.

V.

Stora Gyllenbo.

"Så fördref man sin tid på den välbemedlade herrgåln."
Runeberg.

Det är väl möjligt, ja, till och med ganska troligt, att läsaren aldrig förr hört talas om Stora Gyllenbo. Nå, det gör ingenting till saken. Föreställ er blott ett gammalt, ståtligt, svenskt herresäte, beläget i en vacker trakt. Vi hafva en insjö, långsträckt och irregulier, rik på björkbeväxta holmar samt omfattad af höga, barrskogsklädda stränder, hvilka endast här och der lemna en friare anblick af odlade fält, byar, kyrkor och enstaka gårdar. Parken vid Stora Gyllenbo sträcker sig ända ned till sjön och tyckes med sina lummiga kronor bilda en mjuk bädd för den öfver hans toppar sig uppresande herrgårds-byggningen, eller slottet, om man så vill. Detta är en stor, hvitrappad stenbyggnad, utan arkitektonisk skönhet, men likväl vördnadsbjudande genom sin massa, sin styrka och sin ålder. Tvenne fristående flyglar bilda tillsammans med sjelfva hufvudbyggnaden ett slags borggård, som på fjerde sidan inneslutes af några präktiga lindar, här liksom uppstälda till en hedersvakt. Dessa lindar, som en gång planterades af den Gyllenglans'ska familjens stamfader, hafva, så att säga, lefvat på förtrolig fot med alla generationerna af denna gamla slägt; kastat sina skuggor öfver barnens lekar, med doftet af sina blommor lifvat ungdomens romantiska drömmar och genom prasslet af sina i höstqvällen fallande löf gifvit de gamle en vink om tidens förgänglighet.

Men ni har kanske ej heller förr hört omtalas den grefliga familjen Gyllenglans?

Sannt är det också, att detta namn icke återfinnes i våra häfder såsom på något lysande sätt inblandadt i fäderneslandets öden. Slägten räknar dock i alla fall sina många och högt betitlade anor. Betrakta blott denna ståtliga, med sina trenne bekrönta hjelmar prydda vapensköld, som, huggen i marmor, finnes upphängd öfver stora trappan. Man skulle vara spränglärd i heraldiken för att rätt kunna uttyda den utan tvifvel mycket sinnrika meningen med alla dessa färger, dessa rosor, svärd, fårhufvuden och hänglås. Eller träd in i matsalen — fordom kallades han riddarsalen, en betydelsefull namnförändring — träd in här, och från alla väggar blicka Gyllenglansar dig till mötes. Främst upp i rummet hänger stamfadern, som, Gud vet för hvilka förtjenster, från sitt *vanbördiga* stånd *frälsades* af drottning Kristina. Derefter komma bistra, skäggiga herrar i harnesk och axelskärp, andra i ofantliga alongeperuker och stora pappersrullar i sina händer, samt andra åter i prunkande ordens- och hofdrägter. De verk, som af dem under lifstiden blifvit uträttade, hafva sannolikt varit både många och förtjenstfulla. En spilde sitt blod på slagtfältet, en annan satt som president i ett kollegium, en tredje bar upp det kongl. släpet och en fjerde — ja, han gjorde just ingenting, men blef namnkunnig för sitt goda hufvud. Denne sistnämde kallas också ännu i dag: »Qvicka Gyllenglansen» och malisen vill påstå, att det skulle vara alldeles omöjligt att genom något annat epitet så helt och hållet särskiljas från slägten, som just genom detta.

På Stora Gyllenbo residerade nu den siste manlige ättlingen af nämda familj, kammarherren grefve Holger Holgersson Gyllenglans. Den gamla, goda, svenska gästfriheten, detta vackra arf från längesedan förflutna tider, som ännu utgör ett karaktersdrag i lifvet på våra större herregårdar, hade aldrig vikit från denna tröskel. — Nå väl, vi stiga dit in.

Det är en eftermiddag i slutet af Oktober. Vi stanna så kallade *gröna salongen*. Det är ett stort och mycket högt rum, orneradt i gammaldags smak, något tungt och mörkt, helst nu sedan minst ett halft sekel fördunklat väggarnes sidentapeter och förgyllda listverk. Möblerna äro i full öfverensstämmelse härmed, väl urmodiga och nötta,

men af den fasthet, att de ännu en mansålder synas kunna erbjuda sin ståndaktiga och pålitliga tjenst. Här i detta rum, ganska enkelt i jemförelse med våra dagars prakt, men likväl uttryckande en viss *högvälborenhet*, som skulle kunna reta gallfeber på mången grossörska, hvilken förgäfves utöst kapital för att åt sin egen salong förskaffa en skymt af denna aristokratiska »air»; här träffa vi grefve Holger, hans dotter, fröken Camilla, samt tvenne anförvandter till familjen, bröderne Eskil och Fabian Fågelflygt.

Grefven är en reslig man, närmande sig sextiotalet. Hans hållning, på samma gång stolt och intagande, eger både naturlig värdighet och belefvenhetens behag. Sällan hafva gråa lockar omkransat ett vackrare hufvud än hans. Hvarje drag är nobelt. Näsans böjning är djerf och fin, ögat ännu eldigt och pannan höghvälfd, underbart skonad från årens och bekymrens fåror. Men denna panna med all sin älskvärdhet, all sin grandezza, har dock ett något, som flygtigt påminner om Venedigs präktiga marmorpalats, hvilka nu stå öfvergifna af sina nobili, stundom till och med bebodda af lazzaroner. Han sitter i en af rummets djupa fönsternischer, spelande piket med unga löjtnant Fabian. Men Eskil har tagit plats i en stol helt nära soffan, der Camilla vid sybordet är sysselsatt med sin virkning. Hvilken ung man skulle icke afundas honom denna plats bredvid en så vacker ung flicka! Ja, Camilla brås på sin far och besitter en icke vanlig skönhet; en skönhet af äkta nordisk natur, med ljusa lockar, ögon, blå som vår klara sommarhimmel; en hy af rosenfärgad snö, samt en växt, lång, smärt och fin, utan söderns yppighet och glöd, men ädel, kysk och majestätlig.

Om vi ställa oss lyssnande imellan dessa båda grupper och imellan dem för några ögonblick opartiskt dela vår uppmärksamhet, skall sammanfattningen af det dubbla samtalet bilda ett ganska besynnerligt potpourri.

Fabian: »Icke mer än fyra kort, kära onkel.»

Grefven: »Sex kort och sexton.»

Eskil: »Du har visserligen på sätt och vis rätt, Camilla. Jag hade mycket roligt i hufvudstaden, den är rik på nöjen.»

Camilla: »Och framför allt rik på skönheter.»

Fabian: »Tre fattiga knektar.»

Grefven: »Hvad vill det förslå mot fjorton damer.»

Eskil: »Jag bedyrar dig, kusin, du skulle vinna priset af dem alla.»

Camilla: »Akta dig, de skola grymt hämnas din trolöshet.»

Eskil: »Jag fruktar dem icke, om jag blott kunde hoppas, att här i landsorten . . . »

Grefven: »Ah, du spelar hjerter?»

Fabian: »Bekänn!»

Eskil: »Men jag har gjort ett sorgligt rön.»

Fabian: »Aj, redan renonce!»

Camilla: Och hvilket rön?»

Eskil: »Alla våra skönheter nu för tiden, så väl på landet som i staden, hafva ett gemensamt fel.»

Grefven: »Nittioåtta, nittionio, hundra . . . »

Fabian: »Ett, ett, ett . . . »

Eskil: »Ja, de äro alla kalla och känslolösa.»

Camilla: »Hvilket är då herrarnes universalfel, om man får fråga?»

Grefven: »Dålig smak, bror Fabian.»

Eskil: »Jo vi karlar, vårt största, vårt vanligaste fel är, att vi finna er älskvärda i alla fall.»

Fabian: »Hvilken gemen otur!»

Grefven: »Tålamod, tålamod; bättre lycka nästa gång! Skrif plus hundrafemton. Hör du, Camilla, din far går illa åt kusin Fabian. När jag var ung, som han, hade jag ej heller någon tur i spel, men så mycket mera i kärlek. En gång voro två systrar, deras mor och gouvernanten i huset alla pin kära i mig. Det var en ganska besvärlig ställning för en man, som ville alla väl. Gouvernanten var den envisaste. Hvad tycks, hon påstod, att jag var så obeskrifligt lik Goethe.»

Fabian: »Onkel har alltid varit lyckans gunstling.»

Grefven: »Åh ja, jag har Gudskelof icke skäl att klaga. Det har varit en regel hos mig att aldrig lägga någonting på sinnet, eller taga mig något för när. Min farfars bror var en mycket qvick karl. Då drottning Ulrika Eleonora en gång frågade honom, huru det var möjligt, att han alltid kunde ega ett så godt lynne? svarade han: Eders maj:t, det kommer sig deraf, att jag har ett dåligt minne och en god mage. Jag smickrar mig med att i detta fall likna min grand-onkel. Och för öfrigt skulle det i sanning vara mycket otacksamt, om en man i min bekymmerslösa ställ-

ning knotade på sitt öde. Jag har allt hvad jag behöfver, en rundelig utkomst, en huld dotter, en god helsa. — Jag skall på ögonblicket rangera mina kort. — Många vänner, verldens aktning. — Jag köper alla fem — underhafvandes tillgifvenhet, samvetsfrid, husfrid. — Skönt, gudomligt, förträffliga spader!»

Eskil: »Du borde dock tillbringa en vinter i hufvudstaden, Camilla. Stockholm förtjenade att få räkna dig bland prydnaderna i sin societet, och du sjelf skulle nog der finna dig väl. Ack, jag ville se dig på en amarantbal, se dig strålande som festens drottning, den skönaste bland de sköna, följd af allas blickar, omgifven af beundrare. Hvem är hon, denna stolta, den förtjusande blondinen? skulle man fråga från alla håll, och jag skulle känna mig lycklig af att kunna svara: Jo, mitt herrskap, denna förtrollerska, denna Hebe, det är *min kusin!* . . . . Men, Camilla, skulle du väl i din triumf ännu för mig ega blott en enda blick, skulle jag kunna våga hoppas att med dig i en vals få sväfva bort genom salen?»

Fabian: »Alltid och beständigt samma usla hackor!»

Grefven: »Victoria, han är slam! Ah, deliciösa känsla! Hvar gång, jag gör en slam, känner jag mig tio år yngre. Kung Fredrik påstod vid ett tillfälle, att detsamma var förhållandet med honom, hvar gång han såg fröken Taube, och min grand-onkel, det qvickhufvudet, anmärkte genast, att det då åtminstone ej vore fröken Taubes fel, ifall Hans Maj:t icke snart blefve såsom barn på nytt. En sakramentskad saillant karl, min kära grand-onkel.»

Imellan de båda bröderne vexlades nu en hemlighetsfull blick.

För att förstå rätta betydelsen af denna blick, måste man veta, att de unga herrarne båda hade ett godt öga till den vackra arftagerskan, kusin Camilla; men, såsom det goda bröder egnar och anstår, hade de i all vänlighet uppgjort en öfverenskommelse, att fastän de spekulerade åt samma håll, så litet som möjligt stå hvarandra i vägen. Sålunda var dem imellan aftaladt, att de med afseende på sitt frieri skulle, som sjömännen kalla det, *»gå styrbord och babord.»* Det vill säga, då den ene uppvaktade dottern, skulle den andre sysselsätta fadern; alltid iakttagande en rättvis fördelning härutinnan. Fabian hade redan en hel timme tjenstgjort vid spelbordet och varit en uppmärk-

som åhörare till grefvens många, åtskilliga gånger förut berättade historier; nu var det hans tur att bearbeta sin lycka hos Camilla vid sybordet. Den omtalade blicken betydde alldeles detsamma som ett »*loss af!*»

Hvad såväl Eskil som Fabian för öfrigt beträffar, så tillhörde de den klass, som är ganska egendomlig för lifvet i landsorten, och som man skulle kunna benämna: *resande löjtnanter;* en klass, icke utan skäl värderad för många vackra och älskvärda egenskaper. Båda anställda vid ett af våra indelta infanteri-regementen, utan hem, utan förmögenhet, till och med något skuldsatta, lefde de imellan mötena ständigt på resande fot. Flackande med sin lilla tunna kappsäck från den ena herrgården till den andra, kunde de, liksom den gamle filosofen, taga till sitt valspråk: »Omnia mea mecum porto.» Men båda unga, glada, artiga och språksamma, voro de öfver allt välkomna. Vanan att året om lefva på gästfrihetens bekostnad hade lärt dem att rätta sig efter olika lynnen och att alltid, som det heter, taga seden, dit man kommer. Med fäderne kunde de spela bräde, brygga punsch, tala i jordbruk och en smula politik också, om det gälde på. Med fruarna småsqvallrades, ritades mönster och nystades garn. Alltid voro de döttrarnas beundrare och outtröttliga dansörer, samt byggde korthus och gjorde papperskråkor åt de små. Men i längden kan det dock svårligen vara angenämt, att så der resa omkring samt dag ut och dag in hafva till en beständig skyldighet att roa folk. Också utgjorde alltid deras hemliga syftemål att någorstädes uppsöka och åt sig, såsom ledsagarinna genom lifvet, eröfra någon liten landsortsfröken, vacker, om möjligt, samt med ett godt hjerta och minst två hela hemman. Sedan drömde de om god ro i eget bo, der de då i sin tur, såsom välbehållne possessionater, ville bjuda ett uppriktigt välkommen åt herrar *resande löjtnanter.* Hitintills hade bröderne Fågelflygts sökande varit förgäfves, men de hade framtiden för sig och voro ännu vid bästa hopp. Ja, sedan de tillbragt ett par månader i Stockholm, hade de till och med betydligt stegrat sina anspråk och ansågo det numera alls icke olämpligt att sträcka sina planer ända upp till högtförnäma arftagerskor. I denna mening hade de begifvit sig till Stora Gyllenbo, der de nu snart under en hel månads tid dagligen, fast, såsom vi veta, med väl bibehållen

brodersämja täflat om att vinna kusin Camillas önskvärda gunst.

Och Camilla hon var — det är verkligen ledsamt att behöfva säga det, ty det sköna vill man så gerna blott beundra — hon var en af dessa tidigt bortfjäsade unga damer, som tyckas ega anspråk på allmän hyllning och som uppväxt i den tron, att de ega en viss tionde-rätt till hvarje manligt hjerta. Uppfostrad af en far, som afgudade henne, och en gouvernante, som lärt henne — en vacker fransyska, hade hon knappt sluppit ur barnkammarn förr, än hon, tack vare sin fägring och sin väntade förmögenhet, blef ett föremål för unga lycksökares fjeskande uppmärksamhet. Snart blef hon så van vid deras smicker, att hon nu — ty smicker verkar i många fall som opium — vid nitton års ålder med god smak kunde uthärda en ganska starkt tilltagen dosis; åtminstone kunde hon godt fördraga *två* tillbedjare på en gång. Detta allt blir lättare att fatta, då man besinnar, att hennes hjerta ännu aldrig låtit störa sig i sitt goda — man kunde nästan tro — orubbliga lugn. Ja, detta hjerta förblef ännu alltjemt som en stängd kammare, oaktadt de många enträgna knackningarna och bevekande bönerna derutanför. Det vore mycket illa, om hon ej heller sjelf imellanåt steg dit in, att städa och ordna för en slutligen kommande gäst. Skönheter af hennes slag påminna om Camellian, denna förtjusande blomma, som dock saknar en blommas högsta värde och kan afundas till och med den vilda törnrosen hennes doft. Camellian blir allt mindre och mindre sällsynt här i norden; huru är väl förhållandet med hennes qvinliga like? . . . .

Men vi återgå till gröna salongen.

Vaktombytet bröderne imellan försiggick utan hinder. Snart var man åter i fullt arbete både med piketen och kurtisen.

— Qvart major!

— Förtjusande kusin Camilla!

. . . .

Efter en stunds förlopp hördes en vagn rulla upp på gården och stanna utanför stora trappan.

— Vi få besök, sade löjtnant Eskil, blickande ut genom fönstret.

— Ja verkligen, instämde grefven, likaledes vändande sin uppmärksamhet emot det anlända equipaget. — En herre

stiger ur. . . . Ah, det är vår unga granne, kongl. sekter Storlund på Barbacka.

— Hör du, Camilla! utropade Fabian skämtsamt. — Det är kongl. sekter Storlund! . . . . Men min Gud, hvarför rodnar du då icke, hvarför får du icke hjertklappning? Ack, du är den grymmaste af ditt kön; kongl. sektern är ju din barndoms Fritiof, din ungdoms förklarade riddare.

— En veritabel ritter Toggenburg, inföll Eskil.

— Den charmantaste kavaljern på tio mils omkrets, ett riktigt litet *socken-lejon*.

— Det är han, som skänker dig alla dessa vackra buketter; ja, senast i går en af utsöktaste slag.

— Och som lånar dig alla nyutkomna romaner.

— Och som för en enda blick af dig gerna skulle gå i elden; åtminstone, liksom forntidens pilgrimer, vandra till Jerusalem med ärter i skorna.

Med ett: »tyst spefoglar!» afbröt grefven småleende ungherrarnes ordsvall och tillade med ett affekteradt allvar:

— Kongl. sekter Storlund är en ganska städad ung man. Visserligen är familjen icke så särdeles nobel, men då hans kära pappa, kronofogden, en gång går till hvila, ärfver sonen hela Barbacka gård, sex och fem åttondedels mantal kronoskatte och dertill efter all sannolikhet äfven den indrägtiga kronofogdetjensten.

— Du hör nu sjelf, Camilla, återtog Eskil. — Sex och fem åttondedels mantal, kongl. sekter, brukspatron och kronofogde in spe, förmodligen med assessors karakter likväl.

Fabian sjöng med komisk patos:

»Hulda, kan du stå emot
En — kronofogde för din fot!»

— Vi måste uppmuntra honom en smula, menade Eskil.

— Ja, kusin Camilla, instämde den andre brodren, vi måste göra honom lycklig, åtminstone för några timmar.

Fröken fann sina kusiners gyckel mycket roligt och var nära att kikna af skratt.

Men den nya gästens steg hördes redan i rummet utanför salongen. Ögonblicket derefter gjorde han sin helsning och välkomnades med allmän förbindlighet.

Kongl. sekter Storlund fyllde rätt väl sin plats vid sidan af våra ungherrar i allmänhet. Man kunde visserligen tycka, att han var något för liten, något för mycket ljus-

lockig, men man kunde icke förneka honom ett fagert ansigte och, ännu mindre, en elegant toilett. Man borde då kunna antaga honom ega goda förhoppningar med afseende på det täcka könet. Alltför troligt är det också, att mången Evas dotter funnit honom vådlig för sitt lilla hjertas lugn och detta alldeles oberoende af det honom väntande stora arfvet. Men svårligen kunde han dock hänföras till dessa herrskarenaturer, som fått förmågan att göra djupa, outplånliga intryck, uppväcka starka passioner. Nej, han saknade dertill allt för mycket det väsendtligaste vilkoret: något förnämt, något kraftfullt i uttryck och väsen. Det fanns i hela hans personlighet, om uttrycket tillåter, för litet cayenne, och våra damer, — det är ett gammalt rön, — älska företrädesvis starkt kryddade karakterer. Ville man hos vår kongl. sekter anställa en forskning efter det egentligen betecknande och karakteristiska, stannade man snart i förvåning öfver, huru ett så pass vackert ansigte kunde vara så intetsägande, likasom man också innan kort anmärkte, att han i sjelfva verket var långt mera *inställsam* än *intagande*, som man vet, tvenne mycket olika egenskaper.

. . . .

Skymningen inbröt snart. I kronan tändes ljus och i kakelugnen flammade sprakande en god brasa. Framför denna hade sällskapet bildat en halfcirkel. Det såg alltför trefligt ut; man pratade och knäckte nötter.

Samtalet hoppade, såsom vanligt, i en mycket oregelbunden bana, från det ena ämnet till ett annat. Bröderne Fågelflygt, som ansågo sig mycket öfverlägsna det lilla »*socken-lejonet*,» hade, utan att egentligen hafva någon elak afsigt dermed, föresatt sig att en smula roa sig på hans bekostnad, och till den ändan sökte de, genom allahanda smickrande utlåtelser, uppblåsa hans sjelfförtroende. Äfven Camilla var icke alldeles ovillig att låna sitt biträde åt den »oskyldiga» komplotten. Säkert är, att hon visade kongl. sekter Storlund en ganska animerande uppmärksamhet. Han kände sig också innan kort särdeles upprymd; ja, så högst belåten, att han skulle velat taga hela verlden i sin famn, sig sjelf äfven, om det låtit sig göra, men naturligtvis allra helst den älskvärda värdinnan. Så går det ofta, när vi obetydliga personer någon gång få den föreställningen, att vi verkligen betyda något.

Man kom händelsevis att tala om resor. Häraf fick grefve Holger en kär anledning att förtälja åtskilliga tilldragelser från sin ungdom, då han någon tid uppehållit sig i Frankrike. Grefven, som i sjelfva verket alltid fört ett temligen ordentligt lif, hade den lilla svagheten att gerna vilja inbilla folk, det han i sina unga år varit den mest oregerliga roué, och när han en gång kom i farten med sina berättelser, hände det vanligtvis, att han hänfördes af en viss inspirationsförmåga, som förledde honom till många fria språng långt förbi sanna förhållandet. Så skedde också nu. Hans skildringar af prakten och glädjen vid de många fester, hvaruti han i Paris deltagit, voro tillskurna efter en jätte-skala.

— Hvad tycks, mina vänner, — så slutade han en af dessa briljanta beskrifningar — på en enda dag dansade vi de suite i trettio timmar och det hörde då till goda tonen att tömma sin butelj champagne efter hvarenda dans, göra minst tio kärleksförklaringar på en afton och sedan på morgonqvisten hafva ett par tre dueller i Boulogner-skogen. Ah, det var en tid, då ungdomen egde jättekrafter och lefde i en Olymp af nöjen.

— Och nu har onkel en rik fond af glada minnen att fröjda sig åt, anmärkte Fabian. Ja, då man är ung, bör man se sig om i verlden. Hur är det, kongl. sekter Storlund, har ni aldrig varit utrikes?

— Ännu icke.

— Men ni ernar förmodligen med det snaraste företaga en tur genom Europa, eller måhända ännu längre, en tripp in i Kina till exempel? . . . . Man reser nu med förundransvärd lätthet, nota bene då man, som ni, icke behöfver hafva bekymmer för reskassan. Jag känner personer, som utan att känna något annat språk än Småländska, flackat verlden omkring. Ingenting är lättare. Man köper blott sin biljett och sedan skickas man alldeles som ett bref från station till station, utan att sjelf behöfva hafva den ringaste omtanke. Hvilket beqvämt sätt ändå att vinna erfarenhet och menniskokännedom!

— Ja, invände Eskil, också vändande sig till kongl. sektern, — ni gör mycket orätt, om ni förspiller edra bästa år här i en aflägsen landsort. Hvarje man i edra lyckliga omständigheter, och jag tillägger, med edra goda gåfvor, edra företräden bör icke i sin ungdom försumma att bereda

sig den lysande framtid, han har så mycket skäl att fordra. Men här, inom den trånga verkningskrets, ni för närvarande eger skulle det ju vara platt omöjligt äfven för den största talent, att göra en hastig lycka.

— Du misstar dig, bror Eskil, afbröt Fabian. Herrar kronofogdar hafva visst icke någon inskränkt verkningskrets.

— Det är sannt, men . . . .

— Ja, besinna blott, en kronofogde är den närmaste länken till landets höfding och, så att säga, den andra imellan folket och kungen. . . . Likväl vill jag tillstå, att jag ej heller skulle förundra mig öfver, om kongl. sekterns äregirighet spelade åt ett annat håll. Men, oss imellan sagdt, er förkärlek för det stilla landtlifvet måste utan tvifvel grunda sig på någon annan *böjelse*, än den för tjensten allena.

— Jag bedyrar er, mina herrar, visst icke, förklarade Storlund något öfverraskad.

— Det är märkvärdigt — vidtog nu Eskil, — huru vissa personer kunna helt och hållet förälska sig i landtlifvet, och denna trakt måste isynnerhet vara särdeles fängslande. Jag har just för en stund sedan sökt öfvertyga kusin Camilla om all den glädje, alla de triumfer, som vänta henne i Stockholm. Men, föreställ er min förvåning, hon förklarade, att här på landet vill hon lefva, här vill hon dö.

— Verkligen, fröken Camilla, frågade kongl. sektern, ni skulle icke vilja utbyta ert närvarande lif mot allt hvad hufvudstaden lofvar er?

— Ja säg nu sjelf, kusin, vill du icke försaka allt, för att här få lefva i ditt barndomshem bland dina barndomsvänner?

— Jag känner mig lycklig här och vet då icke, hvarför jag skulle önska någon förändring.

Det var omöjligt för Camilla att framsäga detta svar utan en främmande brytning i rösten, framkallad genom ett betvingadt löje. Storlund märkte det ganska tydligt, men han, som naturligtvis icke anade rätta orsaken, tog det för att vara en yttring af förlägenhet, sådan unga qvinnor ofta visa, då man vidrör vissa blyga känslor, som de önska dölja för hela verlden.

Han betraktade henne. Hon slog ned ögonen och syntes än mera brydd.

I denna stund upprann hos honom en tanke af kolos-

sal djerfhet, en tanke helt och hållet oberoende af hans kännedom om förhållandena på Stora Gyllenbo, hans mångåriga bekantskap med Camilla; en tanke, uppriktigt sagdt, mer än tillåtligt enfaldig... Skulle det vara möjligt? frågade han sig sjelf, häpnande öfver sin upptäckt, eller rättare den dunkla aning, som genomfor honom. Skulle det väl vara möjligt?... Han hissnade, liksom om han i ett enda ögonblick af en luftballon blifvit lyftad högt upp bland solar och stjernor och derifrån blickat ned till sin förra låga ståndpunkt. Naturligtvis blef det honom ogörligt att med sundt förnuft besvara ett spörjsmål, som han icke sjelf en gång riktigt kunde fatta... Det dröjde några minuter, innan han med tillräcklig sjelfbeherrskning åter kunde taga till ordet.

— Jag tror mig ganska väl kunna uppfatta fröken Camillas förkärlek till sitt barndomshem, sade han. Ni omgifves här af så många kära minnen och eger dessutom i den sköna naturen en gammal bekant af det slaget, som sannerligen förtjenar den trognaste tillgifvenhet.

— Det är alltför väl med den der sköna naturen, genmälde Eskil; men jag vågar dock förmena, att det ändå är ett annat band, som fängslar henne. Jag har mina misstankar, jag...

— En sanning är det likväl, Camilla, inföll Fabian, att naturen är dig mycket kär. Du kan åtminstone icke förneka, att du har en afgjord passion för blommor. Öfverraskade jag dig icke just i går, då du satt alldeles ensam och med det ömmaste intresse betraktade en bukett, en mycket vacker bukett, det måste jag tillstå...

— Nej, Fabian, något sådant kan jag alls icke påminna mig.

Camilla yttrade detta i en allvarsam ton. Det är väl möjligt, att hon nu tyckte, det skämtet gick för långt.

Men Fabian fortfor:

— Se så; du förnekar dig sjelf, det gör saken än mera betydelsefull... Veten mina herrar, hon slösade på denna bukett så varma blickar, att jag sjelf skulle önskat mig vara i dess ställe, eller åtminstone den lycklige gifvaren. Ja, jag tror till och med...

— Tyst, tyst, annars blir jag ond!

— Om jag icke misstog mig, tryckte hon en af de afundsvärda blommorna till sina läppar.

Nu var det Storlunds tur att blifva brydd. Den der buketten var ju sannolikt just densamma, han sjelf förärat henne. Han kände en glödande rodnad bränna sina kinder.

En paus uppstod. Eskil och Fabian lemnade båda sina platser och drogo sig något tillbaka. Grefve Holger var helt och hållet upptagen af nötknäpparen och en gammal visstump, som han smågnolade för sig sjelf. Konglig sektern och Camilla blefvo sålunda nära nog lika ostörda, som om de hade suttit på tu man hand.

Sedan den unge mannens tankar en gång blifvit förledde till den mer än orimliga föreställningen, eller åtminstone misstanken, att Camillas hjerta verkligen för honom närde ett ömmare deltagande, var det honom alldeles omöjligt att få denna galna fantasi ur sitt hufvud. Den dansade om med hans stackars förstånd, gjorde honom alldeles förbryllad. Han kunde icke mera återvinna en nykter beräkning. Liksom försatt i ett ögonblickligt rus, lutade han sig närmare intill den sköna frökens stol. Sista återstoden af hans sans svindlade nu, när han mötte hennes blick, och han visste föga sjelf, hvad han företog sig, då ett betydelsefullt »*o!*» rullade öfver hans läppar.

Af tio »*o!*», som börja en mening, kan man taga för afgjordt, att de nio äro början till en dumhet.

Det blef dock denna gången icke mer än detta »*o!*» allena.

Konglig sektern kom nemligen att händelsevis kasta ett öga i den stora trymån, som han hade midt framför sig. Men han mötte der icke blott sin egen bild; han såg också de båda bröderne Fågelflygt, lutade intill hvarandra, stående tätt bakom hans stol, färdiga att förgås af skrattlust samt med löjliga tecken och miner uppmuntrande Camilla, att fortsätta sin roll. Scenen var så talande, att Storlund med en enda blick uppfattade hela sammanhanget.

Var det väl då underligt, att utropet icke fick någon fortsättning? Hans »*o!*» var min sann redan i och för sig sjelft en tillräckligt stor dumhet.

Imellertid märkte bröderne af den hastiga förstumningen, att de voro upptäckta, och insågo i ögonblicket nödvändigheten af att bryta den förargliga tystnaden och leda uppmärksamheten åt ett annat håll. Men hvad skulle man hitta på?... Fabian fick den ingifvelsen att med en hastig knuff kasta en närstående ljusstake i golfvet.

Detta buller väckte en allmän uppståndelse. Det så länge qväfda skrattet fick nu fritt utbrott. Äfven Camilla deltog deri med ohejdad liflighet, och konglig sektern? — Ja, också han skrattade med full hals, skrattade, ehuru han alltför väl insåg, att löjet egentligen gälde honom sjelf.

I detsamma öppnades dörren från matsalen och en medelåldrig dam (hon tycktes vara omkring fyratiofem år) steg in i salongen. Hon trädde hastigt fram till midten af rummet, stannade och fixerade sällskapet med en skarp, stadig blick.

Ingen kände henne.

Hon var längre och gröfre än hennes kön i allmänhet. Ansigtet egde ingen skönhet, men uttryckte kraft och djerfhet. Håret, fordom svart, var nu mycket gråsprängdt. Pannan tecknade sig såsom en ljus, rymlig verkstad för lifliga tankar. Ögonen, små, djupt liggande och af obestämd färg, röjde i eldiga blickar mera snille, än känsla, mera fantasi, än hjerta. Likaså syntes läpparne i bokstaflig mening vara mera *böjda* för stolta ord, än för den qvinliga mildhetens enkla språk; ett ömt, kärligt småleende skulle der alls icke varit på sin plats, och hvar och en, som var något kunnig i boccomaniens läror, tog för afgjordt, att denna mun hellre yttrade en befallning än en *önskan*. Icke desto mindre var ensemblen långt ifrån obehaglig, den egde till och med ett visst genialiskt tycke.

Alla de närvarande blefvo mycket öfverraskade af den främmande damens oförberedda uppträdande.

— Ursäkta mig, min nådiga, bad grefve Holger, sedan han en god stund under tystnad betraktat henne; ursäkta mig, men jag kan icke påminna mig... Nej, sannerligen, jag vet icke rätt, hvem jag har den äran att helsa välkommen.

— Se mig rätt i ansigtet, sade den okända med välklingande, ehuru något manlig stämma. Vi träffas icke i dag för första gången.

— Verkligen!... Denna röst ljuder så bekant för mitt öra. Ja, vi hafva nog sett hvarandra förr, jag är öfvertygad derom; ett dunkelt minne föresväfvar mig...

— Och hvad säger dig detta minne, min kära Holger?

— Ah, skulle det kunna vara möjligt!... Ja, vid Gud, det är verkligen du, Elisabet, mitt hjerta säger mig, att det är du, min älskade syster!

— Ja, Holger, det är jag, din syster. Efter en mer än tioårig skilsmessa sluter jag dig åter i mina armar.

De båda syskonens omfamning var lång och öm. Stora tårar tillrade ned öfver Holgers kinder och Elisabet gjorde några hastiga tryckningar med näsduken öfver sina ögon.

— Tiden har icke varit sträng emot dig, min käre bror, återtog hon. Du är ännu kraftfull och frisk såsom i blomman af din ålder.

— Och du, Elisabet, hvilken innerlig förnöjelse du beredt mig genom denna öfveraskning! Det är snart elfva år sedan du sist var här. Förträffliga syster, jag vet icke, på hvad sätt jag skall kunna visa dig, huru välkommen du är. Älskade Elisabet, du gör min lycka fullkomlig! . . . . Och här ser du lilla Camilla, det sjelfsvåldiga, bortskämda, ljuslockiga barnet. Hon har vuxit bra sedan den tiden, och slägten behöfver just icke skämmas för henne, skulle jag tro, eller hur? . . . . Camilla, omfamna den bästa af alla fastrar. Ack, huru lyckligt att se mitt barn i dina armar! . . . Men kommen, mina älskade, vi taga plats alla tre här i soffan. . . . Och dessa herrar, Elisabet, det är Eskil och Fabian, salig Johannas söner, och detta kongl. sekter Storlund, en vän till huset. . . . Se så, berätta oss nu, hvarifrån du kommer, hvart du ernar dig? Ack, du måtte väl icke tänka på att alltför snart öfvergifva oss? Nej, nej, denna gången håller jag dig fast, antingen du vill eller icke!

Fröken Elisabet yttrade sig med mera lugn. Man kunde endast anmärka, om man så ville, att hon uttryckte sig alltför cirkladt.

— Länge, min värderade bror, sade hon, har jag önskat återse dig, återse detta mitt barndomshem, så nära förbundet med alla våra oförgätliga familjeminnen; detta gamla, kära stamgods, der våra förfäders bilder blicka ned från väggarne och der hundrade föremål skänka oss den ädla stolthet, man erfar vid känslan af att tillhöra en god slägt. Ja rätt ofta, du kan vara öfvertygad derom, har jag längtat hit tillbaka.

— Men länge, mycket för länge har du låtit vänta på dig.

— Ser du; jag har för mig gjort till en orubblig regel att följa pligtens bud framför allt. Och att inhemta kännedom om den verld, i hvilken vi lefva, den tid, i hvilken

vi verka, att vinna upplysning, att arbeta i värdiga ändamål, i gagnande verksamhet, att vara nyttig för mig sjelf och andra — detta kallar jag min pligt.

— Du är dig lik, alltid samma högsinthet, samma sjelfuppoffring, samma . . . .

— De senast förflutna tiotalen af mitt lif har jag, som du vet, för det mesta varit stadd på resor. Jag har i åtskilliga riktningar genomfarit Europa och besökt snart sagdt alla i historiskt, politiskt, kommersielt och industrielt hänseende betydelsefulla platser, alltid mån om att samla kunskaper och erfarenhet. Dessimellan har jag, som du också känner, offrat min tid åt åtskilliga våra vänner, hvilka jag ansett mig kunnat tjena med råd och ledning. Jag vågar hoppas, att min goda vilja icke alltid varit fruktlös, min möda icke alltid förspild.

— Gudbevars, Elisabet, du har gjort storverk; jag har nog hört talas derom der nerifrån Skåne.

— Nu var jag besluten att för genomdrifvandet af vissa planer tillbringa vintern i Stockholm. Redan var jag stadd på resa dit upp, då jag under vägen erhöll en underrättelse, som helt och hållet förändrade mina afsigter. Emedan min närvaro i Stockholm icke mera var af behofvet påkallad, kunde jag ändtligen följa min länge betvingade böjelse att besöka dig. Mitt beslut var snart fattadt. Nu ser du mig här, och om Gud vill, blir jag din gäst, åtminstone öfver vintern.

Grefven fann icke några ord för sin stora belåtenhet. Han fattade i stället sin systers hand och tryckte den med en åtbörd af gammaldags chevalerie till sina läppar.

Den vältaliga fröken fortfor:

— Var öfvertygad om, bror Holger, att jag med sann tillfredsställelse erfar, det vår långa skiljsmessa icke förmått afkyla ditt broderliga hjerta. Tvifla ej heller du derpå, att jag med varmt intresse ömmar för ditt bästa. Men jag hoppas att kunna ådagalägga detta med annat än tomma ord. Ja, du kan tryggt förlita dig derpå, att all min förmåga står till din tjenst, och såvida en uppriktig välvilja, förenad med de små insigter, som jag under ett, jag vågar säga det, icke overksamt lif lyckats förvärfva, kunna något uträtta, då skall jag, med Guds hjelp, ej heller hos dig blifva alldeles gagnlös. Nöjet och nyttan skola på detta viset gå hand i hand.

Ännu en gång kysste grefven Elisabets hand. Men hans hjerta var så fullt af beundran och förtjusning, att han nödvändigt måste dela med sig åt alla. Derföre, då systern nu vände sig till Camilla, sprang han bort till de unga herrarne, som stannat på något afstånd från soffan.

— Icke sannt, jublade han, ett superbt fruntimmer? .... Ja, på min ära, ett högst ovanligt och förträffligt fruntimmer! Mycken beläsenhet, djup verldskännedom, godt hufvud, säker blick, snabb tanke, ädel känsla, lycklig oratorisk förmåga och en penna, en penna, mina herrar, som påminner om madame Stael och Lady Morgan. Min salig grand-onkels goda hufvud har gått i arf till denna qvinna. ... Det var han, den qvicka själen, som en gång sade om drottning Lovisa Ulrika, att hon här på jorden så manligen burit sina kjortlar, att ett par byxor väntade henne i himmelriket. ... Men jag skall en annan gång berätta hela historien i sitt sammanhang; ett mycket lyckligt infall af min grand-onkel. ... Ack, Elisabet skall blifva mig ett oskattbart sällskap under den långa vintern. Hon skall göra min lycka fullkomlig, och Camilla, som vid så späda år förlorade sin mor, skall nu ändtligen i min syster finna en rådgifvarinna, den bästa hon kan önska sig; en rådgifvarinna, på hvars ömhet, hvars odlade vett och djupa smak, hvars. ... Förlåt mig, förlåt mig, mitt hjerta drar mig åter till hennes sida.

Elisabeth blef under aftonens förlopp den egentligen ordförande i sällskapet. Hon gjorde visserligen detta på ett sätt, som mera liknade att hålla föredrag, än det bidrog att framkalla ett allmänt samtal; men hon talade väl, väckte sina åhörares intresse, och man måste isynnerhet beundra hennes lifliga tankesprång, den lätthet, hvarmed hon behandlade hvarje fråga, den sakkännedom, hon utvecklade i de mest olika ämnen. Om allt visste den kloka fröken besked och fälde sina domar utan tvekan.

Sålunda afhandlade hon som hastigast grunderna för ett ändamålsenligt banksystem; öfvergick derifrån till orsakerna för den öfverhandtagande pauperismen; ledde sig så till våra kommunal-angelägenheter, hvarvid isynnerhet folkskolorna blefvo föremålet för hennes reflexioner; fick sedan en anledning att skärskåda vår skjutsordning och våra dåliga kommunikationsmedel, då fördelarna och olägenheterna af åtskilliga jernvägsförslag i förbigående bedömdes. An-

ställde vidare en revy med den europeiska politiken i allmänhet, som åter ganska naturligt förde henne att redogöra för litteraturens närvarande ståndpunkt, pressens betydelse och vådan af dess förfall. En rask karakteristik af våra tidningar blef följden häraf.

Det var verkligen mycket längesedan, inom den gröna salongen hörts så mångklyftiga tankar.

Sedan fröken förordat gaslysning i stor skala, kom den falska upplysningen på tapeten. Hon gjorde ett djerft hopp ända upp till läsarne i Norrland och var derpå sinnad att kasta sig in ibland missionärerne i Kina.

Men nu anmälde en betjent, att soupern var serverad.

VI.

En Camarilla.

"Till Qvinde var jeg altfor meget Mand,
Men du til Mand var altfor meget Qvinde."
Oehlenschläger.

En afton, några dagar efter fröken Elisabets ankomst till Stora Gyllenbo sade hon till sin bror, som vid armen förde henne in ifrån matsalen:

Ännu, min kära Holger, är du mig skyldig åtskilliga meddelanden. Jag önskade, att du nu ville skänka mig en stund, på det att vi rätt förtroligt och ostördt må få samspråka mad hvarandra.

— Med största nöje, Elisabet, om du icke sjelf känner dig trött.

— Men, mitt vackra barn, tillade fröken, räckande Camilla handen till afsked — jag vill icke hafva på mitt samvete att genom nattvak matta ditt öga, eller bleka din kind.

Camilla bjöd god natt, lika så bröderne Fågelflygt; bror och syster satte sig ned i hvar sitt hörn af en liten soffa.

— Säg mig nu uppriktigt, började Elisabet, huru finner du ditt lif i allmänhet?

— Rätt bra, min goda syster, rätt bra. Mitt lif förflyter i ett stilla och behagligt lugn, som jag lärt mig att skatta högre än något annat. Jag njuter en god, huslig trefnad, kan tillfredsställa mina önskningar, generas icke af något tvång, oroas icke af några öfverdrifna fordringar. Med

få ord, jag har alls icke skäl att vara missnöjd och är det ej heller.

— Ett sådant förhållande hedrar din karakter, så mycket mera, som det nu för tiden hör till sällsyntheterna att erkänna en lycka, som man redan eger. . . . Du ångrar således icke, att du dragit dig undan från de utmärkelser, som troligtvis skulle hafva fallit på din lott, om din verksamhet varit af en mera offentlig natur?

— Nej, jag ångrar det visst icke. Om jag fullföljt min bana i statens tjenst hade jag möjligtvis vid detta laget kunnat hafva några flera titlar och en hop ordensstjernor på mitt bröst. Många af mina regementskamrater, som i sin ungdom alls icke gällde för att vara några större ljus än jag, hafva nu svingat sig upp, somliga till generaler, andra till landshöfdingar, till ministrar, ja till och med excellenser. Men min Gud, hvilket bråk hafva de icke haft, huru många ovänner hafva de icke fått, huru hafva de icke blifvit tilltvålade af tidningarna! Jag deremot har haft att glädja mig åt ett fridfullt lif. Det var min salig hustrus önskan likasåväl som min egen, att vi skulle slå oss ned här på landet. Hennes tidiga bortgång är det enda, jag har att beklaga mig öfver; men min Camilla blir mig med hvarje dag en allt mera dyrbar ersättning för denna förlust.

— Men du är i alla fall alltid en grefve Gyllenglans, och det är i din egenskap deraf, som jag önskar känna din ställning till samhället.

— Samhället och jag hafva ingenting obytt med hvarandra. Jag har visserligen haft en liten démêlé med vår nya kyrkoherde, angående hans tionde; men tvisten slutades med vänlig öfverenskommelse. Vi möttes på halfva vägen och draga nu vår spader tillsammans med god grannsämja. Han är en skarp whistspelare och har en förbaskadt god tur, den andansmannen! Tänk dig bara; jag satt i söndags med kung, dame sixième. . . .

— Som sagdt är, vi vilja tala om din ställning i samhället.

— Ja, min ställning är en välburgen landtjunkares; en ganska respektabel ställning, skulle jag tro.

— Men samhället, folket. . . . Ja, hvad är väl din tanke om folkets fordringar?

— Folket skall hafva sin rätt. Jag har alltid velat vara en far för mitt folk; men det fördömda bränvinet....

— Mycket sannt. Men låtom oss afhandla ämnet i vidsträcktare mening. Hvad säger du väl om tidens stora frågor?

— Huru!.... Jag har just aldrig haft någon fallenhet för att blanda mig i saker, som icke direkt angå mig. För mig må verlden gerna gå sin gilla gång; tidningskäbblet och riksdagsbråket utgöra min afsky. Det är nu mer än tjugu år sedan jag sist uppträdde på riddarhuset. Jag väckte då motioner och höll tal, jag som andra, gudbevars. Hvad jag egentligen sade, kan jag icke påminna mig, men det var nog, att jag sade någonting, och man behagade kalla mig en lofvande parlamentarisk talent. Ha, ha, ha! jag lät det stanna vid löftet, och det var nog det klokaste?

— Man måste dock hafva en opinion. Fäderneslandets bästa fordrar det, och sista ättlingen af en gammal, ärorik slägt hvarken kan eller får vara ointresserad i utgången af den meningsstrid, som så nära angår icke allenast hela vårt eget vara eller icke vara, utan än mera de konstitutionella formerna i allmänhet.

— Ja, gudbevars, du har mycket rätt, en opinion måste man ega, en opinion .... à la bonne heure, en opinion.

— Du är då naturligtvis af den meningen, att vi lefva under ganska brydsamma förhållanden?

— Ganska brydsamma.

— Å ena sidan uråldriga, obestridliga, heliga privilegier och å den andra hotande, revolutionära elementer. En sådan belägenhet fordrar så väl klokhet, som kraft.

— Utan tvifvel, stor klokhet, stor kraft, fullkomligt min mening.

— Och derföre?

— Derföre .... derföre stå eller falla, det gifves icke ett tredje. Stå eller falla, se der har du just min opinion!

— Men om den nya tidens åsigter vinna allt mer och mer insteg hos folken, om dessa komma till medvetande af sin styrka och en gång resa sig i massa, vore det icke då bättre att förut mötas på halfva vägen och göra en vänskaplig öfverenskommelse, om denna ock för de privilegierade måste blifva en koncession?

— Visserligen, visserligen.... En liten koncession

kunde nog icke skada. Nå väl, man gör då, som du säger, en koncession, och så blir allt godt och väl, liksom i tvisten imellan mig och kyrkoherden.

— Ja sannerligen, patriotismen kan måhända snart nog kräfva ett sådant offer.

— Menar du det! . . . . A propòs, minnes du vår qvicka grandonkels bekanta infall, att rätta principen för Sveriges politik vore den, att alla, utan undantag, skulle göras lyckliga och belåtna, nota bene — i tur och anciennetet. Ha, ha, ha! . . . . Det var också han, som en nnan gång sade . . . .

— Men den spetsfundiga Macchiavelli har sagt: Den störste statsmannen är icke den, som kraftigast möter, utan den, som försigtigast undviker . . . . För att nu komma vidare i ämnet, böra vi blifva ense derom, att man på intet vis får förhasta sig. Ett alltför tidigt gjordt medgifvande skulle endast bringa de fordrande till öfvermod, än högre stegra deras anspråk. Det svåra är just att veta rätta ögonblicket, då man bör räcka handen till försoning, så att det icke må ske hvarken för tidigt eller för sent.

— Nej, just i rätta ögonblicket måste det ske, deruti har du mycket rätt.

— Imellertid är det nödvändigt, att vi göra vår ställning så fast som möjligt. Denna nödvändighet ålägger oss alla, som hafva något att förlora, vissa oafvisliga skyldigheter, skyldigheter emot oss sjelfva och samhället; skyldigheter, för hvilka all beqvämlighet, alla gamla, makliga vanor måste sättas å sido. Vi måste vara på vår vakt; än mer, vi måste arbeta med allvar och ifver, hvar och en i sin stad, men ändå i endrägtigt förbund, för att så vidt möjligt är söka godtgöra, hvad vi sjelfva och våra fäder alltför tanklöst försummat. Vårt partis sjunkande välde härflyter hufvudsakligast från vår minskade förmögenhet. Tabellverken lemna sorgliga intyg på adelns fortgående ruin, förorsakad kanske icke så mycket af en stigande lyx, som icke mera af en oklok förvaltning. Men adeln måste vara rik, för att kunna hålla sig uppe. Börden ensamt hjelper oss icke numera, det fordras också penningar, mycket penningar, min bror, ty penningen har blifvit den mägtigaste häfstången i det moderna samhället. Penningen talar ett språk, som de ännu förstå och hörsamma, hvilka blifvit döfva

för våra stora minnen. Jag är öfvertygad om, att du gillar dessa tankar.

— Fullkomligt, syster Elisabet, dina åsigter äro superba. En rik adel, det är precist hvad jag alltid har velat, derpå hänger det just, och jag skulle icke ett ögonblick draga i betänkande att gifva min röst åt hvarje lag, som kunde befrämja detta önskvärda förhållande. Ju rikare adel, ju bättre för landet; åtminstone ett land sådant som vårt, der adelsmännens antal är så stort. Den satsen är tydlig och klar.

— Nu är det dock för sent att räkna på några andra medel för upphjelpandet af våra affärer, än dem, vi kunna ega inom oss sjelfva. Likväl böra vi icke förlora modet. Om vi blott med varmt intresse omfatta denna angelägenhet såsom en lifsfråga, om vi antaga en förnuftig hushållning i det stora hela, studera lagarne för förmögenhetens produktion och tillegna oss en driftigare spekulationsanda, då skall på en otroligt kort tid vårt välstånd och med den vårt anseende och vidare vår politiska magt, vårt inflytande uppblomstra till en grad, som mängden nu icke anar. Jag har varit i tillfälle att se åtskilligt under mina resor och har noga begrundat de europeiska statsskickens brister och förtjenster. . . . Men vi återgå ännu en gång till din egen ställning. Säg mig, huru högt kan du i medeltal uppskatta din årliga reveny?

— Åh, jag har min rundliga bergning; det vore orätt att säga annat. Mitt gods lemnar mig, om årsväxten icke är alltför klen, vanligtvis en behållning af till och med tio tusen riksdaler.

— Hvad hör jag!

— Som jag sagt, omkring sina tiotusen.

— Är det möjligt, icke mer än tiotusen i nettoprodukt? . . . Min kära Holger, detta var vida mindre, än hvad jag någonsin kunde föreställa mig!

— Hvad befalles?

— Endast tiotusen riksdaler af en sådan jordrymd, af sådana skogar, med ett ord, af en så rik fond. Ett högst dåligt resultat, det måste jag tillstå. Men du följer förmodligen det gamla systemet, har en massa af arrendebönder, som ingenting betala, öfverflöd på torpare och alltför litet jord under eget bruk. Nej, bror Holger, vi måste härutinnan ofördröjligen vidtaga en genomgripande reform.

Vi måste upprätta afvelsgårdar, anställa utflyttningar, företaga nyodlingar, införa ett förbättradt cirkulations-system, anlägga ängsvattningsverk, etablera en systematisk skogshushållning, kort sagdt, gå riktigt rationelt till väga. Som det nu är, duger det platt icke, det är klart som dagen.

— En verksammare förmåga än min, skulle måhända kunnat frambringa ett bättre resultat, det betviflar jag icke; men jag är en gammal man.

— Undflygter, tomma undflygter! Är du icke frisk och rask, med full vigör och ser framför dig en ännu lång framtid.

— Men mina vanor, Elisabet!

— Men dina pligter då, dina pligter mot din slägt, ditt stånd, ditt fädernesland!... En Gyllenglans kan icke vara döf för pligtens bud!... Som sagdt är, här måste reformeras. Ditt gods skall med tiden blifva ett riktigt mönstergods. Allting rationelt. Holländeri, mejeri, schäferi, bränneri . . .

— Bränneri! Hvad tänker du på? . . . Det är öfver tjugu år sedan jag ansåg det vara min medborgerliga skyldighet att alldeles upphöra med denna förderfliga handtering.

— Och för tjugu år sedan hade du måhända rätt, men sedan dess hafva tiderna mycket förändrats, upplysningen stigit. Det är nu fullkomligt bevisadt, att endast de små husbehofs-brännerierna göra någon skada, ty de demoralisera sina idkare. Derföre måste de också undertryckas af stora, mycket stora, som drifva tillverkningen fabriksmessigt. Åh, industrien har på de senaste tiotalen tagit jättesteg. Kusin Malkom i Östergötland har ett bränneri, som årligen inbringar honom mera, än allt hvad du har af hela din stora egendom. Hvarje producent gör sig förtjent af landets aktning och regeringens tacksamhet. Kusin Malkom blef också i fjol kommendör af Wasa-orden ... Således, min bror, ett bränneri, det är afgjordt, ett dubbelt pistoriskt ångbränneri och sedan . . . Det har redan väckt min förvåning, att det präktiga vattenfallet, som brusar endast några bösskott härifrån, är så alldeles obegagnadt, endast tjenande såsom en vacker dekoration för din park. Hvilken kraft och således hvilket kapital förrinner icke der med hvarje minut. Med betraktande af hvad detta fall kunde inbringa, kan man säga, att det nu på sätt och vis

ger dig förlust af flera tusen riksdaler. Hör du detta brus, som tränger sig ända hit in; det är naturens röst, som uppmanar dig att till samhällets nytta använda de medel, lyckan ställt till din disposition!

— Söta du, mitt tröskverk har ju redan i tio år drifvits med vatten.

— Bah, ett tröskverk... Nej, vi måste vid alla vattenfall oförtöfvadt göra mera storartade anläggningar. Pro primo en qvarn, pro secundo en såg, pro tertio, låt mig se, pro tertio... Ja, jag vill väl fråga, hvarför icke ett valsverk?

— Besinna dock, bästa Elisabet...

— Som sagdt är, ett valsverk; men stort, komplett, alldeles efter engelskt mönster. Man måste vara dristig inom industrien, alldeles som på slagfältet, i fall man vill vinna stora och lysande framgångar.

— Och hvarifrån skulle jag väl få kapital, för att sätta i verket så gigantiska planer?... Nej, det är alldeles omöjligt.

— Min Gud, hafva vi då icke privatbanker och hypoteksföreningar!

— Jo visst, men det blefve i alla fall en både vådlig och obehaglig skuldsättning.

— Bagatell!... Du hypotiserar din jord, det är sannt, men tillegnar dig derigenom en ytterligare fruktbringande produktionsagent, nemligen kapitalet. Ett sådant lån blir i det nogaste att betrakta såsom ett statslån, och den store statsekonomen Melon anmärker ganska riktigt, att en stats skulder äro den högra handens skulder till den venstra, af hvilka kroppen icke på något sätt försvagas. Det är verkligen mycket orätt att hafva motvilja för dylika slags affärslån, hvilket du också kan finna af Montesquieus *Esprit des Lois*, hvaruti han bevisar, att de gamla lagarnas förbud emot lån voro egentliga orsaken till all handels dåvarande förfall.

— Uppriktigt sagdt, jag tror mig icke ega hufvud, jag menar någon direkt fallenhet för ett dylikt affärslif.

— Denna misstro, kära Holger, förklarar sig sjelf, då man känner, huru främmande dina tankar äro för dessa ämnen. Men af egen erfarenhet vet jag, att modet stiger i samma förhållande, som uppfattningen blir klarare. Jag har under en följd af år grundligt studerat teorierna för

så väl individens, som samhällets välstånd. På mina resor har jag derjemte samlat mig en fond af iakttagelser ur det praktiska lifvet och de personer — deras antal är icke så ringa — som följt mina råd, hafva alla utan undantag förklarat, att de deraf dragit stora fördelar. Jag är färdig att göra allt för min bror. Ditt besvär skall i det hela blifva ganska obetydligt; jag åtager mig gerna det hufvudsakligaste. Men kanske — jag borde gjort denna fråga långt förr — kanske hyser du icke nog förtroende till min förmåga, kanske är du af den tanken, att en qvinna icke kan duga till något annat än läsa romaner och sy tapisseri?

— Åh, Gudbevars, min förträffliga Elisabet, huru kan du föreställa dig något sådant! Jag skulle icke hysa förtroende till dig, jag, som icke känner någon mera öfverlägsen, mera fullkomlig!

— Nå väl, det skall blifva mig ett nöje att få ådagalägga, det jag åtminstone icke helt och hållet är ovärdig din goda tro. Du öfverlåter då åt mig att närmare uppgöra den stora planen för en förändrad förvaltning af din egendom och tillåter, att jag blir din högra hand i alla dessa förestående reformer?

— Du menar således verkligen, att...

— Ja visst, här är ingen dag att förlora. Tro mig, du skall genom en utvidgad verksamhet känna hela din menniska föryngrad, upplifvad. Så är alltid fallet, då man får ett stort mål att sträfva till. Och snart skall du skörda rika frukter af din möda. Dina inkomster skola fördubblas på tio år, mångdubblas på tjugu. Du skall blifva ortens rikaste magnat, och fyrtio, femtio år härefter...

— Kära du, femtio år härefter, då skulle jag sjelf vara nära hundratio, det är bra mycket.

— Men dina efterkommande, tänk på dina efterkommande! Dessa skola i evärdliga tider välsigna den siste Gyllenglansens minne. Ödet har tyvärr icke förunnat dig att åt en son skänka ditt namn och din fortyn; men din dotter bör göra ett lysande parti och en ny gren genom henne inympas på vår gamla stam. Vi måste nu också med det snaraste tänka på att skaffa Camilla en man. Huru är det, du har måhända redan någon på förslag?

— Nej, jag har alltid fruktat för den dagen, då en

man skall taga min dotter ifrån mig, och jag hoppas, att detta ännu må dröja länge.

— Camilla räknar dock snart sina tjugu år; det är just rätta tiden för ett giftermål. Du har väl på sitt sätt rätt deruti, att en äkta man tager henne ifrån dig, men han skall också, såsom vi hoppas, skänka dig tillbaka små dotterbarn att vagga på dina knän, och då kan ju hela giftermålet betraktas såsom en affär, der du på säker hand placerat ett kapital, för att göra det fruktbringande . . . . Ja, kära Holger, sålunda skall du en gång förvärfva dig erkänsla, icke allenast af dina närmaste, dina anförvandter, utan af hela vårt stånd, alla ordningens vänner. Kom ihåg, hvad jag nyss sade om en rik adel. Den enda driffjedern för krämarens spekulationer är ett lumpet penningebegär, då deremot en man i din ställning blott eftersträfvar materiel förmögenhet, för att dermed understödja sin intellektuella; hvad som för den förre är ändamål, blir för den senare medel, ty alla hans beräkningar hafva ytterst en politisk betydelse.

Grefve Holger hade hitintills, såsom vi också flera gånger hört honom sjelf förklara, varit väl belåten med det lif, han förde, och icke derutinnan önskat någon förändring. Men systern öppnade för honom nya utsigter, för hvilkas lockelser han icke kunde blifva helt och hållet likgiltig. Den höga tanke, han egde om denna qvinnas egenskaper, tillät honom icke att ett ögonblick tvifla på riktigheten af hennes resonnementer. Väl häpnade han för djerfheten af hennes planer, men kände sig, åtminstone för det närvarande, allt för matt att kunna motsäga dem och vederlägga hennes skäl. Han nickade således blott ett stumt bifall till hennes sista yttrande, såg på klockan och tänkte i hemlighet — på sin goda säng.

Men fröken Elisabet var nu inkommen på en favoritstråt, som hon icke så lätt kunde öfvergifva. En störtflod af idéer öfverspolade hennes tankars drifhjul, sättande det i en hvirflande rörelse. Hon hade, som det heter, kommit sig i farten, och höll ännu ett mycket briljant, kanske något för långt föredrag om — ja, om snart sagdt alla möjliga ämnen, som egde det ringaste sammanhang med ekonomi och politik, härunder citerande en sådan mängd af författare, att broder Holger aldrig förr i sitt lif hört omtalas ens en tredjedel deraf.

Den goda själen, han hörde det snart nog ej heller nu, ty han var redan med ena foten i drömmarnes verld, nota bene de sömniga drömmarnes; och namnen Sismondi, de Werri, Adam Smith samt Louis och Jean-Baptiste Say brusade allesamman för hans öra såsom en och samma vaggsång.

Ändtligen märkte den inspirerade fröken, det hennes bror sväfvade i stor fara att under sina djupa nickningar stöta hufvudet emot kakelugnen och, som hon hade nog mycket hjerta för att icke vilja, att han på detta viset skulle spilla sitt blod för hennes idéer, gjorde hon sent omsider ett slut på sitt tal och konferensen.

— Klockan är redan mycket, sade hon, resande sig upp; du torde vara trött; jag har törhända redan alltför länge uppehållit dig.

— På intet vis. Jag försäkrar, att det var mycket längesedan, jag hade ett så underhållande samtal. Vanligtvis pratar man blott, men detta vill jag kalla ett verkligt samtal. Ditt sällskap är så lärorikt och dessutom så . . . En gäspning afbröt komplimenten.

— Imellertid, fortsättning i morgon och nu, god natt!

Syskonen tryckte hvarandras händer, båda gifvande vackra försäkringar om den ömmaste tillgifvenhet, hvarefter de åtskildes.

— Ett högst förträffligt fruntimmer, min syster, mumlade grefven för sig sjelf, under det han skyndade till sin sängkammare. Kanske den klokaste qvinna i norden . . . . Nog blir det mycket besvärligt, mycket bråkigt med alla dessa reformer, men den siste Gyllenglansen får icke slå döföra till för pligtens bud, det är gifvet det . . . Alltså, många millioner och mycken ära . . . Hum, styre Gud och Elisabet, så går det nog bra!

Den *»förträffliga»* systern åter gick ännu länge, sedan hon inträdt i sitt rum, fram och åter öfver golfvet, låtande sina idéer spela, i stället för att taga nattmössan på sig.

— Gudskelof, tänkte hon, jag ser åter ett nytt fält öppna sig för min verksamhet, ett stort, ett värdigt fält. Min själ har en outsläcklig törst efter sysselsättning; jag skulle icke kunna lefva utan stora handlingar. Menniskorna i allmänhet hafva en alltför svag känsla för sina pligter, en alltför matt blick för sitt sanna bästa. Att väcka dem till ett mera högsinnadt sträfvande, att bereda dem för en ädlare lycka, det är mitt mål!

Elisabets mening var ingalunda att med dessa och dylika fraser inför sig sjelf gifva sig någon hycklad förtjenst. Hon var fullt öfvertygad om både allvaret af sin vilja och kraften af sin förmåga. Hennes goda hufvud och hennes snabba uppfattning hade, redan som ung, gjort henne till ett slags *familje-orakel.* Lifvad häraf, hade hon tidigt vändt ryggen åt alla en vanlig qvinnas sysselsättningar, samt slagit sig på att lyckliggöra verlden med skärpan af sitt förstånd. Några framgångar af de åsigter, hon lyckats göra gällande inom kretsen af sina vänner, hade uppmuntrat henne att gå vidare i denna riktning, gifvit henne ett mycket starkt förtroende till sina insigter, gjort henne till en hjeltinna i sin genre.

VII.

Barbacka.

> "*En dåre* är den, som icke en gång har nog förstånd att vara *en narr*. *En narr* är den, hvilken dårarne anse vara en förtjenstfull menniska."
>
> *La Bruyère.*

Vid samma insjö, som sköljer stranden af Stora Gyllenbo park, ligger på en kal, blåsig höjd af motsatta landet ett tvåvånings trähus, rödmåladt, med hvita knutar och fönsterfodringar. Byggnaden är utan alla prydnader; helt rätt och slätt ett hus efter vår föga smakfulla national-styl: fyra väggar och ett tak. Fönstren äro icke placerade i någon symmetrisk ordning, utan, som det vill synas, helt och hållet efter en nyckfull byggmästares besynnerliga godtycke, alldeles oberoende såväl af ett vackert utseende, som en beqväm inredning. De äro äfven mycket låga, men icke dess mindre tyckes den närgångna takrännan i öfra våningen vilja göra dem platsen stridig. Kring denna anspråkslösa manbyggnad reser sig en flock af större och mindre, halmtäckta uthus.

Det är Barbacka gård.

Endast några steg ifrån boningshuset ser man en visst mer än hundraårig, till fall lutande, liten stuga. Hennes ena gafvel blott har emotstått all tidens åverkan, ty den utgöres af en brant bergvägg. Hon består för öfrigt af några grofhuggna furustockar, men förnämligast af ett torftak.

Här bodde i forna tider en mycket fattig torpare med hustru och många barn. De arbetade som slafvar, men lefde

ändå året om på vatten och bröd. En af torparens söner hade lyckan med sig. Han trädde, såsom ung dräng, i gifte med sin förre husbondes välbehållna enka och steg slutligen ända derhän i anseende, att han blef riksdagsman och fick en stor guldmedalj att bära på bröstet. Det var han, som förvandlade Barbacka-torpet till en hemmansgård.

För den förmögne riksdagsmannens son gick det ännu bättre. Han studerade; det vill säga han blef till och med gymnasist, anlade frack och herretitel, fick anställning såsom skrifvarebiträde hos domaren i orten, blef länsman och slutligen en välbeställd kronofogde. I hans hand utvidgades fädernegården högst betydligt. Uthuslängan växte årligen, och ändå reste sig derbredvid, till grannarnes afund, stora, om öfverflöd vittnande halmstackar. Manbyggningen fick sin öfvervåning; kort sagdt, Barbacka blef en ganska ansenlig herregård.

Men den gamla torparstugan fick ännu stå qvar. Denna skröpliga stuga utgjorde för kronofogden Storlund ett *memento*, vid hvilket han fäste en mångfaldig betydelse. Ofta väckte hon hos honom tacksamhet emot försynens skickelser. Då han, med tobakspipan i mun, hvilade på sin skinnklädda soffa, blickade han gerna ned på sin faders låga födelseboning, och hans hjerta fyldes dervid af en andäktig erkänsla för den lyckligare lott, han sjelf åtnjöt. Stundom intogs han vid hennes betraktande af en oskyldig stolthet och anmärkte med stor tillfredsställelse i sina tankar förtjenstens förmåga att sjelf göra sig gällande, sjelf bryta sin bana genom lifvet. Men imellanåt, väckt till missnöje öfver sin son, då denne föreföll honom fåfäng och dårad af verldens flärd, tog han den unge mannen vid handen, förde honom fram till fönstret och sade med strängt allvar, pekande på den usla kojan:

— Gör dig inga högmodiga föreställningar,' min son. Se dit, derifrån härstamma dina anor. Det var der, under detta torftak, som din farfar i svett och möda förtärde sitt torra barkbröd. Förgät aldrig, att det är hans, den fattiga torparens blod, som flyter i dina ådror. Låt icke din fina rock komma dig att glömma, det din far är en simpel bondeson och ditt herreskap ännu icke en mansålder gammalt!

Att dessa förmaningar, dessa påminnelser icke voro den fine, unge kongl. sektern särdeles behagliga, kan man lätt förstå. Men mången gång, då han modfäld trädde ut ur

sin fars rum, mötte han i salen derutanför sin mor, som, lyssnande vid dörren, afhört hela uppträdet.

Hon var en af dessa mycket ömhjertade, men mycket svaga mödrar. En qvinna, större i välmening än i förstånd, och för öfrigt så lättrörd, så ytterligt gråtmild, att hon dagligen med sina tårar genomblötte åtminstone ett par näsdukar. Alla möjliga känslor hos henne togo sitt utlopp i tårar; hennes ögon hade en beständig regnvecka.

— Var icke ledsen, min söta Gösse lilla, snyftade hon tröstande. Farsgubben har sitt hufvud för sig, det veta vi nog, men hans egenheter böra icke bedröfva dig. Hå, hå! . . . . Om hans far var en simpel bonde, så var min, Gudilof! en högvördig prost, och min mors kusin var till och med biskopinna i Skara, ja det vet Gud, att hon var. Se så, blif åter glad, och behöfver du litet pengar, så säg till mig, du vet, att jag har mjölkkammarn för min egen räkning, hå, hå! . . . . Och derpå grät den goda frun strida störtfloder icke allenast med ögonen, utan isynnerhet med näsan.

Kronofogdesonen Gustaf, eller, som han i hemmet kallades, Gösse hade med temligen goda betyg absolverat sin kurs vid universitetet. Efter att hafva tagit juridiska examen, blef han inskrifven i några allmänna verk i hufvudstaden och förvärfvade sig sålunda titel af kongl. sekter. Några särdeles lofvande gåfvor för den bana, han beträdt, egde han just icke. Hela hans håg hade, alltifrån barndomen, lekt åt militärståndet. Men fadern satte sig deremot med en bestämdhet, som var orubblig, ty det var hos kronofogden en älsklingsidée, att sonen en gång skulle blifva hans efterträdare i tjensten. Knappt hade Gustaf hunnit blifva en ung man i verken, hunnit läppja på Stockholmslifvet, förr än han hemkallades till Barbacka och der nödgades emot sin vilja och sin böjelse biträda vid fadrens tjenstegöromål. Detta var ett hårdt slag för alla hans förhoppningar, som på intet vis kunde låta sig nöja med den framtid, man ville påtvinga honom.

Vi torde något hvar hafva gjort den iakttagelsen, att vår verld, sådan hon för närvarande visar sig, just icke lider någon brist på goda hjertan, om än denna godhet nu mera ofta än fordom kan anses tillhöra det slaget, hvilket Ehrensvärd betecknar som en *sinneslättja*. Inom den unge kongl. sekterns bröst klappade också ett hjerta, som visst

icke saknade sitt värde. Men det enda starkt utpräglade draget i hans för öfrigt svaga karakter var fåfängan. Han tärdes af en ständig åtrå att blifva — icke en *stor* man, ty då skulle han kunnat kallas äregirig, men en *förnäm* man. I sin låga börd fann han en källa till beständig smärta. Han tänkte på grefve och friherre-titlarne med samma vällust, som den hungrige tiggaren tänker på bröd. Att studera vapenboken och riddarhus-matrikeln var för honom ett outtömligt nöje — ett nöje, likväl blandadt med beständig afund. Hans tunga kände liksom en söt smak vid upprepandet af alla våra många, granna adelsnamn, ju grannare ju sötare. Men vid sidan af allt detta *guld* och *silfver*, dessa *sköldar* och *hjelmar*, huru simpelt, huru lumpet föreföll honom icke hans eget *Storlund*. *Gösse Storlund på Barbacka*, åh, det var ju ett namn att blifva olycklig af!....

Väl hemtade han åtminstone en droppe tröst af, att Marquis d'Arlincourt i en af de små svenska berättelser, som finnas upptagna i hans »l'Etoile Polaire,» omnämner en viss Monsieur Storlund, såsom varande bland den nobla fröken Ulla Ulftands friare. Detta var ju ändå något och på sitt sätt ett skimmer, fast tyvärr mycket svagt, af en *historisk* glans. Äfven hade han fått den vanan att vid skrifvandet af sitt dopnamn sätta den sista stafvelsen på något afstånd ifrån den föregående, så att hans namn fick följande mera ståtliga utseende: Gust af Storlund.... Men ack, hvad ville detta i det stora hela förslå! Han var och blef i alla fall en alltför obskur person, sonen af en bondeson, ättlingen af en utsvulten torpare..... Hade han blott fått följa sin kallelse, blifvit officer, en konungens trotjenare, ställningen hade då genast varit mindre förtviflad.

Se honom en sommarqväll i solnedgången sitta drömmande vid stranden. I fogelqvittret, blomsterdoftet, aftonvindens smek och vågens lätta suckar, ja i all naturen omkring honom röjer sig samma romantiska svärmeri. Och han sjelf, se hans blick är lifvad, hans bröst häfver sig, blodet tyckes strömma med fördubblad fart, liksom hos älskaren vid tanken på det sköna, det tjusande föremålet. Ack, i hvilka ljufva fantasier lefver han väl i denna stund?

Jo, han ser sig sjelf i lysande kavalleriuniform på en ståtlig häst trafva öfver Norrbro, komplimenterande idel grefvinnor och friherrinnor och, hvem vet, nej det är rent

af omöjligt att veta, kanske beundrad till och med af en hoffröken! . . . .

Att vakna upp efter så himmelska drömmar, för att åter begifva sig till kronofogde-kontoret och der kommenderas af sin fars barska stämma, o, det var förfärligt, och han hade i sådana ögonblick mer än en gång varit på väg att förbanna sitt sorgliga öde.

. . . .

Det var redan lidet ett stycke på natten, innan kongl. sekter Storlund, efter det i föregående kapitel omnämda besöket på Stora Gyllenbo, begaf sig på hemväg. Men oktober-mörkret öfverensstämde väl med hans egen sinnesstämning. Man kan, med minne af det gyckel, för hvilket han denna afton varit ett föremål, lätt finna, att han icke hade någon anledning att känna sig glad och belåten. Han gjorde det, som sagdt är, ej heller. Nu först kunde han, under det vagnen i sakta mak rullade fram den ödsliga vägen, rätt ostördt anställa sina betraktelser öfver hvad som tilldragit sig. Hans tankar blefvo härvid mycket dystra.

Umgänget hos grefve Gyllenglans räknade han bland sina största förnöjelser. De stora salarne på Gyllenbo föreföllo honom såsom en bättre verld. Den gammaldags prakten, familjeporträtten på väggarne, den livrée-klädda betjeningen, med få ord, den aristokratiska värdighet, som här hvilade öfver det hela, anslog sympatetiskt hans själ. Gamle herrn sjelf, med sina många anekdoter om den qvicke grandonkeln, intresserade honom ofantligt, och fröken Camilla . . . . En så förnäm, en så skön ung dam, huru skulle det varit möjligt, att han för henne kunnat förblifva känslolös! Redan som student hade han brunnit för denna stolta blondine; brunnit så varmt, som det är möjligt för den, hvilken förnämligast dyrkar blott en hög börd.

Fröken Camilla å sin sida hade, som vi veta, den lilla svagheten att gerna se sig uppvaktas af artiga kavaljerer. Vanligtvis njöt hon i detta fall af ett riktigt öfverflöd, ty hon var, utan gensägelse, hela ortens mest firade dam och kurtisörer strömmade till från alla väderstreck. Men det inträffade dock understundom tillfällen, då hon satt allena med sin far i den stora salongen, och då, i brist på bättre, försmådde hon icke att hålla till godo med de offer, som kongl. sektern på Barbacka nedlade för hennes fötter. Aldrig stod hans lyckas sol så högt, aldrig sken hon så klart,

som under dessa stunder. Det vore för strängt att benämna Camilla med ordet *kokett*, likväl var hon, såsom alla, hvilka älska smicker till öfverdrift, långt ifrån alltid en sanningens och ärlighetens trotjenarinna. Sålunda, utan att egentligen hafva för afsigt att ingifva sin förälskade granne några förhoppningar, gjorde hon sig icke samvete af att imellanåt, då ingen annan fanns att föredraga, skänka honom en uppmuntrande blick, ett välvilligt ord och afslog ingalunda de små tjenster, som det utgjorde hans förtjusning, hans stolthet att få erbjuda henne. Hvarje liten smula huldhet från hennes sida uppskattades af honom till ett ofantligt värde. Liksom ett agn dansar för vinden, så lätt fördes han upp i illusionernas tomma rymd. Ljufva aningar lekte der med hans fantasi, värmde hans känsla, smekte hans fåfänga.... Men då han kom igen nästa gång, var den sköna så upptagen af någon ny tillbedjare, att barndomsvännen fick låta sig nöja med ett jemt och nätt höfligt bemötande. Till följd af dessa nycker blef han aldrig rätt klok på sin ställning. Nog insåg han i allmänhet, att det var mer än dårskap att hysa några allvarliga förhoppningar, men det var honom en vällust att i detta fall tänka sig det omöjliga såsom möjligt, och derföre kunde han icke helt och hållet slå det ur hågen. Härigenom låter det förklara sig, huru han denna afton kunde låta narra sig att bita på en så temligen groft utlagd krok och blifva ett åtlöje inför Camillas gäckfulla herrar kusiner.

— Man gör narr af mig, sade han till sig sjelf, der han i oktobernatten satt ensam i sin vagn. Ja, man föraktar mig, hånar mig med ett skändligt gyckel. Men jag förtjenar det, då jag ett enda ögonblick kunnat glömma, att jag är *en vanbörding*. Hvad har väl jag att göra i deras krets, hvad har jag der att vänta annat än förödmjukelser? Min ställning är den underordnade tjenarens, min plats vid dörren.

Uppretad öfver dessa sina egna dårskaper, blef hans förbittring än häftigare, och han fortsatte:

— Åh, jag känner dem nog, dessa öfvermodiga själar, dessa af aristokratiska fördomar pösande dårar! På grund af sin börd tro de sig vara upphöjda öfver mängden och ega rättighet att trampa hela den ofrälse menskligheten under sina högvälborna fötter. Men granska deras anor. På hvilka storverk hafva de väl att bygga sina företräden? Jo,

med lumpna intriger hafva de köpt sitt adelsbref. Deras sköldar äro fläckade af skamlig egennytta, af ett beständigt jägtande efter hofgunst, en föraktlig slaviskhet under de magtegande, af förräderi mot folket och friheten. Sådana äro deras *ärorika minnen*, med dylika *stora handlingar* tro de sig för evärdeliga tider vara friköpta från all åtlydnad af hyfsningens och bildningens lagar. Redan med modersmjölken insupa de dessa begrepp, och så djupt har förvillelsen spridt sig bland denna kast, att till och med inom den unga qvinnans bröst, der man är böjd att söka de ädlaste, de bästa, de mest finkänsliga själsyttringar, äfven der bor nu endast förakt för allt, som icke kan ställas i jemnbredd med hennes egen rang. Glömsk af hvarje grannlagenhetens bud, rodnar hon icke för att drifva gäck med de heligaste känslor. Ett hjerta har för henne intet värde, om der ej sitter en krona öfver namnet!

Men vänta, tillade han, än mera upphetsad. Den dag skall komma, då fördomarnes tid ändtligen uppnått sin sista timme. En sträng rättvisa skall slutligen krossa alla sjelftagna, alla onaturliga företräden. Ja, länge har en dolk varit lyftad mot denna förhatliga bördsaristokrati, en gång skall han stöta till, för att gifva dödsstygnet, och jag, jag vill då jubla af glädje, jag vill af hela min själ ropa: stöt kraftigt, stöt djupt, utan nåd och förskoning!!

Af detta vilda utbrott, som skulle gjort lycka i en Jacobiner-klubb, kunde man tro, att vi uti kongl. sektern på Barbacka funnit en annan Brutus. Men lugnen eder alla, mina nådiga tanter! I sjelfva verket var han långt ifrån så farlig, som denna kraftyttring kunde gifva anledning att förmoda.

Hos honom egde rum en beständig strid imellan tvenne stridiga egenskaper. Den ena var hans lättretlighet, hans ömtåliga ambition; den andra hans fåfänga, hans svaghet för allt, som var förnämt. Ofta fann han sig förolämpad af en småsak, som skulle förefallit hvar och en annan utan all betydelse; men ögonblicket derefter kunde han glömma till och med en grofhet blott för ett enda nådigt leende. Så gick det också nu.

Knappt hade han slutat sin blodtörstiga monolog, förr än han påminde sig, huruledes grefve Holger, *kammarherren, grefve Holger Holgerson Gyllenglans till Stora Gyllenbo* med egen hand klappat honom på axeln och bedt

honom komma snart tillbaka. Äfven Camilla hade vid afskedet fällt några förbindliga ord, och herrarne Fågelflygt båda på det mest kamratmessiga sätt skakat hans hand... Ack, redan stack han den nyss blottade dolken helt beskedligt tillbaka i sin byxficka. Hjeltemodet svigtade, och hans grufligt tillernade hämd dog Gudskelof bort i en småföraktlig fnysning.

— Man har burit sig dumt åt emot mig, så resonnerade han nu, men hvad är det värdt att bry sig derom? Kanske skall också jag en gång ifrån min obetydliga ställning lyfta mig upp till samhällets höjder; jag skall då betala dem för deras löjliga öfvermod och gifva dem sju för tu, det lofvar jag. Ack, jag ville vara... ja, jag ville vara en prins för att förkrossa denna högmodiga Camilla, ty högmodig är hon till innersta djupet af sitt hjerta... dåraktiga dröm om ära och storhet!... Skall jag icke alltid förblifva en mask i gruset. Allt kan jag förlåta, men icke mitt eget öde. O himmel, hvilken hård lott har du icke för mig bestämt. Inom de kretsar, dit alla mina sympatier drifva mig, der skall jag ständigt stå som en främling, ett nådehjon, och inom mitt eget hem råder en ton, för hvilken jag känner vämjelse!...

Under så melankoliska tankar framkom han vid midnattstiden till Barbacka.

Redan på afstånd hade det väckt hans förvåning att vid denna sena timma se ljus från flera fönster. Då han nu stannade utanför förstugudörren, fann han, att stor uppståndelse rådde i hela huset. Den första piga, han mötte, gaf honom en oredig underrättelse om, att »kommissarien» hastigt blifvit illa sjuk. Strax derefter kom modren emot honom i ett uppskakadt tillstånd. Stackars lilla fru, tårefloden var stridare, ögon och näsa ännu rödare än vanligt.

— Kära min Gösse, framsnyftade hon, far ligger för döden. Med god aptit drack han sin ölost, två stora muggar, ja det gjorde han, den välsignade själen. Men i en handvänning blef han illamående; det kom öfver honom som ett nysande. Jag måste genast leda honom till sängs. Det blef allt värre och värre. Redan har han förlorat målet. Men ölosten var väl kokt, det vet jag på mitt samvete. Nyss kom doktorn. Han har öppnat ådern, men mitt sköna kamomillte slog han ut genom fönstret och sa-

de, att vi hafva ingenting annat att göra, än låta far dö i ro. Gud tröste oss, det är snart slut.

Tillsammans skyndade mor och son in i sjukrummet. Här rådde en högtidlig tystnad, och ljuset, ställdt bakom en skärm, spred ett dystert sken. Den gamle kronofogden låg utsträckt på sin säng, stilla och lugn; endast bröstet rörde sig med ovanlig häftighet. Icke ett klagande ljud gick öfver hans läppar, men på hans bleka, liksom stelnade ansigte hade döden tydligen skrifvit sin förbudsedel. Blicken, ehuru matt, bibehöll ännu en viss säkerhet i sitt uttryck. Det syntes, att mannen, som aldrig här i lifvet fruktat för att redovisa sin uppbörd, ej heller gjorde det nu vid kallelsen till en högre granskning.

Vid hans hufvudgärd stod doktorn, en reslig, mager man, med armarne korslagde öfver bröstet och framåtlutadt, skalligt hufvud. Han betraktade den sjuke uppmärksamt, men såsom en, den der är härdad och vand vid scener af denna natur.

Gustaf ilade fram till sjukbädden, sjönk ned på knä derbredvid och tryckte faderns hand till sina läppar. Allt det gamla knotet, som hans hjerta hyst, var i detta ögonblick försvunnet. En öm, sonlig tillgifvenhet bröt fram i fri flamma, fyllde hans bröst med smärta, pressade bittra tårar ur hans ögon. Det förflutna stod framför honom såsom en enda bild, och denna sade honom, att han hade mycket att ångra, mycket att afbedja, mycket att vara tacksam för. All flärd i hans sinne vek undan för det lifvets allvar, som han nu för första gången i granskapet af döden rätt tydligt uppfattade. Ödmjukt böjde han ned sitt hufvud, anropande om faderns välsignelse.

Den döende förstod honom väl, men saknade förmågan att gifva ett enda ord till svar. Bemödandet att göra sig förstådd tycktes dock för ett ögonblick lifva hans svaga krafter. Han satte sig upp i sängen, rätade på sig och pekade meningsfullt med handen emot fönstret.

Man förstod hvad han åsyftade. Det var utanför detta fönster, som den gamla torparstugan var belägen... Sedan gjorde han genom tecken begripligt, att han önskade bekomma skrifmaterialier.

Doktorn räckte honom penna och papper,

Långsamt, men med stora tydliga bokstäfver skref han nu:

»Frid och välsignelse, min son, men akta dig för att blifva en narr. Ut supra

Kristoffer Storlund.»

Knappt hade han slutat, förr än pennan föll honom ur handen, och han sjelf, utmattad af ansträngningen, sjönk tillbaka mot bädden. Den ena handen räckte han åt sin hustru, lät den andra hvila på sin sons hufvud, samt nickade åt båda ett godt farväl.

Några minuter härefter hade Sverige en redbar kronofogde mindre.

Doktorn var den förste, som bröt tystnaden, men han talade för sig sjelf allena.

— Återigen, sade han, har en af dessa gamla trotjenare gått till hvila, en af dessa, som gömma ett bottenärligt hjerta under grofva manér, som icke rätt komma öfverens med vår förfinade tid och som denna tid ej heller rätt förstår sig på; en af dessa *kloke olärde*, som veta litet, men veta nog ändå, ty de hafva heder och ära lefvande inom sig . . . Nå ja, hvarje slägte har sitt lynne för sig. Hos ett nu snart utgånget fanns väl mera malm i sinnet, mera jern i blodet, än hvad som tillhör våra dagar i allmänhet. Men hvad sedan! . . . Om den ene kämpar lifvets strid med mera enkelhet och kraft, den andra med flera konstgrepp, större smidighet, det gör föga till saken. Alltid var segern lika oviss, felräkningarna många, misstagen stora; men den Eviges förbarmande städse detsamma . . . Hvila i frid, min gamle vän! Du dog som en karl. Ja, det är lust och glädje att se en menniska som utan fruktan, utan pjunk stiger ned i sin graf.

Den mannen, som halfhögt framsade denna något ovanliga dödsbetraktelse, känna vi redan sedan denna berättelses början, om vi också icke igenkänna honom på den försonande anden i hans ord. Det var Arnold. Ehuru nu hela tretton år äldre, än då han, tärd af missbelåtenhet och verldsförakt, beslöt att söka sig en enslig fristad på landet, tycktes han nästan föryngrad. Hans utseende var friskare, blicken ljusare och anletsdragens dysterhet hade öfvergått i ett mildare allvar. Väl förekom han ännu något sträf och bister, men lynnet hade, så att säga, blifvit mera genomskinligt och derigenom skimrade oftare denna ärliga välvilja, som alltid legat på botten af hans hjerta. Derjemte röjde han i sina

yttranden och sitt hela skick ett aktgifvande på sig sjelf, som man förr aldrig varseblifvit, men som tillhör dem, hvilka kommit till ett ädelt bemödande att göra gamla inrotade ovanor så litet anstötliga som möjligt.

Min närvaro här är mera öfverflödig än förut, sade doktor Arnold efter åter en stunds tystnad och vände sig derpå med några ord till den bedröfvade enkan, uppmanande henne att med undergifvenhet bära sin förlust.

Men hon ville alls icke höra talas om någon undergifvenhet.

— Nej, nej, svarade hon, jag skall aldrig låta trösta mig, jag vore en ovärdig menniska, om jag någonsin lät trösta mig. Jag skall sörja mig till döds, så fort jag möjligtvis hinner; ja, jag skall sörja, jag skall förtvifla . . .

— *Sakna*, *sakna!* rättade doktern med uppblåssande stränghet, men beherrskade sig genast och tillade i mildare ton:

— Kära fru, *han är ju blott död!* Att en gammal man, som efter naturens ordning uttömt sin verksamhetsförmåga och endast har att vänta själsförslappning och kroppskrämpor, att en sjuttioårig gubbe, som här nere genomgått sin kurs, träffas af en lätt, plågfri död, detta är, vid Gud, ingen olycka. Det är tvärtom den sista lycka, han här på jorden kunde ernå. Jag, som ändå blott var hans vän, är riktigt glad på hans vägnar. Snart nog komma vi kanske efter och, i fall det kan vara er till någon tröst, vill jag gerna tillstå, att er egen helsa just icke är så särdeles stark; alls ingenting att bygga på, min fru; en fyra, fem år på sin höjd . . . Se så, *saknad* är icke *förtviflan*. Tag er nu en liten lur, och i morgon skola här lakan för fönstren och sedan en ståtlig begrafning, ty det tyckte han om, den hedersmannen. Slutligen resa vi på hans graf en prydlig minnesvård. Nej en grof, skroflig gråsten bör det vara, jemt tre alnar och tre tum hög, såsom han sjelf i lifstiden, och derpå skall stå inhugget: *Kristoffer Storlund*, hvarken mer eller mindre. Men hvar gång jag går der förbi, skall jag lyfta på hatten, som om jag helsade en gammal bekant . . .

— Se här, min unge herre, tillade doktorn, i det han närmade sig till Gustaf, tag vara på detta papper, er fars sista tanke. Det är ett betydelsefullt testamente. Läs det emellanåt; och att gubben hade full sans in i sista stunden,

det kan jag på min embetsed intyga. Farväl nu, mina vänner, farväl, farväl!

— Nu, min kära Gösse, äro vi allena, yttrade frun, sedan doktorn aflägsnat sig. Hade farsgubben fått mitt kamomillté, vet ingen, hur det hade gått; jag har min tro för mig. Men det är nu för sent. I hela vida verlden eger jag ingen att lefva för utom dig. Nog menade han dig väl, den hedersgubben, det veta vi nog, fast han ofta kunde förefalla sträng. Jag skall icke blifva det. Far kallade mig ofta en vaxnäsa, och en vaxnäsa är jag och blir jag, så länge jag lefver. Gör och låt, som du sjelf vill, bygg din lycka efter ditt eget hufvud; du eger din fulla frihet.

Det första, som drog sonens tankar åter bort ifrån sorgen till verldslig besinning, var dessa hans mors ord: *»Du eger nu din fulla frihet.»*

VIII.

Silfverbäcken.

"Toutes les Ruines semblent rajeunir avec l'année: je suis du nombre."
Chateaubriand.

Då vi nu kommit oss i farten med att göra besök på landet, torde läsaren följa med också till doktor Arnolds hem, beläget blott en half mil från Stora Gyllenbo och kalladt Silfverbäcken.

Ehuru sent hemkommen från sin förrättning på Barbacka, finna vi doktorn följande morgonen, som vanligt, ganska tidigt vid sitt skrifbord. Det är ännu icke dager, men rummet får en treflig belysning så väl från brasan i kaminen, som af lampan på bordet.

Framför honom ligger uppslagen en anteckningsbok, som Arnold benämde: »*Min egen bok*». Denna framtogs vanligen blott en gång på året och alltid på samma dag. Han hade nemligen, alltsedan sina första ynglingaår, haft den vanan att hvarje födelsedag anställa ett slags uppgörelse med sig sjelf, en granskning af sitt lif under det sist förflutna året, samt i denna bok inskrifva en kort sammanfattning deraf. Personer finnas, hvilka endast tänka, då de skrifva, och andra, som knappast kunna hafva en enda liten tanke, utan att genast skrifva ned honom. Doktor Arnold tillhörde icke något af dessa slags skribenter. Med sina årsanteckningar ville han blott resa sig några milstolpar vid vägen, till en ledning för minnet.

Huru många olika sinnesrörelser talade ej från dessa

blad! . . . Här brann ynglingens första begär efter kunskap, här triumferade han öfver sina akademiska segrar, här drömde han den sköna drömmen om en framtid af storhet och lycka, här slog hans hjerta de första, mägtiga, oförgätliga slagen för sina tjusande ideal. Ungdomens poetiska uppfattning såg hela lifvet i en högtidsskrud och mötte menniskorna med tillförsigt och beundran. Här gjorde mannen sin första bekantskap med verlden, insåg sina felräkningar, sårades af bittra stygn. Känslan fann intet gensvar på sina fordringar, och en olycklig kärlek krossade alla förhoppningar, droppade ett tärande gift i hvarje tanke. Utur ett skifte af öfverväldigande sorg framgingo nya föresatser. Själen reste sig från smärtans pinbänk, men beröfvad sin bästa vingkraft. Öfver det svikna hjertat hängde försakelsens sorgflor, och i vetenskapliga forskningar, i odlandet af kunskaper, i studiernas vinst såg den sig nu så kallande *känslolöse* sitt enda mål. Hans nya begär växte till passion och han steg trappsteg efter trappsteg den ofta trampade vägen från vetande upp till vetande och åter — ned till tvifvel. Derefter var det blott den förtidiga åldringen, den trumpne verldshataren, som slöt sig inom en allt trängre och trängre krets och tog verldsföraktet såsom en sköld, bakom hvilken han ville dölja — dölja äfven för sig sjelf — inkonseqvensen af sin varelse, till dess slutligen . . . Men hans ord må tala.

Arnold fyllde i dag sina sextio år och skref nu under den tidiga morgonstundens tystnad:

»Det går bra, lofvad vare Gud, det går bra!

Ännu en bit längre fram i lifvet, en bit närmare grafven; ännu ett nytt blad i denna bok, ett nytt år till det förflutna!

Ja, ännu ett år för min återblick... Förgäfves söker jag efter en enda framstående tilldragelse, en enda anmärkningsvärd handling, vid hvilken jag kan haka mig fast, hvilken jag kan utbryta ur det hvardagliga och stapla upp på den stora högen af mina minnen. Det hela utbreder sig för min betraktelse såsom en lugn vik, endast krusad af en lätt aftonvind. Det är lugnt omkring mig, men der är lif ändå. Fast min farkost icke mera brottas med våldsamma stormar, glider han dock framåt, framåt alltjemt. Solen lutar mot sin nedgång, aftonen är redan inne, en stilla ljuflig afton, då seglaren efter dagens mödor, med

handen lätt stödd mot sitt roder, styr mot den säkra hamnen, njuter af friden omkring honom, friden inom honom, och ser med förnöjelse försoningens rosor blomstra på den strand, som en gång var tummelplatsen för heta strider.

Men hvem kan granskande skåda tillbaka mot flydda tider, utan att erkänna svagheten af sin egen vishet? Huru fast vi än sökte knyta vår vilja, huru bestämdt och snörrätt vi än sökte inrikta våra steg, alltid kom det en än kraftigare vilja och förde stegen i andra banor. Det beror nu på hvars och ens åsigter för öfrigt att betrakta detta såsom en Försynens skickelse, ett ödets bud, eller blott slumpens lek. Alla måste vi dock ödmjuka oss för denna magt, och endast den tanklöse dåren kan af en sådan erfarenhet draga den slutsatsen, att vi här i verlden icke hafva bättre att göra, än lägga armarne i kors, låtande allt gå vind för våg. Är då icke äfven i lifvets strid den en dålig härförare, som icke på förhand uppgör sina anordningar, ehuru han väl vet, att omständigheterna mer än en gång skola kullkasta dem? Men äfven från ruinerna af våra sammanstörtade planer böra vi åter resa oss, resa oss med ny förtröstan. Ett må stå fast: modet. Om seger må vi drömma ännu med domnade krafter, med genomstunget hjerta.

Jag ville gagna menskligheten och med ljuset af mitt eget förstånd upplysa andra. Men det var ett bedrägligt sken. Jag gick sjelf vilse i mörkret. Såg icke mer min smala gångstig. Det blef en kall natt. Kölden trängde in till mitt hjerta, lade en skorpa af is kring en ännu glödande kärna. Jag tänkte fortfarande på menskligheten; hon var mig kär, men som en skön idée kan vara oss kär. Menniskorna sjelfva ville jag förakta, ty jag såg i dem blott löjliga karrikatyrer. Så sönderslets jag imellan tvenne stridiga begär. Jag var för mycket sträng, för att kunna räcka handen till försoning, och ändå för litet egoist, för att hafva nog af mig sjelf allena.

Då fick jag ändtligen, jag, som hedrades med namnet *lärd*, en ny lärare. — Det var ett barn; ett barn blef medlaren imellan mig och verlden.

Ja, den genomkloke forskaren, den spetsfundige filosofen flyttade in i en själ, som ännu låg och drömde i morgonstunden af sitt lif. I den himmelska oskuld, som här strålade honom till mötes, fann han återskenet af ett

högre ljus. Renheten, enkelheten härinne drogo honom bort från hans konstgjorda system. Han lemnade den lärda blindbocks-leken, för att kurra gömma med ett barn. För det barnsliga jollret glömde han sina folianter; för det barnsliga smeket smälte isen kring hans hjerta. Det blef honom omöjligt att dagligen lefva tillsammans med så mycket skönt och icke älska det. Men om man blott älskar en enda rätt sannt och innerligt — är det också endast ett barn — då kan man icke hata någon annan.

Ehuru jag sålunda, och med rätta, räknar denna tilldragelse såsom sjelfva ursprunget till det fredsslut, jag uppgjort med verlden och mig sjelf och hvaraf jag redan njutit en flerårig lycka, måste jag äfven, såsom en bidragande omständighet dertill, anse mitt landtlif. Den naturfriska ande, som här omger mig, har mildrat mitt af stadslifvets tomma flärd förbittrade lynne; och i den förunderliga sammansättning af kropp och själ, som bildar vår varelse, är sinnesfriden ett af helsans oundgängligaste vilkor, liksom den kroppsliga sundheten mägtigt inverkar på den andliga.

Min verkningskrets är visserligen icke stor; men det är redan längesedan jag kastade öfver bord mitt begär att uträtta storverk. Om menniskorna mera allmänt begrepo, hvilken ära det innebär, hvilken tillfredsställelse det skänker, att vara hvad jag vill kalla helt rätt och slätt en man af heder, huru mycken fåfäng äflan, huru mycket obilligt knot skulle ej då verlden vara befriadt ifrån . . . . Jag vet med mig sjelf — och detta vetande är min vishet — att jag icke duger till att ingripa i några verldshändelser; men jag vet också — och detta är min stolthet — att jag icke är en alldeles onyttig medlem i mitt lilla samhälle. Jag fäller mitt ärliga yttrande utan tvekan, då jag finner mig befogad dertill, och jag föreskrifver mina piller och mina droppar så samvetsgrannt, jag förstår. Då man blott känner, att man för några hjertan är dyrbar, höjer oss detta i vår egen tanke. Den värdige familjefadern säger sitt: »*Vi*» med ett sannare majestät, än kanske de flesta monarker. Jag eger ett hem och finner här en mångdubbel ersättning för allt hvad verlden skulle kunnat skänka mig af ära och utmärkelse, och den är en dåre, som betviflar, att fadersnamnet från min fosterdotters läppar icke för mig klingar behagligare, än om tusende ödmjuke tjenare helsade mig såsom excellens. Blott en äregirighet vill jag aldrig öfver-

gifva, den nemligen att vara sann i tro, i ord och handling.

Från min tysta vrå söker jag för öfrigt, så godt sig göra låter, med uppmärksamhet följa min tid, ännu lifligt intresserad för hans rörelser, hans sträfvanden. Mången gång har man, såsom betraktare på afstånd, bättre reda på tilldragelsernas egentliga betydelse, än då man sjelf står midt i hvimlet, utsatt för dagens alla efemera hänförelser. Förmågan att, som man säger, *se i stort*, skattar jag, såsom den yppersta gåfvan af ett odladt vett. Verkningskretsen må vara så inskränkt som helst, verlden tillhör oss alla, och endast småsinnet kan hafva nog af att suga musten ur detaljerna.

Hvad är då sjelfva hufvudresultatet af mina iakttagelser? Denna tid, som jag studerar, finner jag den nu mindre dåraktig, mindre flärdfull än förr?

Nej, svarar jag, utan fruktan att vara för hård i min dom; nej, han är sig lik.

Hvaraf kommer det sig då, blir nästa fråga, att dessa tidens lyten nu för mig stå i en mildare dager?

Jo deraf, att jag nu betraktar det såsom en ungdomssynd, hvad jag fordom ansåg vara ett ohjelpligen inrotadt karaktersfel. Ja, jag har vunnit den öfvertygelsen, att vår verld ännu är mycket ung, ännu lefver i sin barndom; en ungdom, utmärkt för många sköna, rika anlag, men som har långt igen, innan han hunnit arbeta sig fram till reda och stadga utur sitt kaotiska ursprungsskick. Hvilken ringa del af vår hela stora jord upptar ej den sträcka, som vi inbegripa under hedersbenämningen: *den civiliserade verlden?* — Borde den icke hellre kallas: *civilisationens barnkammare?* — Liksom forntidens romare och greker öfveruppskattade värdet af sitt tidskifte och med *sin* verld gemenligen blott förstodo den inskränkta krets, hvaröfver de herrskade, så är det nu med oss européer. Helt nyligen hafva vi tagit det unga landet på andra sidan hafvet med i beräkningen. Det har blifvit vår nya verld; men den kamraten växer oss kanske en vacker dag öfver hufvudet. Och sedan, hvilken ofantlig rymd återstår ej ändå för odlingens utbredning, för bildningen att växa till uti! . . . . Det gifves, dessvärre, också *en gammal ungdom*, såsom till exempel det slägte, hvilket växer upp i den besmittade atmosferen af våra stora hufvudstäders alla laster. Från dessa

beklagansvärda offer för en bristfällig samhällsordning blicka vi med förhoppning bort till skogarnes och bergens naturfriska barn. Med samma förhoppning flyr min tanke hän till de stora länder, der så mycken rikedom, så mycken kraft ännu ligga slumrande i naturtillståndet. Jag prisar icke detta vilda naturtillstånd för dess egen skull, men jag är öfvertygad om, att det ligger i den himmelska vishetens plan att låta civilisationens utsträckning försiggå så småningom, blott steg för steg; ty derigenom skall ett äldre samhälles misstag blifva en varning för ett yngre, derigenom skola ständigt friska näringssafter tillströmma och gifva ny växtlighet åt den menskliga bildningen . . . . Hvad annat är då vårt närvarande än blott en början?

Jag ser häruti alls ingenting bedröfligt; tvärtom, jag älskar att hålla mig fast vid denna tanke. Till många förhållanden, som under en annan uppfattning förde mig till misstro och tvifvel, finner jag nu en försonande förklaringsgrund. Hvad kan man begära af ett barn, säger jag till mig sjelf, då jag tycker mig märka, huru vi gyckla bort de allvarligaste frågor, huru vi plocka sönder stora, vackra idéer såsom leksaker, åt hvilka man fröjdar sig några ögonblick och sedan kastar ut på sophögen; hvad kan man begära af ett barn! . . . . Och så tröstar jag mig med min tro på framtiden och åt den herrliga utveckling, som skall framgå ur dess sköte. Vi, som mäta tiden efter vår egen, flygtiga tillvaro, tycka väl, att denna utveckling alltför långsamt fortskrider. Men i grunden är detta tycke ingenting annat än en öfverdrifven uppskattning af vårt individuella värde. Hvem vet, kanske fjäriln, hvars hela, lilla lif endast är några korta sommardagar, också efter sin räkning täljer år och sekler! . . . .

Detta är då det enkla resultat, hvarvid jag slutligen stannat, vid hvilket jag känner mig nöjd att hvila ut efter så många irrfärder i filosofiens labyrinter. Verldens oro förmår icke mer störa mitt lugn. Hör jag, hur det stormar derute, sitter jag lugn ändå i min undangömda dal. Skogens sus i höstqvällen sjunger för mig om minnen från framfarna dagar. Då smakar friden vid den husliga härden än bättre. Jag röker så tryggt min pipa, under det att min flicka lutar sitt hufvud intill min axel och i ett förtroligt samspråk utgjuter sitt på en gång barnsligt glada

och qvinligt finkänsliga väsen; jag sjunger med min gamla Horatius:

»Lös frostens isband, läggande rikligen
På spisen vedträn: tappa så rundeligt
Fyrårigt vin ur ditt sabinska
Krus, Thaliarchus! der det förvaras
Och öfverlåt åt Gudarne resten." . . .

Min Cecilia — *Min?* . . . . Ja, hon är *mig* skänkt af Försynen, vid *mig* fästad genom kärlek. — Hon står nu i fulla blomstringen af sin vårfriska fägring. Hennes skönhet är af det slaget, som fröjdar hjertat, som gör oss godt att skåda. Man måste ovilkorligt le, då hon ler, och då man möter hennes blick, kan man icke tvifla på vårt slägtes himmelska frändskap. Jag vill icke förneka det, jag är stolt öfver att hafva lyckats uppdraga en så skön ros. Men jag erkänner också, att min förtjenst i det hela är ganska ringa. Jag har för henne varit föga annat, än hvad jag är för mina andra blommor: en skyddande, vårdande hand, som understöder utvecklingen af en rik natur.

Men äfven för den unga flickan kommer ett tidskifte, som fordrar en allvarligare och isynnerhet en mera praktisk uppfattning af lifvet. *Flickan* blir *qvinna*, och *qvinnan* har sin betydelsefulla plats inom samhället. Jag vet, att det ligger stor vigt vid att i tid leda hennes sinne åt den verksamhet, som utgör hennes bestämmelse, utan att rubba det fina, poetiska doft, som hvilar öfver hennes själ.

Ännu aldrig har jag kunnat gilla, knappast förstå deras läror, som ifra för, att vi skola bibringa våra qvinnor samma kunskaper och skickligheter, som tillhöra mannen: att man skall bereda dem tillfälle att med oss täfla i det offentliga lifvet. Nej, jag tror, att qvinnans frihet i detta fall redan är alldeles tillräcklig. Ett snille af hennes kön eger i våra dagar ett så stort fält för sina utflygter, som det någonsin kan behöfva, och om hon ännu i kampen för ett ekonomiskt oberoende är något vanlottad, anser jag visst icke detta vara ett afgörande skäl för en reform i den anda, som emancipationens vänner åsyfta. En jemlikhet, sådan de drömma om, står i strid med den mening, som tydligen i hela skapelsen uttalar sig. En qvinlig och en manlig princip genomgår ju all naturen, men framträder först inom menskligheten i sin fulla skönhet. Kan man då icke få det hela

harmoniskt, utan att göra det enformigt! . . . . Och om det än är möjligt, att våra qvinnor skulle kunna blifva goda advokater, läkare, prester, köpmän, ja till och med riksdagsmän, skulle dock aldrig våra män kunna ersätta de platser, som qvinnan-advokaten, qvinnan-riksdagsmannen m. m. öfvergifvit. Men dessa platser äro af alltför stor betydelse för att lemnas obesatta. Väl hör man ofta talas om män, som äro stora käringar, men denna egenskap innebär ingen borgen för deras förmåga såsom familjemödrar.

Om qvinnan blott lär sig att inse högheten af sitt eget värf, skall hon också älska det och, tacksam mot sitt öde, upphöra att fika efter våra så kallade företräden. Må hon säga till sig sjelf:

Gud skapade oss icke, att blifva endast lekdockor för det andra könet; små, pjunkiga, nyckfulla lekdockor, hvilkas hela värde beror af en yttre fägring, hvilkas hela fordran är smicker, smek och joller. Nej, himlen vare prisad, Skaparen hade med oss ett högre ändamål. Det är icke godt att mannen är allena, sade han, jag vill skänka honom en hjelp. Sådan är den sköna ursprungstanken för vårt upphof. En hjelp! — Men huru skola vi då blifva mannen en hjelp? Icke sker detta derigenom, att vi blott studera modejournalen eller kokboken, att vi insnöra oss i en hop orimliga fördomar, att vi söka öfvertyga oss sjelfva och hela verlden om en medfödd, ohjelplig svaghet, huru poetiskt vi än må bjuda till att utmåla denna förmenta arfsynd. Med få ord, det sker visserligen icke derigenom, att vi bekänna den falska lära, hvars första bud lyder så här: jag är *qvinna*, jag kan, jag får icke vara *menniska*. Bort då med denna olyckliga villomening, som redan gjort så mycket ondt, som låtit så många, herrliga anlag förvissna i sin knopp, som framkallat så många slafvinnor, så många tyranner!

Må hon gerna föra ett dylikt språk, men må hon skynda sig att tillägga:

Lärdom behöfva vi icke; men vi behöfva hjertats flärdfria bildning, förståndets upplysning, för att icke nedsjunka i andligt armod, för att kunna fylla våra pligter såsom anspråkslösa vårdarinnor af hemmets trefnad, för att kunna uppfostra våra barn. Vår tankekraft saknar kanske i allmänhet den skärpa, den ihärdighet, mannens besitter, men han är likväl tillräcklig, för att vi med intresse må kunna omfatta dennes mål. Dessutom ega vi äfven ett annat sätt

att deltaga i hans bemödanden, ty vårt hjerta är rikt, det är måhända finkänsligare än hans, och det är icke tanken allena, utan också känslan, men isynnerhet dessa krafter i förening, som spåra, finna och afhölja lifvets sanningar. Det milda, det försonande, det ordnande, det är vår magt, och dermed blifva vi mannens bästa hjelp. Hvad för öfrigt verldens dom vidkommer, trösta vi oss med Schillers sats, att den bästa qvinnan, liksom den bästa staten, är den, om hvilken man minst hör talas.

Att hos min fosterdotter uppväcka denna ädla sjelfkänsla är det beständiga syftemålet för min uppfostran.

Hvad jag förstår med hjertats flärdfria bildning och det qvinliga förståndets upplysning, har jag, så vidt i min förmåga står, sökt att skänka henne. Men då vi leta efter ett stöd åt den unga själen att förlita uppå, att hålla sig fast vid under alla lifvets stormar, måhända inse vi aldrig klarare än då det oförvanskliga värdet af religionens enkla heliga bud. Hvad bättre har en far att lära sitt barn, än att tro, att älska och bedja! . . . . Och må Gud för öfrigt bevara henne ifrån alla filosofiska spekulationer. Hennes hjerta skall sannare än något annat lära henne att särskilja imellan godt och ondt, rätt och orätt. Att i enkla tankar för sig sjelf förklara dessa känslans hänförelser, se der hennes filosofi, att älska allt verkligt skönt, se der hennes vishet. Jag tror icke på den klokhet, som vill lära oss att frukta ungdomssinnets hänryckning. Att hela lifvet igenom bevara denna känsla lika obefläckad i sitt bröst är af högre värde, än all vetenskaplig sedolära.

Jag stod en dag, för många år sedan, framför Rafaels madonna Sistina. Jag hade väntat att i henne finna ett ideal af alla de högsta egenskaper i himmelsk harmoni, ett helt och hållet öfversinligt väsen, strålande af Gudomligt majestät. — Jag såg i stället en ung qvinna, enkel, ärlig, öppen, nästan barnslig, uttryckande en fromt glad förvåning öfver den lycksalighet, hon fått sig beskärd, och glorian omkring henne var oskuld, själsrenhet.

Ett ögonblick var jag villrådig. Kan detta vara *nog*? sporde jag mig sjelf; men fattade snart den oförlikneliga mästarens djupa, sköna, sanna mening.

Ja, ja, så är det, utropade jag nu. Själsrenheten är just det, som närmar oss till det Gudomliga, som gör oss himlen mest värdiga! Själsrenheten innefattar i sig allt godt,

ty det är med själen — för att begagna en mycket haltande liknelse — liksom med vattnet: dess högsta förtjenst är att icke ega något, som kan kallas *smak*. Hvilket annat uttryck som helst, äfven det ädlaste karaktersdrag, skulle varit en *bismak*, skulle varit stoft emot denna skära oskuld.

Och jag undrade icke mera öfver, att den qvinna, sådan hon här visar sig, just hon, företrädesvis fann nåd infför verldarnes Herre; jag blott beundrade. Men jag tyckte, att hvarje Evas dotter borde känna sig stolt vid anblicken af denna tafla, ty hvad hon ser är ju blott en qvinna och likväl, likväl — en Guds moder! . . . .

Efter denna dag har jag bättre än förut trott mig begripa, hvaruppå qvinnans högsta skönhet, högsta värde beror».

Här slutade Arnold.

Det hade imellertid blifvit full dager. Han släckte sin lampa, drog undan gardinerna från fönstret och skådade med förnöjelse ut öfver den täcka utsigt, som låg framför honom:

Doktorns bostad, ett litet anspråkslöst schweizer-hus, hade han sjelf åt sig låtit uppföra. Det var beläget vid krökningen af en å. Denna å, som på ena sidan af byggningen låg i rak sträckning, öppnade der ett vackert perspektif af träd och häckar, små hagar och kullar, grupperade kring stränderna, och trängde sig på andra sidan lekfullt imellan några klippblock, kastade sig derefter under ett muntert sorl utför en obetydlig, långsluttande höjd, samt sprang slutligen att gömma sig i djupa skogen. Men just i sjelfva krökningen delade sig vattendraget i tvenne armar och omslöt ömt en liten ö, som, icke utan ett visst oskyldigt koketteri, låg och skalkades i famntaget. Omarmningen hade, det kunde hvar och en finna, till ändamål att hålla fast den svaga sköna och hindra henne ifrån att föras bort med forsen. Det hela var icke storartadt, blott en liten vänlig landskapsbit, på alla sidor omgränsad af mörka, allvarliga barrskogar.

Huru många gånger hade icke Arnold gladt sig åt denna tafla, och ändå skänkte hon honom alltid en ny fröjd. Höstens rika färgprakt och morgonsolens guld tycktes honom aldrig hafva framkallat en präktigare verkan än i denna stund. Det var honom ett obeskrifligt behag att kunna säga:

— Det här, denna lilla vackra fläck af jorden, den är *min*. Här har jag mitt sjelfbygda hem och der, under den stora eken bakom kullen, skall jag en gång slumra i min graf.

Men han hörde dörren öppnas och vände sig om.

Madam Pihlqvist, som inträdt i rummet, helsade god morgon och bjöd sin husbonde att stiga ut till kaffebordet.

Detta enkla ärende tycktes dock kosta henne någon möda att med god kontenans framföra. Åtskilliga besynnerliga ryckningar kring munnen och blinkningar med ögonen sqvallrade om, att hon bar på en hemlighet, som hon var mycket rädd att på något sätt förråda. Med alldeles samma slags ryckningar och blinkningar hade hon sedan många år tillbaka alltid mött sin herre på hans födelsedag, och han, som väl lärt sig förstå, hvad det spasmodiska minspelet bebådade, låtsade i dag, såsom vanligt, att alls icke fästa något afseende dervid. Han anmärkte blott, ty han visste, att madam Pihlqvist icke skulle kunnat lefva utan hans anmärkningar:

— Det är märkvärdigt hvad hon på gamla dagar blifvit fet, madam; snart skulle man svårligen kunna skicka henne i ett bref på snällposten, snart skall hon väga mer än sin egen skugga.

Hushållerskan upptog yttrandet som ett angenämt smicker och sneglade småförnöjd ned på sin lilla person, hvilken dock inför hvarje opartisk blick visade sig lika eterisk, som någonsin.

— Ack helsan kommer med landtlifvet, herr doktor, svarade hon. I det mörka, trånga Stockholm...

— Ja, der hade hon väl icke rum att lägga ut, kan jag förstå.

— Nej, jag ville säga, att jag morgon och afton skall tacka Gud för att vi kommo derifrån, för att min förträfflige husbonde här njuter en lycklig ålderdom. Se, jag har Gudskelof fått min upptuktelse här i verlden, och derföre vet jag att sätta värde på de goda dagarne. Och då jag ser lilla mamsell Cecilia vid er sida, ser, hvilken glädje hon skänker er, då, då...

— Nå, hvad då?

— Då tänker jag för mig sjelf: också du har en gång fått en himlens ingifvelse... Jag minnes så väl den dagen,

då jag höll flickan på min arm och hon första gången med sina små händer tog er i polissongerna. Jag såg nog då, att ni aldrig skulle vilja släppa henne ifrån er. Men jag låtsade som om jag ingenting begripit och passade på ett par dagar derefter, under det ni satt och blåste i en barntrumpet för den lilla; då gick jag in och sade, att derute väntade en hustru, som lofvat att för hederlig betalning upptaga barnet i sitt hus. Madam, svarade ni, jag är en mycket fattig man och har icke råd att lemna flickan åt någon annan: hon blir qvar här.

— Tack för er goda ingifvelse, madam Pihlqvist, tack för den och för mycket annat!... Nå, tag hit sin hand, det kan icke skada hennes ärbarhet... Men det säger jag henne, håller hon icke sina höns i ordning, utan låter dem sprattla i mina rabatter, då hugger jag hufvudet af både henne och de andra hönsen!

— Ber om ursäkt, kära doktor, det är tuppen...

— O, du utstuderade qvinnolist, som alltid vill skjuta skulden på det starkare könet. Fy madam, hon borde blygas öfver sitt låga förtal!... Men hvarföre står hon nu här och uppehåller mig igen med sitt prat. För hennes skull kallnar kaffet.

Med dessa ord begaf han sig ut i salen.

Här stod kaffebordet. Men det var, dagen till ära, omkransadt med frisk murgröna. Doktorns stol var förvandlad till en blomstertron, hela rummet till en löfsal.

Cecilia sprang honom till mötes, öfverräckande en bukett af sina älsklingsblommor, nyutspruckna törnrosor.

Arnold låtsade en öfverraskning, som icke var fullt sann, men hans fröjd var så mycket uppriktigare. Innerligt slöt han fosterdottern till sitt hjerta, kyssande hennes panna.

— Du är min skönaste ros, sade han. Den dagen, då jag första gången tog dig i min famn, var min lyckas födelsedag.

— Och min också, du käre far, tillade Cecilia.

Bakom dem i en vrå stod madam Pihlqvist; hon log och grät på samma gång.

. . . .

Senare fram på förmiddagen hördes en vagn rulla upp på gården. Der kom en, der kommo två, der kommo tre;

det var hela familjen från Risbasta bruk, bror Gottfried med hustru, barn och barnbarn.

Nu blef sorl och väsen i det annars så tysta hemmet. Röster i alla tonarter, från brukspatronens egen väldiga »Bierbas» till barnens gälla diskant, utförde en korus af lyckönskningar. Hela huset genljöd af skratt och skrik. Madam Pihlqvist fick svår hjertklappning vid tanken på middagen. Cecilia omringades af sin fosterfars artiga herrar brorssöner. Arnold bjöd åt alla ett hjertligt välkommen, men bad Gottfried, att han ändtligen måtte ålägga sina »bångstyriga ungar» att icke alldeles i grund ödelägga hela Silfverbäckens lilla korthus.

Gottfrieds Margreta, hans andra hustru, var en lång, mager och något hvass fru. Men han sjelf hade lagt betydligt på hullet, sedan vi sist sågo honom, så att hans person nu helt och hållet begränsades af yppiga cirkellinier. För öfrigt var han samma gladlynta, belåtna själ som alltid, såg allting i rosenrödt och var färdig att söka gräl endast med den, som vågade betvifla, att brukspatronen på Risbasta vore den lyckligaste äkta man och far på jorden. Men Arnold fann ett nöje uti att imellanåt göra små anfall på denna brodrens svaga sida.

— Stackars bror Gottfried, hörde man honom ofta säga med låtsadt allvar, jag beklagar dig, som har så många barn att draga omsorg för. Från morgon intill qväll måste du ju lefva i ett oupphörligt buller, liksom vore du i en qvarn, och jag inbillar mig, att också din nattro måste vara störd af oroliga tankar öfver hvad det med tiden skall blifva af alla dina vildbasare. Ja, du är verkligen beklagansvärd!

— Är jag beklagansvärd! utbrast då Gottfried med ifver. Du misstar dig. Det är först då man har tio barn, som man kan säga sig hafva någon rang i samhället, vara af någon betydelse för framtiden. Och säg mig, såg du väl någonsin bättre barn, än mina? Se på de äldsta, hvilka ståtliga unge män. Se på den der långbenta slyngeln i gröna jackan, han skall sannolikt en gång blifva en annan Berzelius, ty han ådagalägger en märkvärdig fallenhet för att upplösa allting i sina beståndsdelar. Se på min Maria, hvilken exemplarisk ung maka och mor (skänkte sin man tvillingar till julklapp). Se på småkrafset sedan, hvilka förhoppningsfulla plantor, hvilket lif, hvilken rask-

het, hvilken disciplin... Tomas, låt bli att nypa din lilla syster i näsan! Maria, slå icke käppen i fönsterrutan! ... Att barn äro odygdiga, det är just det säkraste tecknet på, att de som äldre komma att duga någonting till. En liflig, kraftfull själs första yttring här i lifvet sker i odygder. Ju odygdigare barn, ju bättre menniska. Jag skulle skämmas ögonen ur mig, om jag vore far till en pojke eller flicka, som icke åtminstone en gång i veckan tarfvade sin risbastu; en sådan mjek vore ovärdig att vara född på Risbacka bruk. Men då man kommer och pratar för mig om sorgliga utsigter för fosterlandets kommande dagar, om nationens förfall, och så vidare; då pekar jag blott på skaran omkring mig och svarar: var lugn, min vän, der du ser en kärntrupp för vårt unga Sverige! ... Så tänker jag, och så tänker också min Margreta.

— Du borde hafva sagt: så tänker min Margreta, och jag är alltid af samma tanke som hon, ty — toffeln, toffeln, min bror...

— Hvad befalles! Toffeln; säger du. Tror du då icke, att jag är herre i mitt hus? .... Men du har aldrig varit gift, din stackare, och derför kan du icke begripa den innerliga öfverensstämmelse i åsigter, ord och handlingar, som inom äktenskapet framalstras af ömsesidig kärlek och högaktning; derföre förstår du ej heller det qvinliga förståndets fina urskillningsförmåga, den qvinliga viljans ädla kraft. Min salig Petronella var en engel på jorden, som hon nu är det i himmelen; men hon var alltför vek, mild och god att kunna med den ihärdighet, som hos en husmor är så angelägen, gripa in i det praktiska lifvet. Häruti är åter Margareta oöfverträfflig. Jag blyges icke för att erkänna, det hon i många fall är klokare än jag, det hon är sjelfva regulatorn i mitt familjelif. Då man närmar sig sextiotalet, har man behof af att till sin hustru kunna säga något annat än: Jag älskar dig, gif mig en puss, mitt hjerta; man bör också kunna säga: gif mig ett godt råd. Men, som sagdt är, allt detta går öfver ditt förstånd, du, som utan äkta hälft, blott lefver ett halft lif.

— Nej, jag har lärt mig att smälta lifvet utan att *taga halfvan.*

— Du är en bra man, det kan icke nekas, men du skulle varit ändå mycket bättre, om du haft sådana hustrur som jag.

Arnold gjorde härvid nya invändningar och Gottfried drog fram med nya försvar för sin lycka. Så kunde de timme efter timme underhålla sitt vänskapliga gnabb och kände sig häraf båda särdeles lifvade. Det är sannt, att de ingalunda begagnade något blomsterspråk, helst sedan skärmystlingen kommit sig riktigt i farten. Man fick då höra många ampra anmärkningar och gensvar; men hettan öfvergick aldrig till vrede, der föllo flera »mustiga» ord, men aldrig något bittert.

Doktorn förnekade icke för sig sjelf, att det hos honom fanns qvar åtskilligt af hans gamla menniska. Han hade fått nya åsigter och till stor del äfven nytt lynne, men en liten bit af det gamla var ännu i behåll. Djupt rotade ovanor äro seglifvade. Han kunde icke nu tillåta sig att bemöta verlden med samma vresighet som fordom, dock kände han en behaglig lättnad, då han imellanåt fick ge luft åt några bäska tankar. Han brukade säga:

— Jag håller isynnerhet af bror Gottfried derföre, att han är så treflig att gräla på. Ger jag honom en liten släng, så får jag lika godt igen, och på det viset motioneras åldriga sinnen.

Som författaren icke har något bättre sällskap att bjuda på, är han ledsen öfver att icke längre kunna låta läsaren dröja på Silfverbäcken.

IX.

Nöjenas flod.

"Der edle Tannhäuser, ein Ritter gut,
Wollt' Lieb' und Lust gewinnen,
Da zog er in den Venusberg,
Blieb sieben Jahre drinnen.

Frau Venus, meine schöne Frau,
Leb wohl, mein holder Leben!
Ich will nicht länger bleiben bei dir,
Du sollst mir Urlaub geben."

Heinrich Heine.

Liksom sjömannen, då han vaggas öfver lekande vågor, känner sig upprymd, full af mod och lust, full af kärlek till sitt element och glömmer att döden är hans närmaste granne, att hans köl plöjer verldens största kyrkogård, att han dansar öfver bröders grafvar; så glömmer mången seglare på nöjenas flod, berusad af ögonblickets njutning, att också den solbeglänsta yta, i hvilken hans färd löper fram, skimrar öfver tusende olycksoffer. Äfven han älskar sitt element utan ett minne af de sorgliga skeppsbrotten, utan en tanke på kamraterne, som der gått i qvaf.

Detta är en redan gammal visa, men som sjunges om igen ifrån slägte till slägte.

Redan i sex år hade Ivan Furustam för fulla segel ohejdadt styrt fram genom dessa förrädiska farvatten. Hans farbror, envoyéen, var fortfarande förtjust öfver den unge mannens framgångar och ansåg honom vara stadd på sjelfva stora kungsvägen till en afundsvärd lycka.

En ny saison öppnades. Med denna uppträdde i hufvudstadens förnäma verld en rysk grefve Kortschewa, åt-

följd af sin syster. Denna dame, en skönhet i högre stil, som i stor toilett, prunkande med sammet och juveler, ovilkorligen gjorde sig bemärkt äfven framför många, som vida öfverträffade henne i intagande behag, var, efter som det berättades, frånskild gemål till en högtförnäm rysk knes. Grefven sade sig sjelf endast resa för sitt nöje, men ett rykte, man visste icke hvarifrån det kom, hviskade om, att han till ändamål för sin vistelse härstädes hade ett hemligt, diplomatiskt uppdrag, i hvilket till och med den kejserliga legationen icke skulle blifvit invigd, men som måhända egde ett verksamt stöd i den sköna systern, grefvinnan Katinka, hvilken i många fall tycktes vara sin slutne, förbehållsamme broder öfverlägsen.

En mängd olika berättelser angående detta syskonpar kommo hastigt i omlopp. Man ledde dem i slägtskap med sjelfva det heliga majestätet, och deras förmodade förmögenhet växte med millioner för hvarje dag, på samma gång som från andra håll åtskilliga anekdoter ville ställa deras anseende och uppförande i en något tvetydig dager.

Imellertid kommo de i ropet. Endast egenskapen att vara utländing är i vårt kära land en stor rekommendation. Lägger man nu härtill en grefve-titel, många ordensdekorationer, lyx och slöseri, samt slutligen en så romantisk omständighet som ett genom skilsmessa upplöst äktenskap, då har det allmänna intresset — i ett simplare språk kalladt: sqvalret — fått en riktig läckerbit att smörja sig med. Tillträdet till våra högre kretsar är ej heller förbundet med så många svårigheter, som i andra länder, der de aristokratiska fördomarna bilda en fastare sluten omhägnad. Herrskapet Kortschewa lyste snart i åtskilliga af den eleganta verldens förnämsta salonger.

Det var isynnerhet grefvinnan, som väckte uppseende. Med damerna kom hon egentligen aldrig på någon förtrolig fot. Qvinnorna hafva sinsimellan liksom en förkänsla af hvarandras värde, och huru det var, bibehöllo de nu i allmänhet en nästan ofrivillig tillbakadragenhet för den charmanta ryskan, ehuru för upptäckandet af detta förhållande fordrades en finare iakttagelseförmåga än den vanliga; ty det var väl bemantladt bakom det draperi af förbindlig artighet, som utgör den goda tonens allmänna prydnad. Deremot såg man alltid henne omgifven af en flock unge kavaljerer. Onekligen egde hon stor förmåga i kon-

sten att väcka och underhålla ett lifligt samtal. Hela hennes väsen var mycket olikt en vanlig koketts. Hon koketterade gemenligen mera med hufvudet än hjertat, mera med qvickhet än känslor. På mängden syntes hon nedblicka med sammanparad stolthet och likgiltighet. Naturligtvis funno sig många stötta af hennes anspråksfulla öfverlägsenhet och förbittradas i tysthet, men saknade mod att öppet opponera sig mot den magt, hon så hastigt eröfrat; hon var nemligen redan en af saisonens utmärktheter. Det hade blifvit modernt att egna henne sin hyllning, att prisa hennes snille, rosa hennes skönhet, hennes majestätiska hållning.

Ivan Furustam var en af de få, som icke genast slöto sig till hennes beundrare. Af en nyck vägrade han att erkänna de företräden, som allmänna rösten tilldelade henne. Det roade honom för en tid att visa, det han, sjelf van att stifta välden, icke ovilkorligt underkastade sig sådana, som promulgerats utan hans sanktion. Slutligen lät han dock presentera sig. Han blef med synbar köld emottagen.

— Ni är förmodligen helt nyligen anländ till staden? var grefvinnans första fråga, liksom om hon hitintills alls icke egnat någon uppmärksamhet åt hans person.

Förhållandet är lätt förklarligt. Grefvinnan å sin sida hade alldeles samma fåfänga som Ivan och tog tillfället i akt att återgälda den förödmjukelse, hon genom honom ansåg sig hafva lidit. Sålunda fann hon vidare för godt att helt och hållet ställa honom i jemnbredd med hopen. Stundom låtsade hon till och med alldeles förbise honom och vände i stället sin uppmärksamhet åt personer, som annars vid alla tillfällen fingo träda i skuggan för detta »lejonens lejon.» Mången skadefröjd qvicknade till lif vid denna för en gammal afund så välkomna företeelse. Man började glädja sig åt, att den segerrike korsaren ändtligen stött på den klippa, mot hvilken hans framgångar skulle lida skeppsbrott, och hvar och en hoppades naturligtvis sedan på ett gynnsammt vindkast för sin egen räkning.

Retad af grefvinnans köld och kanske ännu mera af kamraternes begärlighet att tyda hennes likgiltighet såsom ett för honom betydelsefullt nederlag, reste sig den naturliga trotsigheten i Ivans lynne. Det hade nu för honom blifvit en hederssak att tillkämpa sig den öfvermodiga skönhetens ynnest. En gång i full besittning deraf, ville han i sin ordning triumfera och låta verlden se, att ändå ingen

ostraffad till slut hånade hans magt. För vinnandet af detta ändamål qväfde han sin harm och bibehöll fortfarande en plats bland hennes trognaste uppvaktare. Men han anlitade alla medel, som kunde gifva honom favör på de andras bekostnad, ansträngde sig mer än någonsin, för att verkligen motsvara sitt rykte.

Det dröjde ej heller länge, förr än grefvinnan måste gifva något med sig. Förmodligen fann hon sig, smickrad af den nye tillbedjarens hyllningsoffer, redan hafva vunnit tillräcklig upprättelse. Det borde ju nu för hvar och en synas tydligt, att han var supplikanten, hon åter den benådande. Det var just derhän hon ville hafva det. Efter detta hugnades han med åtskilliga små ynnestprof och hade åter stigit en grad högre än den öfriga belägringscorpsen.

Men Ivan lät sig icke nöja härmed. Väl kunde hans nyss hotade anseende ånyo synas betryggadt, likväl var triumfen för honom ännu långt ifrån tillräcklig. Nej, dertill fordrades ytterligare och mera lysande framgångar. Det var åt den stolta damens hjerta, som han nu riktade sina anfall, sedan han väl kommit henne inom skotthåll.

Med sådana planer var det naturligt, att Ivan, ehuru han med grefvinnan ganska ofta sammanträffade inom societeten och vid de allmänna nöjena, såsom ett angeläget önskningsmål skulle eftersträfva att blifva en förtrolig gäst i hennes egen salong, hvarifrån han hoppades, att det sedan blott var ett steg till boudoiren. Men detta var förknippadt med åtskilliga svårigheter. Grefve Kortschewa och hans syster lefde, som det hette, på resande fot och höllo sina dörrar stängda för alla besök nästan utan undantag. Till grefven, som älskade spel, inbjöds dock imellanåt ett litet sällskap af några personer, alla kända för sin böjelse för samma tidsfördrif. Grefvinnan Katinka fungerade då såsom värdinna. Ja, man påstod till och med, att hon någon gång ersatte fjerde man och då skötte sina kort med beundransvärd skicklighet. Det var således endast genom broderns förmak, som vägen öppnades till hennes. Ivan rättade sig derefter. Han sökte grefvens närmare bekantskap och beredde sig tillfälle att komma tillsammans med honom vid spelbordet. Ett intimare umgänge dem imellan tog härifrån sin början, och den unge mannen, som visade sig med lika fin beräkning maniera kortlekens damer, som salongernas, erhöll snart derpå inbjudning till en af de ofvannämda

soireerna. Han gladde sig deråt, ty han trodde sig nu hafva öppnat första löpgrafven i sin stora belägringsplan.

Huru dåraktig var icke denna föreställning . . . . Ivan, som inbillade sig, att det var han, som med egen hand ledde händelsernas gång efter systematisk beräkning, hade i verkligheten sjelf blifvit fångad i en listig snara. — Hela den berättelse, som författaren nu har äran meddela, är af så konstlös väfnad, att det ingalunda skulle vara lämpligt att söka underhålla läsaren med mystiska personer och invecklade intriger. Jag rycker derför genast masken af det ryska syskonparet.

Grefve Kortschewa och hans syster hade sinsimellan ingått ett kompaniskap af den mest afskyvärda beskaffenhet. Bakom skölden af sin förnäma börd bedrefvo de, ehuru i en högre krets och på ett finare sätt, samma föraktliga yrke, som dessa industririddare, hvilka, spanande efter rof, med biribitaflan och tärningarna undanstuckna i kappsäcken, resa landet omkring och sällan saknas vid våra större marknader. Det grefliga herrskapet var liksom dessa spelare af profession. Sina förstudier hade de gjort i de numera tillslutna offentliga spelhusen i Paris, hade, liksom så många andra skickliga elever, utgått från Frascati, Marivaux och Palais royal, och tillbragte nu större delen af året vid någon af kontinentens moderna bad och brunnsorter, företrädesvis Homburg och Baden-Baden, kända såsom fördelaktiga platser för deras handtering. Men under vintermånaderna slogo de sig vanligtvis ned i någon större stad, alltid och allestädes förstående att värfva offer för sitt hemliga syfte. Härvid gällde det såsom en stående regel att samla omkring sig en hop unge, rike, efter nöjen jägtande libertiner ur den eleganta verlden. Med afseende härpå hade syster och bror ganska klokt fördelat sina roller; hon var det lockande betet, han den fångande kroken. Dylika äfventyrare hafva icke allenast behof af att ofta ombyta vistelseort, de återvända ej heller gerna till den sällskapskrets, der de en gång blifvit genomskådade. Till följd häraf måste de flacka vida omkring, och så hade äfven vår hufvudstad kommit i nådig åtanke. Med vanlig djerfhet och utstuderad list hade det honnetta bolaget äfven här gått till väga. Den ståt, den värdighet, hvarmed de uppträdde, den beslutsamhet, hvarmed isynnerhet hon usurperade sin plats — rätta, fast väl maskerade driffjedern härtill var den gamla spekulationen

på en god skörd. Ehuru Sverige är ett fattigt land, visste de nog, att också här finnas förmögne dårar, som låta ruinera sig vid spelbordet, att också här blomstrar ett tacksamt fält för riddare af kortleken, om han blott rätt förstår sin konst, och det var just hvad de gjorde.

Aftonsällskapen hos grefve Kortschewa återkommo allt tätare och blefvo allt mera eftersökta. De bildade snart ett litet intimt kotteri, som vanligen räknade omkring femton medlemmar. Det hela var en spelklubb, hvarest alltid idkades höga, ofta förbjudna hazardspel. Men den yttre elegansen, den lockande tonen och complaisansen, som här voro rådande, gåfvo, i förening med grefvinnans närvaro, åt dessa tillställningar skenet af ett mera oskyldigt och förfinadt sällskapsnöje. Man kom tillsammans, hette det, för att på ett angenämt sätt fördrifva sin tid, och ingen ville rent ut bekänna, att föreningens verkliga samband var ett lågt, oädelt begär, att man framför allt älskade att gifva lösa tyglar åt en af de våldsammaste och farligaste lidelser, åt en af de mest förhärjande af alla laster. Den ande, som lifvade dessa samqväm, hvad var det annat än en ande af girighet och rofferi, ehuru skämtet fladdrade deröfver, såsom ett lustigt löje, bakom hvilket gömmer sig förrädiska uppsåt!

Ivan lefde här i en hvirfvel af passioner. Det var icke första gången, han smakade spelets så kallade nöjen, dock hade han aldrig tillförne så hängifvit sig deråt; han hade ej heller förr sett det så i hela dess infernaliska storhet. Smittsam är den feber, som rasar bland kortens och tärningarnes dyrkare. Också han greps deraf. Egentligen var det, som någon gång är fallet, långt mindre begäret efter vinst, som lockade honom, än sjelfva striden med lyckan. Denna strid, denna tvekamp med ödet eggade hans medfödda djerfhet, retade honom utom all förnuftig besinning, och hans själ började redan känna detta olycksaliga behof att lefva i en onaturlig öfverspänning.

Äfven en annan verld än spelbegärets glödde inom honom. Beslutet att eröfra grefvinnan Katinkas hjerta och på denna väg vinna en hämd, som han ansåg sig hafva rätt att fordra, detta beslut stod fast. Men dylika fantasier äro vådliga att leka med, helst då de röra sig kring en qvinna, så rik på förförelser, som hon. De känslor, som han endast velat hyckla, för att locka henne i nätet, berusade honom sjelf

dag efter dag allt mer och mer. Ju närmare han tyckte sig nalkas det drömda målet, desto oftare svek honom den kalla beräkning, han önskade bibehålla. Nyckfullheten i hennes sätt att besvara hans dyrkan liknade sjelfva spel-lyckan och verkade på samma sätt. Sålunda höllos hans sinnen i en dubbel spänning, och han blef en af bolagets bästa kunder.

Sent omsider öppnades dock hans ögon. Han började inse vådan af sin ställning. Ganska betydliga penningeförluster hade redan drabbat honom. Grefvinnans syfte att genom en ständig stegring af hans passioner hålla honom i ett fortfarande rus blef allt mer och mer tydligt och han måste erkänna för sig sjelf, att så väl hon, som hennes bror voro ett ovärdigt sällskap för en man af heder. Han ville hejda sig och gjorde en föresats att på en gång upphöra med detta farliga umgänge.

Imellertid vidtogos förberedelser till en stor utomordentlig sammankomst hos grefve Kortschewa. Ivan vägrade att deltaga. Han lyckades emotstå sällskapsbrödernes öfvertalningsförsök, kände redan försmaken af den tillfredsställelse, ett värdigt handlingssätt skänker, då han emottog följande biljett:

»Är det väl sannt, hvad jag hört, att ni beslutit bryta med min bror? — Jag känner icke edra bevekelsegrunder för ett sådant uppsåt och kan icke i detta ögonblick med tillräckligt lugn reflektera deröfver; jag blott vet, att ert sällskap tyvärr blifvit mig så dyrbart, att jag nu, glömmande all den aktning för konvenansens fordringar, som en qvinna är skyldig sig sjelf, ber er, hör ni, *ber* er! att för min skull öfvergifva denna föresats. Redan om ett par veckor lemnar jag Sverige för alltid. Det beror nu endast på er att göra denna korta tid, som här återstår för mig, till den lyckligaste eller den sorgligaste i mitt lif.

Katinka.»

Detta bref borde för Ivan varit en tillräcklig *»triumf»*. Han hade nu i sin magt att genom ett afslag straffa grefvinnan med den mest sårande förödmjukelse en qvinna någonsin kan erfara. Men hans lidelser hade fått ett alltför stort insteg. De svaga band, med hvilka han försökt att binda dem, brusto för Katinkas lockelse. Det var förbi med hans sjelfbeherrskning, hans goda uppsåt. — Då

den omtalade aftonen kom, befann han sig åter bland grefve Kortschewas gäster...

Sedan grefvinnan en stund gjort les honneurs i salongen, hade hon aflägsnat sig. Derefter hade dörrar och fönsterluckor omsorgsfullt blifvit tillslutna och ett roulettebord — ganska sinnrikt inrättadt för att kunna i form af ett vanligt schatull medföras på resor — framflyttades midt på golfvet.

Här gick nu mer än vanligt hett till. Man hade bortkastat till och med skenet af ett »*oskyldigt nöje*»; att spelet var helt och hållet allvar, syntes alltför tydligt. Dessa antingen dödsbleka eller blossande ansigten, dessa sammantryckta läppar, dessa flammande, oroliga, otåliga blickar vittnade om passionens allmänna seger. Värden sjelf höll banken. Man hörde blott myntets och roulette-trissans rassel, ett och annat utrop samt de ständigt återkommande vanliga speltermerna: »Messieurs, faites le jeu!» — »Rien ne va plus!» — »Messieurs, le jeu est fait!» — Utur champagneglasen hemtades flitigt en förrädisk svalka åt det kokande blodet...

Imellertid satt Katinka ensam i sitt kabinett. I kännedom om den stora drabbning, som försiggick i salongen, hade hon beslutit att för aftonen icke vidare dit återkomma. Men det var i ett ganska dåligt lynne, som hon stängde sin dörr. Hon knotade öfver »de dumma *småstads*-fördomarna», som hindrade henne ifrån att följa sin innerliga böjelse och deltaga i herrarnes sysselsättning. Stackars qvinna, hon tordes knappast lyssna, af fruktan att icke längre kunna styra sig sjelf, ifall roulettens lockande ljud nådde hennes öra. Hon tog en bok och försökte läsa, men hennes tankar ville icke följa författarens.

Ett par timmar hade så förflutit, då hon oförmodadt fick höra steg från rummet utanför och strax derefter en hand, som vidrörde dörrlåset, men innan hon hunnit fatta en tanke, sprang låset upp och Ivan Furustam stod framför henne.

Frågan, som redan låg på hennes läppar, hejdades af Ivans förstörda utseende och den häftighet, hvarmed han närmade sig. Hon fick icke tid att säga ett ord förr, än han kastat sig ned i en stol bredvid hennes egen, fattat hennes hand och tryckt den mot sin feberglödande panna.

— Mitt blod brinner, klagade han. Hvarje droppe har fattat eld. Der inne hos er bror är som att andas i ett åskmoln, sjefva luften är blandad med afgrundsflammor och här hos er, här, här...

— I himlens namn, lugna er, afbröt grefvinnan, förskräckt af detta häftiga utbrott. Ni glömmer er sjelfbeherrskning.

— Sjelfbeherrskning!... Ah, det är för sent nu att tala derom.

— Ni glömmer hvad ni är skyldig er sjelf och...

— Ja, ni har rätt, jag glömmer mig sjelf. Ack, jag har redan för längesedan gjort det. Mitt rätta, mitt sanna jag lefver hos mig blott som ett dunkelt minne. Jag vill icke mer tänka derpå. Det gifves menniskor, som länge varit döda, ehuru man ännu kallar dem lefvande, menniskor, som likt fördömda andar spöka öfver sina egna grafvar. En sådan är jag. Huru har jag blifvit det? Hvem kastade den mest förhärjande branden in i min själ, hvem drog mig slutligen ned i afgrundsdjupet?... Ser ni bilden i spegeln här framför oss? Känner ni denna qvinna, eller tror ni, att det verkligen är en qvinna? Fixera henne skarpt. Qvinnan är ju, säger man, ett väsen af huldhet, af oskuld, af ömma, veka, men alltid ädla känslor. Nej, det der är icke en qvinna. Det är, liksom jag sjelf, blott vålnaden af en mensklig varelse, ett fantom utan hjerta, som blott leker qvinna, men hvars innersta begär är att förstöra lyckan, mörda friden.

Förskräckt gjorde grefvinnan ett bemödande att lemna sin plats, men Ivan höll henne tillbaka.

— Nej, ni får ej gå, sade han. Jag talar som en vansinnig, jag vet det, men detta vansinne är ert eget verk. Poetens drömmar äro ju också ett slags vansinne; ni är min sångmö, lyssna då till fantasiens djerfva flygt... Föreställ er, att vi i detta ögonblick, vi båda, stodo vid branten af ett brådjup. Dernere i den bottenlösa grafven vältrar en bergsflod sina svarta vågor, ryter af raseri i vild kamp med klippblocken. Hör ni detta hemska brus, ser ni hur sjelfva månen darrar bland de sönderslitna vattenmassorna? Ni vill ropa, men intet menskligt öra, utom mitt, skulle höra er. Ni vill fly, men min hand håller er fast; ingen räddning är möjlig.

Det var grefvinnan, som om hon i verkligheten hade upplefvat den scen, Ivan målade. Blek och darrande lyssnade hon till hans ord, kände sig liksom fastsmidd vid sin stol och vågade knappast draga andan. Ivan fortfor:

— Detta är vår bröllopsstund, förstår ni; vår bröllopsstund är ändtligen kommen. Ack, just ett ståtligt bröllop. Nattfoglarne komma som brudtärnor, stormen sjunger psalmerna, och pellen, som hvälfver sig öfver våra hufvuden, är svart som ett bårtäcke. Men det är i alla fall en himmel, en svart himmel, hur väl beräknadt! . . . Ni bäfvar, ni darrar; man gör så alltid i brudstolen. Och nu, mina armar omsluta er, ni är min . . . Men se, vårt bröllopsläger står bäddadt der nere i det mörka, svala sofgemaket. Hvem sliter er fri ur min famn? . . . Ett enda steg blott . . . en svindel . . . Ah, det är förbi, det är slut. Men blommorna vid er barm, ni fick dem ju af mig, de hafva lossnat i fallet, de hafva hakat fast mot en klippspets och nicka derifrån ett betydelsefullt *god natt!*

Katinkas ångest fortfor. Ett utrop af fasa blef hennes enda svar.

— Ni är icke van vid ett kärleksjoller sådant som detta. Förstår ni då icke, att det också gifves ett slags kärlek, hvars drömmar gå i svart i stället för rosenrödt, hvars fantasier tillhöra afgrunden mera än himmelen. Eller nämn denna känsla med ett annat namn, om ni icke vill vanhelga det, som utgör mera ädla och renhjertade menniskors högsta lycka. Kalla henne helt simpelt en låg passion. Under hvad namn som helst blir hon i alla fall lika fruktansvärd.

— Förskoning, förskoning!

— Men hvarför bäfvar ni så? Låt idyllens känslofulla tärnor falla i vanmagt för ett strängt ord från sina flöjtblåsande herdar. Ni är icke en sådan qvinna som de. Den, som har mod att leka med eldfängda ämnen, bör också hafva mod att beskåda en explosion. Eller säg, är det icke en inkonseqvens att väl hafva hjerta till att stöta djupa sår, men icke att se dem blöda? . . . . Grefvinna, ni har lagt ut edra giller med god beräkning, ni har lyckats i er fångst. Nå väl, gläd er åt bytet, men begär icke, att den, som känner sig öfvervunnen, skall tacksamt och ödmjukt kyssa er hand.

Om grefvinnan verkligen någon gång, hvilket dock är mindre sannolikt, med ett varmare intresse omfattat Ivan,

för honom känt en skymt af den ömhet, som fordom lifvat, hennes nu förhärdade hjerta — så var denna ömhet i detta ögonblick helt och hållet försvunnen, och hon såg i honom blott en hotande anklagelse, mot hvilken det gällde att försvara sig med mod och köld. Ändtligen hade hon återvunnit sin fattning. Fräckheten kom tillbaka. Hon sprang upp ifrån sin stol och stannade framför Ivan med en hållning, som tillkännagaf, att hon nu var färdig möta stormen.

— Se så, nu känner jag igen er, yttrade han med ett hånfullt leende. Huru väl kläder er icke denna stolthet!

— Edra förolämpningar måste taga ett slut, svarade hon i bestämd ton. — Förklara er. Hvad vill ni, vanvettiga menniska?

— Stränga herrskarinna, jag har hos er en fordran innestående, en helt liten, obetydlig fordran. Ni torde kanske tillåta, att vi med hvarandra uppgöra en sluträkning.

— Hvad är jag er då skyldig?

— Som sagdt är, blott en obetydlighet; pro primo min samvetsfrid och pro secundo min ära.

— Ni är sjuk, gå till en läkare.

— Det finnes icke något läkemedel för en sjukdom sådan som min.

— Hvad är det ni talar om er frid? I fall ni varit nog dåraktig att berusa ert hjerta med brottsliga förhoppningar, att låta våldsamma passioner få magt öfver edra sinnen .... i sanning, det är just en man värdigt, att då han skördar de bittra frukterna af sin svaghet, skjuta skulden på en qvinna. Är ni då ett barn, som föres i ledband? .... Och er ära sedan? Denna klagan skulle anstå en förförd oskuld af mitt eget kön, men icke den, som vill gälla för att vara en hjelte i salongerna.

— Och detta är er förklaring?

— Ni har ingen rätt att af mig fordra någon sådan.

— Men en räkenskapsstund är inne, säger jag ännu en gång.

— Håller ni mig för att vara en brottsling? Tror ni jag låter släpa mig inför rätta af den, som med sjelftagen myndighet vill upphäfva sig till anklagare och domare i *en* person? .... Lemna mig, jag vill det. Gå, eller mina domestiker .... Grefvinnan fattade klocksträngen.

— Ja, ring, kalla era domestiker, om ni vill. Jag för min del skall icke vara generad af att inför dem afrycka den förklädnad, som i deras ögon möjligtvis ännu ger er något anseende . . . . Men ni släpper klocksträngen och bryr er icke om att tillkalla några vittnen, tror jag.

— Er grannlagenhet är verkligen beundransvärd, herr baron. Det språk, hvarmed ni tilltalar den qvinna, som måhända emot er icke alltid var nog på sin vakt, det sätt, hvarpå ni begagnar era framgångar och vänder hennes hjertas svaghet såsom ett förkrossande vapen mot henne sjelf — detta stämplar er karakter. Ni är ett praktexemplar af ridderlighet.

— Och hvad är då ni? . . . . Jag vill säga er det på det att ni också må kunna beundra min skarpsynthet. — En vanlig kokett, som endast lifvas af begär att tända ständigt nya rökoffer för sina behag, som gycklar med heliga känslor blott för att vinna smicker och hyllning, som gör sitt hjerta till en krämarbod, der fåfängan står bakom disken. Man kallar en sådan qvinna afskyvärd och anser henne med rätta såsom en skam för sitt kön. Men ni, grefvinna, liksom koketten är ni förförisk och lockande, liksom hon en beständig osanning; men anledningen härtill är icke, som hos henne, en svaghet, en nyck. Det är icke qvinlig behagsjuka, nej, det är någonting än mera lumpet: det är girighet, åtrå efter *guld*, icke efter *kärlek*. Under masken af ett modernt fel tror ni er kunna dölja en brottslighet. Ni söker inbilla verlden, att ni, i likhet med så många af era fallna medsystrar, lefver för att eröfra eldfängda hjertan. Det är icke så, det är vår rikedom ni koketterar för, det är den, ni fikar efter. Äfven jag har låtit bedåra mig, men jag har nu, som ni finner, ändtligen genomskådat er. Jag vet nu, att ni gjort er till prestinna för en af de lägsta passioner, att ert tempel är ett spelhus. I förening med er hedervärde bror bedrifver ni edra nedsliga ränker, utan att röras af allt det förderf, ni sprider omkring er. Också jag, tyckte ni, var en god pris för er plundringslystnad. Derföre har ni så omsorgsfullt vårdat, så flitigt underblåst branden i min själ. Det har gått bra; fröjda er då åt bedriften. Se, mitt hjerta är så vanhelgadt af att någonsin, om också blott för ett enda ögonblick, hafva tillhört er, att hvarje ärbar qvinna med känsla af sitt värde måste förskjuta det, måste känna sig förnärmad af att inflytta i ett

rum, som en gång hyst en så föraktlig gäst. Och hvad min förmögenhet angår, vet ni nog sjelf, huru mycket som deraf ännu kan vara i behåll efter ett så långt umgänge med er förträfflige bolagsman. Icke sannt, ni har gjort en god affär, grefvinna? Fråssa nu af er vinst, gläds åt er triumf, den är stor och skön.

Återigen darrade Katinka och måste ofrivilligt slå ned sina ögon för den blick, Ivan slungade emot henne.

— Jag har talat utan förskoning, återtog han, efter att hafva iakttagit verkan af sina ord. — Men ni är också Gudskelof den enda qvinna på jorden, mot hvilken jag skulle kunna tillåta mig en sådan stränghet.

Icke utan synbar ansträngning lyckades grefvinnan att tillkämpa sig nytt mod. Nu tycktes hon fast besluten att trotsa allt och genmälde med isande köld:

— Ni är ifrån era sinnen, det kan icke betviflas. Men jag börjar nu begripa anledningen. Säkert har ni der inne vid spelbordet gjort någon förlust, som både er kassa och er hjerna varit för svaga att bära. Ett ridderligare sinne än ert skulle blygas för att icke med lugn uthärda sitt missöde; men ni ger er galla luft i skymfliga utlåtelser emot den qvinna, för hvilken ni så många gånger bedyrat er hjertliga hängifvenhet. Lugna er, jag har mera medlidande, än ni tror, stackars man. Det guld, ni förlorat, skall ni få tillbaka, nämn mig summan och . . . .

— Icke ett ord mera . . . . Tacka himlen för, att ert förrädiska hjerta klappar inom en qvinnobarm, jag skulle annars af er utkräfva en blodig upprättelse. Ni är i mitt våld. Jag vet, att ni till hvad pris som helst skulle vilja köpa en försoning. Men jag går, ty ni är för lågt sjunken äfven för mig. Vi råkas, som jag hoppas, aldrig mera hvarken i denna eller en annan verld. Polisens tjenare skola snart jaga er ut ur landet. Men hvart ni flyr, skall mitt djupaste förakt alltid följa er . . . . Ni ler åt denna hämd. Ja, ni har rätt, den är alltför mild. Att kasta förakt på er är som att kasta blommor på en skådespelerska, som lyckats i sin roll!

Katinka log sataniskt åt dessa ord och sade hånande:

— Vanmägtige dåre!

Nu bröt stormen lös med fördubblad häftighet inom Ivans bröst; hvarje glöd derinne blåstes upp till en fruktansvärd flamma.

— Död och afgrund! utropade han. Hvarföre har jag icke i min magt att bestraffa er så, som ni förtjenar! .... Ah, en lycklig ingifvelse! Ödet skall gynna mig för det goda ändamålets skull .... Lyssna uppmärksamt, grefvinna, ni skall snart ända hit in höra ett: *va la banque!* som skall blifva början till er ruin. Förstår ni, er fullkomliga ruin, allt fattigdomens betryck, qval och elände! ....

I detta tillstånd af feberyra lemnade den olycklige kabinettet och rusade åter till rouletten.

Katinka sjönk, genombäfvad af fruktan, gisslad af demonerna i sin själ, magtlös ned på en soffa.

. . . .

Midnatten var för länge sedan förliden, då Ivan återkom till sin bostad.

Hans utseende förrådde en förtviflad sinnesstämning. Klädd som han var kastade han sig ned på sin bädd. Kunde han blott, den beklagansvärde, vinna ett enda ögonblicks hvila, ett enda ögonblick fly bort ifrån sig sjelf och glömma sina qval .... Nej; fruktlösa voro alla hans bemödanden att lugna sin uppskakade själ. Nattens tystnad gaf blott ostördt lopp åt hans fantasier. Scener från spelbordet föresväfvade honom beständigt, och bland dem höjde sig bilden af den qvinna, som med skadefröjd triumferade öfver hans marter. Pulsarne värkte, pannan hotade att springa sönder. Det var, som om vilda furier derinne dansat om med hans matta tankar. Samvetsqvalen kommo, likt blodtörstiga roffoglar till ett slagfält och spände sina klor i hans darrande hjerta. Någon tröst stod ej att finna; han kunde icke en gång känna medlidande öfver sin egen smärta. Han måste hånle åt sin klagan, och ingen tår ville falla såsom en försoning imellan honom och hans bittra öde.

Slutligen blef det honom omöjligt att längre uthärda. Han sprang upp från sängen, ögonblickligt fattad af en djefvulsk ingifvelse .... Öfver dörren hängde ett par pistoler. Han ryckte ned den ena. I ett nu var hanen spänd och mynningen vidrörde hans blottade bröst.

Samma pistolmynning hade en gång af fiendtlig hand varit riktad emot en tapper mans panna, men skottet hade då klickat. Denna nyck af det goda eldstålet, som kanske

hvarken förr eller sedan svikit sin pligt, kostade då ett kossacklif, men räddade en finsk krigare — Ivans far.

Det var icke ett minne, det var snarare blott en känsla af denna tilldragelse, som nu förlamade sonens hand.

— Min far, min far! utropade han, och mordvapnet föll obegagnadt till golfvet.

Var det faderns ande, som, nedkallad af detta sönderslitande rop, nu kom med hugsvalelse till den förtviflades hjerta? . . . .

Ivan sjönk ned på sina knän. En tåreflod strömmade utför hans kinder. Han grät som ett barn, det var smärtans, men också ångerns heta tårar. Bilder ur hans barndomslif föresväfvade honom. Han kände sina föräldrars smekningar. Han hörde åter deras milda röster, mindes deras ömma varningar, deras sista välsignande ord. Det var redan länge, sedan döden förstummat dessa läppar, men personer, som varit oss kära, tilltala oss ännu från andra sidan grafven, liksom rosen doftar, långt efter det hon blifvit bruten.

Så förnam ändtligen den vilsekomne från fadershemmet deruppe en fläkt af den tröst, han så väl behöfde.

X.

Räddningsbåten.

— "Vi skola rådslå."
— "Visa molnfri blick.
Om oro vittna ändrad hy och skick.
Mig öfverlåt det öfriga!"
Shakespeare.

En af envoyèen Furustams många *»nådiga väninnor»* hade anmodat honom att till en fest, hvarmed hon hade för afsigt att illustrera sin tjugonde bröllopsdag, arrangera en tableau vivant med särskildt afseende på festens höga betydelse. Detta hade satt honom många myror i hufvudet och han gick ännu i morgontoilett fundersamt fram och åter i sin salong med ett mytologiskt lexikon under armen.

Saken var verkligen kinkig. I en tableau, sådan som den ifrågavarande, borde naturligtvis hymen, kärleken och troheten hafva varit sjelfskrifna gudomligheter. Men nu var händelsen den, att hela verlden visste, det i den *»nådiga väninnans»* tjuguåriga äktenskap hymens fackla aldrig brunnit rätt klart, och att kärleken och troheten ständigt legat hvarandra i lufven. Icke gick det an att nu låta dem uppträda på samma sätt, och att åter framställa dem i någon vänskaplig förening skulle varit en uppenbar satir.

Frågans lösning tog således i anspråk icke blott snillet och smaken, utan äfven en gammal diplomats hela fyndighet. Af sitt mytologiska lexikon upplystes han om, att hymen äfven föreställes med en slöja i handen.

— Skönt, utropade envoyéen, vi låta då slöjan falla. Vi göra alls inga anspelningar på det förflutna, utan fästa oss blott vid framtiden. Att ljuga på framtiden gör ingenting. Gikten, det dåliga lynnet, äktenskapsgnabbet o. s. v. allt kan i ett poetiskt bildspråk öfversättas med: huslig trefnad. Alltså, vi behöfva en hoppets genius, stödd vid erfarenheten; vi behöfva några dygder, men inga malplacerade dygder. Vi hafva då sanningen med sin spegel, rättvisan med sin vågskål, visheten med sin slända och sin yggla, och öfver denna grupp höjer sig på en tron Felicitas med sitt ymnighetshorn. — Nej, intet horn, det kunde stöta den äkta mannen för pannan! . . . .

Längre hade han icke hunnit i sin sinnrika komposition, då dörren öppnades och Ivan steg in.

— Tusen gånger välkommen, min käre brorson! Högst angenämt att få äran se dig. Ursäkta min deshabillé. Sätt dig ned och låt ditt snille låna mig några goda idéer. Saken är den att . . . . Men, min Gud, hvad du är blek. Skynda, säg, är du sjuk, eller har någon olycka inträffat?

— Jag har tyvärr ett ganska sorgligt meddelande att göra er min farbror, började Ivan.

— Detta dystra allvar förskräcker mig, fortsätt, fortsätt!

— En morgon för ungefär sju år sedan hade vi ett samtal här i detta samma rum. Ni gaf mig då del af alla de förhoppningar, ni vid mig fästade. — Jag kommer nu för att säga er, att hela den der vackra framtidsdrömmen redan är tillintetgjord.

— Morbleu! du isar mitt blod. Tala fort, utan omsvep.

Öppet och ärligt bigtade Ivan nu sina fel. Han bekände, att han, en slaf af sina lidelser, förgätit den sjelfbeherrskning, man alltid har rätt att fordra af hvarje man, att han utan all besinning rusat fram från den ena dårskapen till en annan, sjunkit allt djupare i förvillelser och nu slutligen på spel förlorat ända till sista skärfven af den förmögenhet, hans ädle far lemnat honom i arf. Han kände i sin smärta liksom ett slags tillfredsställelse uti att fördömma sig sjelf, försökte icke att med några vackra fraser mildra skuggorna i den mörka taflan, bjöd ej heller till att såsom ett försvar framdraga de råd och lefnadsreglor, efter hvilka hans bana blifvit inriktad.

— Sjelf har jag antändt mitt lyckas bål, så slutade

han. — Den vind, som blåser öfver nöjenas verld, har endast ökat kraften af den förhärjande flamman.

Envoyéen blef så bestört öfver underrättelsen om sin brorsons ruin, att han nära nog afdånat. Ett glas vatten uppfriskade hans skakade nerver.

— Och du, som skulle blifvit kammarherre, verklig kammarherre redan om en månad! Dessa voro hans första ord.

— Slaget förkrossar mig, klagade han vidare. Jag har med afseende på dig, som jag älskat såsom min egen son, haft en verkligen storartad idé . . . . Kammarherre redan inom ett par veckor, som jag sagt. Och sedan ceremonimästare, hofmarskalk, landshöfding, statsråd, excellens och slutligen serafimerbandet . . . . Så hade jag utstakat din väg. Men det är förbi med min sköna dröm, förbi för alltid. Ruinerad, åh, det är förskräckligt! Hur har du så kunnat låta dig förvillas af verlden, det är mig omöjligt att begripa; huru har du så kunnat glömma alla mina faderliga råd och förmaningar? . . . . Ivan, jag uthärdar icke denna olycka; ditt fall blir min död, parole d'honneur, min död!

Men lifvet var herr envoyéen ännu mycket kärt, och han började redan söka efter bästa sättet att förebygga följderna af den beklagliga tilldragelsen.

— Här är ingen tid att förlora, sade han, bemödande sig att återkomma till ett lugnare skärskådande af förhållandena. — Du har lidit ett svårt skeppsbrott, det är tyvärr alltför sannt; hvar skola vi finna en räddningsbåt?

— Jag vill försöka att i ett helt och hållet förändradt lefnadssätt . . . .

— Nej, ursäkta mig, det vore jemt upp det oklokaste du kunde företaga. Vi måste på allt möjligt sätt söka dölja din ruin för verlden. Låtsa som om ingenting passerat. Min egen fömögenhet är visserligen icke mycket att tala om och det kan dessutom ännu vara oafgjordt, huruvida jag icke får glädjen att en gång trycka en egen son i mina armar; men du kan i alla händelser alltid räkna på mitt bistånd. En gentleman gör allt för familjens ära! Fortsätt således oförtrutet din bana. Månget ståtligt lyckans tempel har rest sig på en underminerad grund. Framdeles yppas nog tillfälle att åter försäkra din ställning, blott du nu i sjelfva den fatala krisen kan hålla dig uppe.

Med erkänsla för sin farbrors goda mening gaf Ivan ett bestämdt afslag på detta förslag. Han sade sig nu känna en sådan motvilja för det lif, han hitintills fört, att ingenting kunde förmå honom att dermed fortsätta. Han hade gjort ett heligt löfte att tvärt bryta sina gamla förhållanden och ville till en början skaffa sig permission för längre tid, och, så fort ske kunde, lemna hufvudstaden.

Envoyéen skakade ogillande sitt kloka hufvud. Begärligt grep han ännu efter de gamla planerna, som döko upp ur hans bedröfvelse. Men alla förslag i denna anda mötte hos Ivan ett fast motstånd.

— Du vill således, utbrast han, hardt nära förtviflad öfver sin brorsons oböjlighet, gripa till en neslig reträtt. Hvart skall väl detta föra? Jo, till gäldstugan eller tullstaten. Du, kanske den sista telningen af vår ätt, skall dö som kustsergeant. Detta, Ivan, detta blir mer än en olycka, det blir en skam.

— Det kan aldrig blifva en skam, förklarade Ivan, att söka åter göra sig förtjent af den aktning, som jag nu med rätta anser mig hafva förverkat. Det är just emedan hedern ännu är mig dyrbar, som jag icke längre tvekar att uppoffra verldens tomma glitterglans, hvaraf jag redan erfarit mer än tillräckligt.

— Men hur går det då med din carriere inom hofvet? . . . . Då man vill filosofera öfver allting, kommer man slutligen till bara absurditeter. Sannerligen, jag känner icke mer igen dig. Denna slapphet i ditt sinne kan endast förklaras genom glömskan af de dygder, som äfven i motgången utgöra mannens osvikliga stöd: Sanningen med sin spegel, rättvisan med sin vågskål, visheten med sin uggla . . . .

I sin ifver sammanblandade nu envoyéen moralerna med sin tableau vivant, hvilket var så mycket lättare gjordt, som för honom de menskliga dygderna samt och synnerligen snarare voro blott mytologiska figurer än lefvande själsegenskaper. Han fördjupade sig i ett ängsligt sökande efter nya utvägar. Maken till bryderi hade icke plågat f. d. diplomatens hjerna allt sedan den tid, då han störtades af sina politiska motståndare. Det uppstod en lång tystnad.

Ändtligen uppklarnade på en gång envoyéens hela fysionomi. Han hade tydligen fått en ljus idé.

— Ivan! utropade han.

— Jag hör er, min farbror.

— Jag har funnit räddningsbåten!

— Verkligen?

— Ett enda medel för din räddning återstår oss ännu. Förkastar du också detta, då öppnar du åt mig en förtidig graf, och när du går som sörjare i första ledet af processionen efter mitt lik, skall du nedtyngas af den hemska förebråelsen att hafva varit orsaken till din farbrors död.... Hör du, ett enda medel.

— Och detta är?

— Ett rikt parti!.... Ja, du skall oförtöfvadt skaffa dig en förmögen hustru. Detta bör alls icke blifva dig svårt, ty du har länge varit en gunstling hos det täcka könet. Min öfvertygelse är dessutom, det du kommer att blifva en alldeles förträfflig äkta man, som skall bereda sin hustru den mest afundsvärda lycka. Du behöfver således härvidlag icke göra dig några samvetskrupler; jag garanterar utgången. Mången ung man, som lidit haveri vid spelbordet har före dig i äktenskapet funnit en god hamn, pour réparer la fortune, och sedan för fulla segel åter styrt ut på verldshafvet. Så måste också du göra. Gåtans lösning är så enkel, att det påminner om Columbus och ägget.

— Men....

— Nej, kära Ivan, ingen tvekan. Det finnes för dig icke någon annan räddning, men denna är också säker och skall ofelbart bereda din lycka. Jag ålägger dig, jag bönfaller, att du uppfyller min önskan!

Ivan teg. Envoyéen tog hans tystnad såsom ett medgifvande och omfamnade honom, strålande af glädje och tacksamhet, hvarefter han fortfor:

— Ack, jag visste väl, att du ännu har en känsla för mig, som alltid hållit dig så kär!.... Alltså en hustru. Men hvart skola vi vända oss? Låt mig se.... Jo, vi hafva här åtskilliga charmanta damer; men hemgiften, hemgiften det är vårt conditio sine qua non. Hvad säger du om lilla Ernestine? Något låghalt, det är sannt, men hundra tusen efter modern, att lyfta genast, och lika mycket, då gubben vänder näsan i vädret. Eller kanske friherrinnan Rosenbreche behagar dig bättre? Enka med stora kapital och stenhus vid Drottninggatan; huruvida hon verkligen

plågade ihjäl sin första man är ganska tvifvelaktigt. Eller måhända mamsell Pundström? Flickan är täck, fadern, kommersrådet, en solid man; inga anor, men fyra skepp och ett jernbruk. För tusan, hvar skola vi få reda på ett passande subject? En arftagerska, en mycket rik arftagerska måste det vara .... Tyst, förtjusande infall! Ja, jag har funnit henne, hör du Ivan, jag har funnit henne! .... Jag eger i landsorten en gammal god ungdomsvän, grefve Holger Holgersson Gyllenglans på Stora Gyllenbo, en gång Sveriges vackraste karl. Han eger ett enda barn, en dotter. Jag har sett henne, då jag för ett par år sedan gjorde ett besök på Gyllenbo. Fröken Camilla är en skönhet af första ordningen och derjemte arftagerska till en stor fortune. Min gamle hedersvän, grefven, är en goddagspilt, och sådane blifva sällan långlifvade. Jag skrifver dig ett rekommendationsbref. Du reser dit ned, du blir mycket väl emottagen, du blir förtjust i den älskvärda fröken, du gör din cour, du vinner hennes hjerta på en vecka, friar, får *ja*, och din lycklige farbror skyndar efter för att med stolthet föra dig i brudstolen och välsigna er kärlek. Åh, det här blir förträffligt! Också din salig far satte stort värde på familjen Gyllenglans; du skulle omöjligen kunna göra ett bättre, ett mera passande val.

Det var icke underligt, att en ny lycka för Ivan ännu syntes något tvifvelaktig. Han fästade sig derför icke mycket vid allt hvad den förhoppningsrike farbrodren lofvade honom. Men han hade, som vi veta, bestämt sig att för en tid lemna hufvudstaden, och det var honom likgiltigt, hvart han vände kosan. Derföre gjorde han nu inga vidare invänningar, utan lofvade att med det snaraste resa ned till Stora Gyllenbo.

— Victoria! jublade envoyéen, icke allenast glad å Ivans vägnar, utan äfven triumferande öfver sin egen skicklighet att uppgöra planer. — Jag är fullt öfvertygad om, att allt nu snart skall blifva godt och väl igen. Låtom oss då glömma dina missöden. Min kroppskonstitution tillåter mig icke att lägga några sorger på hjertat. Läkarne hafva uttryckligen förbjudit mig det. Ja, det är ju märkvärdigt, jag får snufva, hvar gång jag blir upprörd. Tro icke, att jag är blind för det felaktiga, det lättsinniga i ditt beteende; men jag förlåter dig i hoppet, att du för framtiden låter dig varnas af dessa förvillelser. Ungdomen måste rasa ut,

det har alltid varit min sats. Hvad mig sjelf vidkommer, har jag kanske drifvit tillämpningen häraf något för långt, då jag af ytterlig försigtighet ännu icke vågat besluta mig för en allvarligare förbindelse. Men, som sagdt är, ungdomen måste rasa ut, innan mannen kan anses vara fullt stadgad. Jag vet, att du icke skall komma min tro på skam. Se så, min käre Ivan, friskt mod. Du är i alla fall en lyckans gunstling, och jag — en gammal diplomat. ... Camilla Gyllenglans, jo, det vill jag kalla en räddningsbåt, som duger!

XI.

Stora Gyllenbo under nya styrelsen.

"Jag bjuder dig på stora skådespel.
Nicander.

Ännu hade blott ett år och några månader förflutit, sedan fröken Elisabet fattade regeringstömmarne på Stora Gyllenbo, men på denna tid hade hon hunnit omhvälfva alla gamla förhållanden. Snart sagdt ingenting var sig der mera likt. Hela det system, efter hvilket hennes bror och förfädern i så många år gått till väga, var af hennes starka vilja i grund krossadt och splitter nya grundsatser hade gjort sig gällande. Genomgripande reformer rörande det stora godsets förvaltning i allmänhet sattes raskt i verket, och de många storartade anläggningar, till hvilka hon gifvit idéen, förbereddes med oförtruten ifver.

Från grannskapet af forsen, der plats skulle röjas för den nya qvarnen, valsverket, m. m., lät det mycket krigiskt: sprängskotten knallade från tidigt på morgonen till sent på qvällen. Vid ruinerna af det forna bränneriet hvimlade murare och timmermän; på den gamla grunden hade sprungit upp ett ståtligt hus, snart färdigt att emottaga den väntade dubbla, pistoriska ångapparaten. En arbetskommendering af soldater var i flera till nyodling bestämda marker sysselsatt med stenbrytning och täckta dikens anläggande. En direkte från Tyskland införskrifven »Forster» huserade väldeliga i de präktiga skogarne. Slagen af hundratals yxor genljödo i dessa förr så tysta trakter, man körde ved och timmer i ofantliga partier, och så väl dagsverken, som drag-

oxar gjorde, tack vare Forstern, dagliga framsteg i Goethes och Schillers kraftfulla modersmål. Ännu egde dock ett och annat missförstånd rum, såsom till exempel då en gammal torpare med något för höga begrepp om sin språkkunskap vid en erhållen befallning, som slutade med: »morgens früh,» helt förnöjd genmälde: »Ja, jag förstår, i morgon är jag fri.» Äfven i ladugården hade en språkförbistring uppstått. Dejorna beklagade sig svårligen öfver, att några nykomna tjurar och kor råmade, en engelska och en holländska, som förbryllade hela fähuset. Hvad skulle det icke då blifva till våren, när flera hundra infödda spanska får hunnit anlända!

Men dylika småsaker hade naturligtvis ingenting att betyda i det stora hela, som oafbrutet fortgick efter den bestämda planen: det vill säga en plan, som så till vida var bestämd, att hela Gyllenbo skulle rationelt reformeras, men stod underkastad ändringar och förbättringar, allt efter de nya ingifvelser, med hvilka fröken Elisabet så rikligen begåfvades, dels af sitt eget snille och dels af de stora författare, hvilka hon träget studerade. Den ena dagen födde hennes idéer en hvitbtes-socker-beredning, den andra en stärkelsefabrik o. s. v. Sjelf var hon den lifvande anden i alla dessa företag. Hon eldade sitt sinne med storartade tankar och blef att förlikna vid sjelfva ångan, som ger rörelse åt maskineriets alla hjul och axlar. Man borde se henne, då hon, klättrande i bergsskrefvorna, gaf byggmästarne sina instruktioner. Man borde höra henne, då hon på kontoret dikterade affärsbref för bokhållaren. Tillsammans med godsets nye inspektor, en akademiskt bildad ung agronom, som på vetenskaplig väg tydligen kunde bevisa, att en åker imellanåt behöfver gödas för att gifva en god skörd, att för mycket regn liksom en alltför långvarig torka i allmänhet har en menlig inverkan på årsväxten, m. m., som hans olärde företrädare endast kände af erfarenheten och sitt sunda förstånd — tillsammans med denne studerade unge man afgjorde hon de olika cirkulationssystemens relativa värden och fördjupade sig i kompostlärans mysterier. Hon var i dessa stunder förvånande: men hon var sublim, då hon, med mine och åthäfvor af en kommenderande general, för landtmätaren på kartan utpekade sina anordningar.

Det behöfves knappt tilläggas, att det fanns personer hvilka, oförmögna att se med denna vidtomfattande blick,

och endast stödjande sig vid gamla facta och praktisk erfarenhet, betänkligt runkade på hufvudet åt hela hennes storartade plan. Man hörde dessa »slentrianens trotjenare» anmärka, att den värda fröken gick alltför brådstörtande, alltför revolutionärt till väga; att hon lade för många jern i elden o. s. v. Ja, man hörde dem också förutspå ganska ledsamma resultat. Men sådant der är ju så vanligt. Alla storverk hafva i början framkallat tviflare. Till och med en Thaer, en Cotta, en Jonas Ahlströmer och mångfaldiga sådana ljus af första ordningen hafva en gång af en klentrogen allmänhet bemötts såsom förflugna nyhetsmakare. Nog funnos här i grannskapet flera kloke och skicklige landthushållare, det är sannt; men fröken Elisabet var den enda, som genomrest hela Europa, den enda, som med ett lärdt namn kunde autorisera hvarje sitt påstående, som hade Adam Smith och Arthur Young på sina fem fingrar; åtminstone var hon bestämdt den enda dam inom socknen, på hvars toilettbord låg: »Die chymische Kunst den Brantwein zu brennen» och som till sin lektyr på sängen tog rikshufvudbokens kapitalräkning.

Grefve Holger hade den första tiden efter sin älskade systers ankomst till hans hem med stort intresse och oförminskad beundran lyssnat till hennes deduktioner om en rik adel och förmögenhetens produktion. Hon vädjade härvid så flitigt till hans pligtkänsla, att han skulle ansett sig såsom en skamfläck för sin familj, en förrädare mot sitt fäderneslaud, i fall han icke genast skulle följt hennes uppmaningar. De hans pröfning förelagda förslagen gillades och stadfästades utan undantag, och då dessa sedan oförtöfvadt sattes i verket, uppträdde han sjelf såsom högste befälhafvare med en värdighet, som om han gått att sätta sig i spetsen för en verldshändelse. Han fann sig den första dagen mycket road häraf, den andra något mindre och den tredje alldeles uttråkad. Både hans lynne och hans helsa ledo af den förändrade lefnadsordningen. Nedtryckt af omtanke, oroad af beständiga förfrågningar, började han känna försmaken af en olycka. Han drog sig för att erkänna detta för systern; hon, som alltid var så uppfylld af pligtens fordringar, borde ju finna hans svaghet, hans brist på tålamod mycket klandervärda ... Ja, den hitintills så oberoende mannen erfor redan, att den »förträffliga» Elisabets öfverlägsenhet tryckte honom, liksom närvaron af en ma-

gister trycker skolpilten. Men han erfor detta ännu blott otydligt och utan att för sig sjelf vilja närmare utreda förhållandet. Imellertid befann han sig nu i en mycket generad ställning. Slutligen tog han dock sitt parti.

— Min värderade syster, sade han, du har flera gånger förklarat, att jag är en kung i mitt lilla rike. Nå väl, jag har nu gjort, som kungliga personer bruka göra: jag har lagt första grundstenen till den nya byggnaden. Men vidare tänker jag icke befatta mig med den saken, ty jag inser alltför väl, att du är den rätte byggmästaren. Ja, förträffliga Elisabet, liksom den gode kejsar Frans i Österrike har jag föga sympatier för regeringsbestyren, men liksom åt honom, så har lyckan äfven åt mig gifvit en Metternich vid min sida. Denna min Metternich är du. Mitt förtroende till ditt förstånd, dina kunskaper, din säkra blick är oinskränkt. Fortsätt, du, hvad vi tillsammans hafva börjat. Jag säger som vår salig grandonkel, då man förebrådde honom, för det att han sällan försummade något tillfälle att låna penningar, men alltid att betala räntan; det kommer sig deraf, sade han, att jag väl har hufvud för affärslifvet i stort, men icke för detaljerna. En lustig själ vår grandonkel!... Dessutom finner du, att min helsa icke tillåter mig några stora ansträngningar. Jag satt i går hela förmiddagen nere på kontoret, och i natt har rheumatismen i min högra skuldra varit odrägligare än någonsin.

Elisabet öfverraskades icke af denna broderns bekännelse och emottog uppdraget utan invändningar. Hon hade härvid den grannlagenheten att höja honom i hans egna ögon med några smickrande försäkringar om, att han i alla fall alltid skulle vara den, hvars ord vid hvarje vigtig fråga blefve det afgörande, hvars råd man aldrig skulle försumma att inhemta och följa.

Efter detta var fröken den ensamt styrande, och hon grep med begärlighet tillfället att för första gången helt och hållet efter eget godtfinnande få utföra sina förslag. Inga betänkligheter höllo henne tillbaka; hon hade dertill alltför mycket hört prisas sitt snille och sina kunskaper. Nu var stunden ändtligen kommen, då hon riktigt i stor skala kunde få utveckla hela sin förmåga, en utveckling, menade hon, som borde framkalla verldens häpnad och beundran. Grefve Holger å sin sida var hjertans belåten med att få återgå till sitt vanliga kära lugn. Han njöt af sin

beqvämlighet och bekymrade sig föga om alla omhvälfningarna, bara han hvarje afton fick sitt lilla spelparti och någon att prata med om de muntra ungdomsdagarna.

Detta fattades honom också nu mindre än någonsin. Med Elisabet hade äfven den förändringen inträdt, att sällskapslifvet på Gyllenbo blifvit utsträckt efter en större skala. Grefven hade alltid varit en frikostig värd, som gerna såg gäster vid sitt goda bord och i sin trefliga salong; större fester hade dock i hans hem varit ganska sällsynta. Nu påstod systern, att det för en person i hans ställning icke vore nog att öfva en vanlig gästfrihet. Nej, han måste höja glansen af sitt anseende, skilja sig ifrån hopen genom ett mera ståtligt lefnadssätt. Kort sagdt, han måste, såsom ortens största magnat, också gifva de största kalaserna. Så gjorde kusin Malkom i Östergötland; kusin Malkom lefde som en furste, hvarföre skulle icke bror Holger vara lika god som kusin Malkom?... Dessutom hade fröken för denna åsigt, likasom för allt annat, djupsinniga politiska och statsekonomiska skäl, det är gifvet. Pligten att lefva som en furste fann grefven ganska angenäm, och han gick sin systers önskan så mycket hellre till mötes, som han såg, huru Camilla fröjdade sig vid blotta tanken på stundande nöjen.

Grannarne kring Stora Gyllenbo voro i allmänhet sådana, som goda grannar bruka vara, och togo således gerna del af hvarje tilldragelse inom den grefliga familjen. Men man intresserade sig i synnerhet för Camilla, »vår unga fröken», såsom hon kallades af hela socknen, och med nästan passionerad liflighet för allt, som möjligtvis kunde ega något slags sammanhang med hennes redan sedan ett par år väntade inträde i det heliga äkta ståndet. Alla ortens »tanter» voro samtliga gripna af en riktig mani att gifta bort »vår unga fröken». På alla kaffekalas inom flera mils omkrets var frågan om hvem, som slutligen skulle blifva nog lycklig att vinna hennes hand, ett stående öfverläggningsämne. Det behöfde blott sägas: »Nu lärer man bestämt sig;» eller: »nu lärer man återigen gifvit bort en korg», och hvar och en förstod genast, att med denna *man* icke menades någon annan än *hon*, nemligen Camilla.

Ryktet hade länge talat om en tillernad stor bal på Gyllenbo.

— Se så, yttrade »tanterna» och sågo dervid obegripligen kloka ut, nu skall man få se, att det ändtligen är färdigt, nu vill det blifva något af!... En af dem hade redan i förra veckan, haft en aning om att ett frieri var i görningen. En annan hade till och med drömt om en stor skorstenseld och en tredje sett en ryttare på hvit häst — i kakelugnen. Nåväl, saken var ju då redan så godt som afgjord. Sjelfva prostinnan — det var hon, som sett den hvita hästen — förklarade, det hon trodde, »att man verkligen bestämt sig.»

Balaftonen var kommen.

Från fönstren på Stora Gyllenbo utströmmade ett rikt ljussken och glindrade i långa strimmor öfver den snöhöljda parken och borggården. Deruppe i stora våningen var allt praktfullt och festligt. De gamla gemaken tycktes just som fröjda sig åt den granna belysningen och sin egen herrlighet. Sjelfva tapeterna hade, så att säga, tagit högtidsminen på sig. Det var som om dessa tapeter hade sagt till möblerna: »Stån på er, gossar, det gäller vår heder!» möblerna till kronorna: »blixtren allt hvad J förmån, upphängda kamrater!» kronorna till speglarna: »varen på er vakt, apkattor!» speglarna till mattorna: »ödmjuken eder, förtrampade systrar!» och så vidare.

En talrik och elegant societet var här församlad; hela ortens nobless, gäster från nära och fjerran.

Men ack, det är redan längesedan sällskapslifvet på landet förlorade sin egendomlighet och gjorde sig till en efterapare af stadslifvet. Man återfinner icke mera dessa enkla plägseder, dessa anspråkslösa nöjen, som förlustade våra fäder. Ungdomen samlas icke mera, som då, att »väfva valmar» och dansa polska efter sin egen sång. »Höga berg och djupa dalar, se dig om hvem som dig behagar», ljuder icke mera i salarna på våra herregårdar, under granvedsbrasans muntra sprakande. Väl ser man der ännu mången narraktig friare, men att »fria på narri» har kommit ur modet och likaså alla dessa pantlekar, då man »hängde» och »brände» och »plockade smultron under snön» och slutligen kysstes i långa rader. Allt det der är nu förbi och man har i stället baler, lysande baler med stor orkester och stel hållning, dansar polka och mazurka så godt som i sjelf-

va Paris och sätter på sig en etikett, som säger ungefär så här: »Har jag icke mycket roligt, så är jag dock fan så elegant!»

Att blicka in i gemaken på Stora Gyllenbo var att öfverskåda en ganska lyckad kopia af sjelfva hufvudstadens societetslif. Ännu, såsom nästan alltid vid början af en soupé eller bal, var sällskapet fördeladt efter ett strängt klassystem. Man finner nemligen, som ni vet, vanligtvis vid dylika tillfällen en afdelning för fruarna, en annan för de unga damerna och en tredje för herrarna, alldeles såsom i en boktryckerikast hvarje typ har sitt särskilda fack. Det är blott händelsevis, och emot allmänna ordningen, som ett *b* har hoppat in bland *a*:na, ett *c* bland *d*:na; ända tills det blir fråga om att sammansätta ord och meningar, då det beror på sättaren och författaren att åstadkomma ett underhållande helt, som dock sällan blir utan både tryck- och tankefel.

Snart hördes från salen en vacker dansmusik. Det var signalen för de olika klassernas sammanblandning. Par efter par vandrade nu dit ut, der de gamla familjeporträtten syntes småmysande blicka ned på promenadens festliga tåg. I têten gick grefve Holger med air af en spansk grand, ledsagande en mycket liten och ålderstigen excellensa; skada blott, att hon, som hade svårt för att gå, än mera för att dansa, icke gjorde lika god figur som han. Den vajande panaschen tycktes liksom en flaxande vinge vilja hjelpa hennes nåd på vägen och de glindrande juvelsmyckena bjödo till, så godt de förmådde, att mätta blickarnas slocknade eld.

Nära dörröppningen till danssalen stodo flera grupper af icke dansande herrar och damer. Socknens prostinna, som hade den höga fördelen att vara ett hufvud högre än alla andra, egde den friaste utsigten.

— Mycket gentilt! förklarade hon för några vänner, som omgåfvo henne. Alldeles som ett kröningståg; jag har sett sådant, då vi bodde på Danviken. Lilla nådiga excellensan trippar så innerligen smånätt. Fort går det icke, men det går ändå. — Aj, der fick hon sig en knuff, men den syperbe grefven stöder henne nog, alldeles som åldriga eken en svag ranka ... Se der fröken Elisabet i eldröd toque, förd af vår landshöfding; ståtligt! på min ära. Och fröken Camilla, nej, hvad hon är söt! Sådan vacker klädning af

paillegult crêpe, med en, två, tre, fyra volanter. Det är ju fyra, söta Ulla? Jag har ett sådant skimmer för mina ögon.

— Jo, det är fyra, bestyrkte väninnan.

— Högst charmant, och en krans af daggbestänkta blommor i de ljusa lockarne. Men se då på henne, konglig sekter Storlund, hon är ju förtjusande, hälften zefir och hälften någonting — någonting annat. Se så mildt hon ler emot sin kavaljer, löjtnant Fabian Fågelflygt. Förlofningen blir väl i afton eklaterad. Man vill veta, att kusinen blir den lycklige; eller kanske är det löjtnant Eskil, han ser nästan bättre ut?

— Nej visst icke, fru prostinna, detta rykte saknar all grund.

— Så-å, herr sektern menar det. Men herrarne Fågelflygt göra här på Gyllenbo så täta och så långvariga besök. Man kunde dock förmoda, att vår sköna fröken skulle göra ett briljantare parti än med en fattig löjtnant och simpel adelsman för resten. Hvem kan väl då den utkorade vara, ty att någonting är afgjordt, påstår man bestämdt. Saken är nog icke obekant för er, herr konglig sekter, som umgås här i huset på en så förtrolig fot.

Konglig sektern teg, men såg vigtig ut.

— Mig har man nyss berättat . . . hördes en annan stämma.

— Hvad har man berättat, söta, goda Ulla lilla?

— Att fröken Camilla fått en ny friare i den unge gardesofficern, baron Furustam, som hitkom i början af veckan.

— Ja baron Furustam, se det låter höra sig. Låt mig se, hvar hafva vi honom. Tyst der är han. Åh, en farlig karl, en man af verld, af stora verlden, det ser man genast. Må hvarje qvinna akta sig för strålen i hans mörka öga och det der lätta molnet på hans panna — bakom sådana moln lura hundratals kärleksgudar. Det var just ett sådant moln, som gjorde mig till min mans hustru . . . Han dansar med fröken Jaquette de la Stacket. — Känner ni fröken Jacquette, herr konglig sekter?

— Ganska väl, fröken Jaquettes bror, kammarjunkare Torkel de la Stacket är min intima vän. Han och jag och grefve Lukas Purpurknekt voro vid akademien alldeles oskiljaktiga.

— Så-å, vacker är hon just icke och något enfaldig, som man påstår.

— Nå ja, hon är hvarken en skönhet eller ett snille, men det är något nobelt i hennes hållning, någonting naift i hennes enfald, någonting intressant i hennes tystlåtenhet.

— Hvad tycks, mamsell Cecilia, vår doktors fosterdotter får också vara med i dansen. Hon svänger sig med löjtnant Eskil, jag måtte säga! — Hvitt klär henne ganska väl, det kan icke nekas, och hon vet det nog sjelf också. Ja, hon är minsann lika behagsjuk hon, som någon annan, fast gubben Arnold håller henne såsom ett mönster för alla unga flickor. Om hon icke vore behagsjuk, hvarför klädde hon sig då i hvitt, som klär henne så väl? . . . Men det är för mycket hvitt. Hvit klädning, hvita blommor, hvit från topp till tå. Det stöter på hvita frun, det är inte bra, ingenting som bryter, ingenting som sticker af. Hvad tycker du, söta Ulla lilla, bör det icke vara någonting, som sticker af?

Söta Ulla reste sig på tåspetsarne för att nå upp till prostinnans öra och hviskade sakta:

— Det är väl värre än så, hon nyttjar aldrig snörlif.

— Nå, Gud förlåte mig mina synder! . . . Jo jo, när man hvarken har far eller mor, så blir uppfostran derefter, stackars liten! . . . Nyfiken är jag visst icke, men jag tillstår, att jag ändå bra gerna skulle vilja hafva reda på den flickans historia; ty se någon historia är det bestämdt med henne, derom är jag öfvertygad, och det der pratet af vår käre doktor, att hon är ett stackars frånfallet barn af simpla, fattiga föräldrar, sådant skall ingen få mig att tro på. Det ligger någonting i hennes hållning, någonting af en *fröken*, som tydligen ger tillkänna, att doktorn behagar föra oss bakom ljuset . . . Jag har mina misstankar . . . Tycker du dig icke likasom se skymten af en vapensköld på hennes panna? . . . Åh, min goda Ulla, Stockholm har sina hemligheter, sina dunkla hemligheter, och en doktor blir så lätt invigd i hemligheter af en viss sort. Ja, du kan icke tro, hvad moralen i vår hufvudstad är klen och hvad menniskorna der äro otäcka. Allt hvad der passerar på venster hand, som det heter, om sådant har man här på landet Gudskelof ingen aning . . . Landtmätaren och min lilla Josefina tyckas hafva rätt roligt tillsammans. En ganska elegant kavaljer, herr landtmätaren. — Himmel, nu trampar den

klumpen på hennes röda florsklädning! Hvilken olycka, söndertrampad redan i första dansen, hur skall detta sluta! Och inte ser hon, hur jag vinkar åt henne... hum, hum!... döf också... Åh Gudskelof, det var bara rynkbandet, som brast. Lilla Josefine finner sig, hon döljer skadan under snipen. Godt, jag andas åter. En rask flicka lilla Fina, hon finner sig alltid... Se så, framåt marsch igen. Landtmätaren orerar, måtte han se sig bättre för en annan gång. Röda florsklädningar äro icke ett fält för hans stigningar. Jag tycker om den unga karl, som dansar promenad med sin inklination, det betecknar allvar och modesti ... Kors hvad den grefven är artig. Han dansar med den ena förnämiteten efter den andra. Det är väl den femte han nu håller på med. Han svettas redan: så skall det vara. Jag kan just undra, hvem som blir den sjette? ... Se, han lemnar åter sin dame, han söker en annan, han kommer hitåt. — Ah, det är mig det gäller! Välsignade Ulla, håll min shawl, hur sitter min negligé, hur... Jag tackar ödmjukast, herr grefve!...

Nu var då balen öppnad med all tillbörlig ståt och fortsättningen... Hör dessa hvirflande valser, dessa sprittande polkor, dessa pompösa fransäser. Se denna sväfvande ungdom, dessa strålande blickar, dessa friska, flammande rosor, dessa... Ja, man kan nu för tiden på en bal få se mera än man kan tala om. Lyssna till sorlet, till skrattet, till... Nej, lyssna aldrig till en balkonversation, så framt det är dig kärt att bibehålla illusionen. Detta småleende på den skönas läppar är ju fullt af poesi, och då kavaljeren, slingrande sin arm kring hennes smärta lif, trycker henne helt nära intill sitt hjerta, det är onekligen en romantisk situation. Ja visst, all dans (utom kalfdans och borddans) har sin estetiska idé, är att anse såsom fria fantasier öfver alltid samma temata: kärleken och glädjen. Men samtalen imellan de olika turerna... Nej, som sagdt är, bry dig icke derom. Att lyssna till dem är lika oklokt — för att icke tala om det orätta i allt lyssnande — som att titta in imellan kulisserna under en hänförande scenisk föreställning. I det kända ordspråket: Ingen dansar nykter, gjorde de gamle en anspelning på den lätta berusning, hvarmed nöjet, då det är verkligt och lefvande, inverkar på en ungdomsfrisk själ. För dem var dansen ett sådant nöje; våra dagars baler äro det endast undantagsvis. Der

motionerar man sig blott och begagnar tillfället att få visa sig så artig och så vacker, som omständigheterna kunna medgifva.

Vi begifva oss in i de andra rummen.

Vi skynda förbi spelborden, ty folk i allmänhet tycker icke om, att man ser i deras kort. — Här hafva vi några ifriga jordbrukare, som beklaga sig för hvarandra öfver väderleken. En af dem har fått för litet regn, en annan för mycket, en tredje både för mycket och för litet; men ingen har fått lagom, utom en enda, och hvem kunde denne ende vara om icke brukspatronen på Risbasta! — Åtskilliga fruar, hvilka icke i danssalen hafva egna döttrar eller söner att beundra, och som försmå nöjet att göra anmärkningar öfver andras, sitta lifligt samspråkande i spridda kotterier. Andra sitta tysta som murar. Också deras tid att öppna munnen kommer en gång; de tänka redan med vällust på den stundande supén. — Men dessa surmulna ansigten, som från en och annan dyster vrå blicka oss till mötes?... Ack, det är dansande, men icke uppbjudna, kallade, men icke utvalda damer. Med bitterhet i hjertat snegla de ned på sina hvita skor och grubbla öfver qvinnans emancipation.

Här talas om litteratur. En ung student strider för de fransyska, hans mamma för de engelska författarne; om de svenska är man snart öfverens, att de med stormsteg gå sitt förfall till mötes och innan kort icke skola ega någon publik utom pigkammaren. Ett äldre, ogift fruntimmer, som, efter hvad ryktet förmenar, sjelf en gång totalt misslyckats i ett litterärt försök, påstår, att det nu för tiden alls icke är någon konst att skrifva en omtyckt roman. »Man tager blott», säger hon, »en arbetare-familj, fattig och utstyrd med alla upptänkliga dygder, samt några grefvar och baroner, rika och nedriga. Derpå sätter man de förnämas laster i konflikt med de fattigas dygder, låter alla högt uppsatta bära sig lågt åt och alla af de lägre klasserna högsinnadt samt slutar med det ondas seger de facto, men reserverar sig mot ödet i en lofsång öfver det goda.»

En flock politici diskutera tillsammans med fröken Elisabet dagens stora frågor. Några spå revolutioner, andra invasioner, men den klokaste af dem alla blott konfusioner.

— Nå, herr doktor, säger Elisabet, anropande Arnold, som i detsamma går förbi, ni måste också yttra er mening.

Är det icke sannt, att vår tid är full af oro, full af stridiga element, att vår tidsanda ännu icke hunnit stadga sig.

— Jo visst, min fröken, detta är så mycket mera sannt, som man kan säga alldeles detsamma om all tid.

— Ingalunda, ingalunda! förnekar mycket bestämdt en liten, kroknäsig gubbe i adelsuniform. Den gamla, goda tiden, se det var en annan tid det, en tid, som visste, hvad han ville.

— Nå, hvad ville han då?

— Ordning, herre, sträng ordning!

— Just så, instämma flera röster. Ordning var den gamla tidens ande.

— Stor oordning blef det imellertid, anmärkte doktorn. Det bevisar den förargliga historien, och hvaraf kom sig detta, om man får fråga?

— Det kom sig af nya, oroliga, galna idéer.

— Men dessa oroliga idéer, uppväxte de icke ur den beprisade ordningens eget sköte? — Jo, visserligen. Bredvid det gamla har alltid stått ett ungt. Sjelfviskheten å andra sidan, en sjelfklokhet, som icke vill veta af något annat än sin egen lilla erfarenhet, och en annan, som sätter sina sväfvande inspirationer främst: se der de väsendtligaste krafterna i den beständigt fortgående stora striden. Tiden i den mening vi här fatta detta ord, har alltid varit och skall alltid blifva såsom ett orange-träd, hvilket på en gång bär frukt, blommor och knoppar. Dessa små späda skott, som vi i dag endast otydligt kunna skönja, de suga sin lifskraft de också ur den gamla stammen och skola en gång, i sin ordning, åt kommande slägten, bringa höstfärdig skörd. Men under allt detta växer trädet beständigt och skjuter sina grenar allt högre och högre upp emot himlen och solen. Rymden, som det har att växa uti, är för oss omätlig, ofattlig, liksom Guds fullkomlighet. — Så är min tro och för öfrigt ville jag blott göra en anmärkning.

— Nemligen?

— Att ingenting är lättare, än att vara otidig mot sin egen tid.

Med dessa ord aflägsnade sig doktorn åter, kännande med sig sjelf, att hans tankar började öfvergå i det bäska.

— En ganska originel person vår doktor, yttrade fröken Elisabet.

— Jag för min del, försäkrade herrn i adelsuniformen, kan icke tåla den der välsignade perfektibilitetsläran, som vill förbättra allt och icke låta någonting blifva bestående. Poesi och politik höra icke tillsammans. Icke är vår tid något träd, icke lefva vi i någon orangelund. Sliddersladder! . . . . Jag skulle nog svarat herr doktorn på hans anmärkning om otidigheterna, men han är min läkare och säger man en sottis till en sådan en, så får man den sju resor bittrare igen — i medikamenter. Så mycket känner jag af Farmakopén.

. . . .

Under ett uppehåll imellan danserna sammanträffade bröderne Fågelflygt vid dörren till det innersta rummet af våningen, ett litet kabinett, särdeles väl beläget för förtroliga samtal. Båda, kommande från olika håll, hade ernat sig dit in, dragna af samma magnet; båda hejdades också af samma anledning. Attraktionen låg hos fröken Camilla, repulsionen kom från Ivan Furustam, hvilken just nu stod vid hennes sida, som det ville synas, sjelf ganska intresserad och, hvad än mera var, äfven mycket intressant för henne, som han samtalade med.

— Hvad är din mening, Eskil? frågade Fabian med ett meningsfullt ögonkast in i kabinettet.

— Hvad tror du sjelf?

— Jag är vid ett miserabelt humör.

— Jag också, min bror.

— En tråkig afton.

— Fördömdt!

— Denne Ivan Furustam . . . .

— Ja, just han; jag tror, att hin onde sjelf har skickat honom hit . . . . Att vi äro slagna ur brädet, det är säkert.

— Allt gick så bra. Hade han icke kommit, så skulle måhända denna fest haft en helt annan betydelse än nu, och jag kanske just i detta ögonblick emottagit societetens lyckönskningar.

— Uppriktigt sagdt, tror jag, att mina chancer voro ännu bättre.

— Du bedrar dig. Det är knappt en vecka sedan Ca-

milla med synbart deltagande afhörde min ganska fullständiga kärleksförklaring.

— Men häromdagen sade jag henne rent ut, att hela min framtids lycka låg i hennes hand, och helt säkert hade då saken varit afgjord, ifall icke ditt inträde i rummet stört vår tête à tête. Det var mycket dumt af dig att öfverrumpla oss.

- Jag börjar tro, att hon behagat leka med oss båda, den värda kusinen.

— Jo, ditåt lutar det.

— Och aldrig har Camilla i mina ögon varit mera förtjusande, än just i afton.

— Knappt Stora Gyllenbo heller. Det är sannerligen en praktfull anblick denna långa rad af ståtliga rum.

— Hvilken gemen otur! .... Det är vi, som tinat upp den skönas hjerta, men nu, just i det afgörande ögonblicket, nu kommer en annan och skördar frukten af vår möda, kniper bort det afundsvärda bytet midt framför våra näsor.

— Det blir odrägligt att längre qvarstanna här. Jag uthärdar icke en enda dag till med farbrors piket, tant Elisabets statsekonomi och framför allt Camillas trolöshet.

— Nej, nej, du har rätt, vi måste oförtöfvadt bort härifrån. Det återstår oss icke annat än att packa in och resa till en annan marknad.

— Ja väl, vi måste resa, men ....

— Men? .... Ah, jag förstår, det är respengarna du menar.

— Alldeles så. Bådas våra kassor äro i ett lika utblottadt skick och ännu hafva vi icke på länge några remisser att vänta. Farbror skulle visst icke neka oss ett litet lån, men ingenting kan vara mera genant, mera förödmjukande, än att begära det samma person, hvars gästfrihet vi så länge njutit af, också skall bestå skjutsen och drickspengarna. Dessutom har han ännu icke blifvit godtgjord för den summa, han lemnade oss vid vårt senaste besök för ett år sedan.

— Omständigheterna äro högst fatala.

— Anfäkta och regera!

— Besitta och anamma!

— Ah, jag fick ett godt infall! .... Ser du kongl. sekter Storlund, som står der borta, så mörk i hågen?....

Det är han, bror Eskil, just han, som skall bestå respengarna. Ett förslaget hufvud är så godt som ett biskopsstift. Men affären tål icke något uppskof; låtom oss genast gripa verket an.

Kongl. sekter Storlund befann sig för tillfället något »*stött*.» Grefve Holger hade nemligen nyss kallat honom: »en vän till huset.» — Hvarföre *till* och icke *af*? Vänskapen fanns då endast å hans (kongl. sekterns) sida och icke ömsesidig. Han, den ofrälse kronofogdesonen, måste finna sig smickrad af att få den nåden vara det grefliga huset tillgifven, men kunde aldrig räkna på någon tillgifvenhet tillbaka . . . . Med denna spetsfundiga utläggning af värdens välmenta ord sårade han sjelf sin ömtåliga point d'honneur, då han nu af de båda bröderne helsades på ett mycket familjert sätt.

— Hur står det till? frågade Fabian, kramande hans högra hand.

— Jag har sökt er hela aftonen, försäkrade Eskil, skakande hans venstra.

Kongl. sektern fann en behaglig lindring i sin smärta af att så tilltalas af tvenne ädlingar, tvenne slägtingar till grefve Holger Holgerson Gyllenglans, tvenne kusiner till fröken Camilla, och glömde de skäl han hade att misstro deras uppriktighet.

— Jag dansar i allmänhet icke gerna, svarade han förbindligt, och har derför i afton sällat mig till ålderdomen.

Fabian: Men våra unga damer skola förtvifla, om ni så helt och hållet tar er uppmärksamhet ifrån dem. Jag har hört mer än en rosenmun fråga efter er.

Eskil: Ja man påstår, att ni på en tid blifvit alltför kall och fiere; till och med er barndomsvän, vår vackra kusin, klagar deröfver. Men ni gör, uppriktigt sagdt, mycket rätt, som imellanåt sparar på er hyllning. Våra skönheter äro utan undantag sjelfva så nyckfulla, det de väl förtjena att någon gång lönas med sitt eget mynt. En man i er oberoende ställning behöfver aldrig frukta för att falla i onåd.

Fabian: Jag förmodar, att ni nu, sedan ni öfvertagit er salig herr fars stora egendomar, är mycket upptagen af affärslifvet. Det är en vacker possession, ni kommit i besittning af; en syperb egendom ert Barbacka. Hur är det, tänker ni äfven blifva er fars efterträdare i tjensten?

Storlund: Nej, visst icke. Jag hoppas innan kort hinna ordna mina angelägenheter här och flyttar då till hufvudstaden.

Fabian: Deruti gör ni fullkomligt rätt. Vid era år bör man njuta ett omvexlingsrikt lif, helst då man, som ni, är nog lycklig af att icke bindas genom några ekonomiska förhinder.

Eskil: Vår farbror kommer att mycket sakna en så värderad granne.

Storlund, med en bugning: Då man njuter af ett så angenämt sällskap inom hus, som fallet är med herr grefven, glömmer man lätt sina grannar.

Fabian: Äfven min bror och jag lemna honom oförtöfvadt.

Storlund: Åh verkligen; herrarne tänka redan återigen öfvergifva vår ort?

Eskil: Vigtiga angelägenheter göra, att vi kanske ännu i morgon måste resa härifrån. Min bästa kongl. sekter, vi hafva dock såväl under detta som våra föregående besök här haft flera angenäma stunder tillsammans. Gud vet, när ödet förunnar oss att återkomma. Men det är vanligtvis först vid afskedet, som man fullt tydligt inser värdet af det goda, man lemnar. I minnets glans strålar det sedan och vår saknad . . . . med ett ord . . . .

Fabian: Ja, som min bror säger, det finnes vissa personer, som man icke kan skiljas vid med likgiltighet; personer, som man hastigt känner sig fästad vid, som man, snart sagdt, utan någon yttre anledning fattar förtroende för, som man utan tvekan skulle önska tjena och företrädesvis skulle vilja begära en tjenst af, som man . . . .

En betjent stannade, bjudande framför de trenne herrarne, med en välförsedd punschbricka.

— Vi måste bestämdt dricka ett afskedsglas, förklarade Eskil. — Var så god, herr kongl. sekter! . . . . Och nu, sedan vi blifvit behörigen beväpnade, fortsatte han, — tillåt mig föreslå att vi efter gammalt svenskt bruk besegla vår vänskap med en brorskål.

— Med största nöje, bedyrade Storlund, under det han lät sitt glas klinga mot de båda löjtnanternas och tömde det derefter i botten. Han hade i allmänhet ingen smak för punsch, men nu njöt han drycken med särdeles välbehag. Det var som om hvarje droppa deraf blifvit försöt-

mad af den betydelsefulla propositionen. Dylika brorskålar voro hans vällust; han trodde sig genom dem förädla sitt eget ofrälse blod.

— Min hedersbror! sade på en gång båda Fågelflygtarne, återigen länge och väl skakande den förnöjde kongl. sekterns händer.

— Men, mina goda vänner, sporde denne, hvarför resa så snart? Dröjen ännu qvar en tid.

Eskil: Det är omöjligt, alldeles omöjligt. En högst maktpåliggande omständighet kallar oss härifrån; en omständighet, som, oss imellan sagdt, kanske gäller flera hundra tusen riksdaler. Eller hur Fabian?

Fabian, med förvåning betraktande sin bror, men aktande sig för att motsäga honom: Jo visst, kanske en half million.

Storlund: Ett arf måhända?

Eskil, halfhviskande och betydelsefullt klippande med ena ögat: Åtminstone en arftagerska — men tyst dermed, tyst som grafven.

Storlund: Jag trodde annars, att fröken Camilla . . . .

Eskil: Ingalunda, min vän, Camilla är visserligen en rätt älskvärd flicka, jag är stolt öfver att ega henne till kusin, men till hustru! — nej, jag tackar ödmjukast! Dessutom har jag alltid haft en bestämd afsmak för alla slägtpartier. Familjerna böra croiseras, om icke racen skall förfalla.

Storlund: Och du tänker således? . . . .

Eskil: Ja, jag tänker croisera . . . . Redan i morgon bär det af. — Men, för tusan, en sak så god som två, när kommer posten från Skåne?

Storlund: Icke förr än om söndag.

Eskil: Hör du, Fabian, icke förr än om söndag! Det var ett vackert spektakel . . . . Död och afgrund!

Fabian: Fördömme det senfärdiga postverket!

Eskil: Huru skola vi nu bära oss åt?

Fabian: Om jag också skall gå, måste jag bort härifrån i morgon.

Eskil: Så förargligt!

Fabian: Jag vore färdig att . . . .

Storlund: Hvad står på, god vänner, det är väl ingen olycka för handen, hoppas jag? Ni väntar ett bref från Skåne.

Fabian: Ja, ett affärsbref.

Eskil: Rent ut sagdt, hela reskassan. Ett råd, bror Storlund, hvad är att göra?

Storlund: Antingen att vänta eller att . . . .

Eskil, afbrytande: Ja, att låna menar du. Men att låna pengar, det är jemt upp det odrägligaste jag vet, om också, såsom nu — (klappar honom på axeln) — en vän sjelfvilligt öppnar sin kassa. Ursäkta mig, kära bror, min mening var visst icke att på något sätt såra dig med detta afslag. Nej, jag bedyrar det heligt!

Storlund: Min bästa vän, det kommer aldrig i fråga.

Eskil: Men du ser ännu missnöjd ut. Nå väl, hellre än att stöta dig, hellre går jag ifrån mina principer.

Storlund: Nej, för all del, jag försäkrar . . . .

Eskil: Må göra, vi emottaga ditt generösa tillbud. Hundra riksdaler banko är tillräckligt, och oförtöfvadt skall du per posto blifva liqviderad. Se så, är du nöjd nu!

Storlund blef något öfverraskad af denna oförmodade vänning i frågan. Han var ej heller så förblindad, att han icke nu insåg egentliga anledningen till den hastigt påkomna vänskapen och brorskålarne. Likväl höll han god mine. Smålog endast för sig sjelf åt de unge »ädlingarnes» vigilans, och då han en stund derefter arm i arm med Fabian gjort ett slag genom danssalongen och i flera personers närvaro af honom, »fröken Camillas kusin» blifvit kallad »kära bror,» tyckte han sig redan hafva bekommit ett slags valuta för sina pengar.

För längesedan hade han, som vi finna, glömt sin fars testamente.

. . . .

Imellertid sutto Camilla och Ivan helt ostörda i kabinettet. Utom dem funnos derinne blott en nyförlofvad ung flicka och hennes fästman, hvilka båda voro så upptagna med hvarandra och sina bosättningsplaner, att de icke hade hvarken öga eller öra för något annat. Ett mindre besvärligt sällskap, än ett nyförlofvadt par, som svärmar för bosättning, står icke att finna.

Den långa prostinnan kom händelsevis att kasta en blick in i det lilla rummet. Hon trodde sig genast hafva gjort en upptäckt af högsta vigt och skulle velat våga sitt kloka hufvud på, att, ifall baronen icke redan framfört sitt frieri,

så var han just nu som bäst i farten dermed. Men som prostinnan var en samvetsgrann fru, hvilken icke ville utsprida lösa rykten, ansåg hon såsom en pligt att söka vinna närmare bekräftelse. Nära intill kabinettsdörren hängde en tafla. Hon fick ett oemotståndligt begär att beskåda denna på närmare håll. Under det att hennes öga var fästadt vid målningen, kunde hon ju icke rå för, om några ord af det förtroliga samtalet nådde hennes öra . . . . Nå, hvad fick hon då höra?

— Det är omöjligt att tro annat, än att detta hjerta måste vara mägtigt af de varmaste känslor, sade Ivan,

— Åtminstone är det omöjligt att betvifla uppriktigheten af er beundran, svarade Camilla.

— Jo jo, tänkte prostinnan, högst intresserad, jag visste nog, att jag icke misstog mig.

— Min beundran, återtog den förmodade friaren, står i förbund med tacksamheten för den ädlaste hänförelse, jag någonsin erfarit.

— Och er verkliga mening är således?

— Att jag aldrig förnummit känslan och snillet i en skönare förening `än hos Jenny Lind.

— Jenny Lind! upprepade prostinnan med förvåning för sig sjelf. Hvilket hams, tillade hon och aflägsnade sig åter. — I min ungdom sutto icke gardesofficerare och recenserade sångerskor, då de voro på tu man hand med en vacker flicka.

Det var icke en tillfällighet, som gjorde, att den deltagande frun blef så bedragen i sin förväntan. Samtalet imellan Camilla och Ivan gällde uteslutande ganska allmänna ämnen. Men icke dess mindre fanns det dock ett något, som antydde, att de icke voro likgiltiga för hvarandra, att inom dem både tankar och känslor höllo på att sammanstafva en allvarligare mening, än hvad läpparne framsade.

Camilla var, vi veta det redan, en kall skönhet, hvilken dock, såsom ofta händer, fann ett stort behag eller, om jag så får säga, en *ögonfägnad* af att omfladdras af kurtisens offereldar. Sådana hade också redan länge med större och mindre styrka sprakat omkring henne. Tack vare hennes brand- och bomb-fria hjerta, stod hon alldeles osvedd i det för mera eldfängda själar vådliga fyrverkeriet. — Men var väl nu den stunden kommen, då hennes egen känsla ändtligen skulle flamma upp i klar och fri låga?

Nej, man byter icke om natur så hastigt. Hjertan finnas, hvilka likna vattendränkt fnöske och som, om de än sjelfva skulle *vilja* det, icke *kunna* antändas. Det var just en sådan vilja, som hos henne nu för första gången röjde sig.

Hon erkände i sina tankar, att Ivan var vida öfverlägsen hela skaran af unge män, som hitintills täflat om hennes gunst. Hon fann sig mera smickrad af hans uppmärksamhet, än af någon annans. Hon sade till sig sjelf: »Se der en person, mycket farlig för ditt lugn,» och aldrig hade hon varit mindre angelägen om att skydda detta lugn. Med ett ord, hon hade fått, hvad man kallar: *ett tycke;* men hon var icke nöjd härmed, hon ville nu hvarken mer eller mindre än en stor passion.

Camilla hade icke någonsin älskat, men ofantligt mycket hört talas om kärleken och isynnerhet om hans hänförelse och berusning, hans ljufva oro. Det var nära nog, att hon nu blifvit förtretad på sig sjelf, då hon icke inom sitt eget bröst återfann något motsvarande; nej, icke så mycket som litet hjertklappning en gång. Väntande att få erfara något nytt, förde hon handen till sin venstra sida, men slagen derinnanför gingo fortfarande i den gamla, vanliga, ordentliga takten Förvånad öfver detta förhållande, hoppades hon dock, att alla de der vidtomtalade kännetecknen nog innan kort skulle låta höra af sig. Hon var imellertid endast väntan. Stackars Camilla! hennes inre lif hade hitintills förflutit så enformigt. Ehuru fostrad i öfverflöd, led hon af hjertats armod. Nu drömde hon om en revolution och ville så gerna, också hon en gång, njuta af ett riktigt storartadt känslosvall. Så stod det till.

Äfven hos Ivan hade uppstått ett begär att älska.

Den tragiska händelse, som hejdat hans bana i hufvudstaden, hade på honom gjort ett djupare intryck, än att det kunde förflyga som ett annat dagens uppträde. Denna händelse hade blifvit en af de olyckor, som frambringa eftertankens och besinningens goda frukter. Den eleganta verldens hela herrlighet visade sig nu för honom i förbleknade färger, såsom en teaterdekoration, skådad på nära håll och vid dagsljus. Han upptäckte ett småsinne i allt hennes sträfvande, en fattigdom midt i prakten, en osanning under nöjet, en tomhet i triumferna; men ingenting som inbjöd honom till nya ansträngningar på detta täflingsfält,

Hågkomsten af hans egna fel och framför allt den hemska stund, då han med en sjelfmördarkula hotat sitt lif, föll deröfver med en allt förmörkande slagskugga. Förgäfves letade han efter en giltig ursäkt för sina förvillelser, han föraktade försöket att uppförgylla sina motiv och var för stolt att vilja skjuta skulden på någon annan. Han egde nog sanningskärlek, nog mod, att säga till sig sjelf: »Hela den förflutna delen af ditt lif har varit ett offer åt dårskapen, hela din ärelystnad lumpen fåfänga.»

Mången ung man har före honom, tvingad till en dylik granskning, kommit till samma nedslående resultat. Men det fordras en kraft i viljan för att bryta med sig sjelf, som alla, kanske de flesta, icke ega. Mängden klagar blott: »*Det är för sent!*» och tillägger ett lättsinnigt: »*Får gå!*» detta gamla valspråk för svaghetens hjeltemod.

Onekligen hade hos Ivan efter denna kris framträdt ett aktningsvärdare allvar. Han hade från en förändrad ståndpunkt tagit en ny åskådning af lifvet, som hos honom uppväckt åtrå efter en ädlare verksamhet, begäret att på en annan väg, än den hittills trampade, göra sig förtjent af andras och sitt eget gillande. Hans själ gömde ännu, ehuru i outveckladt skick, många goda anlag. Dessa höjde nu sin röst, ropade på frihet och eggade honom att blifva en nyttig, en gagnande medlem i samhället.

Ett gynnsamt tillfälle härtill trodde han nu kunna bereda sig, om han lyckades vinna Camillas hand. Då envoyéen för honom framkastade sitt frieriförslag, hade Ivan icke mycket fästat sig dervid. Men några få dagar på Stora Gyllenbo hade redan förändrat hans åsigter. Att det ståtliga, gamla herresättet med sina underlydande trettio hemman härvid haft ett väsendtligt inflytande, kan icke förnekas. Den unge mannen, som ville undfly flärden, hade redan råkat in en ny. Förmågan att finna det rätta mognar långsammare än begäret derefter. Man sliter icke villomeningarnas bindel på en gång från sina ögon och har de goda uppsåtens vägkarta klar och tydlig utbredd för sina blickar.

Utsigten att blifva en mägtig egendomsherre, komma i besittning af en stor förmögenhet, det var en frestelse, för hvilken Ivan icke kunde blifva liknöjd. Likväl bör det tilläggas, att han icke, på samma sätt som den vanligaste sorten af lycksökare, uppgjorde sina beräkningar. Han såg

nemligen i rikedomen icke blott och bart välståndet, njutningen af ett bekymmerslöst lif; han ville deri äfven finna sjelfva hufvudnyckeln till den nya verksamhet, hvarefter han längtade. Kort sagdt, han insåg, att en lycka för honom numera blott kunde uppspira utur en grund af värdiga handlingar. Men han fästade sig mera vid det yttre, det praktiska lifvet, än den verld, han bar inom sitt eget bröst. Han behöfde blifva rik, för att kunna utföra stora handlingar, menade han, förgätande att den största, den mägtigaste egendomsherrn af alla är den, hvilken sitter såsom herre öfver ett uppodladt förstånd, ett förädladt hjerta.

Inom Gyllenglans'ska familjen hade han blifvit särdeles väl emottagen. Grefve Holger, som känt och värderat hans far, och som räknade envoyén bland vännerne från sin minnesrika rummeltid, räckte genast öppna armar emot en gäst, hvars namn hos honom uppväckte så många glada hågkomster. Äfven fröken Elisabet ansåg det Furustamska namnet såsom en god rekommendation. Hon kände dessutom genom sina bekanta i Stockholm, hvilken stor utmärkelse Ivan åtnjöt inom dess förnämsta kretsar, och hans belefvenhet, hans fina umgängesskick stämde henne från första sammanträffandet till hans fördel. Bland hennes många planer var äfven den att med det snaraste för Camilla uppgöra ett passande parti. Redan hade hon med afseende härpå tagit sina mått och steg och i sitt val stannat vid en bottenrik, ung skånsk fideikommissarie. Med dennes slägtingar (frökens vänner) voro underhandlingarna inledda, och hon väntade dagligen hans personliga inställelse på Gyllenbo. Men Ivan kom hennes beslut att vackla. Hennes säkra blick spårade hos honom de bästa löften om en lysande framtid. Fideikommissarien var visserligen en af landets rikaste söner, men i allt öfrigt utföll en jemförelse mellan desse båda unge män till den senares nachdel, och som intet bindande löfte ännu var gifvet, kände hon sig snart böjd för att skänka den förstnämde företrädet i sitt giftermålsförslag. Hvad nu slutligen Camilla sjelf beträffar, så veta vi, att hon var långt ifrån att emot Ivan vilja visa sig frånstötande. Det är således knappt möjligt, att en friare någonsin kan uppträda under mera gynnsamma omständigheter. Men ett fattades dock; ty alltid skall det vara något ofullständigt här i denna ofullständighetens verld.

Ivan var icke blind för Camillas skönhet; han måste tvärtom beundra den, och då han för öfrigt jemförde henne med mängden af unga damer, fann han intet skäl att misstänka hennes värde. Att hon vore någon fullkomlighet, ville han icke påstå, men hennes fel voro likväl, i hans tycke, ganska obetydliga, och han var så mycket mera böjd för att med skonsamhet bedömma dem, som han var uppfylld med ännu färska minnen af en så föraktlig qvinna, som grefvinnan Katinka. Vid sidan af henne var Camilla nära nog en engel. Men engel eller icke, Ivan älskade henne ej. Alltså, det som fattades var — *kärleken.* Han kunde icke förstå sig sjelf. Med matematisk tydlighet hade han sökt öfverbevisa sitt hjerta om, att det vore en komplett galenskap att icke nu älska, älska en så skön och intagande flicka.. Det hjelpte icke. Huru han än deducerade, så kunde han icke få sin känsla att begripa den lycka, han lofvade sig. Alla hans: *hvarföre icke?* blefvo utan något tillfredsställande svar, men hjertat... ja, det var alltjemt tyst och kallt.

Vi veta således nu, att det åtminstone icke var brist på en god vilja, som förorsakade, att de unga tu förspilde ett så gynnsamt tète à tête i likgiltigt kallprat.

Men de talade icke hela tiden om Jenny Lind. Samtalet flög hit och dit — stundom afstannade det alldeles. Det var efter en sådan liten paus, som Camilla yttrade:

— Ni måste säga mig, herr baron, hvilken af alla våra unga dansöser ni funnit mest intagande?

— Om det är mig tillåtet att taga er sjelf med i förslaget, är frågan lätt afgjord, blef svaret, som utsades med denna på en gång lätta och bemärkelsefulla betoning, som förvandlar äfven den faddaste kompliment till ett fint, väl smakligt smicker.

— Kanske den vackra brunetten, ni valsade med?

— Framför henne skulle jag icke tveka att föredraga den der täcka, hvitklädda, unga flickan, som står der borta; hon är sannerligen mer än täck.

— Ah, ni menar Cecilia, doktor Arnolds fosterdotter... Åh ja, det är ett snällt barn.

— Men jemte detta barnsligt glada och oskyldiga, finnes hos henne ett uttryck af qvinlighet i detta ords ädlaste bemärkelse. Ja, ju uppmärksammare man betraktar henne, ju svårare har man att åter taga sina ögon ifrån

henne... Hvilket naivt behag i alla hennes rörelser, hvilken öppenhjertig blick, hvilken lifligbet i anletsdragen. Man kan knappt förstå, huru ett så skalkaktigt litet hufvud ändå kan röja så mycken klokhet. Icke sannt, fröken Camilla, det är hos henne icke skönheten man beundrar, det är älskvärdheten?

Detta vackra omdöme var icke oförtjent. Om Cecilia icke fullt tillfredsställde deras skönhetssinne, hvilka blott mäta efter antikens mönsterlinier, så anslog hon dock ovilkorligen dem, som med känslan fatta det sköna. Hon var ett af dessa väsen, som himlen imellanåt lånar jorden, för att uppfriska våra sinnen med en lefvande harmoni. Huru så mycken qvinlig älsklighet kunnat fostras i den trumpna doktorns skola, hade väckt mångens undran, som icke besinnade, huru vanmägtig hvarje skola är, i fall icke välvilliga gracer komma uppfostraren till hjelp. Andra, hvilka omfattade den tron, att behaget icke är en fri skänk af naturen, utan ett arf uteslutande inom de förfinade samhällsklasserna, brydde sin hjerna med allehanda hemlighetsfulla förmenanden rörande hennes börd. Den enkla sanningen föreföll dem otrolig. Cecilia var ett upptaget barn. Hvem gick i borgen för hennes förmenta ringa härkomst? Det ädla blodet röjde sig ju sjelf! ... Ja väl, men man glömmer så ofta, att *det ädla* och det *adliga* icke är det samma.

Nu är det tyvärr någonting ganska vanligt, att Evas unga döttrar i allmänhet icke finna något behag i att höra sina medsystrar berömmas; isynnerhet om det gäller ett för dem så ömtåligt ämne som utseendet, och om berömmet kommer från manliga läppar. Camilla hörde i detta fall icke till undantagen. Det vore att nedsätta Ivans qvinnokännedom, i fall man antoge, att han förbisett detta. Måhända ville han blott pröfva henne, och sättet var då icke illa beräknadt, alldenstund han just anföll hela det täcka könets allra svagaste sida. Han visste nog derjemte, att han i det hela sjelf äfventyrade föga dervid, ty ännu aldrig har en friare skadat sin sak genom att blanda några små törnen med rosorna i sitt hyllningsoffer.

— Min sann, anmärkte Camilla skrattande, men icke utan en viss malice, ni blir helt inspirerad vid anblicken af denna vår landsbygds fagra tärna. Det torde vara farligt

för ert lugn, om ni icke vänder er åt ett annat håll... Ni har naturligtvis låtit presentera er för henne?

— Ännu icke.

— Eger ni mod, så kanske jag får den äran?... Hvar och en, som har sinne för idyllen, bör icke försumma att göra den sköna Cecilias bekantskap. Tänk er bara, hon vet ingenting roligare, än att springa enkleken och är för öfrigt idel poesi.

— Aj, det var skada. Jag betackar mig då för ert goda tillbud. Enkleken kunde jag väl förlika mig med; men för så kallade poetiska damer bär jag en afgjord förskräckelse.

— Se så, intresset är genast afsvalnadt. Denna obeständighet...

Camilla hann icke att sluta meningen förr, än Cecilia, som var långtifrån att ana, det hon just nu utgjorde föremålet för sin väninnas småhvassa anmärkningar, skyndade fram till henne och utropade i liflig glädtighet:

— Ack, min goda Camilla, hvilken förtjusande afton Jag tror, att jag aldrig haft roligare.

— Du finner då ett så stort behag i att dansa?

— Ja visst, då jag är glad, vill jag alltid dansa, och som jag nu vanligtvis är det hvarenda dag, så har jag beständigt samma begär. Vi hafva också våra små baler på Silfverbäcken, må du tro, fast de äro mycket, mycket små: blott min far och jag. Bara jag kunde lära honom de riktiga valsstegen, men det går icke rätt bra med den saken.

— Ett sådant barn du är!... Säg, längtar du icke hem till dina dockor?

— Ack ja, mina dockor, det var också en lycklig tid, Camilla. Jag har gömt dem alla, jag tar fram dem imellanåt, och vet du, hvad jag då tänker?

— Kors, du tänker då verkligen någonting ibland?

— Nu är du obeskedlig, Camilla... Men du kan hafva skäl dertill, jag pratar ofta så obetänksamt... Dock, jag vet icke, om det är rätt, men detta slags eftertanke, som beständigt öfverlägger om hvad som får yppas och hvad som bör döljas, hu! den förefaller mig som en polisuppsyningsman, satt att bevaka ett misstänkt samhälle. Nej, låtom oss älska uppriktigheten och icke för strängt granska hvarandras ord.

— Jag tackar dig rätt mycket för dina förträffliga råd.

Cecilia öfverraskades på ett obehagligt sätt af det frånstötande i detta Camillas svar och erfor i sitt hjerta ett litet stygn, sådant som ofta sårar finkänsliga själar, ännu ovana vid att mötas med köld. Den yra glädtigheten försvann, och hon betraktade Camilla med en allvarlig blick, mildt förebrående och bedjande.

— Du har icke förstått mig rätt, sade hon. Några råd har jag icke att gifva, jag blott yttrar, huru jag inbillar mig, att det borde vara.

Först nu märkte hon, att Ivan med uppmärsamhet följde samtalet, och som hon tyckte, att Camilla hade orätt, smärtade det henne, att väninnan för främlingen skulle visa sig i en mindre fördelaktig dager, hvarföre hon skyndade sig att tillägga:

— Jag har i alla fall gjort mig förtjent af din lilla skrapa och vet nog, hur väl du menar mig.

Återigen ljöd från salen musikens lockande toner. Camilla gaf handen åt sin kavaljer för den kommande dansen och skänkte, i det hon aflägsnade sig, åt Cecilia ett småleende, som skulle betyda försoning.

Men denna kunde icke härmed känna sig fullt tillfreds. Ingenting är för *»das junge Blut»* mera bittert, än att missförstås af sina vänner. Det tillhör erfarenheten att lära oss, att äfven våra bästa tankar, våra varmaste känslor så sällan hos någon annan väcka en ren anklang; allt hvad hjertat talar, förlorar redan mycket af sitt rätta uttryck, då det upprepas af våra läppar, men ännu mycket mera på den långa vägen till ett främmande öra.

För Ivan hade icke ett ord af det korta samtalet gått förloradt, och han kände sig ingalunda böjd för att gilla Camillas *»snäfva»* uppförande, helst som han med skäl misstänkte, att det hade sitt egentliga ursprung från en så grumlig källa, som den qvinliga afunden. Deremot hade Cecilia vunnit hans lifliga deltagande. Han visste icke, hvad som mest behagade honom, hennes friska ungdomsglädje, hennes uppriktighet, eller hennes mildhet. Hos henne hade han, äfven då Camilla varit som fjerast, icke kunnat upptäcka ett enda drag af förtrytelse, men den lätt fuktiga glansen i hennes öga hade varit både skön och vältalig.

Också han begaf sig snart ut i danssalen, ehuru för denna gången blott såsom åskådare. Hans blick flög sö-

kande kring rummet; han visste icke sjelf, att det var Cecilia han sökte.

Innan kort hörde han bakom sig fröken Elisabets röst. Hon talade med en af ortens possessionater.

— Åh, det är en förträfflig egendom, detta Gyllenbo, sade hon. Min käre bror har icke vetat, hvilka ofantliga tillgångar, han eger att disponera. Men sedan han nu blifvit gjord uppmärksam derpå, sedan han på ett genomgripande och rationelt sätt förändrat sin förvaltning, skall det icke dröja länge, innan hans reveny kommer att mångdubblas. Ja, inom några få år bör han vara en af de rikaste män i landet och en gång lemna sin dotter i arf en furstlig förmögenhet. Hvad tycker ni, jag har just i dag under sprängningsarbetena borta vid forsen upptäckt rika silfveranledningar.

— Nej, verkligen!

— Som jag säger, rika silfveranledningar. Efter all sannolikhet hafva vi endast några stenkast härifrån en outtömlig silfvergrufva. Betänk, min herre, en silfvergrufva! hvilken oberäknelig vinst för min bror, för orten, för hela landet... Förmodligen har ni läst Humboldts »Essai politique sur la Nouvelle Espagne?»

— Jag kan icke påminna mig, att jag haft det nöjet.

— Stor skada. Ni skall få låna boken af mig, fyra stora tomer. Men i alla fall lär ni lätt kunna förstå, hvilken fördelaktig inverkan en ymnig silfvertillgång kommer att utöfva på hela statens industriella lif. Det är omöjligt att bestämma följderna. Jag har en aning om, att vårt land en dag skall komma att täfla med sjelfva det gamla England.

Ivan hörde icke fortsättningen. Han vände ånyo och med återkommet intresse sin uppmärksamhet till Camilla. Hon tog sig onekligen mycket väl ut i dansen. Det ogillande, hvarmed han nyss betraktat henne, förjagades af hennes strålande fägring. Men han uraktlät att göra sig reda för, huruvida icke de rika *silfveranledningarna* också hade sin medverkan i hans förbländning.

XII.

Ett vindkast.

"L'homme n'a rien de plus inconnu autour de lui que l'homme même .... et toutes les fois qu'il dit: Je suis ici, je vais là, j'avance, je recule, je m'arrête, il se trouve qu'il s'est trompé et qu'il à menti à son histoire, histoire qui n'est écrite que bien longtemps après qu'il a passé ... "

A. De Lamartine.

Det blef något tomt deruppe i salongen på stora Gyllenbo ett par dagar efter balen, sedan de många gästerne åter dragit bort hvar och en åt sitt håll. Man hade derföre på grefve Holgers förslag, samt lockad af ett herrligt vinterväder och ett godt slädföre, beslutit att förströ sig med en liten utfart. Grefven var särskildt mycket intresserad af att få profköra ett par nyköpta fuchsar.

Strax efter middagen höllo tvenne åkdon framför stora trappan. I den första, en beqväm rack med de nya hästarne, satte sig fröken Elisabet och grefve Holger. Camilla hoppade upp i den efterföljande bredsläden, och Ivan blef hennes kusk. Med rask fart svängde man af nedåt sjön. Hästarne frustade af springlust och bjellrorna ljödo muntert kring nejden. Kölden var ganska sträng, men uppfriskande och lifvande; han hade förlorat sin skärpa, sin udd, ty alla vindar hvilade. En renare luft har norden aldrig att bjuda på. Det var så klart, att äfven de aflägsnaste föremål inom synkretsen tydligt framträdde för betraktarens öga. Solen glindrade så vackert, ehuru med bleka strålar, mot snöfälten, bergen, de rimfrostklädda barrskogarne och

sjöns blanka isspegel. Hvilken effektfull blandning af skuggor och dagrar, hvilken tafla af allvar, af lugn, af slumrande krafter. En dödsbädd, om man så vill, men mildrad af hoppets uppståndelselöften.

Det fanns ett likhetstycke imellan denna scen och Ivan sjelf, der han satt bredvid sin vackra granne i släden. Han var icke den, som fann färden minst behaglig; men om man vill anse kärlekens poetiska svärmerier såsom själens vår och blomstringsstunder, har man till dessa en motsvarande vinterdag just i en sinnesstämning sådan som den, hvilken nu hos honom var rådande. Inom hans bröst låg också en natur i dvala. Der var kallt, men äfven kölden har sin friskhet. Känslans flod fänglades af ett isband, men ett kraftfullt mod trotsade denna boja.

Detta mod var dock icke rätt stadgadt och pålitligt. Ivan hade under sin vistelse på Gyllenbo kommit i erfarenhet af att hans hjerta, trots alla de galanterier, hvaruti det varit inblandadt, likväl ännu egde qvar långt mera styrka i sitt begär, än hvad han skulle önskat. Sitt hjerta hade han trott sig knappt behöfva rådfråga; men allt sedan han började söka öfvertyga sig sjelf om, att en förening med Camilla skulle blifva en säker grundval för hans nya lycka, hade det utvecklat en bestämd opposition — (också en opposition af *venstern*) — och i stället för att helt beskedligt foga sig efter den vackra planen, gaf det sina egna fordringar alltför tydligt tillkänna. Förgäfves lockade han det med rikedomens härligheter, förgäfves voro hans förespeglingar om ett sorgfritt lif, ett godt eget hem. Hjertat menade ändå, att utan kärlek skulle sjelfva öfverflödet lida nöd, utan kärlek hemmets trefnad förtvina. Och utur dessa gammalmodiga opinioner uppdök en hel skara af ljufva fantasibilder, gengångare från den tid, då Ivan drömt om att vid sin makas sida finna annat än blott lugnet.

Lik många andra despoter bjöd vår hjelte till att med en kraftyttring helt och hållet krossa sina rabulister. Han förklarade dem nemligen samt och synnerligen utan all rösträtt och ville blott lyssna till sådana stämmor i sin lagstiftande kammare, som förde vettets — *förmögenhetens* talan. Dessa yttrade sig ungefärligen så här:

»Illusionernas tid är för dig längesedan flydd. Hvem återfann väl här i lifvet de luftslott, till hvilka han i sina ungdomsdrömmar gjorde utkasten? Nu gäller det att hand-

la som en man, och icke att svärma som en yngling. Alltför länge har du vacklat imellan nycker och hängifvit dig åt allt, som förefallit angenämt. Till hvilken afgrundsbrant har icke detta fört dig! Bort då med detta vankelmod. Tiden är inne att följa pligtens bud, att icke sky någon uppoffring för att ändtligen en gång, innan det är för sent, göra det rätta!»

Häruti trodde sig Ivan hafva förnummit den ofelbara sanningen och varsnade i sjelfva verket icke det sofisteri, hvaruti han insnärjde sig. Det är ett gammalt förfaringssätt, att med hvad man kunde kalla *briljanterade tankar* dölja bristerna i sina bevekelsegrunder.

Men aldrig hade han känt sig mera säker i sin öfvertygelse, än nu under denna slädfart, aldrig så genomklok. Han tvekade icke mera om, hvad han borde göra. Han såg, att ögonblicket var gynsamt, rätta stunden för en förklaring kommen, och de recognoscerande blickar, hvarmed han sökte genomforska Camilla, sade honom, att han visst icke hade något fruktansvärdt motstånd att befara. — Nå väl, raskt till verket!

Alltså ett frieri! . . . Ett frieri vid tjugu graders köld, midt ibland snö och is; midt ibland björnskinnsfällar och pelsverk, vid silfverklockors musik. — I sanning, scenen var väl afpassad för en kärleksförklaring — utan kärlek.

— Fröken Camilla, började han efter en paus, och rösten gaf tillkänna, att fortsättningen skulle blifva betydelsefull. Sjelf var han imellertid mycket mera lugn, än hvad tillbörligt är för ett sådant ögonblick, men erfor dock, likasom om hjertat krampaktigt dragit sig tillsammans och utandats sin sista värme i ett evigt farväl åt hela känslans undersköna blomsterverld.

Och Camilla . . . . Hon skulle icke egt ens skuggan af qvinlig finkänslighet, om hon icke redan anat, hvad Ivan ernade säga henne. Nu förnam hon verkligen den länge väntade hjertklappningen. Men nej, det var ändå icke annat än en hjertklappning af alldeles samma slag, som hon erfarit många gånger förut, såsom — för att taga ett exempel bland tusen — alla julaftnar, då hon suttit med blicken riktad mot dörren, oroligt väntande, att en julklapp skulle falla ned för hennes fötter. Det var snarare en liflig än en varm rörelse.

— Fröken Camilla, vår bekantskap är ännu ganska kort, men jag för min del känner er redan mer än tillräckligt, för att veta uppskatta edra förtjenster, för att i er värdera en sällspord förening af de älskvärdaste egenskaper; och äfven om jag egt lyckan att en längre tid njuta af ert umgänge, skulle jag icke vågat hoppas att af er blifva lika fördelaktigt bedömd. Nej, jag skulle icke vågat hoppas det, emedan jag alltförväl vet, att jag icke förtjenar det. Vi män i allmänhet komma tyvärr i en alltför nära beröring med verldens dårskaper, lidelser och laster, för att icke sjelfve i någon mån smittas deraf. Min bana hitintills, jag vill öppet bekänna det, har förvillat sig på många afvägar, har länge utgjort en kedja af stora felsteg. Likväl har jag innan det, som jag tror, var alldeles för sent, blifvit återkallad till sjelfbesinning, och från denna stund är det min fasta föresats att med en bättre fortsättning godtgöra en dålig början. Men jag vet alltför väl, att alla mannens goda föresatser hos qvinnan finna sitt bästa stöd. Hon är den, som icke allenast värmer hans hjerta, utan äfven eldar hans själ för det sanna och det ädla. Att en gång vinna en sådan qvinnas hand är en förhoppning, hvilken bryter fram likt en solglimt på en nyss så mulen dag. Dock att ljuga mig till en sådan lycka måste jag djupt förakta och vill derföre ärligt tillstå, huru föga jag finner mig förtjent deraf. Säg nu sjelf, min fröken, den godhet, som utmärker ert kön, är den väl tillräcklig för att öfverskyla så stora ungdomssynder, som mina?

Camilla sökte länge, men ändå förgäfves, efter ett lämpligt svar. Ändtligen befriade henne Ivan ur denna förlägenhet i det han fortsatte:

— Jag tror mig läsa i er blick ett så vackert löfte om undseende och mildhet, att jag med en ännu djerfvare fråga dristar pröfva ert tålamod . . . .

I detta ögonblick och just då de afgörande orden redan lågo på hans läppar, tystnade friaren tvärt.

Hvadan denna förstumning?

Jo, släden hade nu hunnit fram till yttersta udden af ett i sjön utspringande näs och i detsamma — brast isen, menar måhända läsaren. Åh nej, i detsamma framilade från näsets andra sida en ung flicka. De blanka stålskorna, som voro spända vid hennes fötter, tycktes knappast vidröra isens glatta yta. Hon flög fram med vindens hastighet, korsade

de slädfarandes väg och slog kring dem en djerf cirkel med hela skickligheten hos en öfvad skridskolöpare, men med ett behag i rörelserna, som var förtjusande. Derefter närmade hon sig slädarne, vinkande en glad och vänlig helsning till Camilla.

— Ah, det är Cecilia, sade vår fröken, som icke förr än nu hunnit få lorgnetten fram ur sin muff, och hennes förvåning var blandad med en liten smånådig förkorselse öfver ett så barnsligt upptåg.

Men Ivan gjorde ofrivilligt ett utrop af beundran. En mera intagande anblick, än hvad detta oförmodade möte skänkte honom, hade han aldrig njutit. Det är också en sanning, att tillfället var ett af de mest fördelaktiga för en skönhet sådan som Cecilia, och den vackra konsten att löpa på skridskor skulle törhända blifva ett favoritnöje hos nordens unga tärnor i allmänhet, om de visste, hvilket ypperligt tillfälle dylika öfningar innebära för utvecklande och fulländning af rörelsernas behag. Det är ett nöje, som med allt skäl förtjenade att, äfven med afseende på det täcka könet, kunna kallas nationelt, och som då skulle kunna blifva en nordens tarantella. — Cecilias fina, veka gestalt tog sig så väl ut i den smakfulla, halft manliga drägt, hon nu bar. Sjelfsvåldigt ringlade lockarne ned under pelsmössan, som betäckte hennes hufvud, och den raska farten hade åt glansen i ögat, åt rosorna på kinden gifvit det varmaste lif. Då hon med armarne korslagda öfver bröstet, stundom endast hvilande på ena foten, sväfvade fram likt ett bevingadt väsen, återspeglad i det blanka isfältet, kunde man tro sig se en lekande sylfid, som förvillat sig hit upp i vår kalla vinter, men ännu tjusade med samma smidighet och behag, som hänrycker skaldens inbillning, då han drömmer om små elfvornas dans i den ljumma, månbelysta sommarnatten.

Man stannade och samtalade några ögonblick. Äfven grefve Holger höll med nöje inne sina lifliga fuchsar för att säga den unga flickan en kompliment och efter sin gamla vana citera en af grandonkelns qvickheter. Denne hade nemligen en gång yttrat till en något bedagad hoffröken, som hade det missödet att halka omkull vid en ispromenad: »Ack min nådiga, man skulle kunna tro, att ni i dag för första gången kommit på det hala, i fall man icke såg, med hvilken beundransvärd fermité ni reser er upp efter ett fall.»

Då grefven derefter gjort sig underrättad om, att doktor Arnold befann sig i sitt hem, och sedan Cecilia inbjudit sällskapet att taga en liten rast på Silfverbäcken, beslöt man sig derför. Sylfiden flög åter bort, för att hinna dem i förväg, under det att slädarne måste göra en omväg, för att undvika några strömdrag.

Camilla och Ivan voro således ånyo på tu man hand, och den afbrutna förklaringen kunde nu ostördt fortsättas.

Men hos Ivan hade imellertid en hastig förändring egt rum; ett af dessa vindkast, hvilka så oförmodadt jaga själens vågor i en ny riktning. Det var, som om den vackra skridskogångerskan omkretsat honom med en trollring, den han hvarken kunde eller önskade bryta. Den vår, som blomstrade i hela hennes väsen, hade drifvit hans vinter på flykten och bräckt de isbojor, under hvilka hjertat låg kufvadt. En fläkt från hennes ungdomsfriska ande hade lifvat honom och, liksom morgonvinden förjagar en dimma, skingrat de villomeningar, med hvilka han bedårat sig. Så hade hans tankar på en gång uppklarnat. Han insåg nu det falska i sina resonnementer, insåg, att han, i stället för att göra en aktningsvärd uppoffring af sina känslor, var i begrepp att begå en så ovärdig handling, som att sälja sig sjelf och med en hycklad kärlek bedraga henne, hvars hand och förmögenhet han haft för afsigt att vinna. Då hans hjerta nu åter fått ordet, var hela frieriförslaget kastadt öfver bord. Frågan var nu blott att på ett grannlaga sätt gifva den redan gjorda inledningen en förändrad vändning. På samma gång han gladde sig åt, att detta ännu icke var för sent, måste han med djupt missnöje beklaga sitt eget vankelmod.

— Jag vågade nyss vädja till ert omdöme, började han efter en stunds begrundning samt angelägen om att så fort och så hederligt som möjligt draga sig ur ett spel, som han icke längre önskade att vinna. — Det skulle naturligtvis vara mer än förmätet, om jag räknade på något särskildt intresse för mig personligen. Nej, förstå mig rätt, min mening var blott att nalkas er som en rådfrågare i allmänhet och begära ert yttrande öfver, huruvida en man, som knappast sjelf vill förlåta sin egen svaghet, dock kan drista hoppas att hos en qvinna vinna ett mildt bedömande?

— Om hans fel icke äro större än edra, då tror jag, att han kan vara öfvertygad derom, svarade Camilla,

ännu utan en aning om den förändrade andemeningen i Ivans ord.

— Akta er, min fröken, att gifva ett förhastadt löfte å ert köns vägnar.

— Jag misstänker att ni bedömmer er sjelf alltför strängt.

— Sådant är mycket sällsynt hos vårt egenkära slägte. Jag tackar er dock för den goda tron. Ni ser i mig en man, som utan föräldrar, utan syskon, nära nog alldeles utan anförvandter står så ensam i verlden, som någon kan det göra, och trots hela legionen af bekanta och umgängesvänner länge lidit brist på verklig tillgifvenhet. Jag vill tala mycket uppriktigt. Kärleken skymtar också för min inbillning, men såsom en underskön, fjerran aflägsen strand, den jag misströstar om att någonsin uppnå. Jag kan icke begära mer än blott vänskap, och om jag nu med en sådan begäran vänder mig till er, drar ni er bort från den hand, jag skulle känna mig stolt af att i denna mening få räcka er?

Stackars vänskap! Du, som tvifvelsutan är den ädlaste af alla våra känslor, åter en gång lånade man ditt vackra namn, för att dermed dölja sitt hjertas tomhet, åter en gång gick man under din flagga, att med bibehållen ära draga sig undan från ett stridsfält, som man lättsinnigt beträdt. Stackars vänskap! åt dig tror man sig saklöst kunna förläna hela omfånget af sin känsloskala imellan kärleken och hatet, och fastän dina fullmogna frukter skördas så sällan, tror sig hvar och en kunna bjuda derpå. Likt champagnevinet förfalskas du öfver hela verlden; du har blifvit någonting motsvarande husmödrarnas *alterationskräm* . . . .

Ingen må undra öfver, om Camilla fann sig öfverraskad af, att den förmodade kärleksförklaringen reducerade sig till blott och bart ett vänskapsförslag. Hon skulle måhända misstänkt, att Ivan haft för afsigt att leka med hennes känslor och derför straffat honom med sin vrede, ifall han icke i sina ord inlagt en viss hjertlighet, som, åtminstone för ögonblicket, icke var hycklad. Nu gaf hon honom sin hand tillbaka och han tryckte den med en värme, utan tvifvel långt sannare, långt mera värd, än hvad fallet skulle varit, i händelse detta handslag haft den högre betydelse, samtalets början åsyftade.

Vännerna blefvo under det återstående af vägen icke rätt språksamma. De voro båda två ganska belåtna

med, att det icke dröjde länge, förr än man framkom till Silfverbäcken.

Och här .... Öfver detta hem hvilade den ande af frid, som utgör trefnadens rätta element. Härmed är dock icke att förstå en fullkomlig frånvaro af allt, som kan kallas strid; ett sådant tillstånd är grafvens, icke lifvets frid. Ej heller är den husliga trefnaden något förklemadt barn. Der han en gång blifvit hemmavarm, ler han äfven under mulna dagar, blir trofast ännu i sorgen och torkar med vänlig hand smärtans tårar ur sina vänners ögon. — Doktorns våning var icke stor. Der fanns icke ett enda förmak; *hvardagsrummet* var det aldra förnämsta. Detta var rymligt och gladt. Här funnos stora, fullpackade bokskåp, ett godt piano, vackra taflor, rikedom af blommor, och en mängd tidningar och tidskrifter på läsbordet vittnade om, att fast man här lefde midt i skogen, så älskade man dock att på sitt sätt umgås med stora verlden. Personer finnas, om jag icke bedrar mig, hvilka skulle bedömt åtskilliga af Arnolds anordningar såsom lyx-personer, hvilka sjelfva köpa sig soffor och stolar så dyrbara, att de anse sig icke hafva råd att sitta uti dem utom om söndagarne.

Att se Cecilia här med anspråkslös värdighet fylla en värdinnas plats måste fröjda hvar och en. Hon var icke nu blott det danslustiga, lekfulla barnet, hon var en qvinna med denna fina takt, som i hela buketten af det täcka könets behag utgör den fagraste rosen; en ros, hvilken icke ofelbart blomstrar yppigast inom den eleganta verldens salonger, ty hon hemtar ju sitt ljufvaste doft ur ett lifligt skönhetssinne, ett finkänsligt hjerta.

Vi hafva vid ett tillfälle i det föregående hört Ivan yttra, att han kände en panisk förskräckelse för så kallade *poetiska* damer. Han tänkte sig då en af dessa, som i oklara begrepp och oklara känslor ständigt famla efter det höga och sublima, som i högtrafvande fraser lägga halfkläckta tankar, som med sina tårar öfver detta lifvets prosa göra lifvet för andra mycket prosaiskt, och som hafva så mycket att göra med allt sådant, som hvarken de eller någon annan kunna begripa, att de sällan hinna ordentligt kamma sitt hår eller knyta sina skoband .... Men såsom en motsats till dessa finnes det andra, hvilka, så att säga, lägga sin poesi i handlingarna i stället för i orden; hvilka inom den husliga kretsen veta att framkalla tusen små

behag; hvilka lägga en känsla, en tanke i de enklaste anordningar; hvilka inbädda hela hvardagslifvets maskineri under en inbjudande blomstermatta och genom sin blotta närvaro gifva sinnet en renare stämning . . . . Långt ifrån att förskräckas för detta slags *praktiska* poesi, måste Ivan, då han dermed hos Cecilia gjorde den första bekantskapen, erkänna, att det för hemmets trefnad var af oskattbart värde. Derjemte fann han henne i besittning af ännu en annan af lyckans bästa gåfvor: ett gladt lynne; någonting hvilket visserligen icke omedelbarligen höjer vårt moraliska värde; någoting hvilket vi lika litet kunna förvärfva oss sjelfva, som snillet; men hvilket dock för det dagliga lifvet är af samma betydelse, som ett solsken i naturen.

En timme flög snabbt förbi. Skymningen kom, och man var nödsakad att bryta upp af fruktan för att på sjön öfverfallas af mörkret.

Behörigen påpelsade hade fröken Elisabet och grefve Holger redan intagit sina platser i släden, då den förstnämda plötsligen fick en genialisk ingifvelse om anläggandet af en spikhammare vid det lilla vattenfallet, som gjorde läget af Silfverbäcken så behagligt. Detta var som att vidröra doktorns ögonsten. Han motsatte sig förslaget med mycken ifver, förklarande, att fallet just sådant det var blifvit både för hans öga och hans öra, ja äfven för hans hjerta så kärt, att han deraf drog större förnöjelse än hvad den indrägtigaste spikhammare i verlden skulle kunna skänka.

— Men, min herre, det är vår pligt att använda naturens krafter till det allmännas bästa.

— Men, min fröken, det allmänna har spik nog och den första som hamrades här, skulle blifva till min likkista.

— Men industrien . . . .

— Men den fria naturen . . . .

— Men nationalförmögenheten . . . .

— Men hemtrefnaden . . . .

— Men idogheten är en dygd . . . .

— Men vattenfallet är mitt . . . .

Fröken var i begrepp att med ett stående citat ur sin gamle vän Adam Smiths teorier bevisa doktorns opatriotiska sinnelag. Hon gjorde en stor åtbörd — men glömde alldeles att hålla fast sin slöja. En näsvis vind ryckte den af hennes hatt just i det ögonblick, då grefven sjelf skulle fatta tömmarne. Hästarne skrämda af det hvita floret, som

flög tätt öfver deras hufvuden, gjorde ett hastigt språng åt sidan, hvarvid betjenten skuffades omkull och släppte tömmarne i fallet. De eldiga fuchsarne, som nu kände sig hafva fria tyglar, försummade icke att begagna sig af tillfället. Floret flaxade alltjemt kring deras öron. Ögonblickligen voro de i fullt sken, sprungo tvärs öfver vägen och styrde kosan direkte ned emot den tvärbranta åstranden, likasom om de föresatt sig att genast taga platsen för den projekterade spikhammaren i närmare skärskådande. Det var hvarje ögonblick att befara, det släden skulle välta, och de, som sutto deruti, kastas hufvudstupa ut i den öppna strömfåran.

Sannolikt hade också detta verkligen blifvit händelsen, om icke Ivan med rask beslutsamhet genskjutit equipaget och lyckats att, just då vådan var som störst, fatta ett kraftfullt tag i den ena tygeln. Hästarne hejdades häraf så mycket, att betjenten, som åter kommit på benen och följt baronens exempel, nu hann att rycka till sig tömmarne och ändtligen sätta en gräns för den vilda framfarten. Men Ivan sjelf låg redan våldsamt kastad mot en sten; han måste sanslös inbäras.

Snart nog återvaknade han dock till medvetande. Man fann, att han väl icke lidit någon lifsfarlig skada, men svårt vrickat sin högra fot.

Hvilken stor förskräckelse allt detta måste åstadkomma, är lätt att förstå. Arnold hade i en hast fått mycket att göra; droppflaskan måste gå laget omkring. Cecilia understödde, sjelf med vacklande krafter, den darrande Camilla. Till och med fröken Elisabet kände en nervös skakning, hvilket icke lärer händt henne, sedan hon var femton år, och grefven svor som en turk öfver hästar, drängar, spikhammare och fruntimmersslöjor . . . .

Slutet af det obehagliga äfventyret blef, att Ivan måste lemnas qvar på Silfverbäcken under doktorns vård, och herrskapet från Gyllenbo återvände hem, nedstämda af hvad som händt, men tacksamma ändå för, att ingen värre olycka blifvit följden af en så hotande fara.

XIII.

Engeln vid Paradisets port.

> "Was ist das Leben weiter als eine gläserne Himmelspforte? Sie zeigt uns das Schönste und jedes Glück; aber sie ist nicht offen."
>
> *Jean Paul.*

En lindrig feber höll Ivan ett par dagar vid sängen. Derefter kände han sig åter frisk, men vrickningen i foten var af en farlig beskaffenhet och fordrade sträng försigtighet. Arnold förbjöd honom tills vidare hvarje ansträngning. På någon återfärd till Gyllenbo var således icke ännu att tänka. Man tillät honom blott att, sittande i en beqväm rullstol, föras ut i hvardagsrummet.

Här blef det nu Cecilias pligt att söka göra patientens dagar så angenäma som möjligt; hon misströstade om, att det skulle lyckas henne att göra dem ens drägliga. Arnold hade ofta förrättningar utom hus, och Ivan egde då icke annat sällskap än hennes. Huru skulle väl hon kunna underhålla honom, »baronen,» van vid hufvudstadens många brokiga nöjen, van vid all ståten på Stora Gyllenbo? . . . Som sagdt är, detta gjorde henne ett stort bekymmer. Men hon ville göra sitt bästa. Hon läste högt, hon spelade, hon sjöng, hon bjöd ut honom på både schack och bräde, och snart började hon lugna sig, då hon märkte, att han, långt ifrån att täras af någon ledsnad, tvärtom tycktes trifvas förträffligt.

Sanna förhållandet var också, att Ivan sällan, om någonsin, under åtnjutande af fullkomlig helsa funnit lifvet

behagligare än nu såsom konvalescent. Allt omkring honom var här så ljust och godt; sjelfva luften som han inandades, tyckte han, stämde sinnet harmoniskt. Lynnet blef gladt och lätt, själen flög ännu en gång ut ur tvångströjan af alla egoistiska beräkningar. Det var, som om han återflyttat till en af sin första ungdoms sorgfria stunder, som om han fått tillbaka den renhet i begären, den kraft i viljan, den djerfhet i förhoppningarna, som han erfarit, då han såsom yngling skådade ut öfver den verld, hvarmed han sedan gjort en så föga tillfredsställande bekantskap. Men jemte detta återupplifvade glada ungdomsmod förnam han i sitt hjerta det ljufvaste välbefinnande. Aldrig förr än nu hade han smakat det outsägliga behaget af att vara ett föremål för en älskvärd qvinnas hulda omvårdnad; aldrig förr njutit af denna milda, oändliga välvilja, hvilken liksom smekande omsväfvar oss och anar våra minsta önskningar, långt innan vi fattat dem sjelfva . . . . Cecilia hade sannerligen icke så mycket, som hon gjorde, behöft bråka sitt vackra hufvud med att uppfinna nya förströelser. Hennes närvaro allena skattades af patienten redan som den största fröjd, och han skulle icke för något velat utbyta en enda stund af dessa, då han fick lyssna till hennes röst, fick skåda in i hennes af alla rena och goda känslor besjälade blick.

Hvilken skärande kontrast till de intryck, en dylik betraktelse skänkte honom, fann han icke i taflan af sitt förflutna lif! Det var klaraste dag och mörkaste natt ställda bredvid hvarandra. Stundom ryste han tillbaka midt i sin hänförelse och kände sig vid tanken på den der sista aftonen hos grefve Kortschewa och allt hvad som dermed egde sammanhang såsom en ovärdig främling i sitt nyss funna paradis. Ville han åter öfverskyla dessa fel med de bättre föresatser, han derefter omfattat, så mötte honom, i det ännu friskare minnet af Camilla, en ny anklagelse.

Men vid första skymten af den dysterhet, som till följd häraf imellanåt hotade att störa hans lycka, kom alltid från Cecilia, nästan instinktmässigt, ett vänligt ord. Hon, så van vid att jaga bort alla moln från sin fosterfars panna, misslyckades ej heller i sina bemödanden att locka en flyende glädje tillbaka till sin gäst. Ack, hon behöfde blott le emot honom, och han glömde för det närvarande både det flydda och det kommande. — Det gifves känslor, hvilka äfven öfver nordbons hjerta hvälfva liksom en sydländsk him-

mel, hvarunder också han njuter sitt dolce far niente, utan allt grubbel öfver skickelsernas dunkla hemlighet.

Ingenting befordrar hastigare en förtrolig bekantskap imellan tvenne unga personer, än några dagars sammanvaro på landet, hvarest menniskor i allmänhet inom ett par timmar komma hvarandra närmare än under ett par år i det vanliga societetslifvet. Äfven Cecilia å sin sida märkte — eller borde åtminstone hafva märkt — att det nya sällskapet innan kort blifvit henne mycket kärt. Hon erfor, då Ivan icke var i rummet, en oro, en tomhet, som hon förr aldrig vetat af; men satt han i sin stora stol bredvid henne, och Arnold, rökande sin pipa, gick af och an öfver golfvet, då kände hon en ljufvare belåtenhet än någonsin. Tiden flög då pilsnabb förbi, samtalet lifvades utan all ansträngning, flög hän genom skämt och allvar, som en flod imellan omvexlingsrika stränder. Främlingen var henne redan som en gammal bekant. Den elegante, förnäme baronen var försvunnen, och hon såg i stället vid sin sida en vän, som gladdes åt hennes fröjder, som sjelf oförbehållsamt meddelade sig. De njöto båda af denna ärliga uppriktighet, som öppnar hjerta för hjerta och förvandlar menniskokännedomen från ett djupsinnigt studium till en enkel iakttagelse.

— Men, hör jag mången omtänksam duenna invända, hvad i Guds namn gick åt doktor Arnold; hur kunde väl han tillåta, att de unga tu så förtroligt fingo umgås med hvarandra! . . . . Den, som har det ansvarsfulla kallet att ega närmaste vården öfver en ung flicka, måste hvarje ögonblick vara på sin vakt och med misstänksamma Argusögon betrakta hvar och en, som nalkas henne. Det är hans skyldighet att värna hennes frid, derföre måste han ock, hvad hennes hjerta beträffar, vidmagthålla det strängaste prohibitifsystem; måste ställa sig framför detta hjerta, som en tullnär vid en stadsport, och genomsnoka hvarje ord, sticka spettet i hvarje tanke, innan han öppnar bommen och lemnar passagen fri.

Lemnande dessa åsigter i sitt värde, vill jag blott anmärka, att det skulle varit doktorn mycket svårt att ställa sig dem till noggrann efterrättelse. Han kunde lika litet lemna sina patienter utan all tillsyn, som han kunde läsa in Cecilia eller Ivan under sin bortovaro. Imellertid var det icke alldeles utan oro, som han varsnade den med hvarje

dag växande förtroligheten. Han visste nog, hvad hon innebar; ty det är, såsom ordspråket säger: kärleken och hostan låta icke dölja sig. Att Ivan egde flera goda sidor, förnekade han icke, men den gamle menniskokännaren fann också, att detta goda icke stödde sig vid den stadgade karakter, den klara uppfattning af lifvets stora mening, hvarförutan ingen kan bereda en varaktig lycka hvarken åt sig sjelf eller någon annan. Kort sagdt, han ansåg Ivan i flera fall vara bättre än mängden af hans bröder, men ändå icke förtjent af att vinna en så dyrbar skatt, som Cecilias hjerta; ansåg sig icke sjelf med trygghet kunna lägga hennes hand i hans .... Dock, tänkte han, lugnande sig sjelf med förtröstan på den uppfostran, han gifvit sin pupill och arten af hennes egna känslor, det skall icke komma så långt. Dessa små hänförelser, som blott äro vår känslas första kraftyttring, spela på ytan utan att tränga till djupet. Förtrollningen varar ett par dagar, strör ett guldskimmer öfver våra drömmar, men springer sönder såsom en såpbubbla och upplöser sig i en suck, en snart borttorkad tår. Detta är hela historien om en kärlek, som utgör hjertats flygtiga sommarfoglar, hvilka på lätta vingar omsväfva vår fantasi och sedan den snart dansat sig trött, lägger sig till ro som ett litet vackert minne. — Jag känner min flicka och vet, att hennes själs ädla sympatier icke skola låta bedåra sig, att strängarne derinne icke kunna komma i någon starkare vibration för annat än fullt rena toner.

I denna öfvertygelse fann han för godt att icke, hvarken med spionerier eller ens förmaningar, störa ett förhållande, som, efter hans tanke, var af så oskyldig natur. En qvinlig vårdarinna skulle troligtvis handlat annorlunda. Men att han ändå icke alldeles missräknat sig, är en glädje att erkänna; det inträffade verkligen understundom tillfällen, då Cecilia *kände* — (det var ingen reflexion, som sade henne det) — att någonting, hon visste ej hvad, fattades i harmonien imellan Ivan och henne.

. . . .

Efter ett par veckor var Ivan fullkomligt återställd. Under tiden hade täta bud från Gyllenbo gjort sig underrättade om hans befinnande. Grefve Holger sjelf hade flera gånger infunnit sig, och hans damer, så var hans försäkran, skulle ofelbart gjort detsamma, om icke nya gäster hållit dem qvar vid hemmet, der de imellertid alltjemt med

otålighet afvaktade Ivans återkomst. Denne hade ej heller numera något annat skäl att fördröja sitt vistande på Silfverbäcken, än att han der fann sig så obeskrifligt väl, visserligen ett mycket giltigt skäl, men som ändå icke gick an att åberopa. Med smärta tänkte han på det nödvändiga uppbrottet; stunden derför var redan bestämd.

Dagen före den, då han skulle återvända till Gyllenbo, erhöll Ivan följande bref från sin farbror, envoyéen:

»Min käre Ivan!

Jag har nu flera postdagar väntat underrättelser ifrån dig. Efter snart en månads vistelse på Gyllenbo, borde du i ditt beskickningsärende derstädes avancerat så långt, att du kunnat glädja mig med den segerbulletin, som jag längtar att få fira med ett fröjdefullt te deum. Hvadan detta dröjsmål? — Jag börjar att blifva allvarsamt orolig, och mitt lifliga intresse för ditt väl bjuder mig att sända dig en uppmaning till rask beslutsamhet i denna magtpåliggande affär.

Jag vågar smickra mig med att ega någon kännedom om qvinnohjertat, och det är denna kännedom som talar, då jag ålägger dig, att slå alla systematiska belägringsoperationer ur hågen. En djerf coup de main, min käre Ivan är allt, som behöfves för en sådan Alcibiades, som du. Ögonblicken äro dyrbara, betjena dig af deras goda chancer, knip din sköna arftagerska par surprice, och förlofningsringen blir din lagerkrans. Det der gamla pratet, att man bör lära känna hvarandra, innan man knyter ett så betydelsefullt band som äktenskapets, vill jag, uppriktigt sagdt, icke gifva mycket för. Jag känner mer än en äkta man, som uppoffrade åratal för att studera sitt föremål och ändå efter bröllopet kom till den erfarenheten, att han begått ett stort misstag, då deremot en mängd partier, uppgjorda i en handvändning, lemnat de vackraste resultat. I sjelfva verket är det endast den beklagliga bristen på en religiös tillförsigt till Försynens skickelser, som framkallar så många ombytliga betänkligheter här i lifvet. Du känner mig för väl för att kunna misstänka, det jag härmed velat förorda något lättsinnigt handlingssätt. Vare detta långt ifrån mig! Men den fråga, vi afhandla, är mer än tillräckligt öfverlagd, då vi båda veta, att den utkorade är af god familj, väl uppfostrad, skön och rik. Allt öfrigt ligger gömdt inom det

äktenskapliga lotterihjulet. Derföre säger jag ännu en gång: följ din genius och låt icke en så afundsvärd lycka halka dig ur händerna under det att du sätter dig att fundera öfver saken och med narraktig noggrannhet afväger alla upptänkliga pro et contra.

Att du redan är kär, ja, som man brukar säga, upp öfver öronen, tar jag för afgjordt; det vore sannerligen oförklarligt — för att icke nyttja ordet oförlåtligt — om motsatsen egde rum. Men skulle jag också felräkna mig i denna förutsättning af din kärlek, så ligger i det hela föga betydelse dervid. Jag hyser nog högaktning för din verldserfarenhet för att vara fullt förvissad om, att du ingalunda räknar kärleken såsom den enda möjliga grunden för ett lyckligt äktenskap. Denna barnsliga fantasi, som möjligtvis förvillade våra mormödrar, är, som jag hoppas, för alltid undanträngd ur det allmänna lifvet till romanerna och tyckes mig äfven der ligga på sin sotsäng. Hvem vet icke i vår upplysta tid, att hela kärleken blott är en känslonyck, och, oss imellan sagdt, är jag af den öfvertygelsen, att denna nyck mycket bättre passar *utom* än *i* äktenskapet, en institution, som har sina säkraste garantier i det sansade och lugna. *Min älskade maka,* heter det väl alltjemt, det är en gammal traditionel formel, som man icke bör förakta. Den innebär till och med ännu en sanning, ehuru begreppet, som ligger derunder, genomgått en liten tidsenlig revision. Ja, det finnes fortfarande — det bör åtminstone finnas — en äktenskaplig kärlek, men icke en, som svärmar i månskenet, skrifver vers och knäpper på lutan, utan en, som är ömsesidig aktning och tillgifvenhet. Man vill väl påstå, att det täcka könet icke kan lefva utan ömmare sympatier — à la bonne heur, en smula kurtis är allt som behöfves för att tillfredsställa denna lilla kapris.

För allt i verlden, jag kan icke för ofta upprepa det, gäcka icke mina sköna förhoppningar. Du står nu midt i Hesperidernas herrliga trädgård, räck blott ut handen, och ett af dess dyrbaste guldäpplen skall tillfalla dig, och du gör derigenom ett slut på denna oro, som verkligen på det högsta generar mig. Alla mina vänner försäkra, att jag icke mera är mig lik; jag har på en tid blifvit så tankfull, säga de. Den charmanta grefvinnan Margreta Louise S:t Jalousie de Metier yttrade för ett par dagar sedan, då jag hade äran göra henne en förmiddagsvisit, att det röjde

sig en distraktion i hela mitt sätt, som hon förklarade vara ett ofelbart symptom till den mycket besvärliga så kallade friarefebern; och hon gjorde derefter några saillanta allusioner på mina uppvaktningar hos en af hennes kusiner, den älskvärda fröken Bataljfält med de lifliga ögonen och en mun, magnifiquement meublée. — Med få ord, det är hög tid på att du sänder mig en helsning från det förlofvade landet. Den skall lyfta en tung sten från mitt hjerta; huruvida jag, som det heter, kommer snart efter, står i Guds hand. Ännu har jag icke bestämt mig. Måhända har jag redan förlorat fatalierna; det säkra är, att jag icke med samma lätthet som du kan *taga mitt parti*.

Din hastiga afresa från hufvudstaden väckte uppseende och gaf anledning till åtskilligt prat. Grefve Kortschewa och hans fru syster foro blott några dagar senare. De hafva lemnat icke just det vackraste rykte efter sig. Jag är ledsen deröfver, alldenstund hela verlden känner, att du var en af de trägnaste gästerne i deras hus. Men du kan vara öfvertygad om, att jag skall göra allt hvad en routinerad diplomat förmår för att blanda bort korten. Några nyheter har jag icke att berätta dig. I våra salonger förmärkes redan sorgliga vårkänningar; saisonen går med stora steg sitt slut till mötes. Ack ja, snart tystna våra nöjen, och man har icke annat att vänta, än den långa, odrägliga sommarn med sitt solsken, som gör menniskorna så fula, och sin värme, som gör allt sällskapslif omöjligt. Första maj har alltid för mig varit en sorgefest. Vore jag possessionat, eller åtminstone trädgårdsmästare, så kunde jag hafva något skäl att fröjda mig åt naturens uppståndelse, men nu röner jag deraf endast obehag. Det blir tomt och dödt i staden; man får sitta ensam dag ut och dag in, utan annat sälskap än näsvisa flugor och blodtörstiga myggor. Nej, rädisorna, spenaten, och hela blomsterriket i all ära, jag kan icke förstå att deruti finna en ersättning för det blomsterrike, våra vinterfester utveckla.

Min enda förtröstan är, att du vid midsommartiden bjuder mig till ditt bröllop på Stora Gyllenbo. Redan i morgon skall jag låta sätta min resvagn i ordning.

Framför vänskapliga helsningar till grefve Holger och ödmjuka vördnadsbetygelser till de båda fröknarna, hvilka, den ena med skönhetens, den andra med snillets rikedom pryda hans hem, från den hvilken räknar såsom en dyrbar ära,

att med ungdomsbekantskapens trofasthet vara fästad vid det Gyllenglansska namnet, samt tillönskande dig allt möjligt godt,

tecknar sig med beständig affection

Zephyrinus Furustam.

P. S. Om du behöfver någon kommissionär häruppe, som i tid åt dig hör efter en passande våning för vintern, står jag med nöje till din tjenst. I följd af ett samtal med baron Puderfält för ett par dagar sedan, har jag goda anledningar att råda dig söka din blifvande bostad så nära slottet som möjligt.»

Detta bref drog Ivan åter ned till den mörka ringen af hans bekymmer. Aldrig hade han funnit sin farbrors principer och räsonemanger så haltlösa som nu, aldrig hans råd så motbjudande att följa . . . Nej, han ville icke ens tänka derpå. Men hans egna planer vacklade ännu imellan stridiga begär. Det förflutna väckte hans afsky och framtiden öppnade för honom endast mörka utsigter. Den stilla frid han njutit af att endast lefva i ett solbelyst närvarande var försvunnen. Han liknade en som drömt sig lustvandra vid Arnos blomsterstränder, men väckes af ett nordiskt yrväder, som piskar hans fönsterrutor. Måhända blomstrar der en ros i hvarje granskap och det var hennes doft, som under sömnen lekt med hans fantasi, lifvat några kära minnen. — Ivan visste nog hvilken ros det var, som han hade att tacka för sin lyckliga, men korta dröm . . .

Då man på aftonen samlades vid skymningsbrasan märkte både Arnold och Cecilia, att deras gäst var ovanligt modfäld.

— Ser ni icke, sade Cecilia till honom, pekande mot kakelugnen, hvilket ståtligt slott som bildas af bränderna derinne. Ack, hvilka sköna pelare, hvilka präktiga arkader, allt glänsande såsom vore det af det rödaste guld. Det der slottet står för er räkning; jag förstår mig på att tyda dylika tecken, skall ni veta. Det här betyder nu, att ödet åt er har bestämt en lysande lott, det är mycket säkert . . .

— Och nu, afbröt Ivan, — aj, der störtade hela grannlåten tillsammans. Denna spådom kan jag sjelf förklara: en ruin är bästa bilden af mitt öde.

— Åh nej, tålamod blott, och snart få vi en ny uppenbarelse . . . Ja, se der, midt i ruinerna flammar den herrligaste blomma. Så skall er lycka blomstra upp på nytt,

blifva skönare än någonsin... Men ni blir ändå icke glad. Akta er! Om man misstror ödets gudinna, stöter man sig med henne; hon lärer vara en nyckfull dam, hvars gunst det icke är så godt att förlora.

— Jag föraktar i alla fall att tigga om hennes nådegåfvor.

— Men tänk om det nu hände er, som det händer i sagorna, att hon en vacker dag, vid riktigt nådigt lynne, sände hit ned en liten god fée, som på hög befallning gaf er löftet om, att få en önskan uppfyld, säg, hvad skulle ni väl då begära?

Ivan betänkte sig ett ögonblick, derefter sade han med någon tvekan:

— Jag vet icke hvarför jag känner ett litet obehag vid att tillstå sanningen; jag skulle begära *rikedom*.

— Rikedom! upprepade Cecilia förvånad.

— Ja, ty det finnes för mig numera ingenting så lockande som oberoendet.

— Och er mening är således den, att rikedom och oberoende äro ett och detsamma? frågade Arnold, som hittills under tystnad lyssnat till de unga.

— Ja, den rike är sin egen herre. Han kan vända ryggen åt den verld, under hvars fana han ledsnat att tjena, han har magten att bryta sig en egen väg, magten att framkalla de behag, som göra lifvet angenämt, att försäkra sin ställning och hafva någon lycka att dela med sig åt andra... Den gamla tiden har alltid varit mig kär, då mannen hade nog af sin starka arm och sitt goda svärd. Men dessa dagar skola sannolikt aldrig återkomma. Älskar han sin frihet ännu, så vinner han henne icke mera med det blanka stålet, blott med klingande guld. Och saknar han detta senare, så blir han en träl i alla sina dagar. Måhända förnimmer han ändå inom sig en yttring, som låter honom tro, att äfven han skulle kunna uträtta något godt för sina medmenniskor, eller känner han åtminstone behofvet att pröfva sina krafter. Men fattigdomen binder hans händer, förlamar hans förmåga. Måhända ser han ett mål, dit hans hjertas varmaste längtan drifver honom, och han säger till sig sjelf: der, endast der finner du din lycka! — Men redan vid första steget han tar för att uppnå denna lycka, ställer sig fattigdomen som ett hemskt spöke i hans väg och jagar honom med hånfullt förakt tillbaka,

att trampa försakelsernas mödosamma strid; en försakelse, som likväl, till följd af sin natur, blott blir ett nödtvång och således omöjligen kan hafva samma förädlande inverkan, som då pligten bjuder oss en uppoffring. Man böjer sig nu knotande under oket, liksom slafven, hvilken känner sina bojor dubbelt tunga derför att de förnedra honom.

— Ni målar mycket raskt, sade Arnold lugnt, under det han knackade ur sin pipa och stoppade sig en ny. — Er teckning saknar icke effekt. Men det är, som ni vet, hvarken detta eller de bjerta färgerna, som ger en tafla sitt bästa värde. Sanningen går framför allt. Kan man icke idealisera sitt ämne, så bör man åtminstone kopiera och troget hålla sig till naturen, sådan hon i sitt hvardagslag uppenbarar sig, annars blir det hela blott en karrikatyr och man vinner motsatsen af hvad man åsyftat. — Låtom oss betrakta frågan i sitt hela stora sammanhang. Kasta då en granskande blick ut i verlden och afgör sedan om ni kan, hvar lyckan allmännast står att finna, i fattigdomens eller rikedomens sköte? . . . Ni synes villrådig. Denna villrådighet bör redan lära er, att det egentligen hvarken är af det förra eller af det senare som vår sällhet beror. Rikedomen är en magt, påstår ni, som nu för tiden gäller mycket, och ni har rätt deruti. Men det är långt ifrån nog att endast ega magten; att veta riktigt handhafva henne är det väsendtligaste, annars blir hon blott, liksom vapnet i ett barns hand, en våda så väl för innehafvaren som för hans lekkamrater, men till gagn för platt ingen. — Hvad säger er den egna erfarenheten, ni som sjelf är hemmastadd på samhällets höjder, der öfverflödet som yppigast florerar? Såg ni verkligen der belåtenheten större, friden rotfastare, glädjen hjertligare än annorstädes? Den frihet, som ni nyss nämde att man köper för guld, bar hon der en så välsignad skörd, bragte hon så många stora handlingar till verlden? Fann ni aldrig midt ibland yppigheten en nöd, att ställa vid sidan af armodets; och fattigdomens afskyvärda följeslagerska, lasten, syntes hon alls icke till deruppe i palatsen? . . . Nej, lyd mitt råd. Vill ni lemna in en böneskrift till fru Fortuna, så stryk ut ordet rikedom och sätt dit något bättre i stället.

— Om det är en sanning, att rikedomen, liksom alla andra lyckans gåfvor ofta missbrukas, så blir hon väl dock alltid ett *önskvärdt* godt att ega.

— Visserligen, men långtifrån det *önskvärdaste* . . . De der orden, hvilka ljuda oss till mötes från alla håll: *ack, om jag vore rik!* påminna mig ofta om en af mina patienter, en fattig man, som låg förlamad i sina ben, men sjelf trodde, att han skulle kunna både stå och gå om han blott fick ett par stöflar på sig.

— Möjligtvis hade han aldrig blifvit lam, ifall han alltid egt ett par goda stöflar.

— Troligtvis skulle han också verkligen så haft, om icke hans vilja förlorat sin kraft långt innan hans ben. — Men låtom oss icke förvillas af liknelser, utan hålla oss fast vid vårt ämne. Nu är visst icke min mening att förneka, det ekonomiska bekymmer förhärja mångens glädje och dagligen frampressa bittra lidandets tårar. Nej, jag har dertill i alla mina dagar stått alltför nära fattidomens elände. Likaså vet jag väl, att penningen kan förskaffa oss andra och bättre förnöjelser, än hvad man i allmänhet afser, då man talar om att roa sig. Men frågan gäller ju, hvad som utgör den säkraste grunden för lifvets lycka. Ni tror att er står fal för penningar och vill köpa henne mot kontant betalning; jag tror att ni blir illa lurad på den kommersen, herr baron.

— Nå väl, hvar finner ni en bättre grund än ett ekonomiskt oberoende att bygga på, i en tid sådan som den närvarande.

— Jag skall, med Guds hjelp, under alla tider finna den i ett renadt och förädladt, från alla lidelser, all flärd befriadt sinne. — Men vi betrakta vårt ämne från helt och hållet olika sidor, liksom i fabeln Mullvaden och Korpen, då de tvistade om färgen på poppelbladet. — Hvad är lycka?

— Det finnes, snart sagdt lika många olika definitioner på lycka, som det finnes olika lynnen. Jag har deruppe på hyllan en i många skiften bepröfvad vän, mannen med *det stora tänkesättet*, min kära, kära Thomas Thorild. Han gör en skarp skillnad imellan lycka och lycksalighet och kallar det första blott *skenet* af det senare: någonting *hopgyckladt af litenhetens raseri*. Det är ur denna åsigt han bjuder oss såsom en dygd, att förakta lyckan. En man, säger han, en man kan njuta lyckan som en konung, och le deråt som en vis! — Vidare leder han oss genom sina resonnementer om *mensklighetens äkta principer:* det sanna, det rätta, det ädla, det stora och sköna, och hennes *eviga*

proportioner: lifvet, förståndet, dygden, till den slutsatsen: *förstånd, helsa och arbete,* så enfaldig är den gudomliga plan, som i naturens lagstiftning finnes för mensklig lycksalighet. — Deremot nedsablar han skoningslöst med sina tankars skarpa svärd rikedomens förmenta värde. Rikedom menar han, gör en man *öfvermodig*, uselhet *förtviflad* men välstånd *hederlig*. — Jag för min del bugar mig i stoftet för min Thorilds vishet.

— Men han satte ju, efter hvad ni säger, *arbetet* såsom ett af de trenne vilkoren för vår sällhet. Arbete det är verksamhet och det är just detta jag längtar efter, just detta som för mig utgör rikedomens lockelse. Personer finnas, jag vet det och jag afundas dem, hvilka genom sitt snille, sina kunskaper, sina talenter kunna tjena verlden; personer hvilka ega sitt kapital inom sig sjelfva. Jag kan tyvärr icke räkna mig bland dem. Den uppfostran jag fått har väsendtligen afsett en enda skicklighet, hvilken äfven står i sammanhang med mina bästa anlag, som krigare skulle jag möjligen kunna vara mitt land till något gagn. Men i dessa fredliga tider känner jag mig sjelf såsom en onyttig medlem i samhället, och denna tanke är en förödmjukelse.

— Törhända fordrar ni att vår Herre, för att bereda er ett tillfälle att få lysa med mod och tapperhet, skulle skicka oss ett krig på halsen!

— Om det är till verldens väl eller skada, att dess öden icke mera afgöras på stridsfältet, vill jag låta vara osagdt. Men då jag nu hvarken vill eller förmår omskapa förhållandena efter mina enskilda sympatier, känner jag ändå ett begär, att också jag något må bidraga till allmänt bästa, att — också jag — draga mitt strå till stacken. I det praktiska lifvet, — så inbillar jag mig, — skulle jag väl ännu kunna utveckla någon förtjenst. Hvad är väl då naturligare än att jag måste i första rummet eftersträfva den kraft, hvilken öfver allt i hela samhällsmaskinerit visar sig såsom den mägtigaste häfstången, nemligen penningen. — Dessutom kommer icke lyckan till hvar och en under samma form, ty hvar och en fick sitt lynne. Hvad som förnöjer den ene, blir den andre otillräckligt. Från ett håll prisas försakelsens lycksalighet, från ett annat triumfens njutning. Alexander kunde icke blifva en Diogenes, Diogenes ingen Alexander. Långt ifrån att förakta dem, som kunna hafva

nog af det lilla, som under svett och möda tacksamt hålla till godo de fattiga smulor ett kargt öde förunnar och som tåligt träla bland hopen, utan att störas af en ärelysten tanke, långtifrån att förakta dem, önskade jag mig sjelf samma enkelhet i mina anspråk. Men det blef icke så min natur. Om jag än vet att värdera dalens fridfulla skugga, skulle jag dock alltid derifrån med längtan blicka upp till de solbelysta höjderna. Fatta min mening. Det är icke mer den tomma glansen af den så kallade *stora verldens* flärd, som jag åtrår. Ack nej, deraf har jag redan fått tillräckligt. Hvad jag vill, är en fri rymd för djerfva tankar, en bana för stora handlingar, ett mål som eggar ädla krafter. — Alla hafva vi med rätta fordringar att utkräfva af oss sjelfva. Omständigheter gifvas, då vi i denna mening åsamkat oss stora skulder, *hedersskulder* i en sannare bemärkelse än den vanliga och som vi ovilkorligen måste godtgöra. Vi hafva till exempel förslösat en dyrbar tid af vårt lif, offrat sjelfva blomman af vår ungdom åt dessa falska nöjen, hvilka, då deras skimmer slocknat, lemna efter sig endast tomhet och samvetsqval. Så länge dessa icke blifvit utplånade, så länge vi icke bredvid våra många fel också kunna sätta några förtjenster, till våra nederlag några segrar, så länge är det förtidigt, att gå till ro. Upp till strid, manar rösten inom oss, framåt till ära! Men jag upprepar det ännu en gång, det är en alltför lumpen strid detta alldagliga slagsmål med fattigdomen; på det fältet skördas inga sådana lagrar, som åter tillfredsställa en sjelfsårad hederskänsla.

— Jag förstår er nu, herr baron, förstår er ganska väl. Ni sätter er lycka i att herrska, ni vill blifva en stor man. Glöm ej att grundligt pröfva halten af ert begär. Tag sorgfälligt bort derifrån allt, som är fåfänga, och drifver resten er ändå framåt, då först är er kallelse sann. Men icke nog härmed. Ni måste också laga så, att er vilja och er förmåga stå i trogen öfverensstämmelse; det är, ni måste gå till doms med er sjelf, måste lära er veta, huru mycket ni verkligen vet och kan, samt ärligt rätta er derefter. Magtbegäret och charlataneriet är ingen sällsynt förening, men för ett barn af dessa föräldrar har man föga att hoppas, allt att frukta. Glöm ej heller, att på den högsta rättvisans vågskål, dit vi dock alla måste vädja, der uppväger stundom en enda liten god gerning många af

dessa, hvilka efter verldens domslut stämplas såsom storverk, liksom ett äkta gediget guldmynt gäller för mer än hela hopen af uppförgylda kopparslantar. Hjertat är den grufva, från hvilken hemtas våra gerningars metall; om denna metall är äkta eller sann, det betyder mer än hvad prägeln säger.

— Och om vi med denna stränghet gå tillväga, tror ni, att en enda dödlig då består profvet!... Alla, alla hafva vi våra brister och likväl, det kan icke nekas, uträttas ändå dagligen mycket godt här i verlden. Den, som eftersträfvar Gudafullkomligheter, får hela lifvet igenom gå och sörja öfver sitt eget elände; men den, som vid en jemförelse med menniskorna, sådana de verkligen äro, finner, att han är ovärdig sin plats i ledet, vore icke det bästa han kan önska sig, att en straffets ljungeld ögonblickligen förintade hans usla tillvaro.

— Ungdomsmod, min unge vän, brusande ungdomsmod, som det ena ögonblicket dagtingar med sin egen svaghet och det andra växer till öfvermod. Jag har icke talat om någon idealisk fullkomlighet såsom möjlig här nere. Men jag står fast vid den satsen, att ingen har någonsin gagnat med en verksamhet, som icke varit afmätt efter utvecklingsgraden af hans förmögenheter, att ingen eftersträfvansvärd lycka någonsin funnits utan dygd, det vill säga denna lefvande kärlek till allt sannt och skönt, som vill det goda och gör det bästa, han förmår, som blir stark i sin frihet och möter motgången utan fruktan, utan trots, som står lugn midt i stormen. Först under sådana förhållanden blir det möjligt att fullt sanningsenligt kunna uttala dessa trenne små ord, som i sig innebära så mycket och på ett så enkelt sätt förklara hela lyckans mystèr, dessa trenne små ord: *Jag är nöjd.* Och den som *är nöjd,* du graf, hvar är din udd, du död, hvar är din seger? frågar han i sin fasta, innerliga tillförsigt till ett högre öde, en tillförsigt, hvilken lika litet är fatalistens döda, slafviska tro, att allt är en lekboll för slumpen, som det är den sjelfklokes högmod att lita på sig sjelf allena. — För öfrigt känner jag inga bättre lefnadsreglor än dessa: att finna sin plats i lifvet, att veta, hvad man duger till, och begränsa sin sfer derefter. — Att blifva allt hvad man *kan* och icke blifva något, som man icke *är,* se der jemt upp allt, som vi behöfva, för att räknas såsom redlige och duglige män, det

är goda medborgare, och hvarje sådan är sitt land både till gagn och heder, huru låg, efter den verldsliga rangrullan räknad, hans plats än må vara. — Också jag har haft mina stora villfarelser om mig sjelf. Jag ville en gång blifva visare än alla Greklands sju vise tillsammantagne, en af tidens stora profeter, ett lärdomsljus, en vägvisare för menskligheten. Och jag sade, alldeles som ni, jag vill det icke för äran, blott för gagnet. Men att jag tagit mig vatten öfver hufvudet, kom jag underfund med just i lagom tid, för att icke dränkas i vetenskapernas flod. Den krets, inom hvilken jag nu verkar, är för mig nog. Han är ringa, om ni så behagar, men jag är sjelf en ringa man; det är harmoni i mina förhållanden, och detta alstrar förnöjsamheten. Jag fördömer icke den ädla vilja, som vill allt, men jag prisar det upplysta förstånd, som säger oss, huru högt våra vingar bära; och fast jag känner tillfredsställelse med det sätt, hvarpå jag fyller mina pligter, har jag icke upphört i mitt sträfvande efter att fylla dem ännu bättre. Ja, ännu i dag känner jag ett lifligt begär att i många stycken vara annorlunda. Jag skulle vilja vara, långt mera än jag är, herre öfver mitt lynne, jag skulle vilja vara, långt mera än jag är:

Läkare i ett och samma
För en sjuklig själ och kropp,
Väktare af lifvets flamma,
Prest för ett odödligt hopp.*)

— Jag skulle vilja likna en af dessa fromma själar, hvilka ständigt med honing på läpparne såsom outtröttlige beskedliggörare gå genom lifvet. Men den Herren icke skapat till en doftande violblomma, blir det visserligen aldrig; han bör dock akta sig för att icke sjelf förvilda sig till en brännande etternässla.

Ack! jemförelsen imellan hvad man borde, hvad man kunde hafva varit och hvad man blifvit, utfaller icke för alla lika tillfredsställande, som för er. — Det gifves öden, som väl förtjenade en förbannelse; men det finnes också olyckor, bittra olyckor, som man sjelf ensamt har att bära ansvaret för.

— Sådana äro de flesta.

— Ja väl, men undergifvenheten är också då nästan en

*) Börjessen.

feghet, ett vårt ödmjukande för egna fel. — Ah, ni kan icke begripa, huru det kännes att se sig med egen hand hafva sönderslitit hela sitt lifs frid, hvad det innebär, att då man, bragt till förtviflan, söker efter upphofsmannen till all sin smärta, för att stöta en hämnande dolk i hans bröst, slutligen finner — sig sjelf... Man talar om försoning, förbättring. Men det är just förbättringen, som skall åvägabringa försoningen, och denna förbättring, när skall väl hon bära någon mogen frukt? Man har vunnit en erfarenhet, en rättelse; man undviker Charybdis och krossas mot Scylla... Dock, hvartill tjenar att knota; *du har icke bättre förtjent,* detta blir till slut den enda trösten.

— Återigen *ungdomsmodet!*... Men detta lynne tillhör er ålder. Ni har ännu mycket att lära af lifvet. Jag tviflar icke på, att ni i den skolan en gång skall komma att bättre begripa er lycka; jag önskar blott, önskar såsom en uppriktig vän, att kursen ej måtte blifva för svår, agan för sträng. Att ni ändå aldrig blifver utlärd, det känner jag nog, jag, som ännu med kal hjessa och sextio år på nacken, ligger här nere och tenterar. — Men att frid och äregirighet sällan förlikas inom samma bröst, derom är jag öfvertygad, derom talar hvarje lands historia, derom vittna tusende exempel ur det dagliga lifvet. Se här ett, som jag händelsevis just nu påminner mig. Jag vill berätta en roman i sammandrag.

Under mina resor för många år sedan gjorde jag i Italien bekantskap med en berömd musikus, en man af denna rika, men lidelsefulla natur, som så ofta framalstras under söderns varma sol. Hela hans första ungdomsglädje förstördes af en olycklig kärlek. Han älskade utan hopp. Allt det beröm, som han skördade för sin ovanliga talent, hade för honom intet värde, ty han såg på hela jorden blott henne, som han älskade. — Omständigheterna förändrades. Han vann sitt tillbedda föremåls hjerta och äfven hennes hand. Hon var ung, ädel, skön och rik. I sin kärleks hänförelse flydde de bort från ett bullersamt stadslif till en af dessa förtjusande, så ofta besjungna villor vid Comosjöns stränder, liksom af vår Herre sjelf ämnade till en fristad för kärlek och poesi. De voro båda fullt öfvertygade om att hafva nog af hvarandra och den undersköna natur, der de byggt sitt hem. — Besök dem ett år senare och ni finner mannen ännu afgudande sin hustru; men den frid,

han drömt att för beständigt njuta i hennes famn, är redan störd, störd af den tanken, att hans namn, som en gång, då han icke fästade något värde dervid, var på väg att flyga med ett lysande konstnärsrykte kring verlden, nu blifvit alldeles bortglömdt. Huru han drack af kärlekens ljufva nektar, törstade han ändå efter berömmets förrädiska rusdryck. Han måste åter ut på täflingsbanan. Men, vare sig rättvist eller ej, hans talent väckte icke mera något uppseende. Andra förmågor hade vunnit publikens ynnest och skördade de triumfer, han eftersträfvade. Nu är det vissa menskliga naturers allmänna drift att vara såsom käringen mot strömmen, och deras åtrå blir först rätt liflig, då de märka att sträfvandet är förgäfves. Begäret efter beröm växte hos vår musikus innan kort till äregirighetens fullt utvecklade passion. Att blott vara en lycklig äkta man, föraktade han: *ett stort namn eller döden!* sade han till sig sjelf, och i sitt arbete för detta *stora namn* försummade han sin husliga trefnad. Det var som kompositör han nu ville vinna en lager utan like. Hans första uppträdande på detta fält gjorde föga lycka. *Rätt bra,* sade man, men vände sig bort att applådera annat, som man fann mångfaldigt bättre. Imellertid beredde sig den förnärmade kärleken en grym hämd. Döden tog hans sak om hand, och den ärelystne mannen förlorade plötsligen sin maka. Djupt och smärtsamt träffade honom detta slag. Han insåg nu det oersättliga värdet af hvad han förlorat. Det hade åter blifvit som i yngre dagar: utan henne, den hulda, var all fröjd omöjlig. Men smärtan renar och förädlar. Också lidandet förmår lösa de fjettrar, som binda själen i stoftet; också sorgen har sin inspiration. Under en sinnesstämning af den qvalfullaste saknad skrefs nu en symfoni. Denna komposition blef en elegi af sublimaste skönhet; hvarje ton förrådde denna af vemod och njutning sammansatta känsla, som ett hjerta erfar, då det förmår höja sig till högre rymder och der ännu en gång plägar umgänge med de dyra vänner, döden bortryckt från den jordiska blicken. Förtviflan hade skapat ett mästerverk. Allmänheten var förtjust, och med den hos hans landsmän vanliga entusiasmen hyllades *maestron* såsom ett snille af den högsta ordningen. Nu var hans ära färdig; men ack! hans glädje, hans frid, låg för alltid jordad djupt under marmorkorset på hans hustrus graf.

Så, min unge vän, slutade Arnold sin berättelse — så dyrköpt är ofta den ära, som väcker verldens afund; hon är vuxen upp ur döda fröjders mull.

Samtalet afstannade här.

Cecilia hade med lifligt intresse lyssnat dertill. Det smärtade henne, att hon icke kunde gilla Ivans åsigter; det skulle varit henne så kärt att se honom gå såsom segrare ur den lilla striden. Nu, ehuru vederparten var hennes egen fosterfar, förnam hon en skymt af den förödmjukelse, som drabbade en medeltidens skönhet, då riddaren, som bar hennes färger, stöttes ur sadeln af en starkare arm. Men hon kände, att Ivan led af ett djupt qval, och när tog väl qvinnan sitt deltagande bort från dem, som lida! . . . .

Några ögonblick senare satt hon vid pianot och stämde upp i milda, rena toner en enkel sång:

Ej i stridens tummel vill
Jag min svaga kraft förslösa,
Ej min styrka räcker till
För att tidens tvister lösa.

Men på valplatsen jag står,
Att hugsvala hvarje smärta,
Att förbinda hvarje sår,
Vifta frid till qvalfullt hjerta.

Frid och kärlek är det bud,
Himlen gifvit mig att föra,
Som en helsning ifrån Gud,
Hviskad uti verldens öra.

Frid och kärlek! Och jag har,
Uppå lifvets dunkla gåta
Icke något bättre svar
Än: att hoppas, tro, förlåta.

Brasan hade slocknat. Fullmånen kastade in ett vemodigt sken öfver rummet. Hans klaraste strålar hvilade som en gloria kring sångerskans hufvud. — Ivan kunde icke taga bort sina blickar derifrån. Aldrig hade hennes skönhet förefallit honom så älsklig, som nu; aldrig, tyckte han, kunde himlen finna en huldare budbärerska för sin *frid*, sin *kärlek*. Med tonerna och orden af hennes sång föll ett månskensskimmer också öfver hans själ. Men derinne bröt sig ännu mången orolig våg. Han kände blott en outsäg-

lig längtan efter lugn, men egde det ej, ty han förstod ännu icke rätt, att *hoppas*, att *tro* och *förlåta*.

Detta var hans sista afton på Silfverbäcken.

Ivans återkomst till Gyllenbo firades såsom den gladaste tilldragelse. Champagnekorkarne flögo honom till ära högt mot taket, och grefve Holger höll ett syperbt tal. Men icke dess mindre föreföll det den återkomne sjelf så kyligt deruppe i den gröna salongen, så tomt midt ibland svärmen af många gäster. Sjelfva Camillas sköna leende var numera för honom blott som ett vintersolsken, ett grannt skimmer utan lifvande värme.

Förhållandet imellan dessa båda hade blifvit något tvunget, en naturlig följd af det så plötsligt inhiberade frieriet. Ju mera den vackra fröken öfvertänkt Ivans ord under slädfarten, ju obegripligare hade han förefallit henne. Att han kunnat trifvas så väl i sällskap med *»det der barnet»* på Silfverbäcken — hon hade noga reda derpå — förtröt henne dessutom högeligen, och hon fann för godt att mot honom nu intaga en långt mindre vänskaplig position än den gamla.

Den skånske fideikommissarien, som efter hvad vi i det föregående hört, af fröken Elisabet var satt på förslaget att blifva Camillas man, hade för några dagar sedan anländt. Denne, en kammarjunkare Ärenskal, kunde med all rättvisa hänföras till dessa så kallade *Lyckans offer.* Ödet hade gifvit honom stora fördelar. Han var af hög börd, ofantligt rik, egde en berghelsa och ett vackert yttre. Men just emedan han fått så mycket godt till skänks, hade han alldeles försummat att göra något godt för sig sjelf. Ingen ädel sträfvan hade någonsin skärpt hans krafter. Visserligen var af naturen hans mage bättre än hans hufvud, men han skulle i alla fall, om omständigheterna med ringaste allvar drifvit honom dertill, kunnat vinna en mängd insigter, som han nu aldrig insett behofvet af att förskaffa sig. Äfven hans temligen eleganta skick var mera en följd af hans ställning, än någonting sjelfförvärfvadt. Lyckan hade ständigt skickat honom stekta sparfvar i munnen, och derföre skulle han utan denna lycka nu i sina bästa år varit platt ingenting annat, än en egoistisk storpratare, som med sitt

pladder kunde jaga en klok man på flygten inom en handvänning, som med ett oändligt svall af ord ersatte bristen på tankar och som af hela verlden endast grundligt kände sitt eget stall.

Det är icke möjligt, att Camilla verkligen kunde finna denne man angenäm. Men det såg så ut, och hon berömde ofta hans munterhet. Troligtvis ville hon blott gripa till den vanliga fruntimmershämden och bestraffa Ivan med ett hyckladt intresse för den nye kurtisören.

Detta straff hade icke någon eftertrycklig verkan. Ivan kände icke minsta tecken till svartsjuka, huru mildt Camilla än myste emot den skorrande pratmakarn, och att denne icke bidrog att göra honom tiden angenäm, var alldeles oberoende af något slags afund. — Hans trefnad inomhus var imellertid klen; derföre omfattade han också begärligt andra förströelser än dem, som der vankades, och han hade nu i en hast blifvit en ifrig jägare. Att med bössan på axeln vandra allena genom de djupa, tysta skogarne uppfriskade hans nedstämda lynne, att förfölja en hare i spåren och slutligen med ett säkert skott komma honom att midt i språnget tumla om i en lustig kullerbytta från lifvet till döden innebär också sin förnöjelse. Men huru det var, måste hararnes väg alltid legat åt samma håll, nemligen åt Silfverbäcken; ty dit ledde ständigt jägarens steg. Och när man har vandrat ett par timmar på obanade vägar, behöfver man hvila; men hvilan smakar aldrig bättre än hos gamla bekanta. Det hade ju då varit mycket besynnerligt, om Ivan skulle hafva gått Arnolds dörr förbi. Det inträffade ej heller. Hade en dag förflutit, utan att Cecilia fått helsa honom välkommen, fått med honom vexla några vänliga ord, så var hon fullt säker på, att han skulle komma den följande; hörde hon blott ett skott i skogen, så klappade genast hennes hjerta hastigare.

. . . .

En förmiddag, just då doktor Arnold till följd af ett sjukbud stod färdig att begifva sig bort till en fattig torpare, som ett par mil ifrån Silfverbäcken låg och drogs med döden, märkte han, huru Cecilias kinder på en gång färgades af de fagraste rosor, och strax derpå hörde han Ivans välkända steg i trappan. Doktorn blef betänklig. Han tyckte icke om sin fosterdotters rodnad, men skakade ändå

vänligt den unga mannens hand, sedan denne inträdt i rummet.

Att Ivan icke var vid sitt vanliga lynne, röjde sig lätt. Cecilia kände det redan vid den första blick, hvarmed han mötte henne. Denna var väl icke nu mindre hjertlig, men derjemte så allvarlig. Det hvilade ett mörkt moln öfver hans panna. Hela hans väsen förrådde detta konstlade lugn, som blott är en mödosam ansträngning att beherrska hjertats oro. Han försökte att le — det blef ett leende utan lif. Han ville anslå den vanliga skämtsamma tonen — den klingade disharmoniskt. Slutligen, och då hvarken Cecilia eller Arnold understödde hans bemödande att framkalla någon munterhet, återstod honom icke annat, än att utan omsvep kasta sig in på det ämne, som låg honom så tungt på sinnet.

— Jag kommer i dag, sade han, med en svag darrning på rösten, för att säga er farväl. — I morgon lemnar jag orten.

— Ni reser! utropade Cecilia, på en gång träffad af den bittraste smärta, hon någonsin erfarit. Hon hade väl ofta tänkt på, att en skilsmessa förr eller senare måste ega rum, men aldrig så som nu fattat allt hvad sorgligt detta innebar. — Ni reser, upprepade hon ännu en gång; ni öfverger era vänner!

— Ja, jag får icke längre dröja här; jag har kanske redan gjort det alltför länge . . . . Men hågkomsten af denna tid, hågkomsten af de lyckliga dagarne här i ert hem, herr doktor, skall jag troget gömma, som den girige sin skatt, och min oroliga ande skall icke kunna finna någon bättre hvila, än vid detta fridfulla minne. Ack, jag har långt mera att tacka er för, än hvad J båda tron, och så länge . . . . Dock, afbröt han sig sjelf, rädd att öfverskrida den gräns, hvarinom han ville hålla sina känslor sammantryckta. — Dessa försäkringar äro öfverflödiga. I tviflen icke på uppriktigheten af min tillgifvenhet, och det är nog. Om vi någonsin här i lifvet skola återse hvarandra, förefaller mig tvifvelaktigt; men låtom oss imellertid alltid i våra minnen mötas såsom vänner.

Cecilia kunde icke få ett ord öfver sina läppar; två stora tårar blefvo hennes enda svar.

Angelägen om att förekomma en scen imellan de förälskade unga, skyndade sig Arnold att fatta ordet.

— Visst skola vi återse hvarandra, sade han, jag är öfvertygad derom. En man i er ställning och med ert lynne låter icke binda sig vid husknuten. Säkert kommer er väg att mer än en gång ligga hitåt. Res då icke förbi den gamle doktorns stuga; ni skall alltid der blifva emottagen som en vän. — Att mötas och skiljas, det är just dylika små tilldragelser, som krydda hvardagslifvets annars nog fadda soppa; men det är icke värdt att med några sorgliga föreställningar gifva åt henne en bittrare smak, än hvad som behöfves, för att irritera digestionsorganerna. — Ni reser, herr baron, Gud vare med er, det är vår ärliga önskan, och välkommen åter, då det faller sig så.

— Ack, att jag alltid egt en rådgifvare sådan som ni. Mycket skulle då varit annorlunda, och jag bättre värd ert deltagande, än hvad som nu är fallet.

— Bah, inga komplimenter.... Hvarje menniska är en liten stat för sig, som har sin bästa rådgifvare i sitt eget förstånd; för somliga passa despotismen, för andra republiken.... Men ursäkta, att jag icke längre kan låta uppehålla mig. Jag måste bort och hjelpa en stackars usling att dö, och som jag reser förbi Gyllenbo, bjuder jag er en plats i trillan. — Cecilia, min snälla flicka, du måste skrifva af åt mig den här tidningsartikeln om doktor Guggenbühls sjukvårdsanstalt för unga kretiner. — Se så, kom nu herr baron, om ni behagar.

— Jag tackar för ert tillbud, men jag går hellre, och som det ännu dröjer flere timmar, innan man äter middag på Gyllenbo, har jag god tid på mig. Säkert nekar ni mig icke att i det längsta få njuta af mamsell Cecilias sällskap.

— Visst icke, visst icke.... Men det är alltid klokast att göra hvarje afsked så kort som möjligt och.... som sagdt är, trillan har rum för oss båda....

Arnold befann sig i en ganska obehaglig ställning. Hans samvetsgrannhet som läkare tillät honom icke att dröja längre och han hade sina skäl, hvarför han högst ogerna nu ville lemna Cecilia och Ivan på tu man hand. Men äfven dessa skäl besvärade honom, ty de stodo i strid med hans principer, voro en motsägelse af den fasta tillit, som det utgjorde hans stolthet att fästa vid sin fosterdotter. Och då nu Ivan alls icke visade någon lust att följa hans inviter, hvad skulle han göra?... Att förnya och än tydligare uttala sin önskan vore att yppa ett misstroende, som han sjelf ogillade.

— Fördömdt, mumlade han för sig sjelf, under det han tog

på sig öfverrocken, menniskorna hafva en olycksalig naturdrift att bära sig dumt åt ifrån vaggan till grafven.... Vet ni hvad, herr baron, tillade han derefter, jag tror, att vi snart hafva oss ett styggt yrväder. I sådant fall beklagar jag er, som skall traska till fots en hel mil; ser ni, der borta stiger upp hotande moln.

— Åh, det är bara strömoln.

— Menar ni det, och ni följer mig således icke?

— Med er tillåtelse stannar jag qvar ännu en stund.

— Jaså, jag får då fara ensam.... Nå ja, lef väl, min unga vän! Jag är öfvertygad om, att ni alltid skall handla så, som det är en man värdigt, och icke svika någons förtroende. — Farväl Cecilia, du mår icke rätt väl i dag. — Ja, motsäg mig icke, jag är ju din läkare och måtte väl då begripa, hur du mår. — Det vore bäst för dig, om du undvek alla sinnesrörelser. — Glöm icke artikeln om Guggenbühls kretiner.

Med dessa ord och sedan Ivan i ett varmt famntag slutit sig till hans bröst, begaf sig doktorn på väg. — Aldrig under hela hans mångåriga praktik hade något sjukbesök fallit sig mera olägligt.

Allena sutto nu de båda unga. Arnolds missbelåtenhet med att så lemna dem hade icke undfallit Ivan; den hade ytterligare stärkt hans föresats att beherrska sig och icke för Cecilia yppa arten af de känslor, som svallade inom hans bröst. Äfven han insåg, att det skulle varit klokast att undvika detta tête à tête, men kunde icke motstå begäret att ännu en gång, den sista, få njuta sällheten af att vara ensam vid hennes sida. Han hade icke råd, menade han, att för klokheten uppoffra hjertats sista glädje.

Förtroligt samtalade de, men höllo sig på ett beräknadt afstånd från det ämne, som låg och brann i djupet af deras själar, och som, ehuru icke vidrördt, dock gaf en högre syftning åt hvarje tanke, värmde hvarje ord. De samlade begärligt sina minnen från den tid, de varit tillsammans. Äfven den ringaste tilldragelse fick nu sitt värde, blef en hågkomst att gömma på, liknande dessa blommor imellan bladen af ett album, som för den oinvigde äro af så föga intresse, men för dem, som de närmare röra, utgöra spridda älsklings-stanser af ett skönt poem. Båda kände, att de stodo vid upplösningen af en episod, som blifvit af stor betydelse för hela lifvet. Den sista sidan låg redan uppslagen; men de ville icke högt uttala sjelfva slutordet. De skulle ju blott vara *vänner* och icke mer.... Ack, barnsliga och vådliga lek, öfvad och misslyckad mångtusende gånger!...

Afskedsstunden var inne.

— Jag går dunkla öden till mötes, sade Ivan. Måtte er bana blifva ljus och glad. Och nu — kännande sin styrka svigta, ville han göra ett hastigt slut på denna scen. — Och nu — farväl!

Cecilia räckte honom sin hand.

Men då han kände denna fina hand darra imellan sina, då han för sista gången ville möta hennes blick, då — ack, sublima svaghet! — då var det på en gång slut med hans sjelfbeherrskning. Han gjorde ett försök att skynda bort — enfaldiga tanke! — Det mägtigaste af alla välden, som betvingar ett menniskohjerta, höll honom qvar. Hänförelsen var oemotståndlig; kärleken bröt fram som en flod, hvilken spränger sin fördämning.

— Nej, nej, utropade han, om det gällde mitt lif, jag skulle icke längre kunna dölja hvad jag känner! — Cecilia jag älskar er af hela min själ! Hvart mitt öde än jagar mig, mitt hjerta blir qvar här hos er och om också lyckan en gång öfver mig öste ut hela sitt rika fullhorn — hvarje fröjd vore ofullkomlig, som jag icke fick dela med er. — Länge har jag vetat det, men jag har ansett för min pligt att hålla denna bekännelse tillbaka. — Omöjligt, det kan icke vara så; ingen pligt kan bjuda mig att beljuga min ädlaste känsla. — Nu är det för sent, ordet är sagdt. O, tag icke ert hjerta ifrån mig!

Och Cecilia gjorde det ej.

Det uppstod en paus, men en af dessa, som för tvenne älskande säga mer än ord: en tystnad, som sjelf är det bästa beviset för sanningen af stundens lycksalighet.

Det är afgjordt, sade Ivan, efter en stunds förlopp, jag kan icke lefva utan er. Hvarje man behöfver sin goda engel; jag har funnit min. — Gif mig er hand och äfven jag skall lära mig att *förakta lyckan*. Ja, Cecilia, blif min, och jag kastar glad ifrån mig alla ärelystna planer. Jag har ingen lysande lott att bjuda på, men jag är ung, min vilja är stark, och jag känner, att jag förmår mycket, blott jag eger ett värdigt mål att sträfva till. Verlden är stor; här finnes nog någon vrå, der vi kunna bygga oss ett hem och njuta vår sällhet. — Svara mig, o Cecilia, jag lägger mitt lif i din hand!

. . . .

Skall väl någon enda ung läsarinna förlåta författaren, att han här afbryter detta samtal? — Sannolikt icke. Tilltagets enda möjliga förtjenst ligger då måhända i dess djerfhet . . .

Doktor Arnold blef länge uppehållen i sin förrättning. Icke förr än fram emot aftonen återkom han till sitt hem. Under hela tiden hade han besvärats af en pinsam oro; en oro, hvilken han icke var mägtig att betvinga, hvarför han också straffade sig sjelf med många skarpa smädelser.

Han ville dock synas, som om han vore sig fullkomligt lik, och helsade Cecilia med vanlig glädtig ömhet. Att hon mötte honom med förgråtna ögon och alla tecken till en djup sinnesrörelse, låtsade han alls icke märka, utan brummade öfver dåliga vägar och hjelplösa medikamenter samt skyndade sig att draga på nattrocken, tände sin pipa och intog sin älsklingsplats i gungstolen.

— Ja, han är nu borta, vår vän baronen, började han efter en stunds tystnad, bemödande sig att tala i en mycket likgiltig ton. — Det kommer att blifva ganska tomt efter honom, men sådant vänjer man sig snart vid. Jag har skilts vid många vänner, hvilkas förlust jag då trodde, att jag aldrig skulle kunna trösta mig öfver, och nu kan jag knappt påminna mig deras namn. Det är en välsignad sak, att vår Herre har gjort oss sådana. Derigenom kunna vi ständigt hålla hjertat vid friskt lif. Att år ut och år in gå och tära på ett eller annat minne, det vore alltför bedröfligt, för att vara förenligt med en natur, som i sin helhet är ett mästerstycke. — Jag kände en äkta man, som försvarade sig emot förebråelserna öfver sin trolöshet dermed, att fastän han var ombytlig med afseende på *person*, var han dock trofast med afseende på *idéen*. Han älskade icke alltid en och densamma, men älskade dock beständigt, ty han älskade alltid, hvad han fann förträffligast och menade sig icke rå för, att hans smak icke visste af något stillastående. — Hvad säger du om den; det var ju en ganska lustig sofist?

Men Cecilia hade icke nu sinne för det lustiga och gaf alls icke något yttrande öfver den trolöses försvar. — Efter några minuters förlopp flyttade hon, som det var hennes vana i skymningsstunden, en pall intill sin fosterfaders gungstol, satte sig der och lutade sitt hufvud i hans knä. — Arnold tyckte sig höra, huru häftigt hennes hjerta slog. Huru orolig var han icke att få veta, hvad dessa slag betydde.... Ack, detta hjerta, hade det svikit hans förtröstan?... Men fråga ville han ej.

Åter en stund förflöt. Cecilia fattade nu hans hand, kysste den och sade sedan:

— Käre fader, jag vet, att jag skall bedröfva dig, men jag

tror ändå icke, att jag förtjenar din förebråelse. Det är ingen fruktan för att vara uppriktig, som håller min bekännelse tillbaka, det är blott fruktan för att förorsaka dig någon sorg.

— Tala, barn, tala öppet, som du brukar.

— Ja, jag vill tala. Döm mig. Säg om jag ännu är värd att kallas din snälla flicka. — Och Cecilia berättade nu, hvad vi redan veta; men hennes språk, ehuru barnsligt, röjde dock denna idealiska uppfattning af sitt ämne, som är så naturlig, då man talar om den, man älskar. Hon beskref, huru Ivan i sjelfva afskedsstunden öfverväldigats af sitt hjerta, nämt sina känslor vid deras rätta namn och bekänt, att det var kärlek, en sann och innerlig kärlek, som gjorde honom skilsmessan så bitter.

— Jaså, anmärkte Arnold med stigande förtrytelse, den högvälborne baronen var lika litet *en man*, som alla dessa andre lättsinnige kurtishjeltar, hvilka äro för trångbröstade att begripa, det en kärleksförklaring under vissa omständigheter blott yppar en föraktlig svaghet, då deremot just den uteblifna förklaringen skulle kunnat förtjena ett ömt gensvar. Jag har väl aldrig trott honom om att ega denna värdiga kraft, som förmår lägga band på tungan, äfven om det förorsakar en smula smärta; men jag hade skäl att vänta mera aktning för det förtroende, jag alltid visat honom. Som en vän har han blifvit emottagen, som en fridstörare lemnar han mitt hem. Men, jag borde vetat det förut, för sådane herrar har gästfriheten ingen helgd....

— Nej, nej, afbröt Cecilia, han förtjenar icke dessa stränga ord. Jag vet, att också du en gång älskat; låt minnet af denna tid mildra din dom!

— Om jag varit svag, har jag dock aldrig med någon otillbörlig skonsamhet bedömt mina egna fel.

— Men om det är ett fel att uttala hvad man känner, så kan dock känslan vara ädel, sjelfva viljan god.

— Han har således sagt, att han älskar dig. Jag bestrider honom rättigheten att säga det. Han har inkastat brinnande ord i en ung, oerfaren själ, utan att besinna allvaret i sin lek. — Och du Cecilia, hvad har du svarat?

— Sanningen.

— Det var dig då så lätt att afgöra en fråga, kanske den svåraste af alla att begripa?

— Du har lärt mig att tro på känslornas himmelska ursprung och här, här talar en röst, som jag icke kan betvifla.

— Du svarade således, att du älskade honom tillbaka?

— Ja.... Borde jag väl hafva ljugit?.... O, förlåt mig, om jag gjort orätt, men, vid Gud, jag kunde icke förneka mig sjelf.

— Arma barn, arm midt i rikedomen af dina känslor! — Huru illa har jag icke förmått skydda din frid, huru dåraktigt var det icke att tro, det jag kunde, som jag bort, vaka öfver din lycka.... Med allt mitt goda uppsåt har jag icke mägtat bygga ett säkrare värn, än att det ramlar vid första profvet; så många års bemödanden äro tillintetgjorda i ett enda ögonblick. I sanning, Cecilia, en sträng lexa för min stolthet, min faderliga fåfänga. — Och efter J nu älsken hvarandra, hvad vidare? — Han begärde ditt hjerta, och han fick det?

— Ja, det var hans.

— Han begärde din hand?

— Ja, han gjorde det.

— Och han fick äfven den?

— Nej, icke min hand.

— Jag förstår. — Det är jag, som skall bestormas af era böner, det är jag, som skall bevekas till ett medgifvande, hvilket jag icke har magt att neka och dock aldrig utan bäfvan skall kunna lemna. Ack, att jag kände verlden mindre väl, att jag kunde med en glad förhoppning gå din önskan till mötes, att mitt förstånd vore lika svagt, som ditt hjerta!

— Nej, fader, svag har jag icke varit. — Cecilia uttalade dessa ord med så mycken fasthet och upplyfte derunder sitt hufvud med denna stolthet, som bevittnar ett godt medvetande öfver sig sjelf. Hon fortfor:

— Jag är, som du sagt, ännu ung och oerfaren. Aldrig förr än nu har jag älskat någon annan än dig. Men måhända har den barnsliga kärlek, du, min ädle välgörare, så tidigt ingaf mig, i tysthet öfvat mitt hjertas krafter; hur skulle jag annars kunna vara mägtig af så starka känslor som de, hvilka nu brinna härinne.... Frukta ej, att Ivan hos mig kan göra dig din gamla plats stridig. — O, skulle jag icke hafva rum för er båda! Är det ej så med all sann kärlek, att han vidgar vårt bröst och låter oss med fördubblad ömhet omfatta alla, som äro oss dyrbara.... Jag älskar Ivan. Det skänkte mig en outsäglig lycksalighet att få säga honom det, och just emedan denna bekännelse innebar en så himmelsk fröjd, kan jag icke tro, att min uppriktighet varit ett fel. — Jag älskar honom och jag tackar Gud för denna känsla; det är, som om hon gifvit

nya vingar åt min själ. Men dessa vingar, min far, de skola aldrig föra mig till afvikelser ifrån den väg, du för mig utstakat, de skola endast föra mig högre. Och derför klagar jag ej, ehuru mina förhoppningar på jordisk lycka knappt finna en enda punkt att hålla sig fast vid. Jag vet, att jag redan upplefvat det skönaste ögonblicket i den delen af min kärleks historia, som har sin skådesplats här nere, men det lofvade mig så mycket, som säkert en gång i högre rymder finner sin fortsättning.... Ivan talade om sin varma hängifvenhet; det var musik för mitt öra, toner, harmonierande med min egen känsla. Han jublade öfver det återsvar, han fann. Ödet har emot honom varit strängt; detta var hans första stund af oblandad sällhet, och härpå byggde han nu med detta djerfva mod, som endast mannen eger, en löftesrik framtid. Han afsvor alla gamla begär efter magt och storhet. Min kärlek var honom nog; att lefva för min lycka hans enda ärelystnad, och han lade sitt lif i min hand. Också jag drömde nu en underskön dröm, men ack! — så kort. Det var icke min tanke, icke mitt förstånd, som sade mig, hvad jag borde göra, nej, det var mitt hjerta; sjelfva min kärlek lärde mig min pligt.

— Cecilia, jag vet icke, om jag förstått dig rätt. Du älskar Ivan och dock....

— Och dock har jag afslagit hans hand. — Ett ögonblick stod jag villrådig, men en högre magt gaf mig styrka att handla så, som jag ansåg vara rätt. Jag nekade ej, att det var mig ljuft, att lyssna till hans vackra framtidsplaner, men följa dem, sade jag, följa dem kan jag ej, *kan* ej, emedan jag ej *bör*. — Och åter var han störtad ned ifrån sin korta himmelsfärd; huru det sved i mitt hjerta att så bedröfva honom! . . . Han tviflade nu på min kärlek, trodde, att han bedragit sig och att min hela känsla blott var en ljum tillgifvenhet. Jag behöfde icke säga ett ord, för att åter öfvertyga honom om motsatsen; han hade lärt sig att läsa sanningen i mina blickar. Men huru skall jag förstå dig, frågade han, du älskar och fruktar mig på samma gång? — Och jag kunde ju knappt för mig sjelf förklara min egen mening. Men jag talade ärligt och uppriktigt som förut, öppnade hela min själ. Jag sade, att jag icke fruktade honom, att jag än mindre hyste någon sjelfkär tanke om eget värde, att jag var ett barn i menniskokännedom och dömde honom, liksom hela menskligheten, blott med mitt hjerta; men att jag kände, det ödet

bestämt, att vi på skilda vägar skulle genomvandra lifvet, att jag icke blifvit danad för den verld, som tillhörde honom, att hans lynne bjöd honom till strider, som jag aldrig nog varmt skulle kunna omfatta. Jag bekände ännu en gång, att mina ömmaste känslor för evigt tillhörde honom och att jag gerna med mitt lif, om det vore möjligt, skulle vilja köpa honom fri från all smärta, all sorg. Men jag förnekade ej heller, att jag, sedan mina första steg van att ledas af din säkra hand, icke hos honom fann denna trygghet, vid hvilken jag har ett behof att stödja mig, att jag icke så, som jag *måste,* för att ega frid med mig sjelf, kunde, trots all min kärlek, till honom blicka upp med orubblig tro, beständig tillförsigt. Ett var mig klart: skild från honom skola alla fröjder förblekna, förenade skulle vi båda blifva olyckliga.

— Detta har du sagt, du, ett barn, som ännu knappt hunnit växa ifrån dina dockor!

— Ja, så djerft har jag talat. Och Ivan var ädel, han vredgades ej öfver mina ord, han kallade mig icke hård och förmäten. Men han blef lika sträng emot sig sjelf, som han varit god emot mig. Han förebrådde sig bittert, att han ett enda ögonblick kunnat glömma, hvad han tusen gånger sagt till sig sjelf och hvad han i öfvermåttet af sin smärta så orättvist kallade att icke vara mig värdig. Då, när jag såg hans djupa qval, då vacklade min styrka. Jag bad honom med ett enda ord öfvertyga mig om, att jag hade orätt, bad honom ännu en gång begära min hand, och jag skulle, om det skett, icke ånyo dragit den tillbaka. Men han gjorde det ej. Han önskade blott min förlåtelse, sade, att hvarje skugga, han kastade öfver min ungdom, blef ett samvetsqval för honom sjelf, bjöd mig att glömma, bjöd mig att taga min kärlek ifrån honom och skänka den åt en annan deraf bättre förtjent; hvarje afundsam känsla ville han öfverrösta med en bön för mitt väl, ville åter le, då han en gång fick se mig rätt lycklig. Ännu en gång bad han Gud beskydda mig och sedan — sedan skyndade han bort.

Cecilia hade talat utan afbrott, fast hennes stämma ofta darrat och många heta tårar fallit ned på Arnolds hand. Nu, sedan hon slutat sin bigt, tillade hon frågande:

— Nåväl, min far, har jag verkligen varit svag? — Om jag handlat orätt, o, upplys och förlåt mig!

Arnold var hänryckt af beundran. Han skulle velat trycka en segerkrona på sin unga fosterdotters mjuka lockar och

glömde i sin stolthet öfver hennes mod, att försakelsens törnekrans redan med hvassa taggar omslöt hennes hjessa.

— Barn, sade han, i det han tryckte henne tätt till sitt bröst, jag har ingen förebråelse att göra dig; tag min innerligaste tacksamhet! — Hvad är mannens hjeltemod att trotsa döden för att vinna äran, hvad är sydländskans passionerade heroism att störta sig i en afgrund för att följa sin älskare; det är stoft, lumpet stoft emot den högsinnade bedriften att midt i sin hänförelse, midt i den tjusande drömmen om sin kärleks lycka vända sig bort derifrån och gå att offra sin känslas första glödande ros på pligtens kalla altare, att i samma ögonblick säga: jag älskar och jag försakar. — Du har vågat detta, Cecilia, hvilken herrlig flicka är du icke! Tusendefallt återgäldar du hvarje min faderliga omsorg. Din ädla handling är för mig, hvad den rika skörden är för odlaren; han finner i den icke blott en frukt af sin möda, utan fast mer, att Gud välsignat hans arbete. Gråt ut din smärta, mitt barn; pröfningen är bitter, men dess frukter ljufva. Du bär en mäktig tröstare inom dig sjelf. Skyddsengeln, som vakar vid ditt hjerta, skall icke tillåta, att sorgen der firar sin triumf.

. . . .

Samma afton hade grefve Holger inbjudit åtskilliga af sina grannar på soupé för att, som han sade, bereda dem tillfälle att taga afsked af hans värderade gäst, baron Furustam. — Inom sällskapet hviskades i förtroende flera rykten rörande Ivan. Några trodde sig veta, att hans hjerta fastnat vid Silfverbäcken; och detta gaf den långa prostinnan anledning att åter framkomma med sina meningsfulla vinkar om den hemlighet, som hon förmodade vara förbunden med Cecilias börd; ty att en man, sådan som baron Furustam, kunde förälska sig i en flicka, sådan som den ifrågavarande, i fall hon verkligen vore den, doktorn utgaf henne för att vara, sådant, påstod hon, tillhörde icke tidsandan. Ja hon gick så långt, att hon afsade sig allt anspråk på menniskokännedom, i fall Cecilia icke, när allt en gång blefve uppdagadt, kunde göra anspråk åtminstone på en half frökentitel, om icke mer. — Andra sade sig åter vara öfvertygade om, att hela historien om Silfverbäckskärleken saknade all grund, men att den lika ointagliga som intagande fröken Camilla åter gifvit bort en korg och att det var till följd häraf, som Ivans blick nu visade sig så fördystrad. Detta föreföll så mycket mer sannolikt, som

Camilla nu nästan uteslutande egnade sin uppmärksamhet åt den skånske fideikommissarien. »Skall väl denne nye friare blifva lyckligare än sina föregångare,» tänkte mången medlidsam fru. »Stackars unge man! säkert kommer också han att en gång förkrossas af den kalla skönhetens obeveklighet.»

Kammarjunkaren Ärenskal sjelf tycktes dock föga bekymrad öfver det sorgliga öde, som andra fruktade, att han gick till mötes. Kastad — ja, man skulle väl kunna säga *vräkt* — i den beqvämaste stolen i hela salongen satt han timme efter timme vid hennes sida och berättade med en mångordighet utan like sina ridhästars och sina jagthundars historia, helt visst troende sig afhandla de intressantaste ämnen i verlden. En sanning är det ock, att Camilla rätt ofta, åtminstone med ett småleende, deltog i hans skakande skrattsalfvor, och allmänna omdömet sade:

— Kors, hvad den kammarjunkaren är för en munter person. — Och så ofantligt rik sedan!...

Ivan var tyst och tankspridd. Aldrig hade han varit mindre umgängsam än nu. Salongernas hjelte hade förlorat konsten att göra sig älskvärd, hade förlorat lusten att roa och underhålla. Allt imellanåt drog han sig undan från sällskapet. Så stod han en stund ensam i en af de djupa fönsternischerna och blickade ut i den stilla, stjernklara qvällen. — Hvad hade icke denna dag för honom inneburit! . . . Åter var han i doktorns hem, och Cecilias blick mötte honom, men tårhöljd såsom vid afskedet.

— Jag begär icke mer någon lycka, sade han till sig sjelf; jag fordrar intet för mig. Men dessa tårar hon fäller för min skuld, o, måtte de snart blifva aftorkade och måtte jag med en enda värdig handling, sprängde den ock min sista kraft, kunna lätta de qval, som nu tynga min själ!

Ack, också för honom stod der en engel vid paradisets port. Ingen vredens, ingen hatets makt hade kastat honom tillbaka i förtviflan; det var mildheten, kärleken sjelf, som krossat hans öfvermod. — Medusaskölden har med hedendomen förlorat sin förstenande kraft; men oskulden värnas af sin egen skönhet. Hennes sköld är den sanningens spegel, som strålar i hennes blick, och titanen böjer afväpnad sitt knä, kännande med sig sjelf, att han är ovärdig den himmel han velat bestorma . . .

Tidigt följande morgon afreste Ivan från Stora Gyllenbo. Saknaden efter honom utplånades der snart. Camilla tänkte väl imellanåt på den intagande baronen, för hvilken

hon en gång kännt ett intresse, som hon trott bebåda en stor omhvälfning i hennes hjerta. Men dessa tankar fingo mer och mer en anstrykning af småförtrytelse; hon satte sin stolthet uti att kunna glömma honom, och hennes i allmänhet ytliga känslor, i förening med det omvexlingsrika lif, hvilket nu mera än någonsin hörde till dagliga ordningen i hennes fars hus, kommo hennes uppsåt till god hjelp.

Men der borta i skogen på andra sidan sjön, i det tysta hemmet vid forsens strand, der var det annorlunda; ett varmare, rikare hjerta gömde der den bortrestes minne. — I spåren af den glädje, doktorn känt öfver sin fosterdotters försakande mod, kom till honom en ångestfull fruktan, att kärleken hos Cecilia slagit djupare rötter, än han hade beräknat. Hon hade på ett sätt, som väckte hans stolthet, bestått ett hårdt prof, men att spelet var för högt, insåg han först sedan, då det dag efter dag blef honom mera tydligt, hvilken möda det kostade henne att dölja sitt tärande lidande. Cecilia försmälte icke i tårar. Hon var icke en af dessa högt klagande olyckliga, som gifva ohejdadt lopp åt sin smärta. Hon ville vara sig lik, samma trefnadens vårdarinna som förr, ville vara stark, som hennes känsla för det rätta var det. Men de fysiska krafterna svigtade förr än själens. Rosorna på hennes kind bleknade, leendet blef matt. Våren kom. Naturen återfick nyfrisk ungdom, men i hennes blick strålade icke mer det lekfulla lefnadsmodet. Och hvarje halfqväfd suck, som smög sig ur hennes bröst, stack en sjelfförebråelsens tagg i Arnolds hjerta. — Felet är mitt, tänkte han. Jag hade, om jag varit bättre på min vakt, om jag bättre kännt qvinnohjertat, bort kunna bevara henne från det sår, hvaraf hon måhända skall förblöda.

Äfven för madam Pihlqvist, denna trogna själ, som lika fullt deltog i den sorg som i den fröjd, hvilken rörde hennes kära doktor och »lilla mamsell», äfven för henne voro nu dystra dagar komna. Hon satt modfälld vid sin spinnrock och i stället att doppa fingerspetsarne i vattenkoppen, som det brukas för att få en glatt tråd, vätte hon dem ofta med sina tårar.

— Hvad går åt henne nu för tiden, frågade doktorn en dag, då han tyckte att hon särdeles väl kunde behöfva en liten uppmuntran och sjelf kände sig något bäsk i tankarne; hvad går åt henne, madam, hon ser ut som en kanin i ögonen?

— Gud gifve, att jag snart finge lägga ihop dem för alltid; jag står icke ut med att se all denna bedröfvelsen.

— Börja då med att blunda för sin egen svaghet. — Jag har trott henne om att vara en tapper själ, madam Pihlqvist, men nu ser jag, att hennes hjeltemod liknar den krigarens, om det finnes någon sådan, hvilken lägger in om afsked då freden tar slut.

— Åh jag klagar icke för mig sjelf. Jag har Gudskelof fått min upptuktelse, den tiden salig Pihlqvisten lefde; men lilla välsignade mamsell Cecilia, att nu ödet också skall börja bråka med henne . . . .

— Dumt prat! När hörde hon väl talas om ett lif utan bråk? Visst skall ödet bråka med oss alla, annars hade man ingenting, som höll sig vaken. — Hon borde långt för detta hafva lärt sig att begripa, det vår Herre icke satt oss här i verlden som flugor i ett sockerstånd.

— Men denna olycka, som kommit öfver vårt hus . . .

— Tyst, madam Pihlqvist, det är ingen olycka. Under mitt tak kan ingen olycka finnas; men för sorger förmår den dödlige ej stänga sin dörr.

— Ja, sorgligt är det, hå hå!

— Så hon vill då nödvändigt dö och derför vänder hon sig till mig, som är doktor. — Nå ja, skulle hon få sin vilja fram, så behöfva vi icke göra oss mycket besvär med likkista; en snusdosa kan just blifva lagom för en sådan smula menniska som hon. Men kom ihåg, madam Pihlqvist, då hon väl är död, gå då icke och spöka längre.

Också åt en annan af våra bekanta hade glädjen, åtminstone för några dagar, vändt ryggen nemligen åt envoyéen baron Zephyrinus. Hans förhoppningar rörande hans brorson voro tillintetgjorda. På det långa brefvet till Ivan hade han fått det svaret, att denne med oförrättadt ärende lemnat Gyllenbo och för alltid slagit ur hågen alla spekulationer såväl på Camilla, som andra arftagerskor, samt i stället beslutit att inträda i någon främmande nations krigstjenst. Denna underrättelse hade så uppskakat envoyéen, att han — ty sorgen tog hos honom ständigt denna utväg — fått sig en svår snufva. Nu måste han blifva hemma på sina rum och söka restaurera sig med fotbad och hafresoppa. — En morgon hördes kammartjenaren Blomsterlöf med djupt sårad artistisk finkänslighet, klagande utbrista:

— Om också himmelens englar kommo hit ned att egenhändigt frisera herr envoyéens peruk, skulle han ändå klaga öfver en dålig betjening.

XIV.

Lyckans hjul.

"Första Hexan: Hel, hel dig, Macbeth! hel dig, Than af Glamis!
Andra Hexan: Hel, hel dig, Macbeth! hel dig, Than af Cawdor!
Tredje Hexan: Hel, hel dig, Macbeth! som en gång blir konung!"

Shakespeare.

Det är en vinterdag omkring halftannat år efter de till-
dragelser, som i föregående kapitel blifvit omtalade, och vi
befinna oss åter i vår gamla konungastad.

Middagssolen kastade några klara strålar in i en liten
våning vid Drottninggatan. De skimrade brokigt bland den
massa af lyxartiklar, som här trängdes om utrymmet, men
vilka voro hopade utan den goda smak, hvarförutan ingen
erklig elegans är möjlig. Soffor och stolar täflade med
varandra i besynnerligheten af formerna och färgprakten af
fverdragen. Bord och athenienner voro öfverlastade med
litterkram från julexpositionerna, och väggarne pryddes af
aflor, hvilkas rikt förgylda ramar ådrogo dem större upp-
ärksamhet, än de hade skäl att önska. — Vid närmare
etraktande upptäcktes ock en stor brist på ordning. Hvarje
rå hade sitt nederlag af dam. Flugsmutsen sedan sista
ommaren satt ännu qvar på porslinsgubbarnes näsor. Åt-
killiga cigarrstumpar lågo kastade på golfmattorna, och
rdstäckena voro fläckade af stearin. Med ett ord här
r mångfaldigt mera grannt än trefligt, och tydliga tecken

gåfvo tillkänna, att ingen husmoderlig blick vakade öfver det hela.

Från matrummet hördes skramlet af tallrikar samt prat och skratt. Här serverades en dejeuné för omkring ett dussin gäster, nästan utan undantag bestående af dagdrifvare från den högre societeten.

En af dessa, för tillfället betydligt upphettad af det goda vinet, bjöd tystnad genom klingandet med sitt glas. Då han ändtligen fått sin vilja fram, höll han följande tal:

— Mina herrar och vänner! Vi hafva åter haft det sällsynta nöjet att deltaga i en af dessa glada tillställningar, som vår förträfflige värd så väl förstår att med glädjen och trefnaden under sitt tak framtrolla till sina gästers behag, och det är med anledning häraf, som jag nu uppmanar eder att såsom gentlemen med mig i botten af detta glas uttömma den erkänsla, som lifvar ungdomskänslans fräsande champagne-blod (hör, hör!) Lifvet är kort, mine herrar, (allmänt bifall). — Lifvet är kort, har jag haft äran säga .. .. Njutningens vällustiga daggdroppar glindra i skönhetens blickar (bravo, bravo!) och glädjen går hand i hand med den gästfrihet, hvars belöning blomstrar i de känslor, som med eviga eternellers oföränderliga blomsterband omsluta .... Ja, mina herrar, omsluta .... vänskapens och högaktningens säkra förbund. Vi bedja således nu vår värd vara öfvertygad om, att våra välönskningar för hans .... för hans väl, våra förhoppningar om den törnefria bana, som ödet allena eger i sin hand, måtte blifva lika oafbrutna, som vårt deltagande är oskiljaktigt från hans lycka, och att .... att .... att .... (vidare, fortsätt, fortsätt!) Jag yttrade nyss, att lifvet är kort. Jag tillägger nu blott med den oförgätlige skalden: om hundra år är allting förglömdt! .... Men aldrig, hoppas jag, skall glömmas den tacksamhet, hvarmed vi nu höja våra fyllda glas. En skål, gentlemen, en skål för vår värd, en skål för vännen Storlund!

Glasen tömdes med entusiasm. Värden fann sig högeligen smickrad och gaf det tillkänna i några ord af vida bättre sammanhang än den föregående talarens.

— Och nu, frisk luft, frisk luft! ropade flera röster. Dejeunern var slut. Man tog hattar och öfverplagg, och värden gjorde sina gäster sällskap ut på en promenad å Norrbro.

Stockholm — vare det sagdt utan begär att förringa dess anseende — ger i allmänhet icke intrycket af en stor hufvudstad; men Norrbro gör det. Ganska få städer torde ega en sådan centralpunkt, en sådan pulsåder för det allmänna lifvet, som denna, och med lika mycket sanning som man påstår, att ingen venetianare uraktlåter att dagligen besöka S. Marcos Piazza, kan man säga, att det icke gifves någon Stockholmare, *h*vars väg ej åtminstone en gång om dagen leder öfver Norrbro. Här, hvarest Mälarens vatten genom hvalfven under våra fötter går att blanda sig med saltsjöns, stå vi sjelfva midt i hvirfveln af en mångskiftande menniskoflod; också ett sammanlopp af bittra och söta vågor . . . . Här, imellan lejonen, som bevaka slottet, och konungastoden, som representerar våra stoltaste minnen, mötas lyxen och armodet, flanören och affärsmannen, skönheten och hennes beundrare, hofmannen och rabulisten, konstnären och dagakarlen, ordningens väktare och brottets handtlangare. — Ja, denna plats är utan gensägelse i sitt slag den intressantaste i hela vårt land och erbjuder icke blott ett behagligt tidsfördrif åt den sysslolöse gaparen, utan äfven tänkvärda nota bene för en skarpsynt observator.

Vid brons vestra trottoir helt nära Gustaf Adolfs torg stannade den flock af unga kavaljerer, som vi nyss sett lemna dejeunern. Med dubbel-lorgnetten för ögonen stod vår Gust—af Storlund, lutad mot sin »intime vän.» Lukas Purpurknekts arm. Den märkbaraste förändring hans utseende undergått, sedan vi sist med honom sammanträffade, utgjordes af några rynkor öfver näsan. Dessa rynkor bidrogo visst icke till mannens förskönande, men de voro uttrycksfulla och sade ungefär så här: »Godt folk, se här en näsa, som är van vid att inandas parfymer, som är van vid att stickas i vädret bredvid de mest fullblodiga näsor i hela staden och som derför blott eger likgiltighetens fnysning för den lumpna hopens barn!»

Den unge kongl. sektern eller brukspatronen, som han nu också lät kalla sig, hade ganska skickligt förstått att med sina penningar köpa sig förnäma bekantskaper och tillträde till hufvudstadens förnämsta sällskapskretsar. I djupet af hans själ låg den gamla grämelsen qvar: han var ingen välboren man, tyvärr icke en gång på sidolinien, och alldenstund ett fatalt öde har bestämt, att menniskan icke födes mer än en gång, hade han icke kunnat förändra sin ofrälse

börd; men han hade, så vidt i mensklig förmåga stod, sökt utplåna hågkomsten af detta beklagansvärda förhållande, detta naturens stora misstag. Ödet hade icke gjort honom förnäm, men han hade gjort sig sjelf till en svans åt de förnäma; han var ingen sol med eget sken, men försummade aldrig något tillfälle att hänga med i den höga dansen, såsom en satellit åt de himlakroppar, af hvilka han lånade sin glans. Framgångarne af dessa bemödanden gjorde honom förtjust. De hade visserligen kostat mer än en årsgröda af Barbacka, men också var han redan hunnen ända derhän, att då han nu sade: »*Vi*, jag och mina *vänner*,» egde han den oskattbara vällusten att deruti kunna inbegripa minst ett par tjog af våra grannaste namn. Men ack — hur hade det väl gått med den döende kronofogdens varning: »*Akta dig, min son, för att blifva en narr!*» . . . .

Storlund och hans följeslagare togo nu de farande och vandrande på Norrbro i nådigt skärskådande. Före detta »*sockenlejonets*» mod hade på senare tiden vuxit betydligt, och den jargon, han förde, skulle kunnat anstå en man, hvars blanklädersstöflar aldrig smutsats af provins-dam.

— Här är ganska lifligt i dag, anmärkte han. — Gud må veta, huru menniskor kunna stå ut med att ständigt hafva så brådtom. — Men jag ser inga bekanta. — Tyst, der komma grefvinnan Ulrique Marie Poppelpamp och fröken Rosamunda (Storlund uraktlät aldrig, att nämna en förnäm dame vid hennes förnamn). Det är verkligen skada, att fröken Rosamunda ännu har för mycket af landsortsstilen i sin gång; hon borde aldrig visa sig utan i vagn. — Ah, madame Honorine la Batiste är också ute i dag! Ovanligt blek, på min ära. Vårt kalla klimat och hennes varma hjerta komma icke väl öfverens. På sista Amaranten tog jag upp hennes näsduk. *Monsieur*, sade hon, ja, hon sade icke mer, men det var ett mycket vältaligt *Monsieur*. *Madame*, svarade jag. *Monsieur*, upprepade hon ännu en gång; åh, en charmante qvinna!

— Den sköna Honorine, tillade Lukas Purpurknekt, skulle behaga mig ännu mera, om hon blott ville honorera allt hvad hennes blickar lofva.

— Se vår vän Silfverstake motionerar med god mine sin lilla Skeppsbro-mamsell. Nå ja, han behöfver pengar och då . . . . Fördömdt, att man här hvarje ögonblick skall behöfva knuffas med mobben! Få vi en gång en ny

bro öfver strömmen, så borde allt sämre folk förvisas dit och vi blifva i ostörd besittning af denna.

— Se dit till venster, bror Storlund.

— Ack, lilla Rosa vid kören. En rätt näpen unge. Beklagansvärdt, att väglaget i dag icke ger henne någon anledning att visa sina smalben, ty de äro, så vidt jag vet, de vackraste i staden.

— Stort misstag; du måste då aldrig ha sett hennes syster öfver fotknölarne.

— Hvar och en har sin smak. Den ene älskar det subtila, den andre det kolossala . . . . Men hvad är detta för ett karnevalsspektakel! Observera, go herrar, denna antediluvianska chaise och åkerspöket, som sitter deruti. Förmodligen är det någon matrona från Trosa eller Wimmerby, som håller sitt intåg i hufvudstaden. Hvilken besatt utstyrsel, ha, ha, ha!

Hela sällskapet instämde i en liflig skrattsalfva.

Det påpekade equipaget var också onekligen ganska lustigt. Det var en gammal, redan i våra fäders ungdom urmodig chaise-kärra, ljusgul till färgen och med ofantligt höga, rödmålade hjul. Imellan fjädrarne der bak stod fastsurrad en stor, jernbeslagen kista och ofvanpå denna någonting, som vida mer liknade en hönskorg än en hattask. Denna packning gaf åkdonet en så betydlig bakvigt, att skalmarne hvarje ögonblick tycktes hota att lyfta den lille skinntorkade skjutskraken högt i luften. Skjutspojken slet och ryckte oupphörligt i tömmarne, småsvärjande öfver, att rappen af hans tagelpiska hade en så föga tillfredsställande påföljd. Bredvid honom i sätet guppade ett stort klädbylte, hvilket vid närmare granskning befanns innehålla ett äldre fruntimmer. Hon var utstyrd i en gammal vargskinnspels och bar på hufvudet en gräsgrön stopphufva, ombunden med en brokig ylleshawl. — Allt detta blef än mera komiskt vid sidan af de många eleganta equipagen och toaletterna.

Den skådelystna allmänheten hade fått ett extra spektakel att förlusta sig åt. Några gatpojkar uppstämde hurrarop; från alla håll hördes skratt och anmärkningar.

— Förbaskadt kostligt! utropade Lukas Purpurknekt. — Den der schäsen borde få sin plats bland våra fornlemningar, och lilla mutter sjelf sättas upp bland ufvarne i zoologiska museet. Man skulle blifva bottenrik karl, om man hade något sådant att visa för pengar. — Se bara på denna

lilla nätta reskoffert, en verklig klenod bland alla pigkistor i verlden, utmålad med de grannaste tulipaner. Ah, der står något att läsa; förmodligen egarinnans namn. Låt mig se, Sara Stor . . . . Stor . . . . Nå fan besitta står der icke *Sara Storlund!* — För tusan, hvart tog vår brukspatron vägen. Stå icke der, bror Storlund, och gapa i vattnet, utan kom hit och gör din reverens för en vördad tante eller måhända kusin från landsorten.

Vännernas munterhet nådde nu sin höjd. Men alla brukspatronens bemödanden att hålla god mine och deltaga i deras löje voro fruktlösa. Han hade nyss gjort en upptäckt, som färgat hans kinder pionröda. Med tydlig förlägenhet stödde han sig mot balustraden.

— Som jag säger, återtog Lukas. — Den vargskinnsbepelsade medusan bär verkligen kära brors namn; åtminstone torde du kunna göra arfsanspråk på hennes koffert, och hvem vet allt hvad rart den kan innehålla.

— Jag ber er, mine herrar, tala icke så högt, det väcker uppseende.

— Men det är för hvar och en en lycka, då någon af familjen väcker uppseende och denna dame . . . .

— Jag önskar hon låge i strömmen med kista och hel pacotillen!

— Du känner henne således verkligen icke?

— Jag skulle känna denna fågelskrämma! . . . . Skämtet är i sanning väl groft. Men det gör ingenting ha, ha, ha! . . . . Låtom oss gå vidare, här blåser kallt från sjön.

Det lustiga equipaget skumpade bort öfver torget, och Storlund bjöd sitt sällskap på en likör hos De la Croix's.

— Jag tömmer mitt glas för Sara i vargskinnspelsen, sade Lukas Purpurknekt.

— Vi följa ditt exempel, instämde flera röster.

Också brukspatronen deltog i skålen, också han förklarade infallet vara godt. Men i hemlighet qvaldes han af en djup ångest, hans ömtåligaste känsla var sårad, hans fåfänga träffad af den bittraste förödmjukelse. — Ack, han hade i »Sara i vargskinnspelsen,» uti »åkerspöket i den antediluvianska chäsen» igenkänt — sin egen mor. Han, sällskapsbrodern åt så många högättade grefvar och baroner, hade sett sin mor beskrattas af hundratals personer, hört henne helsas af gatpojkarnes hurrarop; — en upptäckt af sanna

förhållandet, och han vore objelpligen störtad från sin höjd, ett offer för satirens gissel, för det grymmaste af alla åtlöjen . . . .

I skymningen samma dag smög sig den så olyckligt öfverraskade sonen med kappkragen högt uppdragen öfver öronen bort till en af de oansenligaste gränderna på Ladugårdslandet. Här bodde en ringa skomakare, som hade den stora äran att vara brukspatronens köttslige morbror. Till all lycka var mannen af lästen alltför likgiltig för förnäma relationer, alltför stolt, att vilja på något vis falla sin magnifika systerson besvärlig, och detta hade för denna sistnämde gjort det ganska lätt att hålla en så låg slägtförbindelse hemlig för verlden. Att modern här nu var att träffa, tog brukspatronen för gifvet, och som han för ingen del ville emottaga henne hemma i sin egen våning, hade han beslutit att sjelf uppsöka henne. — Han hade icke missräknat sig. Kronofogdens gråtmilda enka gästade verkligen sin bror, skomakaren. Under hans låga tak fick hon nu den för hennes ömma modershjerta så obeskrifligt ljufva fröjden att omfamna sin son, och efter gammal vana grät den goda frun härvid så ymnigt, som om hon haft för afsigt att med glädjetårar dränka både sig sjelf och sin »Gösse».

— Ack, hvilken välsignad gosse du är, som redan vet, att jag är i staden och sjelf kommer och söker upp mig, snyftade hon i sin alltid våta förtjusning. — Jag visste nog, att du är dig lik, fast menniskor alltid äro färdiga, att förtala sin nästa. — Han har icke tid att skrifva mig till, tänkte jag, derför vill jag sjelf resa och se om honom. Och så gaf jag mig åstad i rappet, och en riktigt skön ostkaka har jag med mig i hattasken, ty ostkaka vet jag du tycker om. — Och aldrig skola vi nu mera skiljas, ty nu ser jag, att du håller riktigt af din gamla mor, och fast jag icke är van vid stadslifvet, så vill jag gerna för dig uppoffra min beqvämlighet, ja det vet Gud att jag vill. — Och en så rar och fin herre du har blifvit! Ack om farsgubben nu lefde och finge se dig, det skulle fröjda hans hjerta!

Hvad hade väl sonen att svara på ett så välmenande, om än enfaldigt tilltal? . . . . Sade han månne: »Jag skäms för dig, min mor, jag ville långt hellre ligga gömd djupt ned i jord, än inför mina förnäma bekanta visa mig

vid din sida? . . . . Nej, Gud vet hvad han sade; nog af, han lyckades bibehålla henne i den öfvertygelsen, att hon verkligen egde den förträffligaste, den ömmaste son under solen, men att högst magtpåliggande angelägenheter nödgade honom att redan tidigt påföljande dag företaga en resa, från hvilken det var honom alldeles omöjligt att bestämma, när han skulle komma tillbaka; hvarföre hon ock tog hans råd för godt, att så fort ske kunde återvända till Barbacka, der hon med det snaraste hade att vänta hans besök. Hon erkände äfven, att det var mycket obetänksamt gjordt af henne att komma till Stockholm, utan att förut underrätta honom derom. Hade han blott anat hennes ankomst, så skulle han nog vetat så ordna sina angelägenheter, att han längre kunnat få njuta af sin dyra mors sällskap. Slutligen blef det hon, som måste bedja honom förlåta, att besöket icke medförde all den glädje, det kunnat skänka; imellertid hade hon dock fått se honom, fått trycka honom till sitt bröst, och det var redan en stor lycka.

Efter ett par timmars samtal åtskildes de. Sonen skulle naturligtvis ingenting hellre önskat, än att åtminstone hela denna afton få dröja qvar hos sin mor, men olyckan ville, att han alldeles emot sin vilja, af tvingande skäl var nödsakad att infinna sig på en supé hos sin gamle vän och gynnare grefve Holger Gyllenglans.

— Stackars, stackars min Gösse, utbrast den godtrogna frun, då hon åter blifvit allena med sin bror, skomakaren. Ingen vet bättre än jag, hvad hans hjerta lider, han som håller mig så innerligen kär och ändå så sällan får råka mig.

— Åh han tröstar sig nog, genmälde brodern torrt.

— Hvad menar du med det?

— Jag menar, att... Ja, det är detsamma hvad jag menar. Fast mina skodon, Gubevars, äro för grofva åt en så fin herre som han, så... Men gråt icke du, Sara; jag tycker, du kunde behöfva hvila dig efter resan.

Men syster Sara hade fått en annan idé och öfvertalade sin bror att följa henne ut i staden; hon ville nödvändigt se skimret af de ljus, som denna afton belyste hennes son.

Klockan var imellan åtta och nio. En mängd präktiga equipager rullade hän åt Blasieholmen och stannade utanför

ett af de större husen derstädes, hvars våning en trappa upp var rikt upplyst.

Ehuru det var kallt och en skarp vind blåste kring gathörnen, hade en folkhop församlat sig här utanför förstugan, för att uppfånga en skymt af de många eleganta gäster, som tätt efter hvarandra stego uppför trappan. Bland dessa åskådare voro äfven skomakaren och hans syster.

Att från gatan blicka upp emot en fönsterrad, der ett skimrande ljussken så grannt bryter fram imellan brokiga gardiner, der damer och herrar i lysande toiletter skymta förbi och livrékläddde betjenter med silfverglänsande brickor ses korsa hvarandra, under det att måhända tonerna af en glädtig musik når vårt öra; — sådant väcker ofta föreställningar om ett lif af idel lust och fröjd, äfven hos den, som af erfarenheten mångfaldiga gånger fått lära, att allt icke är guld, som glimmar.

— Och här bor grefve Gyllenglans, hviskade fru Sara till sin ledsagare. Deruppe har jag min son; men hans hjerta är hos mig, ja det är säkert. — Han har stigit högt den gossen; det har alltid anat mig, att så skulle gå. — Kanske umgås han hos sjelfva kungen. Jag kan riktigt vara stolt, som är mor åt en sådan man; men högfärden hör icke till vår slägt, fast vår mors kusin var biskopinna i Skara. — Så rart der måtte vara deruppe!... Det gör ondt i ögonen att bara se dit. — Nu tog hennes fantasi en djerf flygt och hon drömde om en himmelsk lycksalighet bland siden och vaxljus, under det att hennes bror af hela kalas-herrligheten blott önskade sig ett glas punsch.

Om läsaren behagar, lemna vi syskonparet här och stiga sjelfva upp i den ståtliga våningen.

Så snart vi träda in i salongen, skyndar oss värden förbindligt till mötes. Det är en gråhårsman med ett högst fördelaktigt utseende och den noblaste hållning. Hans värdighet är utan all förarglig högfärd; hans helsning har icke allenast den goda tonens behag, utan äfven det goda hjertats. Vi finna hos honom denna naturliga språksamhet, som gör ett samtal angenämt, äfven om ämnet, hvilket afhandlas, är utan intresse. Han skrattar ofta åt saker, som i det hela alls icke äro att skratta åt, men han gör det så otvunget, så godmodigt, att den skulle sannerligen vara en ohjelplig tvärvigg, som icke drog på munnen, då han hör-

de den gamle herrn berätta en anekdot om sin qvicke grandonkel.

Jag hoppas, att läsaren i denna person igenkänt grefve Gyllenglans från Stora Gyllenbo. — I ett annat rum finna vi hans syster, fröken Elisabet, omgifven af statsmän och diplomater, diskuterande frihandelsprincipen; och åter i ett annat Camilla, omgifven af — ja, hvad annat kunde det vara än kurtisörer. Hon, liksom mängden af våra unga arftagerskor, sväfvade beständigt och hvart hon tog vägen i en atmosfer af kurtis.

Hvar och en, som sett, huru väl grefve Holger trifdes på sitt fädernegods, sitt kära Gyllenbo, måste förundras öfver att nu träffa honom bosatt här uppe i den bullersamma hufvudstaden. — Det är författarens skyldighet att redogöra för orsaken till denna flyttning.

Fröken Elisabet hade, såsom vi veta, en liflig själ, rik på djerfva idéer. Under mer än tvenne år hade hon uteslutande lefvat för sitt stora reformationsverk på den gamla familjgården. På denna tid satte hon hela orten i förvåning genom sina dristiga åtgöranden och den oförtrutenhet, hvarmed hon på en gång bedref så många olika, så många vidtomfattande planer. Liggande på sin soffa, läste hon flitigt sina många berömde författare. En engelsman sade henne ett, en fransman ett annat, en tysk ett tredje; hon tog nu litet af hvarje och hade genast en stor tanke färdig, hvilken knappt hann att blifva nattgammal, förrän den till verkställighet befordrades. I en handvändning voro hennes beräkningar uppgjorda, ty hon hade sett och läst så ofantligt mycket och flög på fantasiens vingar de långsamma silfverberäkningarna i förväg, sina resultatet till mötes. Och dessa sade henne alla, att brodren Holger ofelbart och innan kort skulle blifva hela provinsens rikaste magnat, en föresyn för sitt stånd, en heder för sitt land.

Det hände sig, att då den gamle grefven, hvilken en så stor utmärkelse väntade, en sommarafton gick nöjd och belåten, rökande sin cigarr under borggårdens lummiga lindar, stod ett stycke derifrån en af godsets före detta bönder, nu en åttioårig undantagsman och betraktade sin husbonde med meningsfulla blickar.

— Hur mår du i dag, min gamle, redlige Jöns Trulsson? frågade grefven, som blef honom varse och märkte, att

han hade något på hjertat, som han gerna ville komma fram med.

— Gud bevare hans nåd, svarade den tilltalade, blottande sitt skalliga hufvud. Tackar ödmjukast, som frågar, Herren vare ära, krallar me't. — Dristar vara så oförbehållsam fråga, huruledes hans nåd befinner sig sjelf?

— Jo bra, min käre Jöns.

— Nå ja, vid hans nåds unga år har man ingenting annat att förmoda. — Jag hade ett ärende i dag på kontoret, och så har jag, mens jag väntade på herr bokhållaren, gjort en spatsering kring alla dessa nymodiga funderingarna här på gården. Hm... Jag är likasom barnfödder här, som hans nåd nog vet, och har mång eveliga gånger, så en fattig syndare jag här står, haft näsvisheten, att just på samma denna plats samtala med salig gamle herrn, Gud fröjde hans själ! Men se jag vågar opålitligast bemärka, att om gamle herrn nu kunde stiga upp ur sin graf och taga sin gamla egendom i beskådning, då — mig få lof att säga, hans nåd — då gick han genast och la' sig igen.

— Hur så, gamle Jöns.

— Förty att han, lika lite som jag, skulle kunna förstå sig på alla dessa många schåserna. — Bråk i hvar vrå, hans nåd. Ingenting får vara vid det gamla. Dagsverken mer än skäligt är, och jordmätare och skogsherrar och byggmästare och en storpratiger spektor, som håller sig för god att gå till fots, utan flackar genom marken på hästryggen. Men se på rågen i norra gärdet. Åkrarne se ut akurat som mitt skalliga hufvud: ett strå i östan och ett i vestan.

— Du förstår dig icke på att se saken i stort, och derför kan du ej heller bedömma, huru det går.

— Ja, nog går det, hans nåd; men jag säger om detta, som jag sa' i höstas till Ola Månsson, då han kom körande som en tosing från marknaden. Hopp, så det går! skrek Ola. Ja visst går det, sa' jag, men åt helfvete går det; och åt helfvete gick det också, ty Ola, den suputen, bröt nacken af sig i Dundrare-backen.

Grefven förtörnades icke öfver denna frispråkighet. Han log blott och sökte med några vänliga ord ingifva sin gamle trotjenare bättre tankar om gårdens förvaltning, innan han afskedade honom. Men anmärkningen qvarlemnade dock ett obehagligt intryck, och då grefven något senare

mötte Elisabet, kunde han icke afhålla sig att meddela henne hvad som blifvit yttradt.

Fröken fann sig förnärmad af, att han kunde fästa något afseende vid dylikt bondprat.

— Min käre Holger — svarade hon, intagande en imposant ställning med utsträckt hand och tillbakalutadt hufvud — har det kommit så långt, att du, den siste Gyllenglansen, sätter mera förtroende till en Jöns Trulsson än till mig, då . . .

Längre hann hon icke, förrän brodren fattade hennes hand och, tryckande den till sina läppar, bedyrade, att hans tillit till hennes förstånd, hennes kunskaper, hennes snille var utan gränser.

Denna försäkran var också fullkomligt sanningsenlig. Den »förträffliga» Elisabet stod alltjemt i hans tankar höjd öfver alla andra på en piedestal af oöfverträfflig vishet. Hans beundran var oförminskad; hans tillgifvenhet en beständig undergifvenhet. Ännu hade han väl icke med tydliga ord för sig sjelf gjort den förödmjukande bekännelsen, det hennes öfverlägsenhet numera så fullkomligt beherrskade honom, att han, den förr så frie mannen, för längesedan upphört att vara herre i sitt eget hus. I verkligheten förhöll det sig likväl så. Den snillrika systern hade tillvällat sig en magt, endast jemförlig med det välde, en äktenskaplig toffel någongång lyckats inkräkta. Hon visste dock att i allmänhet föra tyglarne med lätt hand, och då imellanåt en sporre var af nöden, hade hon alltid tillreds någon af de många *pligter* emot sitt *stånd* och sitt *land*, hvarför *»den siste Gyllenglansen»* icke kunde vara likgiltig.

Men vår fröken kom en vacker dag underfund med, att hon ändtligen uttömt hela sitt rika förråd af projekt till familjgodsets reorganisation och att det nu blott återstod att fullfölja samt skörda frukterna deraf. I och med detsamma fann hon icke mera inom denna krets en nog intressant verksamhet. Att utkasta stora idéer var egentligen hennes starka sida. Hon hade här gjort ännu mera; hon hade med raskhet och ifver satt dem i verket. Att hon skulle förspilla sin dyrbara tid med sådana göromål, hvilka, sedan planen nu i sin helhet blifvit uttänkt, fordrade endast en skicklighet af lägre ordning, vore för mycket begärdt; eller vore det väl att klokt använda sitt pund, ifall en utmärkt mekanikus nedläte sig att blifva en simpel el-

dare för den maskin, som hans snille uppfunnit? . . . Det var derföre naturligt, att hon nu skulle se sig om efter nya mål.

En morgon, då brodren Holger ännu icke hunnit taga nattmössan af sig, öfverraskades han med följande lilla tal:

— Det har, som du vet, hos mig varit en beständig grundprincip att i allt gå systematiskt till väga, att knyta den ena handlingen vid den andra, såsom länk vid länk till en sammanhängande, stark kedja. Du känner också mina åsigter om våra närvarande samhällsförhållanden; du känner, att nödvändigheten bjuder hvarje ordningens vän att draga sitt svärd till bekämpande af den revolutionära ande, som stormar genom tiden och allt mera hotande närmar sig vårt eget land. Det vore då nästan föraktligt, om en man i din ställning skulle lägga armarne i kors och sorglöst njuta det goda, han eger såsom ett arf från stora förfäder. Något sådant kan ej heller falla dig in: jag är nog lycklig att vara öfvertygad derom. Du har redan tagit det första steget, som leder till betryggande af vår ställning och våra rättigheter, då du genom kloka ekonomiska åtgärder beredt dig det säkra stöd, som en stor förmögenhet förlänar hvarje opinion, och som för vårt parti är af så väsendtlig betydelse. Du har häruti föregått dina ståndsbröder med det vackraste exempel. Men detta är blott en del, en början af systemet; det andra steget återstår ännu: du måste personligen och offentligen uppträda till försvar för den idé, du genom din börd representerar. — Vi hafva riksdag redan om ett par månader. Betydelsefulla frågor komma der att afgöras. Man rustar sig till strid på alla håll. Skall väl då i den afgörande stunden den siste Gyllenglansen saknas på den bänk, från hvilken hans far och farfar och farfarsfar vid så många tillfällen häfdat sin ära? . . . Nej, Holger, det är omöjligt, att du så kan svika dina heligaste pligter, och derföre, du finner det sjelf, derföre måste du ovilkorligen resa upp till riksdagen.

Nödvändigheten häraf var för den gode grefven långtifrån klar, men alla hans motsägelser blefvo öfverröstade, alla hans skäl att blifva hemma vederlagda. Elisabet var hans lady Macbeth, ehuru en lady Macbeth af vårt sekel. Hon hade fattat den höga föresatsen att göra sin bror riktigt lycklig — men icke efter hans, utan efter hennes hufvud. Det smärtade honom djupt att lemna Gyllenbo, der

han i så många år njutit ett bekymmerslöst och beqvämt lif, och som han aldrig tänkt öfvergifva förr, än då han en gång skulle flytta in i familjgrafven. Men hvad var att göra! — Icke ville han stå som en skam för sin slägt, såsom Elisabet låtit honom förstå, att händelsen skulle blifva, i fall han försummade att infinna sig på riddarhuset; icke ville han gå och blygas bland familjporträtten i sin matsal. Som barn hade han mångfaldiga gånger hört den hotelsen: »Om icke lilla Holger är beskedlig, så stiger stamfar ned ifrån väggen och nyper honom i örat.» — Någonting liknande den bäfvan, han då erfarit, återkom nu. Han tyckte sig liksom förmärka, att gamle stampappa redan bistrare än vanligt rynkade sin panna af bara ogillande öfver den motvilja, hvarmed han, den siste ättlingen, fyllde sin ridderliga pligt. — Alltså!... Grefven beställde sig en ny adelsuniform, tog med blödande hjerta farväl af sitt hem och for till Stockholm.

Men snart nog fann han sig här vida bättre, än han någonsin förmodat. Han återsåg många gamla ungdomsvänner, gjorde nya angenäma bekantskaper, och sällskapslifvet, som han alltid med förkärlek omfattat, bjöd honom dagliga förströelser. Sjelfva riksdagsbestyren blefvo honom också långtifrån så obehagliga, som han väntat. Man krusade för honom på många håll, inbjöd honom till enskilda öfverläggningar, prisade hans nit för fosterlandets bästa, begärde hans råd och upplysningar i alla möjliga frågor. På detta sätt kom han till den öfvertygelsen, att han var en mycket betydande person, och af Elisabet erhöll han alla sina åsigter fullfärdiga, utan egen tankeansträngning. Innan han visste ordet af, hade hans salong blifvit en samlingsplats för våra »*store män*», hans middagar fått politisk betydelse. Hans mod växte, i samma mån han kom underfund med, huru lätt det kan gå att skörda en parlamentarisk lager. Slutligen randades för honom en dag af lysande framgång. Han steg upp på sin bänk i riddarhuset (hans vackra figur gjorde derifrån en ypperlig effekt) och höll ett långt, ståtligt tal. Minst hälften af hansståndsbröder föll i förtjusning, och då han, slående sig för bröstet, utropade dessa ord: »Den friborne mannen erkänner blott en tyrann, nemligen: *sin pligt!*» då skakades de gamla vapenplåtarne af ett inom dessa murar sällspordt bifallssorl. Men triumfen blef ännu fullkomligare, sedan en an-

nan värd ledamot uppträdt med några anmärkningar emot anförandet, och grefven derefter ånyo begärt ordet och i en snillrik replik fullkomligt vederlagt den djerfve opponenten. Att hålla ett vackert tal bevisar just icke så mycket i våra dagar, då man i allmänhet hyser så svaga betänkligheter emot att pråla med lånade fjädrar, men att på stående fot försvara hvad man sagt och impromtu besvara framkastade anmärkningar, se det vill säga något mera. — Efter denna dag glänste grefve Holger Gyllenglans bland notabiliteterna inom sitt stånd. Han blef ett samtalsämne inom alla politiska kretsar, hans tal stod att läsa i tidningarna, hans namn »låg på folkets läppar», och det hviskades om, att en statsråds-taburett med det första skulle göras ledig för den nyuppdagade statsmannen.

— Se der, sade en mängd godt folk, just en riksdagsman, sådan han bör vara. Han är icke en af dessa mångpratare, som blanda sig i alla möjliga frågor och göra våra riksmöten så långa, deras protokoll så tjocka; mycket talar han ej, men då han yttrar sig sker det med eftertryck.

— Man skulle knappt tro honom om att ega en så ovanlig oratorisk förmåga, anmärkte andra, i fall man icke visste, att i det lugnaste vattnet ofta gå de största fiskarne.

Åter andra menade, att det enda, som nu fattades honom i ära och utmärkelse, var, att hans fönsterrutor blefve utslagna af pöbeln.

Grefven var sjelf i hemlighet mycket förvånad öfver det uppseende, han väckt; aldrig hade han der nere på Gyllenbo drömt om något sådant. Men han höll god min och bar sin lycka med denna intagande värdighet, som var honom medfödd.

Den lifligaste segerfröjden rönte likväl fröken Elisabet. Det var, sanningen att tillstå, hon, som skrifvit hela det märkvärdiga talet, och icke nog härmed, icke blott anmärkningarna deremot (framförda af en tjenstvillig vän), utan äfven det »*improviserade*» genmälet hade också flutit ur hennes penna... Denna framgång vidgade ytterligare hennes planer. Aldrig förr hade hennes funderingar rört sig i så storartade kretsar. Hon var vid ett ypperligt humör. Affärerna och de många ekonomiska angelägenheterna rörande Gyllenbo skötos åt sidan såsom en bisak. Nu gälde det att få bror Holger, det ville med andra ord säga *sig sjelf*,

in i ministèren, beherrska hela konseljen, nappa åt sig regeringstömmarne samt styra land och rike. Hvad sedan kunde ske, det skulle Europa en gång blifva varse.

Vi skynda nu, efter denna redogörelse, tillbaka till de salonger, der vi nyss inträdde.

Med dagens utländska post hade en nyhet ankommit, som väckt sensation och nu utgjorde sällskapets allmänna samtalsämne. Nyheten var af tragisk natur och angick en person, som för blott några få vintrar sedan spelat ett slags roll inom hufvudstadens fina verld, nemligen den ryska grefvinnan Katinka Kortschewa. Denna dame, som icke mera åtföljdes af sin dekorerade bror, hade tillsammans med en ung äfventyrare någon tid uppehållit sig vid baden, eller rättare sagdt vid rouletten i Hamburg. Hon och hennes »*amico*» hade fört ett slösaktigt lif och gjort stora förluster på spel; men det hade lika litet fattats dem pekuniera tillgångar, som djerfhet att tränga sig in i de förnämsta kretsarne. — En morgon emottog den sköna från sin följeslagare en biljett, rosenfärgad och ambradoftande som de vanliga, men af det oangenäma innehållet, att han nyligen erhållit kunskap om, att de båda voro starkt misstänkta för att hafva utgifvit falska assignationer, till följd hvaraf han funnit sig föranlåten att oförtöfvadt lemna platsen. Han beklagade särdeles, att han nödgades *såsom lån* medtaga hennes juveler och några andra dyrbarheter, samt att han för tillfället icke egde något bättre att gifva henne i utbyte, än en försäkran om sin beständiga kärlek, jemte rådet att, också hon, genast gripa till flykten. Grefvinnan tog rådet för godt och lyckades undkomma från Hamburg. Men de elektriska telegraferna försvåra nu för tiden alla rymningsförsök. Hon blir anhållen af polisen på ett hotel i Brüssel. Man är färdig att föra henne i fängelse, då hon begär att blott ett ögonblick få vara allena, för att ordna sin klädsel. Det vore mer än barbariskt att neka en qvinna, äfven den brottsligaste, något sådant. Man bevakar imellertid omsorgsfullt dörren till hennes rum. — Men ett pistolskott smäller af derinne. Polismännen rusa dit och finna — grefvinnan död, badande i sitt blod; hon hade skjutit sig för pannan.

Som sagdt är, denna underrättelse, hemtad ur källor, som icke tilläto något tvifvel, gjorde stort uppseende. Flertalet af de närvarande påminde sig ännu lifligt den olyck-

liga grefvinnan, och mången fann den ohyggliga katastrofen isynnerhet beklagansvärd derföre, att den gaf en fläck åt den societet, som bland sig kunnat upptaga en sådan äfventyrerska. Det hördes till följd häraf från alla håll ifriga rentvagningsförsök; men de personer, som på den tid, då grefvinnan Katinka var saisonens lejon, uppbjudit all sin förmåga för att vinna om också blott skenet af hennes gunst, voro nu mest angelägna om att bedyra, det de redan från första ögonblicket af hennes uppträdande här misstänkt hennes värde och vid alla möjliga tillfällen gifvit sin motvilja tydligen tillkänna. De mest stränga af damerna förklarade, att historien var en skandal för hela könet. Andra menade, att hon borde hoppat i sjön, tagit gift, eller osat ihjäl sig, men att skjuta sig, och det för pannan till, var en anomali i den qvinliga naturen.

En förströelse från detta sorgliga ämne var af behofvet påkallad. En konstfärdig hand gjorde några preludier på pianot, och strax derefter hade en sjungande musikälskarinna den godheten att låta höra sig.

Det är någonting mycket förträffligt detta mode att göra musik i stora sällskap, om icke för musiken, så för sällskapen. Den, som eger en smula talent i sina fingrar eller i sin strupe, får derigenom ett tillfälle att göra sig bemärkt, hvilket redan är en god sak. Besitter denna talent verkligen något värde, så mycket bättre; han skall då utan tvifvel åt mången bereda en njutning. Men äfven i motsatt fall får man ändå alltid ett tidsfördrif. Huru ypperligt är det icke för en stackars värdinna att i nödens stund, då det nyckfulla nöjet står färdigt att vända ryggen åt hennes salong, hafva litet musik att bjuda på. Det är så vigt att taga till, någonting som räddat mången ur stor förlägenhet. Och för dessa gäster sedan, som mattat sina krafter i ansträngningar att lifnära en trög konversation, huru innerligt välkommet är det icke för dem, då man slutligen slår upp pianot. De befrias nu från besväret att underhålla sina tråkiga grannar och behöfva blott låtsa vara intresserade åhörare, hvarunder de, tillbakalutade i den beqväma kåsösen, ganska väl kunna taga sig en liten smyglur, om de blott passa på att då och då utropa ett: »*Ah charmant!*» — Men äfven för många andra kommer detta muciserande väl till pass. Man har till exempel ett förtroende att meddela, en hemlighet att afhandla, en öm känsla att utgjuta.

Sällan finner man för sådant gynsammare omständigheter än nu, då societetens uppmärksamhet är mera afledd från de enskilda kotterierna, då alla allmänna samtal måste upphöra och dessa hemlighetsfulla hviskningar, som under vanliga förhållanden anses stridande mot god ton, nu finna sin naturliga ursäkt. — Ja, lefve sällskaps-musiken! Måtte det aldrig fattas oss musikaliska dilettanter, som, äfven i fall de alls icke äro musikaliska och således icke för sig sjelfva kunna vinna några triumfer, dock hafva hjerta att uppoffra sig för det allmänna bästa! . . . .

Under det att en stor aria *rullade* genom grefve Gyllenglans's salong, satt envoyéen Furustam inklämd i en soffa imellan tvenne något bedagade damer. Den gamle kavaljern hade trångt, men tycktes finna sig som perla i guld. Grannen till höger om honom var en mycket fet generalska, som med sin klotformiga figur och ett par stora ögon såg ut ungefärligen som ett kolossalt ö. På venster hand hade han åter en liten, mager, liflig fröken, hvars blickar så rastlöst flögo kring rummet, att hon knappt tycktes hafva tid att blinka och som beständigt viftade sig med en stor kinesisk solfjäder, för hvilken envoyéens ögon och näsa sväfvade i skenbar fara. Dessa båda damer voro i flera fall än blott till utseendet hvarandras kontraster. Hon till höger representerade det stationära och sceptismen, hon till venster mouvementet och det sanguiniska. Den ena var ett *men*, den andra ett *ack!* — Envoyéen sjelf, den routinerade diplomaten, bildade ett förmedlande juste milieu imellan dem båda.

— Som ni säger, min nådiga, yttrade han, vändande sig åt frökens sida; alldeles som ni så träffande behagar uttrycka er, vår värd är charmant! — Han var en gång Sveriges vakraste karl, min synnerlige vän . . . .

— Och hans syster . . . .

— Ett snille . . . .

— Och hans dotter . . . .

— Ah, elle a un port de Reine . . . .

— Med ett ord, hela den Gyllenglans'ska familjen . . . .

— Ett klöfverblad af de älskvärdaste fullkomligheter.

— Ack, måtte ryktet säga sannt, då kunna vi ju hoppas att få fortfarande behålla denna förträffliga familj här uppe; den är mycket för god för landsorten.

— Jag förstår, ni alluderar på statsrådstaburetten. Ja i sanning, det vore önskvärdt i många fall, en vinst såväl för det allmänna som det enskilda, såväl för staten som societeten . . . .

— Ursäkta, jag tror min solfjäder generar.

— På intet sätt, min nådiga. Jag är tacksam för allt, som kommer från er hand, om det också blott är en fläkt.

— Men, invände den andra grannen långsamt och betänkligt med sänkt röst.

— Hvad befaller fru generalskan?

— Men, säger jag, har man tillräckliga garantier för soliditeten af grefve Gyllenglans's statsmanna-talenter?

— Ja, det är verkligen en vigtig fråga. På riddarhuset har han imellertid mycket anseende.

— Men mig förefaller han icke dess mindre något vacklande i sina principer.

— Åh ja, ni kan hafva rätt. Hans utnämning lärer ej heller ännu vara definitivt bestämd. Saken står och väger. Efter hvad jag af excellensen Puderfälts egen mun haft äran inhemta, lärer man kunna taga för afgjordt, att det härutinnan finnes tvenne alternativ; det vill säga, mina damer, antingen blir grefven statsråd, eller blir han det icke. — Malisen skyller honom för att i politiken vara alltför mycket ett eko af sin snillrika fröken syster.

— Men denna fröken syster, är hon icke alltför fantastisk?

— Visserligen, anmärkningen är ganska riktig, fröken Elisabet är måhända väl mycket fantast. — Det Gyllenglans'ska namnet och den Gyllenglans'ska förmögenheten blifva imellertid alltid något, som från en upphöjd plats imponerar på massan, och familjens aktier komma ytterligare att stiga, då, efter hvad man vill veta, fröken Camilla i dessa dagar skänker sin hand åt den rikaste fideikommissarien i hela Skåne.

— Men hvad förtjenst eger då herr fideikommissarien, utom den att vara rik?

— Ett qvickhufvud yttrade om honom häromdagen: upplös honom i sina beståndsdelar, och han skall befinnas utgöras af sju åttondedelar häst samt en åttondedel menniska. — Annorlunda tyckes dock den sköna fröken bedömma honom.

— Men denna fröken Camilla, är hon då verkligen så skön? Hon ser rätt bra ut, det vill jag medgifva; men stel och kylig samt dessutom något till åren.

— Sannolikt redan på sitt tjugusjette . . . . En charmant familj i alla fall. Ja, som vi nyss sade, ett klöfverblad af de älskvärdaste fullkomligheter. — Behagar ni en glace; den är högst delikat.

— Men alltför kall.

— Nå hvad nytt för öfrigt? Med denna fråga tog den lifliga med solfjädern åter till ordet. — Den der lilla fiffiga, ljuslockiga herrn, som står der borta, en brukspatron Storström eller Storqvist, jag kan aldrig påminna mig hans namn, känner ni honom något närmare?

— Jag har icke den äran. Det är en parveny, en länsmansson, eller något sådant. För öfrigt lärer han vara en oförarglig personage, temligen förmögen och mycket svag för att få räknas till den förnäma verlden, dit han köper sitt inträde med goda middagar åt våra unga eleganter.

— Ja så. — A propos eleganter, hvar finnes väl er herr brorson nu för tiden, den otrogne, som öfvergaf vår fana?

Envoyéen höjde på axlarne, vände blicken mot taket och suckade tungt.

— Berätta oss något om honom. Lefver han bland turkar eller hottentotter? Kan den civiliserade verlden hoppas att återfå honom lika älskvärd, som han fordom var?

— Ack min fröken, det svider i hjertat, då jag nödgas tillstå, att jag numera högeligen misströstar om hans vederfående från sina olycksaliga kapriser. Kan man tänka sig en större dårskap än hans! Han var här, som ni vet, en älskling i nöjenas verld. Den briljantaste bana låg för honom öppen, han väntades af ära och utmärkelser. Men den oefterrättlige vänder ryggen åt den afundsvärda lycka, som med vidöppna armar leende ville flyga honom till mötes, och går, gripen af en nyck, som han förmodligen fått i arf af sin salig far, att kasta sig in i fältlifvets alla äfventyr . . . . Ah, det är förskräckligt . . . . För närvarande står han som frivillig i danska arméen, och då man känner hans oförvägna mod, är det icke att hoppas, det han med lifvet kommer derifrån. I lyckligaste fallet torde det ske som invalid. Tänk er, min nådiga, tänk er Ivan Furustam utan armar och ben och en stackars liten tapperhetsmedalj på detta bröst, skapadt för kraschaner! . . . .

— Hu, så hemskt! . . . . Nej jag vill hellre tänka mig honom såsom en lagerkrönt hjelte, en segervinnare, en triumfator.

— Ack ni glömmer, att ett obevekligt öde tyckes en gång för alla hafva bestämdt, att hvarje Furustam skall hejdas på halfva vägen till sitt mål. Om det än åt vissa individer af vår familj blef förunnadt att vinna några segrar, så tilläts dem dock aldrig att fira en triumf. — Jag sjelf har träffats af hårda motgångar. Jag stod på väg att ernå en plats, der jag möjligen skulle kunnat utveckla någon förmåga till fosterlandets och samtidens bästa, men jag störtades, mina damer, störtades af ett lömskt parti, föll ett offer för en förrädisk politik, glömdes, försköts!

Båda damerna förenade sig nu i bemödanden att trösta envoyéen för hans lidna oförrätter, och de bedyrade enstämmigt, att hans värde var af det slaget, som alltid skulle vinna lifliga beundrare.

— Jag klagar ej, svarade f. d. diplomaten, med mine af en Cesar, »otack är verldens lön. Må efterverlden dömma; jag vädjar trygg till historiens dom!

. . . .

Samtidigt med detta samtal hade fröken Elisabet ett tête à tête med en högt uppsatt och särdeles inflytelserik person, en man, invigd i alla politikens mysterier och isynnerhet berömd för en utmärkt skicklighet att i allt gå till väga med den finaste försigtighet. Ingen förstod bättre än han att blanda sina kort. Han var från topp till tå ett litet *hemligt utskott*, och öfver hans läppar hade sannolikt ännu aldrig halkat ett obetänksamt ord. Denne man var excellensen Puderfält. Somliga kallade honom: ett mönster för statsmän, andra: — en slipad fisk.

— Er herr bror, yttrade excellensen, utgör i så många fall ett undantag från mängden och bland annat äfven deruti, att han icke, som flertalet af sina kamrater, lemnat sitt goda lynne qvar på det kära landet och går att tråna bort här vid riksdagen. Nej, man kan icke på ett mera älskvärdt sätt än han göra en uppoffring. Men helt säkert motser han dock med liflig förnöjelse den dagen, då han, efter att här hafva gifvit en så vacker gärd åt statens bästa, åter får draga sig tillbaka till sitt förra lugn, sina gamla sysselsättningar. Det är endast en man med hans fina be-

lefvenhet, som så förstår att dölja sin saknad, sin hemliga längtan.

— Min bror, genmälde Elisabet, eger icke någon annan längtan än att uppfylla sin pligt. Han har icke blott af sina förfäder fått i arf den egendom, der han vanligen eger sitt hem, han fick äfven deras kärlek till fosterlandet, och derför skall han alltid trifvas väl der, hvarest han eger en nyttig verksamhet.

— Jag icke allenast beundrar, jag känner mig uppriktigt glad öfver så upphöjda åsigter.

— Jag förmodar således att . . . .

— Nej, ni kan vara fullt öfvertygad om, att min tillfredsställelse är uppriktig . . . . Ser ni, min fröken, omständigheter kunna ju möjligtvis inträffa, då man af skyldig omtanke för det allmännas väl önskade taga i ytterligare anspråk de förträffliga egenskaper, som utmärka er herr bror. Men om nu dessa omständigheter verkligen kommo att ega rum, föreställer jag mig, att man å vederbörlig ort, med kännedom af generationens nog vanliga svaghet att låta patriotismen undertryckas af enskilda intressen, måhända skulle göra sig vissa skrupler, till följd hvaraf den explikation, som, ifall den utföll efter önskan, skulle vara af största vigt, kanske helt och hållet blefve inställd; då man naturligtvis från ett visst håll måste iakttaga den försigtigheten att icke utsätta sig för några direkta afslag i frågor af så delikat beskaffenhet, som den supponerade . . . . Jag vet icke, om jag lyckats uttrycka mig nog tydligt . . . .

— Fullkomligt, ers excellens, och jag kan försäkra er, att bror Holger aldrig ett ögonblick skall draga i betänkande att egna all sin förmåga åt de värf, som man i patriotismens namn af honom kan fordra, så framt det i öfrigt är förenligt med grundprinciperna för hans sjelfständiga politiska bekännelse.

— Ännu en gång, dessa försäkringar fröjda mig . . . . Ingen torde i detta hänseende vara bättre underrättad än ni, och något tvifvelsmål från min sida kan således icke mera ega rum.

— Jag är nog lycklig att ega min brors fulla förtroende.

— Och ni torde måhända äfven hafva godheten emottaga mitt . . . . Öppet och ärligt spel tillhör så väl våra dagars politik, som mitt enskilda lynne . . . . Saken är i

korthet och rent ut sagdt den, att man vet aldrig hvad som kan hända. Kanske, jag säger blott *kanske*, förestår det snart nog någon omflyttning inom vissa höga charger, hvarigenom vissa förtroendeposter torde blifva lediga och komma att ersättas med vissa andra förmågor; med få ord, det gifves så många möjligheter, att det rådligaste ständigt blir att vara beredd på allt och, för att icke öfverraskas af omständigheterna, i förtid taga sina mått och steg.

Af detta excellensens hemlighetsfulla tal trodde sig fröken Elisabet kunna taga för gifvet, att frågan om Holgers statsrådsutnämning nu var så godt som afgjord. En angenämare underrättelse kunde hon icke få. Men det var icke att undra öfver, att hon i en sak, som intressserade henne sjelf så lifligt, önskade vinna ytterligare upplysning.

— Med anledning af hvad ers excellens behagat yttra, sade hon, bör det icke väcka förvåning, i fall jag dristar fråga, huruvida något förslag, som står i samband med min brors framtida verksamhet, kan vara att förvänta? Ni finner ganska säkert, att äfven för honom är det af vigt att i förtid kunna taga sina mått och steg.

— Ack, min fröken, svarade excellensen med en axelryckning, det ligger tyvärr icke i den dödliges förmåga, att utforska, hvad framtiden bär i sitt dunkla sköte.

— På er höga plats har man dock en friare utsigt än annorstädes, och när man dertill eger er skarpa blick, ser man mycket, som för allmänheten ännu ligger förborgadt.

— Visst icke. Jag ser ingenting, jag vet ingenting, jag tror ingenting annat än det, som är faktiskt. Hvad som torde finnas der bortom, kan man endast supponera. Men alla suppositioner blifva otillförlitliga, och hellre än att riskera, det jag med beräkningar, som ännu blott äro föga annat än gissningar, skulle missleda andra, hellre följer jag min regel att vara öppen och ärlig och aldrig yttra något bestämdt om det ännu obestämda.

— Och till detta obestämda menar ni således, att man fortfarande bör räkna den vidrörda frågan?

— Jag menar nu, som alltid, att klokheten består uti att på en gång tro och betvifla . . . . Med det anseende, grefve Gyllenglans så rättvist åtnjuter, och med hans kända nit för våra samhällsangelägenheter skulle jag för min del icke förvånas öfver, om man en gång fick det nöjet att se

honom vid sjelfva rådsbordet, och sedan jag genom er haft äran blifva öfvertygad om, att inga oöfvervinnerliga hinder från grefvens sida göra detta omöjligt, blir sannolikheten för, att en dylik plats en gång af honom kommer att intagas, åtminstone icke förminskad. Detta är allt hvad jag för närvarande dristar påstå. Imellertid tänker jag taga mig friheten att af er herr bror begära, det jag i morgon måtte få göra honom ett besök, på det att vi då ostörda måtte få tillfälle att något närmare kollationera våra meningar och principer. Att dessa i det stora hela äro öfverensstämmande, tror jag mig redan veta. Men det gifves vissa detaljer, som i vissa fall få en viss betydelse .... Efter denna lilla vänskapliga konferens, som jag med stort nöje emotser, är det icke absolut omöjligt, så kunna vi ju tills vidare antaga, att vissa vigtiga händelser snart nog torde närmare utveckla sig.

Fåfänga voro fröken Elisabets alla försök att få veta något mera. Den lille excellensen slingrade sig med oöfverträfflig skicklighet ifrån hennes frågor, och hvar gång hon trodde sig hafva kommit honom riktigt in på lifvet, kröp han in bakom en hop allmänna fraser, som en snigel i sitt skal. Sjelfva hufvudsaken var henne dock klar. Det förestod en enskild öfverläggning imellan Holger och excellensen och sedan — taburetten ....

Af en händelse hade brukspatron Storlund kommit att inträda i samma rum, der Elisabet och excellensen Puderfält sammanträffat. Men det var icke dessa båda, som fängslade hans uppmärksamhet och höllo honom qvar. Hans blick mötte nemligen i ett annat hörn ännu ett förtroligt par: Camilla och kammarjunkare Ärenskal. — Med det gamla deltagande, som vi veta, att han hyste för denna sköna fröken, var det måhända ursäktligt, om han nu en smula mer, än som under vanliga förhållanden anses tillbörligt, spetsade sina öron för att komma i erfarenhet af hvad som egentligen utgjorde föremålet för hennes kavaljers särdeles lifliga samspråk. Det lyckades honom dock endast att uppfånga några spridda ord, men dessa voro af en högst betydelsefull beskaffenhet.

— En ledsagarinna genom lifvet .... Beständig kärlek .... Stor egendom i Skåne .... äktenskap .... Lif utan sorg .... Dansa på rosor .... afslag bringa till förtviflan. — Detta allt fick lyssnaren höra.

Camilla tycktes för det mesta inskränka sig till tystnadens bifall. Den enda tydliga mening, hon uttalade, var denna:

— Tala vid min far, hans svar blir mitt.

Storlund hade nu hört mer än tillräckligt, för att veta hvad som var å färde. — Han drog sig med fördystrad uppsyn åter tillbaka och erfor ett bittert stygn, som författaren stannar i villrådighet om, huruvida det träffade hans hjerta eller blott hans fåfänga. Säkert är, att han midt i smärtan kände ett slags förnöjelse deraf, att han hade äran bära sina qval för *en boren grefvinna*.

. . . .

Då samtliga gästerna en timma efter midnatt aftroppat och grefve Gyllenglans blifvit ensam med sin dotter och sin syster, kastade han sig, uttröttad af de många afskedsbugningarna, ned i en stol och lättade sitt bröst med en djup suck, som öfvergick till en gäspning.

— Gudskelof, utbrast han, att denna afton ändtligen tog slut. Jag börjar blifva trött vid detta lifvet och önskar, att jag snart åter sutte på mitt fredliga Gyllenbo . . . . Men nya bekymmer hopa sig öfver mitt arma hufvud; det blir allt värre och värre!

— Hvad kan vara anledningen till ditt missmod? sporde Elisabet. — Mig tyckes, min kära Holger, att allt här går dig så förträffligt i händerna, att du just borde prisa din afundsvärda lycka.

— Jo, jag tackar för en sådan lycka! . . . . (Ny gäspning).

— Hvad nu! . . . . Förklara dig närmare, om jag får bedja . . . . Med hvad skäl kan du knota mot ödet, du, som just nu hunnit till den punkten af din bana, vid hvilken du från alla håll mötes af gynnsamma utsigter? . . . . Du är en heder för ditt stånd. Dina förtjenster vinna med hvarje dag ett allmännare erkännande. Du har återgifvit åt vårt namn sitt gamla anseende, hopat ny äreglans kring vår vapensköld, blifvit en stödjepelare för de institutioner, med hvilkas fall hela staten skulle störta i ruiner . . . . . Korteligen, du njuter i rikt mått det sköna medvetandet att stå inför verlden som en riddersman sans peur et sans reproche; du kan, när du vill, lägga handen på ditt hjerta och återupprepa dessa ord, som väckt uppseende i hela landet: den friborne mannen erkänner blott en tyrann, sin pligt! . . . . Nå, hvad vill du mera begära?

— Förträffliga Elisabet, missförstå mig icke. Jag är naturligtvis mycket tacksam mot mitt öde och mot dig också; men nog skulle det smaka godt ändå att en gång åter blifva qvitt dessa många projektmakare här uppe.... För tillfället är det dock mera enskilda angelägenheter, som i första rummet oroa mig. Kammarjunkare Ärenskal har begärt att i morgon förmiddag få göra mig ett besök. Jag har mina goda skäl att misstänka, det hans ärende närmast kommer att röra dig, min söta Camilla .... Han har måhända redan för dig bigtat sitt hjerta?

— Ja, han har begärt min hand.

— Se der ha' vi det! .... Jag såg på honom, att han gick i friaregriller .... Och du har svarat?

— Att allt beror af min far.

— Milda himmel, hvad skola vi nu taga oss till!... Säg då ett ord, Elisabet, hvad är att göra?

Elisabet menade, att partiet var alltför fördelaktigt att kunna afslås, att Camilla redan hunnit till den åldern, då man icke längre bör uppskjuta sitt val, samt att det för bror Holger icke borde kunna vara annat än en glädje att skänka sin dotter åt en man, som lemnade så många goda garantier för sin blifvande hustrus lycka.

— Men ditt hjerta, Camilla, återtog grefven, hvad säger ditt hjerta; älskar du honom verkligen?

Stackars Camilla! någon kärlek värmde visst icke hennes bröst, men hon hade vant sig vid att trifvas temligen väl ändå och erfor föga af detta behof att hängifva sig åt sina känslor, som utmärker hennes kön i allmänhet. Hon trodde det vara nog, då hon för den ifrågavarande personen icke kände någon motvilja; hon hade ledsnat vid kurtisen, började längta efter en förändring i sin ställning. — Med exemplariskt lugn svarade hon nu:

— Om min far önskar det, skänker jag Ärenskal min hand och hoppas, att han skall göra mig lycklig.

— Om jag önskar det? .... Nej, mitt barn, långt derifrån. Jag skulle alltid vilja behålla dig hos mig, men ....

— Men din faderliga pligt förbjuder dig en sådan egoism, tillade Elisabet.

— Alldeles, alldeles, det är just så jag menar, och efter denna uppoffring ändå en gång måste ske, är det kanske så godt först som sist.

Det vigtiga ämnet blef föremål för ytterligare öfverläggning. Egentligen var det ingen, som med någon synnerlig förkärlek förordade Camillas friare, men man hade ej heller något väsendtligt emot honom att anmärka. Fröken Elisabets åsigt, att det skulle vara i hög grad oklokt att gifva korgen åt en man af så gammal familj och så solid förmögenhet, blef slutligen den gemensamma tanken. Saken var dermed afgjord, men glädjen ville icke följa med klokheten i spåren.

Med beklämdt hjerta och fuktiga ögon tog grefven god natt af sin dotter; med syster Elisabet hade han ännu något att tala om.

— Det är tyvärr icke nog med dessa brydsamma familjeangelägenheter, sade han, rifvande sig bakom örat, äfven ett annat obehag väntar mig i morgon. Excellensen Puderfält har låtit mig veta, att han kommer hit på förmiddagen i mening att med mig få ett förtroligt samtal. Jag önskade honom så långt pepparn växer, men bad honom naturligtvis vara välkommen. — Hvad han nu egentligen vill, det må Gud allena veta; jag för min ringa del har aldrig kunnat förstå mig på den mannens halfqvädna visor. Imellertid generar mig hans nålhvassa blick och hala ord .... Känner du måhända hans afsigter med visiten?

— Ja, Holger, jag känner dem. — Excellensens besök är mycket betydelsefullt. Du vet, hvilken magt han besitter, hvilket inflytande. Han har med dig stora planer och vill nu blott att börja med göra sig närmare underrättad om dina tankar i vissa politiska frågor.

— Bah, hvad skall det tjena till.

— Förstår du ej, att detta är ingenting mindre än förberedelsen till din statsråds-utnämning.

— Statsråd, säger du, statsråd! ....

— Ja visst .... Man skulle sannerligen af din öfverraskning kunna tro, att du nu för första gången hörde denna titel sättas i sammanhang med din framtid, och likväl hafva vi ju åtskilliga gånger afhandlat detta ämne, som ej heller numera är en hemlighet för verlden. Alla menniskor tala om, att du skall blifva statsråd och, ännu mer, alla menniskor glädja sig deråt.

— Högst smickrad, men ändå .... Nej, nej, Elisabet, du går för långt, mycket för långt .... Ursäkta mig, men i detta fall kan jag icke gå din önskan till mötes.

— *Min* önskan, säger du . . . . Ack hvad betyder väl *min* önskan mot ödets bud! . . . . Du har en gång blifvit satt på en plats i samhället, der man icke i sorglöshet får slumra bort sina dagar; ty man har icke ensamt sitt eget, utan äfven sina stora förfäders namn att upprätthålla och måste för äran och pligten försaka alla personliga intressen.

— Man kan väl då i Herrans namn icke begära, att jag skall göra mera, än mina krafter tillåta.

— I känslan af att göra det rätta hemtar mannen sin yppersta kraft.

— Men jag är bestämdt icke skapad till statsråd . . . . Jag eger måhända mina små förtjenster. Jag har stått mig temligen godt som riksdagsman, det är sannt; men att på något annat sätt gagna det allmänna ligger utom min förmåga . . . . Snart nog är det alldeles förbi med mig, om detta bråket varar länge. Ja, Elisabet, mitt hufvud står icke ut med att dag ifrån dag gå och bära på hela landt- och sjöförsvaret, skattejemkning, jernvägar, utskottsbetänkanden, återremisser och allt det der sattyget.

Hvarken med dessa eller andra inkast stod dock Elisabet att öfverbevisa. Hon hade en gång med hela sin mägtiga fantasi omfattat den idéen, att sätta bror Holger på taburetten; dit måste han, och hon var beredd att för detta ändamål, om det gälde, våga långt hetare strider än dem, som kunde möta henne i hans alltid svaga motstånd. Hon begagnade nu icke allenast den vanliga taktiken att förehålla honom den siste Gyllenglansens skyldigheter, hon bemödade sig isynnerhet om att i vackra, lockande färger utmåla alla de fördelar, de behag, en plats sådan som den omnämda skänker sin innehafvare. Ja man skulle sannerligen af hennes tal kunnat få den föreställningen, att en rådsherres talar är fodrad med idel lycksalighet.

— Må vara, anmärkte grefven — betydligt lugnad af de angenäma förespeglingarna. — Må vara, att behaget är stort, men ansvaret är det också, och mitt samvete tillåter mig icke att emottaga en befattning, som jag, oss imellan sagdt, känner, att jag icke är vuxen.

— Ack, min bästa bror, denna din anspråkslöshet är just ett godt bevis för din sanna förtjenst . . . . Men du fäster också alltför stora fordringar vid denna befattning, anser den alltför magtpåliggande. Saken är i det hela

ganska enkel. Meningen är icke, åtminstone för närvarande, att du skall emottaga något departement. Du kommer således tills vidare blott att blifva konsultativ. Naturligtvis är det alltid ansvarsfullt att hafva sitt ord med i styrelsen, men förstår man blott att rätt välja sin omgifning, det vill säga, sjelf samla omkring sig ett litet råd, med hvilket man vid alla tillfällen förtroligt kan meddela sig; då behöfver man visst icke öfveranstränga sin egen förmåga. Trälet och släpet tillhör endast de lägre regionerna af tjenstemannabanan. Dessutom äro de stora politiska frågorna hos oss ganska fåtaliga; i allmänhet förekomma blott så kallade kuranta mål, der ett af- eller tillstyrkande är allt, som fordras .... Var öfvertygad om, att jag är långt ifrån att vilja inleda dig på en väg, der du skulle nödgas helt och hållet uppoffra din beqvämlighet, din trefnad; likasom att jag städse är beredd att göra allt, hvad som på mig kan bero, för att underlätta dina mödor. Du har hitintills haft godheten fästa något afseende vid mina insigter, mina omdömen, låt det så förblifva, och allt skall gå bra, ja förträffligt .... Snart löpa ett par år till ända, och du kan då, när det behagar dig, åter draga dig tillbaka i lugnet Du har då gjort nog för äran och kan ändtligen smaka den ljufvaste af all hvila, en hvila på lagrar; så vida du icke skulle föredraga att ännu på någon landshöfdingestol skaffa dig nya.

— Och du menar således, att jag verkligen bör antaga tillbudet.

— Ja, det är mig omöjligt att finna något skäl, hvarför du icke skulle göra det.

— Har du då också betraktat saken från dess ekonomiska sida? .... Betänk, att mitt lif här i hufvudstaden är ofantligt depensivt. Denna vinter har redan kostat mig långt mera, än mina tillgångar medgifva. Jag har, för att efter dina planer uppdrifva min inkomst af Stora Gyllenbo, kommit in i mycket vidlyftiga, mycket hoptrasslade affärer. Riktigheten af dina beräkningar kan det icke falla mig in att betvifla, men det har naturligtvis icke låtit sig göra att här uppe, som sig borde, vaka öfver arbetenas gång. Förvaltningen af min hela förmögenhet ligger i främmande händer. Imellertid skrifver jag under den ena skuldförbindelsen efter den andra, och ännu torde den tid vara långt aflägsen, då de vidtagna åtgärderna lemna en

afkastning som motsvarar kostnaderna. Jag är, du bör icke undra deröfver, imellanåt mycket orolig öfver dessa förhållanden, och hade jag icke dig, förträffliga Elisabet, så skulle jag alldeles misströsta om ett godt slut.

— Var lugn, bror Holger, med affärerna har det ingen fara. Jag lemnar icke ett ögonblick dessa angelägenheter ur sigte. Rapporter och förslag inlöpa på bestämda tider. Allt går på Gyllenbo sin ordentliga gång . . . . Men det ligger i sakens natur, att man icke kan skörda utan att så. Man blir icke millionär blott genom att önska det; man måste något våga, för att mycket vinna. Snart skall systemet fullkomligen hafva ordnat sig och gifva storartade resultat. Gör dig således i detta afseende icke några bekymmer; omständigheterna gifva alls icke någon anledning dertill.

— Som sagdt är, jag litar helt och hållet på din säkra affärsblick. Och om nu ödet verkligen bestämdt, att jag skall träda in i ministèren, lärer det väl icke finnas något annat råd, än att foga sig derefter . . . . Hum, huru mycket oförtänkt möter oss icke här i lifvet! . . . . Att jag icke gerna tar detta steg, får du förlåta mig.

— Då det en gång är gjordt skall du tänka annorlunda.

— Om nu blott den der konferensen med excellensen vore öfverstånden . . . Hu, Elisabet, det förefaller mig alldeles som om jag skulle stå en examen! . . . Hur skall jag väl kunna reda mig med alla hans slingerbultar? . . . Jag kommer att stå mig slätt, det känner jag på mig.

— Var blott försigtig, det är hufvudsaken. Hvad som gör excellensen så stark i politiken, det är just hans försigtighet, ingenting annat. Mycket illa vore det, om du på något sätt stötte honom för pannan. Ej heller går det an att genast obetingadt medgifva alla hans fordringar; han skulle då kunna tro, att du vore en komplett nolla.

— Visserligen, han skulle då kunna tro något sådant.

— Klokast blir det derföre att möta honom med hans egna vapen, det vill säga, att antaga en hemlighetsfull hållning och, så vidt möjligt är, afhålla sig ifrån att fälla något *bestämdt* omdöme. Vi bindas Gudskelof icke af något parti, vi stå på en fullkomligt fri och sjelfständig grund . . . Kom för öfrigt blott ihåg mitt gamla råd, hvilket redan visat sig vara så välgrundadt: yttra så sällan

som möjligt ett afgjordt *ja* eller *nej*, säg i stället endast *åh-ja*, eller *åh-nej*. Med iakttagande af denna enkla regel vinner man som statsman ofantliga fördelar. Alla stora sanningar äro enkla... Dessutom går det mycket väl an att mottaga hans excellens i min närvaro, och om du då förebär en liten opasslighet, kan det synas ganska naturligt, att jag imellanåt förer din talan och närmare utvecklar dina principer, som du vet, att jag har fullkomligt reda på.

— Ja, det var en ypperlig idé. Utveckla du mina principer; ingen känner dem bättre än du.

Efter dessa ord uppstod grefven från sin stol, gjorde ett par slag öfver golfvet och sade slutligen halfhögt för sig sjelf:

— Få veta, huru tungt det är att hafva ett stort namn att bära på, men den siste Gyllenglansen, han vet det han!...

Några ögonblick senare åtskildes syskonen för att ändtligen gå till hvila och hemta krafter för den betydelsefulla morgondagen.

Och morgondagen kom. Han var grå och mulen. Tunga moln hängde öfver staden och tycktes liksom släpa mot skorstenarne. Redan vid middagstiden rådde i grefve Gyllenglans's stora, djupa salong en dyster halfskymning.

I hvar sitt hörn af en soffa sutto excellensen Puderfält och grefve Holger. Den sistnämde klagade öfver svår migrän; den förre åter var tydligen så mån att känna patienten på pulsen, som någonsin en läkare. — Fröken Elisabet hade intagit en stol helt nära intill herrarne.

Konferensen var i full gång. Följande sin systers goda råd, hade grefven ganska väl lyckats i sitt bemödande att antaga den store statsmannens egen försigtighet. Han hade både talat och svarat i en mängd frågor, utan att egentligen säga någonting (en skicklighet, hvilken onekligen vid många tillfällen är af stort värde) och var för sig sjelf mycket förnöjd öfver, att allt hitintills gått så bra. — Men nu drog excellensen fram med sjelfva representationsfrågan. Holger häpnade, han var icke den första man, som af denna »*brännande fråga*» blifvit bragt i förlägenhet.

— Representations-reformen, sade excellensen, torde af alla för närvarande vara den mest magtpåliggande, ty häromkring är det hufvudsakligen, som våra oroliga partier gruppera sig. Det skulle derför på det högsta intressera mig att få höra er tanke om alla dessa så stridiga meningar.

— Som ni säger, saken är af stor betydelse, genmälde grefven, med en särdeles vigtig min. Jag har i många, många år dagligen funderat härpå.

— Naturligtvis; som en varm fosterlandsvän kan man icke vara likgiltig för en så magtpåliggande angelägenhet. Och ni har kommit till det resultat att?...

— Att man så väl på ena som andra sidan har både rätt och orätt, att man bör gå till väga med den yttersta försigtighet. Med ett ord, att det gamla, som rifves ned, bör ersättas af något nytt, som bygges upp, och framför allt, att man bör välja en lämplig tidpunkt, så att man hvarken förhastar sig eller kommer för sent.

— Jag kan icke annat än fullkomligt gilla dessa *allmänna grunder*. Huru man nu skall tillämpa dem, med afseende på det närvarande, derom önskar jag, att vi kunde blifva lika öfverensstämmande.

— Ah, ers excellens kan vara öfvertygad derom. Jag har alltid hyllat den satsen, att enighet ger styrka och styrka... kraft... Det vill säga...

— Ja, min bror brukar ofta säga, inföll Elisabet, att han visserligen alltid skall stå eller falla med sina idéer, men att han föraktar allt småsinne i politiken och tror, att det för en god saks framgång är fördelaktigare att beqväma sig till små medgifvanden, än att åstadkomma en splittring genom envist fasthållande af i det hela obetydliga former, ... Hvad vår representations-reform vidkommer, har han alltid yrkat derpå, att man bör gå en medelväg och att denna är att söka i ett sammanjemkande af det konservativt reformerande och moderat liberala... Om jag icke misstar mig, är också detta ers excellens's egen åsigt?

Men hans excellens var i dag, mindre än någonsin, fallen för att bigta sig sjelf. Han ville nu endast fråga, men alls icke afgifva något svaromål, och frökens lilla försök att omkasta rollerna rönte ingen framgång; han anmärkte blott:

— Medelvägar äro gemenligen att rekommendera, då sådana kunna finnas... Men, tillade han, tror herr gref-

ven, att man med för handen varande omständigheter skall kunna vinna tillräckliga sympatier, utan att sluta sig till något bestämdt parti?

— Åh ja, visserligen, visserligen, förklarade den tillsporde, betänkligt strykande sig om hakan.

— Det vill med andra ord säga, att?...

— Att partier icke blifva något annat än partier . . . En min grandonkel, som ers excellens förmodligen hört omtalas, den så kallade *qvicke* Gyllenglansen, sade en gång under frihetstiden, att han hvarken brydde sig om *hatt* eller *mössa,* blott han hade ett godt hufvud. Ha, ha, ha!... Han hade många ypperliga infall min salig grandonkel. Vid ett annat tillfället yttrade han...

Elisabet, som insåg, att brodren icke valt något lyckligt ögonblick för berättandet af sina gamla historier, skyndade att afbryta honom.

— Det ligger i vår familj att misstro alla partigängare, sade hon. Bror Holger har derför städse respekterat regeringens neutralitet, på samma gång han beklagat, att man icke vid alla tillfällen visat tillräckligt förtroende för dem, som genom sin ställning i samhället alltid skola blifva den monarkiska principens naturliga stöd.

— Men, återtog excellensen, låtom oss nu till tidens vinnande, gå rakt på saken. Anser grefven tiden för den ifrågavarande reformen verkligen vara kommen och, om så är, i hvilken riktning bör den ske; ståndsval, klassval, eller allmännna val, hvilket är att föredraga?

Ett så direkt spörjsmål kunde icke annat än göra den gode grefven bestört. — Han hostade, ref sig bakom örat och töjde ut pausen, så långt möjligt var.

— Min fasta, orubbliga öfvertygelse, började han slutligen, den öfvertygelse, hvarifrån ingenting kan förmå mig att afvika, är i korthet följande... Pro primo... Ah, den fördömda hufvudvärken!... Ursäkta mig, ers excellens, men jag är imellanåt mycket plågad af hufvudvärk. Något rheumatiskt, som läkarne påstå; förmodligen ett arf af min salig mor... Ja, jag vidblifver hvad jag sagt och senast för några timmar sedan nämde för Elisabet; ty jag eger den sällsporda lyckan att i min syster ega en person, till hvilken jag kan meddela mina förtroligaste tankar. Hon kan också bäst intyga, att jag utan alla enskilda intressen ta-

git det allmänna bästa såsom målet för hvarje reform . . . Påminner du dig, kära Elisabet, vårt samtal denna morgon?

— Ganska väl, det var just frågan om vår representations-ombildning, ers excellens. Jag begärde bror Holgers råd och han gaf mig då detta enkla, korta, men efter mitt omdöme fullkomligt riktiga svar: Sverige, sade han, Sverige...

En betjent inträdde nu brådskande i salongen. Han öfverlemnade ett bref till fröken Elisabet, dervid med sänkt röst framförande ett bud, som icke af herrarne i soffan kunde höras.

Elisabet visade tecken till häftig oro, ref ögonblickligen upp förseglingen och genomögnade skrifvelsen... Hon skiftade färg, andedrägten blef kort, handen darrade.

— I himlens namn, hvad har händt! utropade grefven.

— Åh ingenting... alls ingenting... bara en liten öfverraskning... Låtom oss återgå till ämnet... Klassval, ståndsval, allmänna val, Sverige, Sverige...

Men all frökens ansträngning var förgäfves; hon kunde icke återsamla sina tankar.

— Förlåt mig, jag aflägsnar mig, men om några minuter är jag åter tillbaka, tillade hon och lemnade rummet, efter att hafva gifvit Holger ett tecken, som skulle betyda en uppmaning att vara lugn och stå på sig.

Både det ena och det andra blef honom nu platt omöjligt; han qvaldes af en obetvinglig ängslan, så väl öfver Elisabets oförmodade aflägsnande, som hennes alltför tydligt röjda bestörtning; det kunde icke vara blott en småsak, som så skakat detta fasta sinne, detta djerfva mod. — Excellensen åter gladdes i hemlighet åt att ändtligen hafva kommit på tu man hand med den man, hvars tänkesätt han föresatt sig att genomforska och ryckte honom med stormsteg allt närmare och närmare in på lifvet. — Snart förlorade grefven sin fattning, glömde all försigtighet, begaf sig ut på djupet, förplumpade sig den ena gången efter den andra, motsade sig sjelf, vände upp och ned på grundlagarne, trasslade in sig i konstitutionen, svarade *ja* och *nej*, hur det föll sig och utan konseqvens; ja, han stod sig lika illa som en skådespelare, hvilken helt och hållet glömt sin roll och icke har någon sufflör att anlita. Följden blef ett fullkomligt fiasco. Med hjertat i halsgropen och kallsvetten på pannan sneglade den stackars mannen mot dör-

ren, ögonblick efter ögonblick hoppandes, att systern skulle återkomma... Det var förgäfves, hon hördes icke af.

Ändtligen hade excellensen, så som hans afsigt var, till botten genomskådat sin man. Han uppstod, tackade i smickrande ordalag för det *intressanta* samtalet, de många högst förträffliga råd och upplysningar, han erhållit; gratulerade grefven, som kunde hoppas att med riksdagen blifva qvitt alla statsmannabekymmer och få återgå till landtlifvets frid, skakade hans hand med utsökt förbindlighet samt aflägsnade sig... Men om statsråds-taburetten nämde han aldrig ett ord.

Så snart grefven följt sin höga gäst till dörren, skyndade han sig att uppsöka Elisabet. — Han tog ovilkorligen ett steg tillbaka, då han mötte henne. Ännu hade hon icke förmått att återvinna sitt lugn. Att en stor olycka inträffat, stod tydligen att läsa i hvarje hennes drag. — Hon ville beherrska sig, ville för Holger dölja rätta orsaken till sin sinnesrörelse, men den gamla, fasta beslutsamheten hade öfvergifvit henne. Sanningen måste slutligen fram, den hotfulla, sorgliga sanningen.

Brefvet, som blifvit fröken öfverlemnadt, hade med expres ankommit från Stora Gyllenbo. Innehållet var i korthet följande: Förste bokhållaren derstädes, som egt Elisabets fulla förtroende, hade, medtagande hela kassan, afvikit från orten, ett par dagar innan en större utbetalning till något af länets diskontverk bort ske. Stor villervalla var härigenom uppkommen. Inga aflöningsmedel funnos att tillgå, all kredit var förbi. Fordringsegare hotade från alla håll. De flesta arbetena hade alldeles afstannat. Till följd af den försummade inbetalningen hade en lagsökning å vederbörlig ort redan blifvit inlemnad; flera voro stundligen att förvänta, qvarstad och utmätning stod för dörren...

Att steg för steg följa alla de bekymmer, de sorger, som hoptals gingo denna händelse i spåren, skulle för läsaren vara föga angenämt. — Lyckans hjul hade rullat öfver på andra sidan, hade följt sin vanliga och dock i medgången så lätt förglömda bana; de, hvilka nyss stigit allt högre och högre mot stjernorna, sjönko nu åter mot gruset. Bittra missöden, hårda pröfningar blefvo efter detta den Gyllenglansska familjens lott.

Det är för hvarje medlidsamt hjerta alltid ett behag att i olyckans stund hafva ett urskuldande ord för dem, som

falla ett offer för sina misstag. — Om fröken Elisabet kunna vi åtminstone säga, att hon haft en god vilja, fast hon, förvillad af sin sjelfklokhet, sin fantastiska äregirighet, glömt att också vilja någonting verkligen godt. Omständigheterna blefvo henne nu alltför brydsamma, trots den stora beläsenheten. Statsekonomerne hade lärt henne mycket om »förmögenhetens produktion», men de hade icke lärt henne att med otillräckliga tillgångar godtgöra förfallna skulder och upplupna räntor. Några sakkunnige män måste tillkallas. De funno snart, att grefve Holgers affärer voro i grund förstörda. Det återstod för honom ingen annan utväg än att göra konkurs. — En konkurs! Detta blef den sorgliga upplösningen af hennes snillrika system, slutsumman af hennes storartade planer. Hela den lycka, som en gång gjorde hennes bror så nöjd och belåten, hade hon i hejdlös jagt efter rikedom, makt och ära satt på spel och förlorat insatsen.

Verlden var sig lik. Man gaf dyra försäkringar om ett oändligt deltagande, beklagade högljudt, hviskade afsides bittra anmärkningar och skyndade sig att, så fort anständigheten kunde det tillåta, vända olyckan ryggen. Våra umgängesvänner i allmänhet komma och gå med lyckan. Den massa af af dylika »vänner», som under grefve Holgers välmaktsdagar belägrat hans hus, smälte bort med det andra öfverflödet; endast några få stodo qvar, trogna ännu i motgången. Kammarjunkaren Ärenskal var icke att finna bland dessa senares antal. Han tackade sin Gud, att den ledsamma krisen inträffat så tidigt, att det för honom var möjligt att utan chikan draga sig tillbaka från en förbindelse, hvilken han numera ansåg förenad med alltför många obehag; att ingå i äktenskap och konkurs på samma gång var icke i hans smak. — Till lycka för Camilla kände hon icke häraf någon djupare smärta, än hvad en sårad stolthet innebär.

Fröken Elisabet var en tid mycket försagd. Bror Holgers ruin låg henne tungt på samvetet, och hon fann sig sjelf inklämd ibland omständigheter, som lemnade ett alltför trångt spelrum åt de vidtomfattande idéer, hvarförutan lifvet var henne odrägligt. Men småningom repade hon åter mod och började ånyo undfägna sin omgifning med allehanda små uppbyggliga tal.

— Min kära Holger, hette det nu, vi hafva drabbats af hårda öden. Det gifves i dylika fall icke mer än en enda tröst, och den ega vi: medvetandet att hafva velat det rätta. Den, som faller i striden för en god sak, faller med ära och skördar en frisk lager ännu i den stund, då omständigheterna blifva honom öfvermäktiga. Verldens dom behöfva vi icke frukta; också olyckan har sin storhet, sitt vördnadsbjudande majestät!... Vår operationsplan var förträfflig; jag vågar trotsa hvem som helst att utkasta en bättre. Det var således icke systemet, som störtade oss, utan sådana små tillfälligheter, hvilka ligga helt och hållet utom gränsen för all mensklig beräkning. Du har imellertid visat hvad den har mod att våga, som lifvas af ett ogennyttigt intresse för samhällets väl. Du har visat den rätta, ärorika vägen; andra skola med bättre framgång fullfölja den, och på detta viset skall äfven Gyllenglansska namnet skörda sin andel af kommande triumfer . . . eller är den hjelte, som faller i striden, icke delaktig af de sinas segerära! . . . Jo, Holger, din lott är sorglig, men afundsvärd ändå. Du har fyllt din pligt, och kan icke detta tillfredsställa dig, skjut då gerna skulden på mig. Jag är lugn, ty jag vet, att jag gjort hvad jag kunnat. Jag säger om mig sjelf, hvad den store Walter Scott yttrade, då också han drabbades af ekonomiska bekymmer: *olyckan har aldrig i sin degel kastat ett oupplösligare ämne!*

Och ännu många gånger kysste den gode grefven sin systers hand, kallande henne sin »*förträffliga Elisabet.*» — Men hans goda lynne var för alltid förloradt. Knappt kunde han numera hemta någon vederqvickelse i hågkomsten af den oförgätlige grandonkelns många qvickheter, den sista han hördes citera var denna: »Jag älskar lifvet alldeles som man älskar sin gamla hustru; icke för skönheten och icke för nöjet, utan endast af gammal vana.» — Stora Gyllenbo måste afträdas åt kreditorerne. Det ögonblick, då han, välsignad af sina forna underhafvande, tog sitt sista farväl af det gamla, minnesrika, kära hemmet, för sista gången hörde suset af borggårdens lindar, under hvars löfhvalf han lekt som barn, svärmat som yngling och njutit så mången stilla sommaraftons behag först vid en älskad makas och senare vid sin dotters sida; detta ögonblick innebar mer än smärta för hans ömma, genomgoda hjerta,

det sönderslet hans bästa lifskrafter, och djupt kännande sanningen af sina ord, utbrast han:

— Det lider, det lider med stora steg mot slutet. — Snart skall det vara förbi med den sista Gyllenglansen...

Camilla, denna så mycket afundade och dock alltid så beklagansvärda Camilla, blef med hvarje dag mera kall och liknöjd. Aldrig hade hon lärt sig skatta något annat nöje än att vara en firad baldrottning, aldrig hade hon under lyckans dagar åt själ och hjerta samlat något att lefva af för framtiden. Hennes sorg yttrade sig nu i ett ständigt dåligt lynne. Olyckan framkallade hos henne detta slags verldsförakt, som man ofta finner hos detroniserade skönheter; likasom dessa lät hon hela menskligheten umgälla den bittra grämelsen öfver tillbedjarnes trolöshet. — Hvilken himmelsvid skilnad var det icke i utsigterna för den rika arftagerskan och den fattiga fröken!... Ja, till den grad hade omständigheterna förändrat sig, att sjelfva Elisabet efter någon tids förlopp hördes framkasta små vinkar om, att den förr så ringaktade brukspatron Storlund numera för Camilla alls icke vore en man att förakta.

XV.

Bortom Sundet och Beltena.

> Og naar en anden Slægt engang
> Færdes paa disse Vange,
> Skal denne Tid dog blomstre fort
> J Viser og i Sange
> . . . .
> Og Tiden gik. Da löd igjen
> Et Budskab, men et andet!
> *U. P. Holst.*

Se här, belyst af en glädtig julisol, en nejd af det bördiga Fyen, en af dessa nejder, som så väl passa för nordbons lynne. Här är ingenting romantiskt, ingenting storartadt, inga djupt gripande, pittoreska effekter; men här är täckhet, här är trefnad, här är ordning. Dessa vidsträckta åkerfält, genomskurna af lummiga häckar, dessa friskt grönskande ängar, betade af feta hjordar, dessa präktiga boklunder, ur hvilkas skugga enkla, men inbjudande bostäder framskymta, der barnskaror jubla kring förstuguqvisten och storken promenerar längs takåsen — en sådan tafla framkallar icke artistens förtjusning, men gör mannen af det praktiska lifvet glad i hågen; ty denne senare glömmer för idoghetens välmåga bristen på naturens fägring. Han finner här trovärdiga löften om en anspråkslös lycka; ljumma fläktar af hvardagslifvets poesi komma honom till mötes, och framför hänförelse, drömmar och tjusning föredrager han den stilla förnöjelsen vid egen härd.

Mildt och vänligt ler denna nejd. Den ande af kärlek, som lifvar naturens hjerta och yppar sig i hvarje dess slag, skall aldrig här — så vill man tro — lemna någon näring åt passionernas glöd.

Och likväl . . . . Se dig närmare omkring, och lifvet bland menniskorna visar dig till denna naturens frid en skärande motsats.

Från kyrktornet derborta på kullen, det är Weilby kyrktorn, svajar danebrogen. Ingången till kyrkan är bevakad af en militärpost, templet, helgadt åt kärlekens och försoningens Gud, förvandladt till ett amunitionsförråd. Större och mindre truppafdelningar synas, omhvirflade af dammoln, på alla vägar. Bajonetter blänka, sablar skramla, tonerna af den tappre »Landsoldat» blanda sig med lärkans drill och näktergalens vexelsång. Ordonnanser jaga fram på löddriga hästar, och från det närbelägna Strib dundra kanonerna, flitigt besvarade af fiendens batterier på andra sidan fjorden.

I Weilby prestgård helt nära bredvid kyrkan voro åtskilliga officerare församlade. Värdinnan bjöd med äkta prestmoderlig gästfrihet på eftermiddagskaffe. Det smakade förträffligt, och icke sämre pastorns punsch, som han lärt sig att brygga af Svenskarne, hvilka förra sommaren här varit inqvarterade; cigarrens lätta rökhvirflar dansade ut genom de öppna dörrarne till trädgården och möttes af ett ymnigt blomsterdoft.

Samtalet var muntert. Flere af gästerne tillhörde olika brigader och återsågo hvarandra nu för första gången efter lång skilsmessa. Hvar och en hade något äfventyr att berätta från slaget vid Kolding, fäktningen vid Gudsö, försvaret af Fredericia eller från kantoneringsqvarteren på Als, Jylland och Fyen. Det fanns vid denna tiden intet danskt hjerta, som ej var lifvadt för kriget. Sjelfva pastorn, annars den fredligaste man under solen, lyssnade med stort intresse till militärernes skildringar, och till och med hans fru lade gerna sitt ord till samtalet. Hon talade med tårar i ögonen om den qvalfulla oro, hennes hjerta lidit under den långvariga belägringen. Hon egde der inne i fästningen många nära anförvandter och vänner. Hvarje fiendtligt skott, hon hörde, kunde ju bringa döden till någon af dessa kära. Men då hon åter förtäljde om deras tappra bedrifter, då glänste hennes milda ansigte af ädel fosterlandskärlek. — Alla voro öfvertygade om, att vigtiga händelser nu stode nära för handen, sedan man lyckats samla kärnan af de förut spridda armée-corpserna och redan till Fredericia öfverfört större delen af denna aktningsbjudande

styrka. Utgången af årets föregående operationer hejdade väl segerförhoppningarnas djerfva flygt, men man var fast besluten att våga allt för sin rättvisa sak. Kungen hade på alla de svekfulla planerna att splittra hans sköna rike svarat ett bestämdt: *det skall ej ske!* och detta: *det skall ej ske!* utgjorde alla hans trogna undersåtars förtröstan.

Efter ett par timmar åtskildes sällskapet. Några kallades af tjenstebestyr, andra gåfvo sig ned till Strib, för att beskåda, huru kamraterne ur sina mörsare helsade »tysken» med brinnande slängkyssar, och åter andra gingo med denna sorglöshet, som vanan vid fältlifvet medför, att förlusta sig med kägelspel.

En enda af de unge officerarne dröjde ännu qvar i prestgården. Han hade med rätt mången lustig anekdot bidragit till den allmänna munterheten, men hans utseende var, vid närmare påseende, allvarsamt, nästan dystert. Det hårda krigaryrket hade icke hos honom förmått utplåna dragen af den finaste belefvenhet. Danebrogsbandet prydde hans bröst. Man sade, att han var en hjelte på stridsfältet. Men om det för en försigtig fiende var bäst att icke komma honom inom skotthåll, var det säkert ej heller rådligt för någon ung tärna att alltför trotsigt blottställa sig för elden i hans blick. Denne man var icke dansk, utan tillhörde desse frivillige, som kommit sina skandinaviske bröder till hjelp och med många varma droppar af sitt blod helgat fostbrödrabandet. — Det var Ivan Furustam.

— Jag har ännu en timme till mitt förfogande, sade han förbindligt till värdsfolket; om ni tillåter, sätter jag mig att hvila här en stund i er vackra trädgård.

Han slog sig ned i en berså af kaprifolier.

Blommorna, fogelqvittret, ensamheten stämde snart krigarens lynne vekt. Hågkomster från en tid, som stod i nära samband med en sådan sinnesstämning, föresväfvade honom, förde honom bort i drömmar, som värmde hjertat. Mägtigt kände han behofvet af ett förtroligt meddelande, och i saknad af en vän vid sin sida, tog han några blad ur sin plånbok och började skrifva:

— Det var en gång en yngling, som svärmade för ära och storhet. Hvad vill jag? frågade han sig sjelf. Och blodet strömmade lifligt i hans ådror. Minnet af tappra förfäder eldade hans mod. På samma väg, de vunnit sin ära, ville han göra sig förtjent af det vördade namn, han

bar, och han slipade redan i tankarne sitt svärd .... Men andra idrotter väntade. I nöjenas verld låg hans täflingsbana. Månne han här var lycklig? Nej, men den afund, hvarmed han betraktades, lät honom, bedårad af andra dårar, tro, att det verkligen i den utmärkelse, han vunnit, fanns någon förtjenst .... Villan försvann. En enda blick i sanningens spegel slog honom med förtviflan öfver sitt djupa förfall. Försjunken bland föraktliga fel och låga passioner, återfann han spillrorna af denna ande, som en gång i ungdomligt öfvermod klagade öfver, att jorden var för trång för den tilltänkta höga flygten .... Det var att börja ett nytt lif, men med stapplande krafter, förvillade känslor. Hvad vill jag? frågade han åter, villrådig irrande Och ära och storhet lockade honom ännu; men den ära, den storhet, som är magt .... Kärleken gaf honom en bättre lära. Han älskade för första gången sannt och innerligt. På den ena vågen låg en ädel qvinnas hjerta. Han lade sitt på den andra. Han fogade dertill hvarje skärf af sin förtjenst, det renaste af sina begär, det yppersta af sina uppsåt. Han fick till och med hennes kärlek att dermed ersätta bristen på sin sida. — Förgäfves, allt förgäfves! Han förmådde ändå icke uppväga den skatt, han ville ernå; kunde ändå icke framkalla den jemnvigt, hvarefter han längtade .... I sitt armod, sin förödmjukelse genomsökte han hela sin själ, och hur han sökte, fann han ingenting bättre än sina ungdomsdrömmar. Han följde deras maning och gick att på stridsfältet förvärfva en lager. Han skördade den snart. Man prisade hans förakt för faran, hans skicklighet som krigare. Men ack, detta beröm var det fullvigtigt nog? Hederstecknet på hans bröst, hade det fyllt måttet af hans värde? Kunde han nu med fast förtröstan säga: Jag vet hvad jag vill? ....

I denna kedja af misstag ser jag mitt eget lif.

Men krigets skola har varit god. Icke derföre, att hon lärt mig att möta en fiende utan fruktan, utan derföre, att hon lärt mig möta mig sjelf med stadig blick. — Det finnes ett menniskostudium, som blott anställer sina forskningar i verlden utom oss, det finnes ett annat, som är riktadt åt verlden inom vårt egt bröst; ett, som lär oss att känna andra, ett annat, oss sjelfva. Det är detta senare, som sysselsatt min själ under fältlifvets många ensliga stunder, under de långa marscherna, under bivuakerna i skog

och mark, under den enformiga hvilan i qvarteren. — Aldrig förr har jag så som nu odlat bekantskapen med min egen menniska. De täta påminnelserna om, att döden stundligen hotar, icke allenast härdar krigarens mod, utan äfven inger hans sinnen detta allvar, som bär ett naturligt förakt för all flärd. Volymer af den vackraste moral, de uppbyggligaste sentenser säga ofta mindre än — några kulor, som hvina förbi örat. Och då striden upphört, då nattens mörker gör slut på dagens blodiga arbete, gå då fram öfver fältet, der vän och fiende ligga tätt bredvid hvarandra; bland dessa stelnade hjertan lägg handen på ditt eget, och du skall då bättre förstå lifvets eviga sanningar, bättre förstå hvad som gör en känsla ädel eller fåfäng, hvaruti verklig ära och storhet bestå.

Tillfällen hafva inträffat, då man hos mig beundrat ett hjeltemod, som i sig sjelf varit föga annat än missmod; ett svaghetens begär att söka döden. Men under lugnet, som följt på dessa stormiga utbrott af ett trotsigt lynne, har jag återgått till en stilla begrundning. Nu hafva många förut dunkla begrepp småningom klarnat. Känslor, hvilka legat gömda på djupet af min själ, nästan förqväfda af andra, mindre värdiga, hafva arbetat sig fram i dagen och tankarne vunnit allt mer och mer ordnande kraft. Jag har hvarken blundat för mina fel, eller förmått upprycka dem med sina rötter; men jag har stannat vid den tron, att säkraste grunden för all lefvande dygd är icke fantastens dröm om fullkomlighet, utan den vises ödmjuka erkännande af sina brister. Att stiga ned ifrån den falska stolthetens styltor och intaga sin plats ibland den hvardagshop, hvilken vi satt en ära uti att se öfver axeln, detta kännes som en förödmjukelse för fåfängans förmätna anspråk, men är det ärliga hjertats triumf. Begäret att vara *sann* är första möjligheten för att blifva *stor*, och med bekännelsen: Min förtjenst är *ingen*, öppna vi, i förtröstan på honom, som ensam är *allt*, vår väg till *något*.

Men en filosof på slagfältet är en vilsekommen fremling.... Jag vill icke skrifva ett Elihu Burritts oliveblad; kan dock icke förneka, att det varit ögonblick, då jag med fasa vändt mig bort ifrån stridens grymhet, från eländet och förödelsen, som han spridt omkring sig. Och jag har icke gjort detta af någon nervsvag fruktan för plågorna och döden, men af ovilja öfver den Gudabefryndade menni-

skans förvandling till ett vilddjur. Kriget är ett spel, som lifvar våldsamma passioner, och det finnes ofta ett syskontycke imellan detta raseri, som vid spelbanken väcker en rättvis afsky, och det, som i striden skapar hjelten, likasom imellan spelarens girighet och det skryt, hvarmed de stridande sins imellan tvista om de fallnes antal. Men jag vet också, att kriget kan ega sin verkligt höga och sköna idé, då det gäller att föra svärdet för frihet och fosterland. Och det vill synas, som om samhällen, liksom individer, behöfva att imellanåt uppryckas ur alldagslifvets försoffande lugn. Måhända är det för sådant ändamål, som dessa stora, om än blodiga rörelser tid efter annan svalla genom verlden. All entusiasm lyfter oss upp öfver småaktighetens lumpna sträfvanden, och hvarje händelse, som tilltalar nationernas hjertan, kommer som en frisk luftström att lifva dåsiga sinnen. I menskligbetens närvarande utvecklingsgrad är det den ädla patriotismen, som utgör näringen och drifkraften för mängden af de dygder, hvilka pryda en god medborgare. Allt, som höjer denna känsla, bär välsignelserika frukter, och endast veklingen eller den trångbröstade egoisten kan då klaga öfver att priset är för högt, om det gäller några tappra hjertans blod; en klagan, hvilken ofta står tillsammans med ett likgiltigt åskådande af de grymheter, de lidanden, som icke sällan midt under den djupaste fred föröda samhällenas trefnad.

— Den sak, jag tjenar, är rättvis, är god. Jag har fyllt de pligter, jag frivilligt åtagit mig; men — jag har gjort det utan lidelse. Någon gång, och ehuru jag med varmt intresse omfattar kamraternas mål, har jag dock känt, att jag för detsamma blott är en fremling. Jag har till exempel på valplatsen funnit en döende yngling. Måhända var det just jag, som var orsaken till hans tidiga slut. Hans panna bar en ädel stämpel, hans nu slocknande blick röjde en rikt begåfvad ande. Säkert var han älskad, säkert blir han begråten. Han hade syskon, en mor, en älskarinna, nu bragt till förtviflan. Hvar finner jag en fullt giltig ursäkt för afvärjandet af den anklagelse, som ligger i deras djupa sorg, deras bittra tårar? Denne yngling, trodde han sig icke också kämpa för ett stort mål? Må vara, att han hade orätt, men var han väl *min* fiende? . . . Det är dylika betraktelser, som svalkat mitt begär att söka striden blott för segrens ära, som gifvit mig mod att tillstå, att jag icke

mer är en krigare *con amore*, icke mer älskar kriget för dess egen skull och att mitt blifvande lif...

Mitt blifvande lif! ... Det är som om alla framtidsplaner nu på en gång voro afklippta. Jag vet icke hvarföre, men jag känner i detta ögonblick en maning, mera mägtig än någonsin, att afsluta min räkning med verlden. Är det månne en anderöst, som hviskar i mitt öra: beställ om ditt hus, dina stunder äro räknade! ... Nåväl, har jag icke länge varit förtrolig med denna tanke? Mannen utan hem, hans band äro lätt lösta. Själen, som länge irrat vilse, behöfver ro; döden blir till slut ändå alltid den säkraste upplösningen af lifvets misstag. Jag har ju lefvat och älskat. Mitt öde vill jag ej prisa, men jag har af lyckan ingenting att fordra. Ett enda minne vill jag taga med mig härifrån, ett enda, och som dock utgör hela summan af allt hvad skönt jorden för mig burit; af alla ensamt rent nog att få följa med till bättre verldar. — Cecilia, det var en ny förvillelse, då jag hoppades att med ett hjeltenamn *förtjena* din kärlek. Men slit bort den blodbestänkta lagern, trampa honom under dina fötter; kanske återstår ändå en annan, en bättre vinst i en sannare tro, en ädlare känsla, en fastare vilja. Se i detta frukten af mitt bemödande att mildra de skuggor, som en gång skrämde bort dig ifrån min sida. För all den smärta, jag kostat din unga själ, ville jag kunna gifva den enda fröjden af ett försonande minne.

En trumpet smattrade. Signalen gälde också Ivan. Han skyndade sig att lemna trädgården och säga farväl till sitt värdfolk.

. . . .

Ett par dagar senare, och den dyra, men ärofulla segren vid Fredericia var vunnen, belägringshären sprängd, de fiendtliga fältverken jemnade med marken.

Flockar af stadens innevånare, fördrifna af bombardementet, återvände nu. Ack, många af dem väntade en bedröflig syn. De kommo för att uppsöka sina förr så trefliga hem och funno dem jemmerligen förstörda, kanske förvandlade i en rykande grushög. Ett par qvarter hade blifvit skjutna i brand och lågo i ruiner. Knappt i hela staden fanns en enda fönsterruta oskadad. Öfverallt syntes i remnade murar och bräckta takåsar spåren efter kulor och bomber. Bland blomsterhagarnes rabatter stodo rader af

kopplade gevär, och i våningar, hvarest den fina verlden firat mången glad fest, muntrade sig nu soldater med grofkornigt skämt. — Men vid citadellet fanns att beskåda en rik samling af eröfrade troféer. Det var dock hvarken detta krigsbyte eller det vunna slagets strategiska och politiska betydelse, som utgjorde segervinnarnes bästa behållning. Denna låg just i sjelfva segern. Länge hade desse tappre krigare nödgats för en öfverlägsen fiende draga sig tillbaka, ständigt tillbaka. Den kränkta nationaläran törstade efter upprättelse; modet vacklade icke, men sjelfförtröstan var försvagad. Då kom ändtligen triumfens dag med sitt storartade factum: Fienden var öfvervunnen, utdrifven ur sina förskansningar, jagad på flykten. Känslan af denna bedrift flög som en frisk flägt genom leden, och hvarhelst man nu mötte någon af dessa trupper, på sin post eller under fristunderna vandrande omkring på gator och vallar, bar han i sin flärdfria manhaftighet ett uttryck af denna frimodighet, denna tillitsfulla tro på egen förmåga, som alltid varit hvarje armés bästa bundsförvandt; det *goda* och det *tappra* modet i förening är hjeltedaternas härd.

Men taflan har också en sida af den dystraste art. Icke der, hvarest, såsom redan är nämdt, fredliga husfäder med qvinnor och barn irra husvilla bland förödda bostäder. Icke heller der, hvarest nyuppkastade grafkullar höja sig öfver hundratals i kampen fallne krigsmän. Nej der, under dessa tak, inom dessa väggar, der de sårade ligga qvidande på plågans läger.

Träd in i denna kyrka: hon tjenar för tillfället såsom lazarett. I chor och gångar står säng vid säng; alla äro upptagne. Altardisk och dopfunt bära samlingar af kirurgiska instrumenter och medikamentsflaskor. Öfverallt smärtan i tema och varationer. Läkare och sjukvaktare hafva fullt upp att göra. En och annan af dessa förstnämde, väl härdad i sitt yrke, tyckes finna sig ungefärligen som konstkännaren i ett museum, och talrikheten af subjekt, mångfalden af kasus öppna för hans studier ett lärorikt fält. Men för den, som vid dessa blessyrer, dessa stympade lemmar ej kan fästa något vetenskapligt intresse, för honom återstår blott dödskampen, lidandet. Klagoljud och rosslingar upprepas af hvalfvens eko. Flertalet af de lidande bär dödsdomen afkunnad i sina oläkliga sår; andra se sig till mötes invalidens framtid. Här upprifver en i vild fe-

beryra sina förband och ropar högljudt efter vapen. En annan hviskar med bruten stämma sin moders namn; och icke långt derifrån står en ung flicka, sjelf blödande ur hjertats osynliga sår, och blåser svalka på en ynglings feberheta panna...

I ett af de bäst skyddade enskilda husen vid den annars illa tilltygade »Danemarksgaden», också här finna vi ett af den heta stridens grymt marterade offer. En läkare står vid den sårades bädd. Han har nyss slutat en förnyad undersökning; det är lätt att se, det denna icke lemnat några förhoppningsfulla resultat.

— Nå herr doktor, säger patienten, och hans språk röjer svensken; den här kulan tror jag sätter er myror i hufvudet. En närgången krabat, hon skafver mot mitt hjerta vid hvarje andedrag.

— Ja, hon har gått djupare, än jag trodde, svarade doktorn.

— Men ändå icke djupt nog. Skottet var väl riktadt, det kan icke nekas, skada blott att den *meerumschlungne* gynnarn (han såg mig annars ut att vara en beskedlig gosse) icke ville bestå mig några fler krutkorn. Hans kula borde icke såsom nu hakat fast sig imellan refbenen, utan på en gång röjt sig väg till sitt mål.

— Er blessyr, herr baron, är visserligen af en betänklig, en ganska betänklig art, men ert sinneslugn och . . .

— Er konst... När vill ni företaga operationen?

— Jag hoppas att kunna göra det i morgon.

— Ah, således ännu en dag!... Jag tror sjelfva tiden blifvit vingskjuten här vid Frederits.

— Era plågor måste vara förfärliga.

— Åh ja, jag har burit åtskilligt på mitt hjerta; men jag kan icke neka, att denna lilla blyklump ändå faller mig något besvärlig.

— Om ni har några anordningar att göra, vill jag råda er att vidtaga dem redan i dag, ty efter operationen infinner sig troligtvis en stark feber, och andra omständigheter kunna möjligen tillstöta, som . . .

— Jag förstår hvad ni vill säga och blir icke öfverraskad deraf . . . Farväl nu, herr doktor. Välkommen åter ju förr dess hellre och med väl slipade lancetter.

Det leende, patienten bifogade till sin afskedshelsning, försvann så snart doktorn läst dörren, och öfver hans an-

letsdrag for en spasmodisk ryckning, som röjde våldsamheten af hans smärta... Den kula, hvilken stannat tätt vid hans hjerta liksom för att lyssna till lifvets sista kamp, hade han erhållit, då han vid en af de redutter, som afskar norra strandvägen, i spetsen för en afdelning jägare stormande fram genom löpgraf och palissader, stod den förste på bröstvärnet. Om en hjeltemodig bedrift förmår svalka ett brännande sår, då borde Ivan Furustam i rikt mått nu egt denna lindring.

Ändtligen infann sig åter ett lugnare ögonblick. Han framtog ur sin plånbok, som låg på bordet bredvid honom, de anteckningar, som blifvit gjorda i trädgården på Weilby prestgård. Med möda förmådde han tillägga följande postscriptum:

»Min aning har gått i fullbordan; döden sitter blott en linie från mitt hjerta. — Till dig, Cecilia, som eger min sista tanke, till dig sänder jag dessa rader, nedskrifna i en enslig stund och då icke ernade att läsas af någon; sedan dess har min hand blifvit matt, men icke de känslor, med hvilka jag välsignar ditt minne. Om några timmar väntar mig en svår operation. Det är icke troligt, att den skall lyckas; jag önskar det knappt. Om lifvet någonsin skulle kunna leda våra vägar tillsammans är ovisst. Döden, som löser alla jordiska ödens tvång, skall föra min själ närmare din. Tro då icke, att du lidit någon förlust, o Cecilia! En vän på andra sidan grafven är icke förlorad. Dina tankar skola efter detta bättre än förut känna sin mötesplats med din

Ivan.»

Detta bref blef samma afton förseglad och afsändt.

XVI.

Hvar är lyckan?

"Die Tugend ist die Mutter des Glücks wer die Tochter haben will, halte es mit der Mutter." *Fessler.*

Nu kan det vara tid på — åtminstone tycker författaren så — att åter uppsöka vår gamle vän, doktor Arnold . . . Tyst, der kommer han, sakta rullande fram i sin trilla, på vägen imellan Silfverbäcken och Barbacka. Mer än ett halft tiotal af år har fulländat sitt lopp, sedan vi sist sågo honom; år, hvilka qvarlemnat månget blodigt spår i historien och månget djupt ärr i individernas hjertan. De hafva ej heller för Arnold varit utan betydelse. Men ännu har icke tiden förmått öfvervinna hans sega lifskraft. Måhända bär hans panna några skrynklor fler, hans hjessa några lockar mindre; han kan dock med allt skäl, sådan han nu en vacker augusti-eftermiddag presenterar sig i blårandig blus och bredskyggig halmhatt, räknas till praktexemplaren bland desse män, tidigt gamla, men af en lång och kraftfull ålderdom.

Med en och annan klatsch och ännu fler speglosor uppmuntrade doktorn sin *»brunte»*, hvilket dock, hvarken det ena eller andra, tycktes i ringaste mån hafva någon inverkan på den jemna lunken.

— Hopp, hopp, säger jag! — Visa då en gång, att du har en smula hederskänsla i dina ben, att du vet uppskatta äran af att vara en välboren häst och icke en simpel oxe eller åsna. — Jag önskar, att jag lefde i en tid, då ångvagnar och luftbalonger komma att göra oss oberoende af hela ditt slägte, så att jag kunde låta garfvaren och slagtaren annamma dig. — Håll dig midt på vägen och

kom ihåg att din herre är en af dessa medelmåttiga medborgare, som aldrig hafva några sympatier hvarken för högra eller venstra sidan; medium tenuere beati. — Se så, trafva på, s'il vous plait, monsieur! — Du måtte lefva i den ljufva villan, att du drar min likvagn. Äreförgätne skurk, detta är lönen för all min hafre. — Behagas det en klatsch kanhända. Välbekommet! — Du viftar med svansen; skall det vara en pik åt mig. Inga sottiser, om jag får be. — Skönt, nu är då ändtligen den backen tillryggalagd. Aktningsvärde *brunte*, jag måste verkligen beundra dig. När allt kommer omkring, är du en mycket, mycket större filosof än jag sjelf. Hvarken lock eller pock förmår någonsin att rubba ditt stoiska lugn. Obeveklig för hvarje stundens opinion, blir du ditt system trogen in i döden; halfannan timme på milen, hvarken mer eller mindre...

Från den höjd, trillan nu uppnått, var Barbacka tydligt att öfverskåda. — Barbacka, sade jag, och nu Barbacka för tredje gången... Det vore att utsätta sig för brukspatron Storlunds höga missnöje, om jag icke skyndade mig att erkänna, det jag härutinnan begått en stor felsägelse. Barbacka tillhörde nu minnet allena, ty genom K. M:ts särskilda nåd var detta namn sedan ett par år tillbaka i jordboken utbytt mot det mera romantiskt eleganta, fast för ortens allmoge lika outsägliga som obegripliga: Sans-Souci.

Säkert skulle gårdens egare lika gerna, om icke hellre, önskat att också förändra, eller åtminstone på något främmande språk öfversätta sitt eget namn. Men han hade dock funnit detta mindre lämpligt, och som nu den gamla goda tiden, då en nådig öfverhet slösade med adelskap, liksom om det varit grindslantar, aldrig mera tyckes vilja återkomma, var det fara värdt, att han, stackars man, fortfarande fick dragas med sitt gement plebeiska: Storlund.

Men det var på Storlundska egendomen långt mera än blotta namnet, som undergått förändring. Der salig kronfogdens bostad höjt sina rödfärgade väggar, stod nu en hvitglänsande italiensk villa med platt tak, balkonger och förgylda gallerverk. Uthusbyggnaderna voro förvisade långt derifrån och hela gårdsplanen förvandlad till en engelsk parkanläggning, hvilken dock till följd af de skarpa vindar, för hvilka platsen låg blottställd, och den sandiga jordmånen lofvade en föga skuggrik framtid. Det hela såg prydligt ut, men hörde tillsammans med omgifningen som

— god dag — yxskaft. Man kunde tro, att hela härligheten blåst hit från främmande land, och på naturens dopsedel stod alltjemt det gamla: Barbacka.

Kanske påminner sig läsaren, att ett af ställets märkvärdigheter i forna dagar och vid hvilket dåvarande egaren fäste ett så högt värde, utgjordes af ruinerna efter den torparstuga, der hans farfar i djup fattigdom framlefvat sina dagar. Af dessa funnos numera icke ett spår. Men just på samma plats reste sig stolt en obelisk af kolmårdsmarmor, som i guldbokstäfver bar följande inskrift:

Åt
Minnet af
en vördad Svärfar,
Kongl. Maj:ts Troman, Kammarherren m. m.
Högvälborne Herr Grefven, Holger Holgersson Gyllenglans,
reste,
vid sin förmälning med
Högvälborna Fröken Camilla Gyllenglans,
Egaren af Sans-Souci
detta monument.

Se detta var något annat än den skräpiga gamla kojan med sitt intyg på förfädrens armod och ringhet! . . . Reflexionerna öfver ödets och menniskornas gyckel med hvarandra lemnar författaren åt läsaren sjelf. — Liksom kronofogden i lifstiden i tillfredsställelse med sin lott från kontorsfönstret blickade ut öfver det låga torftaket, som för honom var ett slags stamträd, så skådade nu sonen Gustaf från sitt granna förmak ned på den prunkande obelisken. I denna såg han en ärestod öfver sig sjelf. Den bevittnade ju en lysande framgång af hans mest storartade planer, hans nära slägtskap med en af landets första familjer, hans äktenskapliga förening med den högättade dam, som utgjort föremålet för hans djerfvaste ungdomsdröm . . . Ja, Camilla Gyllenglans, hon, som afslagit minst ett dussin lysande tillbud, blef slutligen en brukspatronessa Storlund; och verlden sade till och med, icke utan skäl, att hon

gjort ett godt parti och att hon hade sin faster, fröken Elisabet, att tacka derför, ty för hvarje fattig fröken på trettiotalet står icke en rik och beskedlig brukspatron till buds. Men den äktenskapliga lyckan på Sans-Souci var klen; förhållandet imellan de båda makarna kallt och stelt. Camilla, numera ständigt sjuk till lynnet, hade sällan ett vänligt, aldrig ett kärleksfullt ord för sin man. Han å sin sida saknade alla egenskaper, som framkalla huslig trefnad. Men hans fru var i alla fall *grefvinna*, och vid tanken härpå kände han sig försonad äfven med de många långtråkiga stunder, som tillhörde hans hvardagslag, väl vetande, att det på sätt och vis ligger något förnämt i sjelfva tråkigheten. Nå väl, summan af texten blir, att han fått sin vilja fram, han hade vunnit — *narrens lycka* . . . All högfärd förtjenar sitt löje och icke minst den, som yfves öfver namn och anor; men framför alla den, som afundas bördsfåfängan dess bördsrätt till fåfänga . . .

Bäst som brukspatronen ifrågavarande augusti-eftermiddag stod och gäspade *åt minnet af en vördad svärfar*, blef han varse doktor Arnolds tarfliga equipage, som körde upp på gården. Han ansåg doktorn för en mycket förmädlig gubbe och fann sig alltid besvärad af hans besök; men Camilla kunde aldrig få nog af doktorer och medikamenter. Den äkta mannen skyndade sig att taga en bok, satte sig beqvämt i ett soffhörn och låtsade vara så upptagen af läsningen, att han alls icke märkte, det Arnold inträdde, förr än denne stod tätt framför honom.

— Ah välkommen! utropade han då, naturligtvis mycket öfverraskad. — Jag sitter här försjunken i mina studier . . . . Tag plats, herr doktor.

— Det är redan gjordt, som ni ser. Hur står här till i dag på Barback . . . förlåt mig, Sans-Souci ville jag säga?

— Min hustru känner sig tyvärr ganska illamående. — Brukspatronen drog i klocksträngen. En betjent inkom och fick befallning efterhöra, om *grefvinnan* tog emot.

Ordet *grefvinnan* framkallade ett sarkastiskt leende på Arnolds läppar och en viss tjufpojkslust i hans lynne; han kunde icke neka sig nöjet att leka en smula med sin fåfänge värd.

Ehuru allting här är så förändradt sedan i förra tider, påminner jag mig ändå lifligt, hvar gång jag kommer hit, er far, den flärdfrie hedersmannen. Säkert omsväfvar hans

ande ännu detta ställe. Det är just dylika föreställningar, som göra oss den ärfda tomten så kär och dyrbar, som der låta oss i allt förnimma liksom ett doft af det gamla. Man kan visserligen i många fall omskapa en egendom, men i sjelfva verket blir förhållandet detsamma som med en menniska, hvilken alltid är sig sjelf, hvad förklädnad hon än må anlägga. — Det är skada, att ni icke eger er fars porträtt, det skulle vara ett passande motstycke till er svärfars, der öfver soffan. Och er salig mor sedan, att hon icke skulle upplefva sin »Gösses» bröllopsdag! . . . . Just der borta, hvarest nu den stora blomsterkrukan står, såg jag henne ofta ligga på knä, rensande sin persilja. Trädgården har sedan dess onekligen blifvit mycket förskönad. Väl är här ännu något kalt, men det blir måhända bättre med tiden, om träden få växa upp, och edra barn, ifall er fru behagar skänka er några sådana, skola då få skäl att prisa er goda smak. Är det åter Försynens vilja, att ni skall blifva den siste af Storlundska familjen, nog får ni arfvingar ändå. Om jag minnes rätt, har jag hört berättas, att ni eger en morbror i lifvet; en aktningsvärd man med små tillgångar och stor barnskara. Måtte ni imellertid sjelf länge få lefva lycklig — i er *villa!*

Till stor tillfredsställelse för brukspatronen hejdades nu den gamle spefogeln i sin språksamhet af tillkännagifvandet, att nådig grefvinnan väntade i sängkammarn.

I detta rum, der Camilla ögonblicket härefter emottog doktorns besök, inträngde blott en sparsam dager genom de tillslutna jalusierna. Före detta skönheten hade på senaste åren åldrats betydligt. Hon var blek och mager, låg uppkrupen i soffan, omsvept af tjocka shawlar och såg mycket matt ut.

— Tjenare, min fru. — Tillståndet oförändradt. — Brunnsdrickningen och saltsjöbad utan verkan?

— I Medevi och Marstrand kände jag mig något bättre, men här hemma är det åter som vanligt.

— Motion, min fru, frisk luft.

— Orkar icke.

— Promenad i vagn eller båt.

— Odrägligt.

— Hum . . . . Låt mig känna på pulsen. — Icke att klaga öfver. — Inga nya symptomer?

— Då jag länge hvilat på ena sidan, känner jag mig förfärligt trött.

— Och ni måste vända er på den andra. — Jag förstår; det är en icke ovanlig kasus. — Vi hafva försökt mycket, min fru.

— Men alltid förgäfves . . . . Jag behöfver icke mer än blott se mig i spegeln för att veta, det jag är sjuk. Ack, det är, som jag sagt, mitt onda är obotligt.

— Visst icke. Ännu återstå minst tiotusen kurer att försöka, innan vi böra uppgifva hoppet. Vi vilja nu börja en ny regime. Hör på, min fru. Ni slår hvarje morgon en jungfru Eau de Cologne i ert tvättvatten, går derefter ut på er balkong, dricker ett glas seltservatten samt tar hvarje halftimme ett af de piller, jag vill förskrifva. För öfrigt en stärkande diet och förströelser. Ensamheten är er högst skadlig; bjud huset fullt af främmande.

— Hvad tänker ni på, jag, som blir trött, blott min man öppnar sin mun.

— Det är ganska förklarligt. En stämma mattar örats nerver, tio stärka. Öfver vintern får ni icke stanna här. Senast i oktober reser ni bort, antingen till Stockholm, hvarest är mycket kallare, eller till Neapel, hvarest är mycket varmare, eller också går ni en medelväg och väljer det glada Paris.

— Denna ordination väckte tydligen den svaga fruns intresse och något lifvad, frågade hon:

— Tror ni verkligen, att jag skulle kunna stå ut med en längre resa?

— Jag är öfvertygad derom. Tills vidare så litet hemma som möjligt. Ert nervlidande fordrar omvexlande intryck.

— Ack min Gud, det är då ett bra besynnerligt lidande; hvad tror ni det egentligen kan vara?

— Som ni icke förstår latin, har jag svårt att förklara min mening. Nog af, er sjukdom tillhör ursprungligen icke vårt land och våra lynnen. Det är ingen svensk sjukdom; vi hafva fått den utifrån. — Men om ni icke nu dagligen, som jag sagt, söker motion och förströelse, då torde en resa till hösten blifva omöjlig.

— Hå, hå! Jag vill försöka. Är det månne för sent i dag att gå ut?

— Ingalunda, eftermiddagsluften är högeligen att rekommendera. — Nu vill jag skrifva mitt recept.

Det kostade verkligen Arnold någon möda att sammansätta ett medikament, som såg något ut och ändå var så fullkomligt oskyldigt, som han åsyftade. — Han var för gammal läkare att känna någon förebråelse öfver det charlataneri, hvaraf han vid detta tillfälle begagnade sig; tvärtom ansåg han detsamma förenligt med sina skyldigheter. Hade han sagt Camilla rena sanningen, nemligen att hennes sjukdom alls icke var af den art, som egentligen utgör föremålet för läkarevetenskapen, utan härledde sig af hennes brist på förmåga att sysselsätta sig, brist på intresse för sin man, sitt hus, sina pligter, brist på upplysning, brist på rika känslor, brist på allt, som skapar trefnad och belåtenhet samt håller själen vid helsa; då skulle han gifvit henne dödsstöten. Nu deremot lifvade han hennes trånsjuka sinne med ständigt nya förhoppningar. Hos hennes man, brukspatronen, såg han blott den fåfänge narren och egde mot honom föga skonsamhet; hos henne åter, den illa uppfostrade, den bortfjäsade, ett af flärdens beklagansvärda offer. Att på direkt moralisk väg framkalla en ny lifskälla inom hennes bröst, dertill ansåg han sig under närvarande förhållanden icke ega förmåga; men tiden, menade han, skulle för henne, liksom för så många andra, blifva en god läromästare och sent om sider leda till rätta hennes missriktade väsen. Och på det att hon icke dessförinnan måtte duka under för sin inbillningssjuka, derföre var han nu så öfverseende, derföre nedlät han sig till ordinationer om Eau de Cologne i tvättvattnet, piller utan verkan och så vidare.

Ännu en lång stund underhöll han sin patient och lyckades till och med, innan han lemnade rummet, att få henne upp från soffan och ut på balkongen.

Men då brukspatronen vid afskedet begärde ett råd emot sin dåliga aptit och några andra lika förnäma krämpor, svarade han blott:

— Jag vill ännu ingenting bestämma, ty jag är villrådig om den egentliga grundorsaken till dessa sjukdomstecken; det vill säga, jag är icke rätt ense med mig sjelf, om ni lider af någon brist *här* eller *der*. — Han pekade först på hjertat och sedan på pannan.

. . . .

På aftonen samma dag återfinna vi doktorn i en annan liten familjegrupp, församlad kring tebordet. Han sjelf innehar högsätet imellan värdinnan och värden; en liten

flicka, ännu icke nog gammal för att kunna hålla bordskick, sitter på golfvet ett stycke derifrån, lekande med hans käpp. Rummet är utan all lyx, men här ser hemvarmt ut, och anordningen af det hela påminner lifligt om Silfverbäckens tarflighet och trefnad. — Blicka vi ut genom det öppna fönstret, så möta oss idel bekanta föremål. Här strax bredvid står det ståtliga Corps de logiet på Stora Gyllenbo. Gyllenglans'ska vapnet pryder ännu ingången. Men alla dörrar äro stängda, alla fönsterluckor tillslutna; der ser tyst och ödsligt ut i grefve Holgers forna hem. Men borggårdens lindar grönska och dofta yppigt som under flydda dagar. Längre ned åt strandsluttningen slingra sig parkens skuggrika gångar, och der bortom ligger sjön så spegelblank med sina björkbevuxna holmar och näs och skogshöjderna i det blånande fjerran.

Vi befinna oss nemligen i en af flyglarne på den gamla herregården, vanligen kallad »inspektorsbyggningen», nu Cecilias och Ivan Furustams hem.

Allt detta fordrar en redogörelse. Förhållandet var i korthet följande:

Det bref, eller rättare de anteckningar, Ivan afsände från Fredericia, förde till Silfverbäcken en ny och bitter sorg. Tiden, som förflutit, sedan Cecilia åt försakelsen invigde sitt älskande hjerta, hade skänkt henne mången god lärdom, men icke den att glömma. Den kärlek, som utgjorde sjelfva blomman af hennes varma själ, hade fastmer af minnet och fantasien hemtat ständig näring, hade mognat i pröfning, hade af mången stilla tår erhållit sitt dop till ett lif, ovanskligare än sinnenas tjusning. Hon hade väl aldrig vågat tro på en framtid af återfunnen lycka; men hoppet, som leker med hvarje ungdomlig känsla, som smeker och lofvar så mycket, hade också till hennes hviskat om en *möjlighet*, en *möjlighet*, hvilken redan var en rikedom . . . . Nu var äfven denna tankens sista glada tillflygt förbi. Ivan lefde icke mer i samma verld som hon, lystes icke mer af samma sol under samma himmel; och det var hon, som jagat honom bort sin tidiga död till mötes! . . .

Äfven Arnolds deltagande var innerligt. Andan i Ivans sista helsning hade utplånat sista skymten af den ovilja, som hos honom ännu fanns qvar emot den unge mannen.

— Mitt barn, sade han, Ivan var värd din kärlek. Han har vunnit en större seger än den, som belönas af några hederstecken; ett ädelt hjertas seger . . . . Och nu, hvad är att göra? — I öfverläggningar med sig sjelf blef han tyst en stund, derefter tillade han:

— Jag vill icke ingifva dig några nya förhoppningar, helst jag icke eger dem sjelf; kom dock ihåg, att de underrättelser, vi emottagit, blott tala för *sannolikheten* af att Ivan icke mer finnes bland de lefvandes antal, *vissheten* om att så är sakna vi ännu. — Jag är en gammal man, men ändå icke gammal nog för att kunna här uthärda den ängsliga väntan på nya tidningar. — Laga dig i ordning, så fort du kan; vi måste uppsöka antingen hans sjukbädd eller hans graf.

Redan några dagar härefter inträffade doktorn och hans fosterdotter i Fredericia.

Ivan lefde . . . . Han lefver! . . . O, hvilket innehåll i dessa ord, hvilken fröjd, hvilken tacksamhet . . . . Det kunde nästan anses som ett underverk, att operationen lyckats. Kulan var uttagen. Patientens tillstånd kunde visserligen icke ännu anses utan fara; men Arnold tog nu hans vård om händer, och aldrig har döden haft att strida emot en fastare förening af öfvad skicklighet, mångpröfvad erfarenhet och varmt nit. Under Cecilias ömma omsorg blef tillfrisknandet ljuft och hastigt.

Det behöfde nu icke yttras ett ord om, huruvida de båda älskandes kommande bana skulle blifva gemensam. Man sysselsatte sig blott med planer öfver bästa sättet att betrygga deras framtid; planer främmande från all äregirig sträfvan. Slutligen blef det beslutet, att Ivan skulle egna sig åt landtbruk, en verksamhet, hvilken kanske i vårt land närmare än annorstädes visar sig vara förbunden med tanken på hem och huslig trefnad. — Stora Gyllenbo, som öfvertagits af några grefve Gyllenglans's kreditorer, utbjöds någon tid derefter till mångårigt arrende. Ivan öfvertog detta. De bestämda vilkoren lofvade honom, om han med ordning skötte sitt kall, en måttlig utkomst; alla fröken Elisabets stortänkta, fast ofulländade anläggningar voro redan förut öfvergifna och skola sannolikt aldrig blifva annat än alltför dyrköpta monument öfver ett förfluget snille. Den stora byggningen med sina präktiga salar öfverläts åt familjeporträtten. Arrendatorn hade nog af »inspektors-

byggningen.» Här ordnade han sitt nya bo, hit förde han Cecilia som sin brud, här tryckte han ett år derefter en dotter i sina armar.

Om författarens inbillning varit lika »romantisk», som den långa prostinnans, skulle han troligtvis bättre än nu vetat att draga parti af den omständigheten, att Cecilia var ett fosterbarn. Han skulle då nog förstått att genom uppdagandet af någon intressant hemlighet, någon »*historia*» gifva åt sin hjeltinna både ett klingande namn och ett klingande arf, samt åt sin egen berättelse det pikanta behaget af en *utvecklad inveckling;* envoyéen Zephyrinus skulle ej då rönt den grämelsen att bland »vigde i landsorten» finna sitt eget familjenamn sammanfördt med en mamsell Ström, ej heller brukspatron Storlund den triumfen, att friherrinnan Furustam saknade börd.

Vid tebordet, dit vi nu återgå, njöts den doftande drycken (och ett bröd, för hvilket värdinnan väl förtjenade en särskild kompliment) under ett samtal, som hvarken flög högre i poesi, eller föll lägre i prosa, än hvad som utgör, eller åtminstone borde utgöra rörelsekretsen för ett friskt och flärdfritt hvardagslynne i allmänhet. Ingen må inbilla sig, att det var en fullkomlig befrielse från alla i dagligt tal så kallade bekymmer, som höll detta goda lynne vid magt. Nej, Ivan hördes framkomma med åtskilliga små jeremiader öfver en klen årsväxt, mjöldrygor och en oxe, som brutit ena benet af sig. Cecilia åter hade blifvit skamligt bedragen af sina höns och dito af en väfverska. Å andra sidan saknades ej heller meddelanden af gladare beskaffenhet. En af gårdens underhafvande hade genom vidtagandet af kloka åtgärder blifvit räddad från en säker undergång och »lillans» förstånd på senaste dagarne gjort oerhörda framsteg; tänk bara, så snart hon fick se en häst, sade hon »hopp»! Hvilket geni skulle det icke blifva af henne med tiden! . . . Till alla dessa utdrag ur dagens historia lyssnade pappa Arnold med lifligt deltagande.

— Ja mina barn, sade han slutligen, sedan han fått eld på sin pipa, hvilken, njuten till sista tekoppen, alltid utgjorde hans desert på aftonmåltiden och alltid upplät hans språklåda. — Ja, mina barn, det gläder mig att förnimma, det allt här går i detta jemna, redbara tempo, som hvarken är ett medgångens svindlande fortissimo, eller ett motgångens ängsliga pianissimo. Det hela stämmer rent. Melo-

dien är hjertlig; inga halsbrytande kaprioler, inga smärtans sprungna qvintar. — Båda hafven J haft edra pröfningar och båda deraf dragit nytta, vunnit i tillförlit så väl till Honom, hvars vilja är verldarnas lag, som till hvarandra och er sjelfva. Men det är icke utan skäl, som det heter: Menniskan kan fördraga allt, utom en följd af idel klara dagar. Hvem säger till ödet: Nu är jag nog tuktad, låt sorglöshetens skifte dagas, bred ut blomstermattan, spela upp triumfmarschen . . . . Så talar dåren och linkar snart i sorgtåget efter sina bedrägliga förhoppningar. Men den, som bättre uppfattat sitt lifs vilkor, vet att all tillvaro kräfver sin omsorg och räknar icke hvarje sådan för en sorg. Han trotsar icke stormen, hyser dock intet förmätet begär, att verldsordningen för hans skull skall rubbas. Han förtröstar icke med öfvermod blott på egen klokskaps ofta missvisande kompassnål, utan rättar sin kurs efter himmelens stjernor. Den frid, han söker och åtrår, är framför allt samvetsfrid, ty endast häruti finnes denna jemnvigt i ett godt, som är lycka. — Det var en gång en ung furste, berättas det, som aldrig sett sin trolofvade brud, endast hört henne beskrifvas af smickrande hofmän, och i sin eldiga fantasi tänkte han sig henne såsom ett ideal af den mest fullkomliga skönhet. Den efterlängtade dagen för deras möte var ändtligen inne. Han såg henne för första gången, öppnade redan sin famn att sluta henne till sitt bröst. — Men han studsade förskräckt tillbaka. Hon, den himmelska, var ju blott ett jordens barn, rätt och slätt en vanlig qvinna, sådan han tyckte sig förut sett hundrade. Han var gäckad i sin förutsättning, klagade bittert öfver sitt svekfulla öde och försköt den utkorade. Nu ville han sjelf göra ett bättre val och sökte, sökte, sökte i många, långa år, genom länder och riken; men allt förgäfves; fantasibilden stod i verkligheten ingenstädes att återfinna. Slutligen, då erfarenheten i mången sträng lexa lärt honom fatta och erkänna öfverdriften af hans fordringar, insåg han, att hon, just hon, som han en gång försmått, var den bästa, han kunde vinna för sitt hjerta och sin tron. Till lycka för honom var det ännu icke för sent; han fick hennes hand, blef nöjd och tacksam. — Ungefärligen så är lyckan för oss litet hvar: en okänd, endast i drömmen skådad brud. Vi möta henne och utropa, liksom Susanna hos fru Lenngren: *Kors, skall detta vara hennes nåd!* Och härefter

tillägga vi ofta, föraktligt vändande henne ryggen: Nej, du är icke nog för *mig;* uttryckande detta *mig* med egenkärlekens anspråksdigra tonvigt. Men det går icke för alla, som för den der fursten, att den en gång försmådda lyckan ännu beskedligt står och väntar, tills vi, blifne klokare, vända åter att uppsöka henne för andra gången. — Se här, Cecilia, en tendens-berättelse, med hvilken du kan traktera din flicka, då hon en gång blir nog menniska för att förmå uppfatta sin morfars djupa visdom. Säg henne då också: Mitt barn, lifvets stora konst grundar sig på en mycket enkel sanning: älska dygden, först emedan det är rätt och sedan emedan det gör dig lycklig. Du, Ivan, kan såsom artig kavaljer tillägga, emedan det gör dig vacker och älskvärd; sådant, det veta ví nog, är en mägtig lockelse för qvinnonaturen. — Men här sitter jag och pratar på vanligt gubbmanér vidt och bredt om en sak, som J båda kännen tillräckligt väl förut. Moralens satser äro som grammatikans reglor, de lära oss föga, om vi icke hafva upplysande exempel att vidfoga. Jag har talat om lyckan; J ären mitt exempel. Heder och tack för det faktiska stöd, J gifvit åt mina läror!

— Och välsignelse åt honom, tillade Ivan, som med ädla grundsatser vände ungdomssinnets håg från flärd till sanning! — Väl vet jag, att mängden af mina gamla vänner anser min lott långt ifrån afundsvärd; men jag betalar dem med samma mynt och önskar blott, att de för sitt eget bästa en gång måtte inse den stora skilnaden imellan att *vara lycklig* och, hvad man kallar, *göra lycka*, att de måtte inrätta sitt lif efter sitt eget och icke efter verldens hufvud.

— Jag för min del, instämde Cecilia, stannar ofta i stort bryderi om, hvarest jag egentligen finner den rätta *grundegaren* till den fröjd, jag njuter; ty det är nu en gång för alla så med oss qvinnor, att vi lika litet *rå för*, som vi *rå om* vår egen lycka. Jag har ju icke mindre än tvenne herrar att gifva skatt åt; min man och min far, för att icke alls tala om den tredje, eller mitt barn. Men Gudskelof, skörden är god, och jag får, utskylderna oaktadt, alltid sjelf tillräckt att lefva af.

Den gamle visade tecken af omisskännelig förnöjelse och utblåste med särdeles välbehag några väldiga rökhvirflar, innan han åter tog ordet;

— Man skulle sannerligen på detta viset kunna tro, att doktor Arnold vore en man, som icke lefvat förgäfves. — Ser ni den der gamla käppen utanför fönstret, som utgör stödet för några telningar. Kring honom slingra de sig, ännu späda, upp emot höjden, vid honom hålla de sig fast under stormen. Ger nu Herran god och tjenlig väderlek så står snart det skrofliga stödet så omspunnet af blad och blommor, att man kunde tro det hela vara en enda lifffull växt. Men telningarna vinna allt mer i styrka och sjelfbestånd. De förut veka stänglarne stå en vacker dag som stadiga stammar. Tag då bort käppen, han har gjort sin tjenst och behöfves icke mer. Att detta är en bild, som i någon mån passar in på mig sjelf, det är min stolthet, min glädje att tro det . . . . Men, Cecilia, håll då efter din flicka; hon sitter ju och skrattar åt mina förträffliga reflexioner. Och du Ivan, håll efter din hustru och låt icke kujonera dig af hennes dufvoögon.

— Ack, svarade Ivan, jag fruktar, att det redan är för sent. Jag hade icke varit gift en månad, förr än jag kom under fund med, att den mägtigaste af alla despoter . . . .

— Är en hustru, som älskar sin man, inföll Cecilia med ett gladt leende . . . .

Senare på aftonen var gårdsplanen vid stora Gyllenbo skådeplatsen för en munter fest. Der firades nemligen efter slutadt dagsarbete, såsom en gammal plägsed bjöd, det så kallade slåtterölet. Godsets underhafvande, församlade till talrik mängd, undfägnades med öl och pannkakor, och ungdomen svängde om i glada dansar under de gamla lindarnes löfhvalf efter musiken af fiol och klarinett. Det var en scen, värd att målas. Från lyktan, som blifvit upphängd i en af de långt framskjutande grenarne, föll ett gulaktigt ljusskimmer öfver polskans ring, öfver de danslustiges blossande kinder och strålande blickar, öfver spelmännen på deras upphöjda platser och förlorade sig i allt mattare och mattare strålar bland skuggorna af åskådarnes krets. Den öfriga delen af gården med sina grupper af äldre män och qvinnor, samt lekande barn, belystes af månens silfverskimmer. Sjön der nedanför låg lugn, liksom drömmande, och de glindrande strimmorna på hans yta påminde om det halft vemodiga, halft glada leendet i en svärmares öga. Från ängar och dalar rundt omkring uppsteg en lätt dimma; formande sig kring skogslunderna liksom skaror af luftiga

alfer. Den dystraste anblicken i hela taflan gaf det obebodda slottet med sin hemlighetsfulla tystnad; sjelfva månskenet tycktes blifva mera kallt, då det mötte dessa murar, tycktes blekna af fruktan vid sitt nyfikna försök att genom fönsterluckornas springor titta in i de tomma gemaken. Men tätt derbredvid låg vänligt inbjudande det nya husbondfolkets hem. På trappan stod Cecilia vid sin mans sida. De skådade båda ut öfver den vackra nejden, det glada lifvet omkring dem, och då deras blickar imellanåt mötte hvarandra, flög ifrån själ till själ ett budskap om kärlek och frid.

Och här lemna vi dem nu. Med denna scen sammanbinda vi vårt sista minne, vårt sista farväl af dessa unga makar, hvilka funnit en verkningskrets, öfverensstämmande med deras förmåga, och som veta att förljufva den för hvarandra; hvilka utan tvifvel ännu väntas af många oblida öden, men som i sina ädla uppsåt, sin undergifvenhet och förtröstan ega den enda säkra borgen för all mensklig lycka.

. . . .

— Välkomman hem, käre doktor; fasligt hvad herrn har dröjt länge i qväll. — Med denna helsning emottogs Arnold vid hemkomsten till Silfverbäcken af sin lilla hushållerska, som beställsamt skyndade att hjelpa honom af med ytterrocken.

— Jaså, madam Pihlqvist, hon möter mig genast med förebråelser. Det är väl för att jag skall känna igen henne riktigt i mörkret. Alltid grälar hon. Man skulle sannerligen af detta och mycket annat kunna tro, att hon vore min lagvigda hustru. Men jag säger henne, madam, något äktenskap oss imellan blir aldrig af. Jag älskar henne, jag värderar henne, men gifter mig med henne — nej, det sker icke, hon må nu lägga ut sina krokar med en kokett qvinnas mest fulländade list; ja, om jag också blir utsatt för hela socknens förtal derför att jag lefver här ensam i skogen med en förförisk enka. — Det är så vanligt, att gamle ungkarlar på sistone låta lura sig af sina hushållerskor. Men jag är på min vakt, kom ihåg det och förlåt mig, om hon kan. — Från Cecilia har jag många helsningar att framföra.

— Hur stod det till i dag på Gyllenbo med friherinnan och lilla fröken.

— Jo, *arrendatorskan* och *flickungen* må bra. — Jag har en galant måg; men fruntimmer förstår han sig icke på. Han skämmer i grund bort sin hustru. Tacka vill jag i gamla tider, då qvinnan stod darrande inför sin herre och man. Hon minns väl Pihlqvisten och hans upptuktelse?

— Gudnås så visst, det är ett sorgligt minne.

— Se så, inga klagovisor. — Jag tycker om karlar, som icke låta topprida sig af könet. Och derför ber jag henne ödmjukast, madam, att hon icke för någon dödlig omtalar, huru jag här i hvardagslag låter betoffla mig. Må det blifva oss imellan. Cecilia har väl lärt konsten af henne, kan jag tro. Med ett sådant dagligt exempel för sina ögon kunde flickan icke blifva bättre än hon är. — En annan konst har hon mera heder af, madam; Cecilia bakar ett hvetebröd, som endast kan jemföras med Pihlqvistans. — Nå, har jag nu nog smickrat hennes fåfänga, eller befaller hon något vidare?

— Jag önskar blott en god natt.

— Sof sött, madam, och dröm om en husbonde, som alltid har förundrat sig öfver, att då vår Herre i henne tydligen ville frambringa ett qvinligt mästerstycke, fann Han för godt att förena det trofastaste hjerta och den ädlaste själ med de smalaste skuldror och de kortaste ben — en husbonde, som på sitt yttersta vill gifva henne en sådan här orlofsedel: Madam Pihlqvist, som i anseende till min afflyttning till himmelriket är från tjensten ledig, rekommenderas till det bästa hos hvarje gammal ungkarl, som vill glömma sig qvar i lifvet minst tio år, sedan han borde dö.

Innan doktorn gick till hvila, stod han en stund vid sitt fönster försjunken i stilla betraktelse. Det var tyst i hans hem, tomt omkring honom. Han kände det; men icke så som de unga, för hvilka enslighet är längtan, utan så som de gamla, för hvilka det är ro. Det var mindre en tanke än en själens blick, som nu upptog honom. Han såg tillbaka mot sitt förflutna lif och möttes af en allvarlig, till vissa partier skarpt beskuggad, men till sitt totaluttryck icke ovänlig bild. Han såg framåt, långt framåt, mot en kommande tid, som icke mer var hans. Seklers lif öppnade för honom sin perspektifkarta, och han, mannen vid grafvens brädd, stärktes till tro och hopp genom den allt fullare och skönare utveckling af skapelsens stora tanke,

som här afteknade sig... Men öfver eken derborta på andra sidan ån, som snart skulle kasta sin skugga öfver hans sista hvilorum, tindrade en klar stjerna. Mot denna höjde han glad sin blick, djupt kännande, att fastän hvarje menniska här nere blott är ett ringa fragment, sammanbindes hon dock deruppe med det ovanskliga hela; att hon liknar dessa små stenbitar i en mosaik-tafla, hvilka hvar för sig betyda föga, men en gång behörigen afslipade och inpassade på sitt rätta ställe, likväl utgöra en del af mästarens sköna verk, ett färgstoft af hans pensel.

Den gräns, inom hvilken jag ansett mig böra inskränka min berättelse, är nu uppnådd, och det är blott för att åt de »sagolystne» lemna ett ordentligt *bokslut*, som jag tillägger några korta underrättelser om åtskilliga i det föregående uppträdande personer.

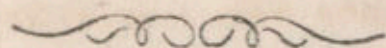
Sedan fröken Elisabet från bror Holgers dödsbädd emottagit hans sista försäkran om en oförminskad beundran för hennes snille och kunskaper, samt snart derefter gift bort hans dotter, lefver hon nu åter på resande fot, ett slags *commis voyageur* för sina storartade, verlden lyckliggörande idéer, hugnande sina talrika anförvandter och vänner med kortare eller längre besök, allt efter som hon anser dem vara i behof af hennes råd, hennes uppmaningar att fylla pligtens bud. Samtlige hennes herrar kusiner — och hon räknar icke mindre än sex och trettio sådana i landets olika provinser — äro ense om, att hon är ett geni; men likväl strandar hennes välde emot den allt mer och mer öfverhandtagande fördomen, att genierna icke passa för vår tid. Imellertid lärer hon ännu kunna fröjda sig åt ett ganska stort inflytande. Ja, det påstås till och med, att man vid vår senaste riksdag hört fraset af hennes sidenklädning bakom kulisserna.

Envoyén Furustam förkylde sig på en hofbal, lider sedan af svår podager, synes icke mer i den förnäma verldens salonger, men tillhör »*Inre missionen*», anseende detta var en särdeles lämplig reträtt för en gammal diplomat, som troligen snart har att vänta en beskickning till andra verlden.

Eskil Fågelflygt lefver, med kaptens afsked och rättighet att bära uniform, som lycklig äkta man, förmögen egendomsherre och gästfri värd. — Han väcktes en morgon af en skräddare, som hotade med lagsökning, funderade ett ögonblick på att öfvergifva sitt otacksamma fädernesland och fly undan till Amerika, men for i stället på en middagsbjudning, fick händelsevis en täck och rik fröken till bordsgranne, började redan vid första rätten en tiraljöreld mot hennes hjerta, lefvererade batalj vid deserten, gjorde upp fredsfördragen, det vill säga friade under en vals på eftermiddagen och fick den besegrades ratifikation, ett sakta framhviskadt *ja* under en polka. — Brodren Fabian tillhör ännu de *resande löjtnanters* älskvärda skara, blir allestädes väl emottagen och har imellan bladen af sitt exercis-reglemente en förteckning öfver ortens alla giftvuxna döttrar med bifogade uppgifter på ålder och förmodad hemgift.

För ett par år sedan erhöll doktor Arnold ett ilbud från Risbasta med begäran, att han genast måtte skynda dit, ty brukspatronen hade hastigt blifvit mycket sjuk. — Vid ankomsten fann han Gottfried döende, omgifven af hustru, barn, mågar, sonhustrur och barnbarn.

— Jag slutar mina dagar i en mycket lycklig stund, sade den fromhjertade optimisten. Då man, som jag, eger många kära vänner både på denna och andra sidan grafven, uppväges afskedets smärta af återseendets fröjd. — Det är i dag söndag. Huru skönt att få dö på en söndag, då klockorna kalla till gudstjenst! . . . Jag var ett söndagsbarn här i lifvet; deruppe äro vi det ju alla. — Man säger om hädangångne författare, att de ännu fortlefva på jorden i sina efterlemnade verk. — Se der, Arnold, tillade han under ett mildt leende, i det han utsträckte sin matta hand mot barnaskaran kring bädden, se der mina efterlemnade arbeten, den stora Risbasta-upplagan!

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS N. MARCUS, 1855.
Lilla Nygatan N:o 19.

Rättelser:

Sidan	13	raden	5 uppif.	står:	bråt, läs:	brås.
„	14	„	8 nedif.	„	mattare, läs:	mattade.
„	36	„	9 „	„	härlig, läs:	herrlig.
„	55	„	17 „	„	hans, läs:	fin.
„	65	„	12 uppif.	„	tillåter, läs:	tillåtes.
„	81	„	7 „	„	alla, läs:	detta.
„	109	„	13 nedif.	„	sina, „	hans.
„	111	„	10 uppif.	„	Risbacka, läs:	Risbasta.
„	129	„	10 „	„	yggla, läs:	uggla.
„	141	„	15 nedif.	„	mätta, „	ersätta.
„	146	„	20 uppif.	„	Sjelfviskheten å andra sidan, läs:	Illusionerna å ena och sjelfviskheten å andra sidan.
„	169	„	19 „	„	lyx-personer, läs:	lyx, personer.
„	170	„	6 nedif.	„	stående, läs:	slående.
„	176	„	7 „	„	ombytliga, läs:	onödiga.
„	179	„	20 „	„	hvarje, läs:	hans.
„	181	„	1 uppif.	„	strid, läs:	stig.
„	183	„	13 nedif.	„	att också jag något må bidraga läs:	att — också jag — något bidraga.
„	198	„	11 uppif.	„	vidgas i vårt, läs:	vidgar vårt.
„	213	„	2 nedif.	„	att, läs:	och.
„	220	„	14 och 29 uppif.	står:	Hamburg, läs:	Homburg.

Anmärkning.

Då författaren här uppträder som anmärkare vid sitt eget arbete, sker det visst icke med någon ängslig ifver, att hinna herrar recensenter i förväg. Nej, jag, så väl som hvar och en hvilken med någorlunda uppmärksamhet under de senaste åren följt vår inhemska romanlitteratur, känner ganska väl, att kritiken numera helt och hållet vänder ryggen åt denna litteratur och i allmänhet blott en gång om året låter höra af sig, nemligen vid Jultiden, för att gifva en snäsa åt kalendrarne och tionde eller tjugonde upplagan af Tit. Ståhls omtyckta grötrim.

Men, käre läsare, orsaken hvarför jag ännu ett ögonblick frestar ditt tålamod är den — att en författare i allmänhet är en mycket egenkär person, som gerna vill hafva sina små tankar tryckta så, som de af honom sjelf blifvit uttryckta och icke än ytterligare förryckta. Föreståënde novell har haft äran, att göra sitt första inträde i stora verlden, genom Svenska Tidningens följetong och . . .

En af mina kusiner berättade mig en gång, att då hon från landsorten nyss uppkommit till hufvudstaden blef det beslutadt, att hon här skulle göra sin debut i societeten hos en verldserfaren, belefvad nådig tant, hvars salong då var på modet och mycket eftersökt. Men innan den stora dagen kom måste hon underkasta sig en sträng förmönstring inför den bemälda tanten, som med afseende på god ton hade serdeles nogräknande åsigter och gerna ville gälla som auctoritet. Åtskilligt af garderob, toalett och skick, som der hemma ansetts ganska presentabelt, utdömdes nu helt och hållet eller underkastades sådana ändringar, att

lilla kusin, då hon fick se sig i spegeln, knappt kände igen sig sjelf.

Till en viss ehuru obetydlig grad har Svenska Tidningens korrekturläsare för min novell varit en dylik slags mönstrings-tante. Men jag skyndar mig att, liksom kusinen gjorde, bifoga min tacksamhet för de i flera fall väl behöfliga rättelserna af sjelfsvåldiga ovanor. Bland dessa räknar jag gerna ett många gånger alldeles öfverflödigt begagnande af främmande ord. Men ändå..... Ja, som sagdt blifvit, en författare är en egenkär herre, och måhända är det endast till följd deraf, som jag trott mig kunna anmärka, att denna Svenska Tidningens tålmodiga korrekturläsare, i sin berömvärda svenskhetsifver, stundom fäster alltför ringa afseende vid den mening författaren, betjenande sig af ett eller annat sådant utländskt ord som i vårt *talspråk* allmänneligen förekommer, önskat uttrycka. Att t. ex., såsom här skedt, öfversätta ordet *enthusiasm* med *hänryckning*, der det skulle beteckna *svärmisk ifver*, eller ordet *sottise* med *dårskap*, då dermed velat sägas *otidighet*, kan icke vara rätt. Sådana små förändringar betyda *i allmänhet* föga, men *någon gång* händer likväl, som jag nyss nämnt, att meningen derigenom i väsendtlig mån vanställes.

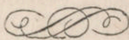
Då jag i femte kapitlet läste, att Storlund för att kunna väcka mera outplånliga intryck hos det täcka könet saknade det väsendtliga vilkoret: något *förnämt* något *kraftfullt* i uttryck och väsen, blef jag ganska öfverraskad. — Obetänksamme, utropade jag för mig sjelf, hvad har du skrifvit! Du har ju förolämpat hela det täcka könet genom ditt påstående att deras hjertan i allmänhet skulle företrädesvis vara tillgängliga för det *förnäma* och *kraftfulla*; du har ju smädat deras goda smak, ty det finnes väl knappast något mera osmakligt än hvad man gemenligen förstår med ett *förnämt* uttryck och väsen. Och detta *kraftfullt* sen . . . . Som sagdt är, jag var högst förtretad på mig sjelf. Men slutligen rann det mig i minnet, att jag i mitt manuscript alls icke begagnat det ledsamma uttrycket: *förnämt* och *kraftfullt*, utan i stället skrifvit: *distinguerade* och *energiskt*; och enligt mitt förmenande blir tanken härigenom sannare, om än språket mindre *svenskt*.

Likaledes föreställde jag mig, att i åttonde kapitlet doktor Arnold nyttjade en alls icke olämplig musikalisk bild,

då han, i sina anteckningar om qvinnobildning yttrade: Kan man då icke få det hela — (menskligheten) — harmoniskt, utan att göra det unisont! Men korrekturläsaren var af en annan mening. Han nöjde sig icke nu med att öfversätta ordet *unisont* — (som med sin svenska slutändelse onekligen tar sig mindre väl ut) — med *liktonigt*, nej, han kastade hela den rethoriska figuren öfver bord och satte i stället helt rätt och slätt: *enformigt*; och hvad tycks, en författare kan verkligen vara så småaktig, att han finner dylika *rättelser* ganska obeskedliga.

Jag tillägger nu slutligen blott den förmätna önskan: måtte läsaren icke hafva någon strängare anmärkning att göra mot

Författaren.

FORNELL
LYCKAN.

STHM.
1855.